

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

THEOCHAR ALEXI.

STRADA CARMEN SILVA.

ROMAN.

UNIVERSITATEA
Seminarul de limba și literatura română.
CLUJ

BRAȘOV
EDITURA ȘI TIPOGRAFIA ALEXI.
1893.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

859.0-31(Alexi, T.)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

UNIVERSITATEA
Seminarul de limba și literatura română.
CLUJ

I.

Concertul.

„Mergĭ de séră la concert?“

„Ce fel de concert?“

„La pomul verde!“

„Cine să producă?“

„Musica orășenéscă.“

„Capela lui Mislovecek? Fórte, mulțămesc, n'am plăcere a asculta la asemenea scărțăiturĭ?“

„Ce Mislovecek? A murit sĕrmanul. Capela orășenéscă s'a transformat cu totul. Avem de capelmaistru pe renumitul Zimmermann.

„Zimmermann, ce Zimmermann? Déca nu mĕ înșel este numele acelui capelmaistru care, la concursul bandelor militare ținut cu ocasiunea exposițiunei de la Paris, a luat primul preț.“

„Da, este acelașĭ! Tu care ai cercetat acea exposițiune trebue că l'ai auțit.“

„Ba nu, căcĭ la concurs nu eram încă la Paris, ér pe când eram, pare că nu sĕ mai afla el acolo. Voi profita decĭ acum de ocasiune pentru a-l auți.“

„Am să viu pe la tine, să te iau, ca să mergem împreună.“

„Te voi aștepta dară. La revedere!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„La revedere!“

Seratele-concerte, din grădina la „pomul verde“ erau fórte cercetate. Tótă elita societăţii din Têmpescĭ — pe la anul 1870 — îşĭ dedea întâlnire la ele.

Musica ce sĕ putea auḑi acolo era în adevĕr din cele mai bune. Sĕ cântau atât piese clasice cât şi de cele moderne, după gustul fie-căruia.

Grădina era frumósă, adumbrită de nisce copacĭ centenarĭ, cu alee bine intreţinute, cu straturĭ de florĭ frumóse şi mirositóre, cu terase spaţióse.

Bucătăria era excelintă, bĕuturile curate.

Pe terata de mijloc, la una din mesele mai bine plasate găsim pe amicĭĭ noştri, carĭ întrunirĕ împrejurul lor unul câte unul pe cei mai vĕḑuţĭ tinerĭ ai Têmpescilor.

„Fratele Traian Mistrel,“ cu aceste cuvinte presentă Nicolae Bardă pe amicul sĕu, pe care-l indemnase să vină la concert.

„Nicolae Nicolicĭ de la bancă,“ ḑise unul dintre cei presenţĭ sculându-sĕ şi salutând pe Traian.

„Imĭ pare bine de onóre,“ rĕspunse acesta intorcêndu politeţa celuilalt, apoi adresându-sĕ cătră amicul sĕu Bardă exclamă cu o voce în care nu lipsia timbrul batjocurei, „ce naiba, înaintaţĭ cu paşĭ gigantecĭ, nu-i destul, că aţĭ angajat pe Zimmermann, dar aţĭ fondat şi o bancă!

„Da,“ replică Bardă, „am fondat una, ba chiar sĕ caută un contabil la banca nóstră. Bun post pentru tine!“

„Domnul Mistrel este contabil?“ întrebă Nicolicĭ.

„Contabil de bancă chiar, prin urmare financiar specialist, vine de-a dreptul . . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„De la Paris,“ întrerupse Bardă pe noul vorbitor. Acesta însă, pe semne mândru de a se arăta inițiat în afacerile ospelui serbătorit, continuă:

„E adevĕrat, că a fost la 1867 de a vĕdut exposițiunea de la Paris, dar acum vine de la banca belgiană din Bucurescĭ.“

„Unde, anul din urmă,“ observâ Traian, „am ocupat postul de contabil.

„Așa dară se nimerește fórte bine, că tocmai acum devine vacant acelașĭ post la banca nóstră,“ ḍise Nicolicĭ.

„N'am de gând să mĕ stabilesc aicĭ, nicĭ măcar de mi s'ar oferi funcțiunea de director la banca Dv.“

„Nu vreai să rĕmâi aicĭ, cu tóte că eștĭ Têmpescean de nascere?“

„Cu tóte că sunt Têmpescean, nu-mĭ mai place la Têmpescĭ, este orășel pré mic. M'am deprins cu viĕța sgomotósă a unei capitale.“

„Dar,“ adaose el, schimbându-și vorba, „D-ta ce funcțiune ocupĭ la bancă, décă-mĭ este permis a te întreba?“

„Eu am un post subaltern, însă m'am decis a mĕ întórce la Viena, patria mea!“

„Și mie mi sĕ oferă un post la Viena,“ observâ Traian.

„Nicĭ un moment să nu stai dară la îndoială,“ replicâ Nicolicĭ. „Vinĕ la Viena!“

„Insă mĕ chiamă și la Bucurescĭ!“

„Lăsațĭ interesele personale,“ îi întrerupse Nicolae Bardă, „ne plictisițĭ cu băncile și cu capitalele vóstre. Să vorbim mai bine de excursiunea nóstră.“

„Unde voițĭ să mergeți?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Să mergem, vreai să ḍicĭ, căcĭ dóră vei lua și tu parte? Orĭ nu eștĭ amator?“

„Ba da, însă nu merg pe nesciute, cu ochiĭ închișĭ. Care vĕ este ținta?

„Bucegiĭ!“

„Da, am pus de gând să mergem la „om“ pe Bucegĭ.“

„De minune, mi sĕ împlinesce un dor din copilărie! Când vom merge?“

„Sâmbăta ce vine.“

Sĕ făcu o mică tăcere în societatea tinerilor, carĭ ascultau cu luare aminte și cu plăcere vĕdită la melodia unei romanțe noi, pe care o executa capela cu mult simț.

„Bravo, bravisimo, da capo!“ strigară tinerii când sĕ sfĕrși romanța.

„Vĕd că și bălăióra de colea este Româncă,“ observâ Traian.

„Negreșit,“ ḍise unul dintre comesenĭ, „dar din ce ai vĕḍut asta?“

„Din aplausele ei! Nemțiĭ și Ungurii n'au aplaudat, orĭ să mĕ fi înșelat eu óre?“

„Ba, ai dreptate, nicĭ Nemțiĭ, nicĭ Ungurii nu aplaudézĕ piesele românescĭ.“

„Așa dară acea Domnișóră blondină este Româncă, dar tare sémĕnă a Nemțóică.“

„Ce, nu o cunoscĭ Traiane? este fata rĕposatului Molean.“

„Ce fel! Catincuța să fie, pe care am legĕnat-o de atâtea orĭ pe genunchiĭ mei?“ rĕspunse Traian mirat.

„Da, este Catincuța, din copilă s'a făcut fată mare.“

„Tăcere, căcĭ sĕ repetă romanța,“ strigâ unul dintre tinerĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Melodia care fusese așa de mult gustată de publicul românesc fu în adevĕr repetată încă odată.

Érăși începură aplausele, când se terminâ romanța.

„Frumósă melodie, în adevĕr,“ ḑise Traian cam înghîmfat.

„Cuvintele acestei romanțe sunt aprópe tot atât de frumóse, ca și melodia ei,“ observâ Nicolae Bardă.

„De care poet sunt făcute versurile?“ întrebâ Traian cu un zimbet ușurel pe buzele sale puțin cam pălite.

Părea fórte emoționat băiatul!

„Îl chiamă M. Anatir, nu-l cunósce nimenĭ,“ i se rĕspunse.

Traian sĕ roși, apoi ḑise: „Va fi romanța intitulată: „Nu sciu,“ și vocea lui avu o vibrațiune streină, exprimând aceste cuvinte, care în sine nu cuprindeau nimic remarcabil.

„Cunoscĭ cuvintele romanței?“ întrebâ unul dintre tinerĭ.

„Le cunosc și încă fórte bine,“ replicâ Traian și începu să fredoneze:

Copiliță bălăióră,
Ţiĭ tu minte ţiĭ,
Când trecuși întâia óră,
Cum mĕ 'ngălbeniĭ?

Ș'apoi pentru 'ntâia dată,
Când te-am sărutat;
Ţiĭ tu minte, ţiĭ tu fată,
Cum am tremurat?

Ș'amêndoui dintr'o oftare,
Par' că ne-am trezit!
Tu erai o fată mare,
Eu băiat sfiit! —

E de mult, — un veac îmĭ pare
Nu sciu, — am uitat,
Ór' la-aceea sărutare,
Tu ai tremurat?

Așa de mult sĕ însufleţisc Traian de acéstă romanță încât din fredonare trecuse la cântare în tótă forma.

Toţi câţi ședeau la mesele dimprejur deveniseră atenţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Trebue că-i tare la modă acest cântec prin România, de-l sciĭ așa de bine,“ ḍise unul dintre tinerĭ după ce terminase Traian, observând cu genă impresiunea ce făcusc purtarea sa cam nesocotită.

„Ba nicĭ decum,“ rĕspunse el, ștergêndu-și cenușa de pe țigară, „eu unul nicĭ n'am sciut, că i s'a făcut o melodie. Astădĭ am audit-o pentru prima óră?“

„Unde?“

„Chiar aicĭ!“

„Și totușĭ sciĭ de rost cuvintele romanței!“ exclamâ Bardă.

„Le cunosc da, fiind-că sunt făcute de mine,“ declarâ Traian și o lucire de triumf sĕ arătâ în ochiĭ sĕi.

„Tu nu te numescĭ Anatir!“ reflectâ Bardă.

„Când am făcut aceste versurĭ mi-a plăcut a le semna cu pseudonimul Anatir, compus din literile numelui meu de botez.“

„In adevĕr Anatir Traian, tot acelesĭ litere numai altfel aședate,“ recunoscură comesenii.

„Primescе sincerile nóstre felicitărĭ Domnule poet,“ strigâ unul dintre tinerĭ, ridicând tot odată paharul sĕu în semn de salutare.

„Să trăiescĭ!“ repetară toțĭ ciocnind paharele lor de a lui Traian.

Atențiunea publicului se ațintise asupra acestei mese, dar dintre toțĭ, Catincuța Molean, care nu ședea departe, nu-și mai lua ochiĭ de pe fața lui Traian Mistrel.

Nicolae Bardă se interesa mult de acéstă tênĕră fată. El i petrecea tóte mișcările cu multă luare a minte.

De odată ḍise cătră Traian.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Cred că s'ar cădea ca să ne presentăm Dómnei Molean.“

„Așa! Ce am eu cu acea Dómnă,“ replică Traian cu destulă asprime.

„Dar nu vedĭ cu cât interes Domnișóra Catinca sĕ uită la noi?“ rĕspunse Bardă puțin cam jignit.

„Interes?“ îngână Traian. „Sĕ póte dĕu. Hai să mergem dară să ne presentăm, va fi cel puțin o variațiune după tóte.“

Traian sĕ sculă a lene. Nicolae Bardă sĕ grăbi a-l lua de braț.

„Vom reveni îndată,“ dise Traian până a nu pleca

Ajuns în apropierea mesei ocupată de Catincuța, Traian resucindu-și mustățile, dise cu o voce destul de sonoră pentru a fi auḑit de dênsa:

„Hîm, hîm, frumósă fetiță?

Catincuța sĕ roși, gurița i zimbi, însă cu tóte astea pronunță cuvêntul: „Obraznicul.“

Și ea vorbise destul de tare pentru a fi înțelésă de Traian.

El însă se prefăcu că nu a auḑit nimic și după ce salutase societatea se adresă către fată:

„Sărut mânile Domnișóră Molean; mĕ mai cunoscĭ?“

In acest moment Traian era un perfect cavaler. Nicĭ un gest, nicĭ o mișcare, nicĭ o contracțiune a feței sale nu trăda pe ușuraticul de mai 'nainte și nicĭ jignirea ce mult puțin resimțise, când fata i respunsese la fadesa sa cu cuvêntul de renușinat.

„Cum să nu te cunosc,“ replică Catinca la întrebarea tênĕrului. Fețița nu era așa stăpênă pe sine ca Traian,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

căcĭ în glasul ei mai vibra emoțiunea, ce produsese asupra ei observarea nonșalantă a intrevorbitorului ei. „Te cunosc, căcĭ fac parte din lume,“ mai adause ea.

„Care va să țică, cu alte cuvinte: mĕ cunósce tótă lumea?“ observâ Traian, gata a deveni sarcastic.

„Poftiți de ședeți,“ îi provocară cei carĭ ședeau cu Catincuța la o masă.

Traian și Nicolae Bardă luară câte un scaun și se puseră unul de-a drépta, celalt de-a stîngă domnișórei.

„In adevĕr tótă lumea de pe la noi te cunósce,“ țise Catincuța adresându-se cu un zimbet ademenitor cătră Traian. Acesta nu făcu nicĭ un cas de zimbetul fetei, până când Nicolae Bardă se simți fórte mâhnit, că fusese la adresa amicului sĕu și nu la a sa propriă.

„Dacă mĕ cunósce tótă lumea de pe aicĭ e dovadă, ca Têmpeșciĭ au remas tot atât de mic, cum a fost și mai nainte,“ replică Traian la afirmațiunea Catincuței.

Ea însă părea din ce tot mai bine dispusă. Cu o expresiunea de sinceritate, ca să nu țicem de familiaritate, reluâ conversațiunea țicênd cătră Traian.

„Reputațiunea D-tale de Bucureșcean desăvêrșit nu este nicĭ de cum exagerată, căcĭ am auțit mai adinéorĭ cât eștĭ de obraznic.“

„Érăși,“ borborosi Traian muscându-și buzele, apoi țise cătră fată:

„Nicĭ reputațiunea de sinceritatea Domnișórelor din Têmpeșcĭ nu este exagerată,“ și amuți după aceste cuvinte de-o dată cu totul.

Nu se simția bine lîngă acéstă Domnișóră, căcĭ subita ei intimitate nu-i convenia nicĭ de cum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Catincuța era destul de frumósă. Avea trăsurile regulate, o guriță mică și rumenă, pĕr blond bogat, ochĭ expresivĭ, talie convenabilă. Unui tênĕr mai neprentențios de cum era Traian, trebuia să placă fata, cum și plăcuse bietului Nicolae Bardă, dar poetul Anatir visa de un ideal, care nu sĕmâna câtușĭ de puțin cu Catincuța.

Colea la Bucureșcĭ, unde se făcea amorul în alt mod de cât aicea in acest orășel, Traian ar fi acceptat îndată posițiunea favorabilă în care-l pusese de la primele vorbe acéstă fetiță, căcĭ de, — acolo nimeu nu ar fi dat unei micĭ intrigĭ de amor, acea importanță, care i s'ar fi dat aicĭ.

Insă, acéstă observare nu prea se potrivește, căcĭ la Bucureșcĭ o demoaselă nicĭ o dată nu s'ar fi purtat după cum sĕ purta Catincuța.

Am vorbit de demoasele, bine înțeles, și nicĭ de cum de femei măritate.

Se revenim acum la conversațiunea intreruptă.

„Sinceritatea," replică Catincuța la observarea lui Traian, „este o virtute și, pentru ca să mĕ folosesc de acéstă virtute, dar mai cu sémă pentru ca din capul locului să fim cu toțiĭ lămuriți asupra situațiunei, étă-ți spun, că mie nu mi-ai displace, însă —"

„Insă?" zimbi Traian.

„Unchiul Vasilache," urmă Catincuța fără nicĭ o genă, „dice, că nu eștĭ destul de negustoros."

„Negustoros!" exclamă Traian, dar Nicolae Bardă nu-i lăsă timp pentru a-și vĕrsa nĕcazul căcĭ îl întrerupse, adresându-se cătră fată.

„Ne veți face bucuria ca să veniți și Dv. cu noi pe Bucegĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nu șciu! — când," respunse Catincuța încurcată.

„Sâmbătă."

„Acum Sâmbătă . . . póte . . . voi întreba și pe verișóra Coralia."

Traian se sculase. In decursul dialogului dintre Catincuța și Nicolae Bardă, avuse timp a-și stăpêni mânia. Numele de Coralia pronunțat de intrelocutórea amicului sĕu i sună la urechiă.

„Aveți o verișóră cu numele Coralia," întrebâ el pentru a ḑice ceva.

„Da, o iubesc fórte mult," afirmâ Catincuța.

„Este o domnișóră fórte șarmantă, ca, ca și Domnișóra Catincuța," se grăbi a ḑice Bardă.

„Merci de compliment," respunse Catincuța cu un zimbet, care, lucru curios nu era adresat lui Bardă ci lui Traian.

Acesta vĕḑênd că tréba érăși stă sĕ pornéscă pe o cale, care nu-i plăcea nicĭ de cum, o rupse scurt și cu un:

„Bună séra," se duse de acolo.

Nicolae Bardă, zăpăcit, îl urmâ.

„Óre și verișóră-sa Coralia este tot așa de, — amabilă?" ḑise Traian cătră Nicolae.

Acesta nu respunse nimic, era cu ochiĭ și cu gândul la Catinca „a sa," cum o numia el în sine.

Domnișóra Catinca Molean, sermana n'avea noroc în acea séră.

Nimen nu voia să-i dea ascultare și mult i mai plăcea să vorbéscă, să-și verse tótă inimióra ei, să spuie, orĭ cui voia să o asculte, tot ce gândia și ce áuḑise, și ce se întêmplase, și ce i se spusese, și cum se socotise, și ce ar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fi fost să pățiască — și . . . cu un cuvênt tóte, tóte verdi și uscate, după cum se nimeria să-i viiă aminte și să-i tóce gura.

Traian vĕduse că amicul sĕu se uita țintă la Catinca și dise necăjit cătră dênsul:

„Mĕ mir de tine că-ți pui capul cu o nebună!“

„Cine, Catincuța?“ dise Nicolae mîhnit. „Nu-i nebună, e puțin cam . . . naivă.

„Va să dică cam prosticică!“

„Dómne ferește. Sciă franțuzește, nemțește, grecește, cântâ la pian, din gură . . .“

„Și Coralia scie astea tóte?“ îl întrerupse Traian.

„Ba nu,“ respunse Nicolae, „nemțește scie și ea, nimic mai mult însă. Dar ce tot ai cu ea. Una, două, Coralia. Dór ai vĕdut-o, și ți-a plăcut?“

„N'am vĕdut-o și nicĭ nu mi-e dor s'o vĕd.“

„De ce nu?“

„Fiind că-i verișóră cu Catincuța?“

„Verișóra, dar nicĭ nu spurcă pe lângă ea!“

„N'o vedĭ, acum mĕ facĭ să fiu curios de cunoscința ei.“

„Mai sciĭ, décă nu ți-ar place mai bine? Gusturile sunt diferite, ér' al tĕu este destul de fistichiu.“

„N'ai grije, fata care-mĭ va cuprinde inima, nu s'a născut încă în Têmpesci.“

„Iubescĭ dar în altă parte?“

„Vorbă să fiă! Am avut și eu amoruri, dar de iubit, nu am iubit încă!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

II.

La „om.“

„Par' că ți-ceai, că de pe terasa cea d'întâiă să revarsă un părău în vale, formând un mic cataract. Décă nu mĕ înșel, étă-ne ajunși pe acea terasă, dar nu vĕd nicăiurea, nicĭ măcar o picătură de apă, decum să aud vîjăitul unui cataract spumegând!“

Aceste cuvinte le rostea Traian Mistrel năpădit de sudorĭ, cu vocea cam ghîfăindă, cătră Nicolae Bardă, care-și împlântâ vêrful cel ascuțit al cârjei sale de turist în pămêntul stâncos, și sprijinându-sĕ cu amêndouĕ mânile pe ea rĕspunse:

„Mĕ tem c'am pățit-o.“

„Ce am pățit?“

„Am uitat cu totul, că izvorul părăului din valea Mălăescilor sécă cu începerea lunei lui August și nu mai resară până la primăvéră.

„Și eu mor de sete!“

„Étă plosca cu cognac!“

„Nu-mĭ potolesce setea!“

„Rabdă dară până la obîrjia Ialomiței!“

„Voi răbda, dar mai e mult până acolo?“

„La câte ore avem acum?“

„A trecut de șépte, nu vedĭ sórele, cât este de sus pe bolta cerului!“

„La șépte!“ repetâ Nicolae Bardă, apoi începu să socotéscă. „Până la „om“ vom ajunge pe la dece, acolo vom sta ca vr'un ceas, pornind pe la un-spre-dece vom fi la obîrjie tocmai pe la amédĭ.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Așa de târdiu!“ exclamâ Traian.

„Da, și sĕ póte că sĕ va face și mai târdiu, mai curênd în nicĭ un cas!“

„Décă-i așa, adă plosca cu cognac.“

Traian trase o dușcă, sĕ scuturâ și porni înainte.

„De ce nu o luăm p'aicĭ? Pare că-i mai de-a dreptul,“ întrebâ el după un timp arătând spre un plaiŭ frumos, care ducea la stânga în sus.

„Nu,“ i rĕspunse Nicolae, „acest plaiŭ ne-ar scóte pe muchea Mălăescilor, de unde n'am putea trece pe vêrful numit la „om“; decĭ trebue să apucăm p'aicĭ în drépta.“

Amicĭi noștri, ca vr'o opt la numĕr, adică aprópe tótă societatea de tinerĭ ce fusese împrĕunată la masa din grădina „pomului verde,“ când cu concertul de care am vorbit, sĕ afla la excursiunea pe Bucegĭ, proiectată chiar de atuncĭ.

„Mai poțĭ Domnule Nicolicĭ,“ ḍise Traian cătră funcționarul de bancă.

„Cum să nu mai pot!“ replicâ acesta. „Ce crecĭ, că eu n'am mai fost pe munțĭ? Așa după cum mĕ vecĭ pe mine am cutreerat mai toțĭ alpiĭ de prin Tirol.“

„Cred,“ observâ Traian, „dar priu alpĭ sunt drumurĭ bătute, la fie-care pas câte un hotel și poțĭ să beai, nu ca p'aicĭ, unde stai să morĭ de sete.“

„Nu-i vorbă,“ aprobâ Nicolicĭ, „prin Tirol și prin Helveția ai óre-carĭ comodități până și la urcarea munților, dar tocmai din lipsa acestui atribut al civilisațiunei rafinate, excursiunile de p'aicĭ sunt mai romantice și mai picante.“

„Picante, da, asta o admit și eu,“ reluâ Traian, „de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

óre-ce cuvêntul picant nu însemnézã alt ceva decât pișcător séu usturător și déu cu unul simț în gâtlej o usturime mai mult decât picantă. Dar romantice — de unde până unde să fiă romantice aceste excursiunĭ, la care nu vedĭ nicĭ urmă de femee . . .

„Ce în femeeă zace romanticismul?“ întrebâ Nicolicĭ.

„In ḑiua de astădĭ nicĭ că póte fi vorbă de alt lucru romantic,“ afirmâ Traian.

„Asta ți-e poesia?“

„Da, femeea pentru bărbat este focarul poesiei și orĭ-ce altă frumusețe séu sublimitate nu-i de cât un simplu stafagiu menit de a înălța prețul femeei.‘

„Și totușĭ le prețuescĭ atât de puțin?“ obiectâ Nicolae Bardă.

„Asta o ḑicĭ, fiind-că nu-mĭ place de Catincuța ta,“ replicâ Traian.

„Orĭ-ce sublimitate să fiă numai un stafagiu pentru frumusețea femeei, ha, ha,“ rîse Nicolicĭ. „Acésta o susțiĭ numai, fiind-că n'ai fost nicĭ odată pe vêrf de munte și n'ai vĕḑut nicĭ odată, cum ḑice Românul, lumea 'ntórsă.“

„Ba am fost,“ afirmâ Traian, „și am resimțit o nespusă plăcere, o tainică fericire, privind lumea largă, dar cred că acéstă plăcere și acéstă fericire nu era de cât numai un reflex al unei altei fericirĭ, ce gustasem colea jos în valea plăcerilor; că nu era de cât suvenirul clipelor petrecute pe lângă o ființă adorată; nu era de cât dorul revederei, în fine o taină neexplicată, căcĭ în adevĕr nu înțeleg cum ar putea să însuflețéscă pe cineva privirea firmamentului gol, a pămêntului preserat cu délurĭ, stâncĭ și alte creațiunĭ neînsuflețite, nu înțeleg ḑic cum ne-ar putea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

înălța simțirile, dacă ele nu ne-ar reaminti óre care deliciurĭ gustate în convieţuirea nóstră cu făpturĭ care ne sémănă, care ne póte înțelege și care simțesc ca și noi, întorcêndu-ne simțirile — —

„Étă vêrful de colea este ținta nósră „la om“, îl întrerupse Bure, paharnicul societățiĭ.

„Ér' acolo,“ adause Nicolae Bardă, „vom da póte de „focarul“ pe care-l dorește Traian.“

„Flămmêndul de pâine visézã,“ ḍise Bure.

„Ce! femei?“ exclamâ Traian.

„Așa cred că Catincuța va fi acolea,“ afirmâ Bardă.

„Nu v'am spus!“ rîse Bure. „Fratele Nicolae e cu gândul tot la Catincuța.“

„Costică Molean —“ relua Bardă.

„Fratele Catincuței.“ . . . îl înghinâ Bure.

„N'a venit cu noi, fiindcă a mers cu mamă-sa, cu soră-sa și dóră și cu verișóră-sa Coralia . . .“

„La om?“ îl întrerupse Traian.

„Da, la om,“ respunse Bardă.

„Dar bine,“ reluâ Traian, „cum poțĭ ḍice că-i vom găsi în vêrful muntelui, noi care am pornit de la trei diminéța?“

„Lucru simplu, cocóuele au plecat de erĭ călărĭ, și vin de cea laltă parte din spre Bran. Dacă au plecat la cincĭ sau șése de la schitul Ialomnița, unde aveau de gând să dórmă adĭ nópte, trebue să fi ajuns la „om“.

„Bucuria unuia, necazul altuia,“ exclamâ Traian.

„Mĭi Nicolae,“ ḍise Bure cătră Bardă „pare că Traian îțĭ va lua pe Catincuța, căcĭ prea sĕ face că-i este urît de ea.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nu mi-e témă," replicâ Bardă, „ș'apoi chiar de mi-ar lua-o, îmĭ rĕmâne Coralia."

„Nesăratule," i strigâ Traian.

Fără a-și putea da séma, era furios pe el, fiind-că vorbise cu atâta ușurință de Coralia, pe care nicĭ nu-o cunoșcea. — Conversațiunea încetase cu totul, căcĭ suind un suiș mai repeđit, amicii noștriĭ aveau lipsă de tótă puterea plumânilor lor pentru a respira și nu mai puteau vorbi în ticnă.

Trecură deja de a treia terasă și se apropiau de a patra, care pórtă numele de „plaiul vacilor."

Lângă acest plaiŭ se găsesc doue văgăunĭ pe unde nișce urcătorĭ sdraveni s'ar putea sui în puțin timp până la culme.

Turiștiĭ noștri însă n'aveau poftă a intreprinde asemenea încercărĭ nu numai prea obositóre dară și riscate chiar, decĭ preferiră a coti în stînga pe unde eșiră pe o cóstă peđișă in regiunea petrósă. Dar calea cea cu petre nu țiuu mult, căcĭ peste puțin ajunseră érășĭ pe nișce locurĭ cu érbă verde și după un mers din cele mai obositóre se vĕđură în fine in așa numita „gaură" de unde nu mai aveau departe la „om."

„Veđĭ colea pe vêrf acele trei stâncĭ?" întrebâ Bure pe Traian.

„Da, le vĕd!"

„Acolo este la „om" vêrful cel mai înalt al Bucegilor."

„Cel mai înalt?"

„Da!"

„Zărescĭ vr'o urmă de femei?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nimic?“

„Prin urmare Catincuța nu este acolo?“

„Dar,“ observâ Nicolae, „pótă să vină pe fie-care moment.“

„Să ne ferésca Dumnedeu!“ dise Traian, ștergêndu-și fruntea de sudorĭ.

Când ajunseră la „om“ erau așa de obosiți încât fie-care sĕ grăbi a sĕ lungi pe érbă verde și a rĕsufla.

Dintru întâiŭ nicĭ unul nu arăta nicĭ un interes. Păreau cu toțiĭ amorțiți.

Dar încetul cu încetul, învingênd oboséla sĕ sculâ unul câte unul.

Décă vr'unul din societate ar fi avut predilecțiunea de a face studiĭ de caractere, lesne ar fi putut să-și satisfacă acéstă aplecare, observând, care ce făcea mai întâiŭ.

Bure merse drept la plosca cea mare, pe care conducĕtorul societățiĭ o depusese frumușel între douĕ fărîmăturĭ de stâncă, și destupându-o, trase o dușcă bună. Vr'o douĭ dintre excursioniștĭ, vĕdênd acéstă procedură, sĕ grăbiră a face și ei ca Bure.

Aceștia erau ómeniĭ în care poftele trupescĭ predominiau, erau materialiștĭ.

Alțiĭ sĕ informară unde ar putea găsi și culege „flórea reginei“ și plecară cu zor, ca să-și împodobéscă pălăriile cu aceste gingașe trofee ale excursiuniĭ lor celei obositóre.

Aceștia erau vanitoșiĭ societățiĭ.

Traian, Nicolae Bardă și cu Nicolicĭ rĕmaserĕ pe loc și admirau frumósa panoramă, ce se întindea dinaintea ochilor lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Hei, ce ḍicĭ, Domnule Mistrel!“ întrebâ Nicolicĭ.

„Revoc, revoc,“ rĕspunse el cu căldură. „Nu mi-e dor de femeeă în acest moment, căcĭ sunt pătruns de frumuseţea grandiósă a acestei naturĭ mărețe.“

„Eu însă,“ adause Nicolae Bardă, „n'am ochĭ pentru nimic, fiind-că nu este aicĭ Catincuţa.

„Un pictor ca D-ta, ar trebui să uite totul la o priveliște atât de frumósă,“ i observâ Nicolicĭ.

„Pictor!“ repetâ Traian cam cu dispreţ, apoi adause adresându-se către Bardă: „mĕ mir cum de ai venit cu noi și n'ai însoţit pe mult dorita-ţĭ Catincuţă. Orĭ nicĭ tu nu-i parĭ destul de negustoros unchiului Vasilache?“

„In adevĕr,“ afirmâ Nicolae Bardă întristat, „par, că-mĭ ia în nume de rĕu predilecţiunea mea pentru arta picturei.“

„Nu póte fi o predilecţiune mare,“ reluâ Traian, „dovadă că n'ai ochĭ pentru aceste frumuseţĭ, care trebue să formeze deliciul unui adevĕrat artist. Tu însă ai timp și poftă să te gândescĭ la o bălăióră, faţă de acest aspect maiestos, de care este pătruns până și Domnul Nicolicĭ, cu totul că dênsul colea jos în valea plânsurilor este cel mai înfocat amator al berei.

„Hei, că bine ar mai fi décă am putea avea aicĭ un butoiaș de a lui Dreher,“ oftâ Nicolicĭ.

„Avem vin,“ ḍise Bardă.

„Hai să ne potolim puţin setea,“ adause Traian.

Bĕură și ei, dar vinul nu le ticnea, li se părea sarbed.

Acum venirĕ și ceĭ carĭ sĕ dusesĕră ca să culégă florĭ. Nu găsisĕră nimic, căcĭ trecuse timpul înfloritului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Voiră să-și înece necazul în vin. Bure și cu partisanii lui erau gata a le ține parte.

Nicolae Bardă însă zoria mereu, să plece spre schit. Și Traian, care doria să se recorească cu o băutură de apă rece din izvor, era de partea lui Bardă, dar ceilalți toți, până și Nicolicî nu voiau să plece încă, erau flămânzi și voiau să ia dejunul aicî.

Conducătorul văzând că tinerii o lungesc pré mult cu dejunul începu să le zică:

„Domnilor, dacă voiți să mergem la „schit“ ér d'acolo pe vêrful cu dor, de unde s'o tulim de vale la Sinaia, trebue să plecăm, căcî de altmintrelea ne apucă nóptea prin rîpe.“

„Să mergem!“ zori și Nicolae.

„Ba să mai golim încă vr'o câte-va pahare,“ obiectâ Bure.

„Făceți ce vreți,“ zise Traian, „eu unul plec!“

„Stai că merg și eu, tu nicî nu scii drumul,“ adause Nicolae Bardă.

„Drum bun!“ le strigâ Bure.

Drum bun, drum bun
Doba bate
Drum bun bravî Românî,
Cu sacul, cu sacul pe spate
Cu armele 'n mânî.

Intouâ corul, pe când Traian și cu Bardă o luară la picior.

Nu merseră departe singurî, căcî și ceilalți plecară după ei.

Drumul era destul de prăpăstios. Coborîșul părea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dintru întâiŭ mai puțin obositor de cât suișul. Peptul sĕ opintea mai puțin, dar cu cât mergeau mai departe, cu atât li sĕ inmuiau vinele mai tare.

După un mers ca de vr'o oră și jumĕtate sosirĕ la obîrjia Ialomiței.

O apă cristalină isbucnea din mai multe izvóre, formând un basen clocotitor.

Fântână cu trei isvóre
Cine bea din ea să móră!

Intonâ Bure, care ca paharnic al societățiĭ sĕ credea dator a-și manifesta astfel un fel de urĕ în contra apei.

Traian se grăbi a sorbi cu nespusă plăcere din nectarul înviorător.

Nicolae Bardă se trânti chiar pe brâncĭ și beu apa deadreptul din basen.

„Mai încet,“ îi strigâ Bure, „căcĭ de vei bea așa înainte vei seca tótă obîrjia și'apoi ce vor face locuitoriĭ de la gura Ialomniței, pomenindu-se d'o dată fără apă.“

„Vréi să imitezĭ pe Némțul cu Dunărea,“ ḍise Traian.

„Ce Németz, ce Dunăre?“ întrebâ Nicolae care se ridicase și-și ștergea gura.

„D'apoi n'ai cetit că un Németz mergênd o dată la obîrjia Dunărei, astupâ izvorul cu pumnul și exclamâ: „Cum se vor mira Vieneziĭ, când se vor pomeni de-o dată, că nu le mai vine Dunărea.“

„Flécurĭ nemțescĭ,“ exclamâ Bure.

„Ce sciĭ D-ta,“ ḍise Nicolicĭ, care ca Vienez, sĕ credea obligat a lua partea Nemților, „nu vĕ pricepețĭ la haz.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Bine ḍicĭ, nu facem nicĭ un haz de Nemți,“ adăugâ Traian, „dar acum haidem, că m'a resbit un frig cum se cade.“

III.

Femeea.

„Cine spunea că de la obîrjie, nu mai este mult până la schit!“ se adresa Traian cătră Nicolae, după ce mersese mai bine de vr'o oră și jumĕtate, „și totuși,“ continuâ el, „nu se vede încă nimic.“

„Când îl veḍĭ, atunci ești acolo,“ respunse Nicolae.

„Mai e mult?“

„Nu, ĕtă acest plaiŭ ne conduce în o poeniță, apoi d'acolo mergem pe lângă un părăiaș în jos și cotind de o dată spre drépta ne aflăm lângă Ialomița ér dincolo, pe povêrnișul unui deal este o peștere mare, în care să află întregul schit cu bisericuță cu tot!“

„Sunt curios să vĕd acéstă raritate!“

Nu trecu nicĭ un cart de oră și societatea sosise, cotind făr' de veste în drépta, după cum spusese Nicolae, la Ialomița și să afla drept în fața unui povêrniș stâncos.

Cam în mijlocul povêrnișului era o terasă naturală, ér în fundul terasei o peștere mare și la gura peșterei o colibă lungă, văruită, acoperită cu șindrilă.

Acéstă colibă și c'o bisericuță de lemn, care însă nu să vedea de aicĭ, căci era în dosul colibei, formau ceea ce lumea numesce: „Schitul Ialomița,“ adică un așeḍĕmênt, am putea ḍice de penitență pentru nisce călugărĭ trimișĭ aicĭ ca să să pocăiască.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

La vederea schitului aprópe toți exclamară un „ah“ de surprisă.

Dar acéstă surprisă nu era provocată prin vederea pitorésca a schitului, căci cei carî nu-l vĕdușeră îșĭ făcuseră după descrierea celorlalțĭ o închipuire mai strălucită, — ci acéstă surprisă fu provocată prin presența unei societățĭ în care erau și dame, — Catincuța și altele.

Steteau pe platou dinaintea colibei și admirau peisagiul ademenitor prin sĕlbătăcia sa.

Jos vijăia Ialomița și făcea spume pretutindenĭ unde avea să trécă peste vr'una din multele fărămĕturĭ de stâncĭ, care, de pe colțurile dimprejurĭ căduseră în albia ei, jur împrejur înălțimĭ stâncóse cu formațiunĭ bizare, la spate pesterea cea mare tótă de pétră, care la întrare atêrna d'asupra colibei încât părea că acésta s'a stêrcit de frica stâncei, care amenința a sĕ surpa peste ea și a o turti în caderea sa.

Nicolae vĕdênd societatea de pe platon bătu din pălmĭ și strigâ bravo.

„Cine-ĭ domnișóra de lângă Catincuța,“ îl întrebâ Traian.

„Coralia!“ rĕspunse Nicolae.

„Coralia!“ repetâ Traian. Din două treĭ săriturĭ petrecură Ialomița și din alte două trei săriturĭ erau sus pe platon.

Catincuța sĕ apucase să descifreze inscripțiunele, făcute de diferiții visitatorĭ ai schitului, carĭ găsiseră de lipsă a eternisa excursiunea lor in acest mod.

Nicolae cu voia cea bună ce-ĭ dase respirarea aerului cel curat și împlinirea dorinței sale, alergase dintr'un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

singur salt la dênsa și exclamase cam pré aprópe de urechile ei.

„Étă-mĕ-s.!“

Cornelia, care era lângă Catincuța tresărise puțin și făcênd un pas înapoi mĕsurase cu o privire parte de uimire, parte de neplăcere pe îndrăsnet.

Catincuța însă părea atât de adêncită în decifrarea unui nume, încât nu arătâ prin nicĭ un semn că ar fi simțit apropierea lui Nicolae.

Dară părea numai, căcĭ într'un târdiu, după ce isbutise cu decifrarea, sĕ intórse spre el și dise:

„Of! cum m'ai speriat!“

Ciudată fire care-și póte comanda pornirile așa încât să se succédă una după alta, întâiŭ curiositatea, apoi spaima.

Dĕu era o adevĕrată enigmă psichiologică.

Traian zimbi, căcĭ zimbise și --- Coralia.

„Domnișóră — Molean — așa e, nu mĕ înșel — domnișóră Coralia Molean,“ dise Traian care de odată-și perduse conținuta sa cea renumită, cu tóte că se încredușe în ea până chiar în momentul de față, „— permiteți-mĭ . . . ca in lipsa de un . . , . in fine să-mĭ permiteți ca să mĕ presint: mĕ numesc Traian Mistrel.“

Coralia miji ochiĭ și cu un zimbet dulce rĕspunse:

„Imĭ pare bine de întâlnire . . . verișóră-mea Catinca mi-a vorbit deja de D-ta!“

„Ah, da,“ făcu Traian luându-și refugiu la sarcasm pentru a scăpa de sfiéla cea grozavă și neînțelésă, in care-l aducea acéstă copilă, „de bună sémă-ți va fi spus și D-tale că unchiu-sĕu Vasilache nu mĕ găsesce destul de negustoros.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Domnule Mistrel," replică Coralia roșindu-se puțin, căci era albă, aprópe palidă din fire, „unchiul Catincuții este și unchiul meu —"

„Înțeleg," dise Traian mușcându-și buzele, apoi devenind cu totul perplex, se retrase.

Merse spre fundul peșterei unde era întunerec, ca să-și ascundă strania emoțiune dinaintea amicilor sĕi, dar póte și dinaintea . . . cui? A Catincuții de sigur că nu!

„Aștéptă Traiane, vine un călugăr cu o făcliă aprinsă, ca să mergem până la capĕtul peșterei!" i strigă Nicolae.

Traian se opri și privi la Nicolae, care stetea între Catincuța și Coralia.

„Voiți să întrați colea în întunecimea acea grozavă," exclamă Catincuța, „eu una nu mĕ duc, mĭ-e fricĕ."

„Voiŭ rĕmânea dară și eu cu D-ta aicĭ!" dise Nicolae.

„Ce, noi amêndoi singurĭ," făcu naiva.

„Cum așa singurĭ! Sfânta bisericuță Domnișórā va fi cu noi, nu veḍĭ că stăm lângă ea!" obiectă Nicolae.

Acéstă observare, dar mai mult o rață de sóre, care străbătea pân' la bisericuță și care făcu se resalte cu atât mai mult contrastul între lumina locului, unde stetea și între întunerecul peșterei o determină pe Catincuța, de remase cu Nicolae.

Ceilalți toți: tinerii cu Traian, apoi Domnișóra Coralia și încă o damă, conduși de un bĕtrân călugăr, ținênd o făclie aprinsă în mâna, merseră să exploreze tainele peșterei.

In dosul bisericuței, ca vr'o cinci pași de la ea, curgea un mic părăiaș, venind cine scie de unde și per-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dându-și urma încă înainte de a eși din peștere. De pe boltitura ei cea de pétră cădea icĭ colea câte o picătură de apă ghețósă.

Traian era lângă călugărul cel cu făclia; ar fi voit să rămâiă mai înapoi ca să se apropie de dame, dar nu se îndura.

Cu cât înainta mai spre fund cu atât acei care erau mai depărtați de făclie vedeau mai puțin, căcĭ întunecimea devenia din ce în ce tot mai désă, ér zarea făcliuței celei subțirele nu pré pătrundea departe.

„Nu se cade să le iai rața luminei,“ își ḑise Traian și din ce mergea rĕmânea tot mai îndĕrĕt, ér de óre-ce damele înaintau în pas egal, apropierea lui de dênsele era un lucru pré firesc.

Un țipet lin rĕsună la spatele sale.

Țipase dama, care era mai în etate.

„Poștim mamă dragă mai înainte spre lumina făcliei,“ ḑise Coralia.

„Este mamă-sa,“ repetâ Traian în sine, dându-se la o parte ca să facă loc, „trebue să mĕ uit maĭ bine la dênsa.“

Dar mama Coraliei trecu înainte fără ca Traian să fi stăruit a-i vedea fața, căcĭ ajunsese aprópe, de tot aprópe de Coralia, așa încât orbecând peste fărămăturile de pétră, cu care era presĕrat solul pĕșterei, se atinsese de brațul ei.

Un fior de nespusă spaimă percurse trupul lui Traian.

Așa era de uimit încât nicĭ nu putu pronunța cuvêntul „pardon,“ după cum simția că ar fi fost dator să o facă, ci continuâ a merge înainte rĕmânênd în pas egal cu Coralia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cât înaintau mai mult să făcea tot mai intunerec.

Acum nu mai vedeau absolut nimic.

Ceilalți dinaintea, dimprejurul și din dosul lor strigau, țipau, și făceau la glume, numai Traian inainta in tăcere, cu resuflarea reținută, cu urechia intinsă, ca să audă pasul cel lin, se simță respirațiunea cea profumată a fetiței de care era aprópe.

Năpraznic auzi érăși un țipet lin.

De astă dată-l scosese Coralia. Piciorușul ei călcând făr' de veste pe o pétră mai mare i lunecase așa încât era aprópe să cadă. Spaima însă i storsese acea exclamațiune, care orî cât de liuă a fost, pătrunse pe Traian până la inimă și-i dete curagiul de a comite o temeritate.

Prinse pe Coralia de mână și i-o ținu strînsă . . . ca să nu cadă.

Fetița nu respinse acest ajutor, ba sciu să-l aprețieze după merit și să recompensese pe Traian cu o delicată strîngere de mână.

Intunecimea devenind din ce in ce tot mai désă, și pericolul prin urmare tot mai mare și mai iminent, Traian nu se îndură a lăsa pe Coralia de mână, asta însă suferi perpetuarea ajutorului.

Ajunseră la capётul peșterei . . . ah cât de mică era. Să fi fost indecit așa de mare lui Traian totuși i s'ar fi părut pré mică. — La intórcere . . . . nu mai exista pretextul de pericol, căcî mama Coraliei și cu călugărul care ducea făclia erau tot lângă ei.

Traian nicî atuncî nicî mai târdiu n'a sciut să-și dea sémă ce se intêmpla in jurul séu și nicî cât timp îi trecuse in aceea fericită confusiune, care-l apucase de când s'atinsese de mâna Coraliei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

De odată audi pe Nicolae Bardă că intrebă pe Dómna Molcan :

„Aveți de gând să mergeți până la om?“

„Ba nu, pré am intârdiat!“

„Veniți cu noi la Sinaia,“ dise Nicolicĭ.

„Este pré departe,“ rĕspunse Dómna Molcan.

„Ah Sinaia,“ exclamâ Catincuța, „să mergem mătușică, să vedem palatul lui Carol Vodă!“

„Ce să vedĭ, d'abia este inceput draga mea,“ făcu Dómna Molcan și aruncâ o privire expresivă asupra incălțămintelor sale.

O durere săgătătóre pătrunse peptul lui Traian, care, fără de voie surprinse acea privire.

„Trebue să-și cruțe ghetele,“ îșĭ dise el cu inima sângerată.

Și Catincuța, cu tótă naivitatea ei vĕdu̯se și intelesese privirea mătușei sale și sĕ grăbi a dice:

„N'ai nicĭ o grije de ghetele D-tale și ale Coraliei, vom merge călărĭ, tot precum am venit și până aicĭ.“

Dómna Zamfira Molcan, Coralia și . . . . Traian sĕ înroșiră toțĭ de o dată la aceste cuvinte nedelicate ale Catincuțiĭ.

Să făcu o tăcere adêncă.

„Nu-i vorbă nicĭ de cai, nicĭ de ghete, ci este vorba de noi,“ întrerupse în fine cocóna Zamfira pausa cea penibilă. Din modulațiunea vocei sale sĕ putea cunósce cât de mîhnită era și cu câtă greutate sĕ stăpênea „Ar fi pré mult pentru noi ca să mai facem un drum așa de lung și de obositor.“

Catinca era să obiecteze ceva.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dar Coralia i puse mâna pe gură.

Traian zăpăcit cum era nu găsi mijloc mai bun spre a ești din încurcală de cât zorind pe amicĭ să plece.

Toțĭ erau învoițĭ cu asta numai Nicolae Bardă sĕ mai codi, dar acum veni și conducĕtorul și întrebâ, că ce ar avea de gând turiștiĭ noștriĭ, sĕ înopteze prin rîpe orĭ să-și lase óscle prin vr'o prăpastie a Bucegilor.

Acéstă argumentare cam țépănă, cum am ḑice, nu-și lipsi efectul asupra lui Nicolae care sĕ învoi acum și el ca să pornéscă.

Tineriĭ-și luară ḑiua bună de la dame și de la Costică, apoi plecară spre ținta lor depărtată.

Traian își ducea numai trupul cu sine, sufletul, inima o lăsase colea în peștera schitului, și-o perduse prin întunecimea cea désă.

De s'ar fi putut cel puțin mângâia cu gândul, că inima sa a fost găsită de aceea pentru care o perduse ! Dar ah, ar fi fost o cutezanță pré mare din partea sa, decĭ nu îndrăsni nicĭ a spera măcar.

„Déca am fi așteptat cel puțin ca să vedem cum să pun călare," ḑise Nicolae.

Traian i trimise o privire mâniósă; ar fi fost în stare să-i sucéscă gâtul pentru aceste cuvinte.

Din fericire nimenĭ nu observâ furia amicului nostru, care isbuti a și-o stăpêni peste puțin.

Dar nu mai voia să mérgă lângă Nicolae după cum o făcuse până acum, ci din acel moment sĕ însoți cu Nicolicĭ.

Merseră cât merseră care în tăcere, care scoțênd câte o exclamațiune pentru a atrage atențiunea soților sĕi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

asupra vr'unui punct mai remarcabil, care mai conversând cu vr'unul dintre soți.

Traian nu vorbise mult timp nimic cu nimenĭ.

Fără de veste intrebâ pe Nicolicĭ:

„S'a publicat vr'un concurs pentru postul de contabil la banca Dv.?“

„Ba nu!“ răspunse cel intrebat, uimindu-sĕ puțin.

„Dar cum aveți de gând a găsi contabil,“ continuâ Traian.

„Tréba consilierilor de administrațiune,“ făcu Nicolicĭ pe scurt.

„Cine-ĭ președinte?“

„Domnul Caspar Pucle și vicepreședinte Domnul Avram Laib.“

„Iĭ cunosc pe amêndoi, Laib este chiar tovarăș la o afacere cu tată-meu,“ observâ Traian cu un aer satisfăcut.

„De la acești doui atârnă denumirea funcționarilor,“ reluâ Nicolicĭ. „Ce? dór ți-ai luat séma și voiescĭ să te facĭ contabil la banca din Têmpescĭ.“

Traian sĕ înroși, apoi bâlbăi câte-va cuvinte neînțelese și rĕmase anume ceva mai înapoi, ca să taie vorba cu Nicolicĭ.

Acesta suci din cap, ḍicênd:

„Straniu lucru, par' că nu-i cu mințile întregĭ, ce va fi avênd?“

Traian însă mergea acum lângă conducĕtorul societătiĭ, care-i arătâ vêrful cu dor ce nu mai era departe.

„De unde-i vine acest nume?“

Conducĕtorul i spuse, ér Traian sĕ uimi de gingașa poesie a acestei legende, de care fu așa de mult impresionat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

încât pentru a-și vĕrsa óre-cum dorul inimei sale îșĭ propuse îndată a versifica acéstă legendă.

„M'așĭ prinde că Traian face vr'o poesie,“ ḑise Nicolae care observase in fața acestuia acel aer caracteristic al ómenilor preocupați cu resolvarea unei probleme artistice, observase aerul inspirațiunei, care nobilitézĕ, am putea chiar ḑice, divinisézĕ fața omului.

„Lăsați-l să facă,“ adause altul, „când va fi gata ne va comunica el produsul sĕu, n'aveți grije.“

„Am tot auḑit că poeții sunt cam smintiți,“ îșĭ ḑise Nicolicĭ, „acum am avut ocasiune a mĕ convinge despre asta.“

„Gata !“ strigâ Traian, după vr'o câte-va minute, „și tocmai la timp, căcĭ étă-ne pe vêrf.“

„Ah ce frumos !“ exclamarĕ tinerii privind de pe vêrf in jos.

„Mai întâiŭ trebue să-mĭ fixez versurile pe hârtie. Numai după ce am terminat voi privi și eu, căcĭ décă așĭ face-o acum, mi-e témă că le-așĭ uita.“

Sĕ puse pe brâncĭ și scoțênd un creion și o hârtie, incepu a scrie.

După ce fu gata sĕ sculâ și el și privi, dar — lucru minunat, ochiĭ sĕi căutau mai mult spre drumul pe care veniserĕ, căutau spre hotarele Transilvaniei, spre punctul numit „la strungă,“ unde acum trebuia să sĕ afle după părerea sa societatea de dame.

Amicii i spuneau de frumusețile ce vedeau de partea cea laltă, de Sinaia, de coperișile sclipinde ale orașului Tîrgoveștĭ, de turlele bisericilor din Ploiescĭ, de văi, de munți, ba de Balcanĭ, ba uniĭ chiar de Dunăre. Traian

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

însă cu tóte astea numai din când in când arunca câte o privire intr'acolo, apoi érăşĭ sĕ. intorcea şi privia spre Transilvania.

„Ei bine, dar poesia, nu ni-o cetescĭ," intrebâ unul.

„Să ni-o citéscă Nicolae, eu sunt pré obosit," rĕspunse Traian şi intinse numitului fóia pe care scrisese versurile sale.

Nicolae o luâ şi ceti cu vocea tare:

Pe măgurea inaltă ciobanul stă uimit
Priveliştea mărétă simţirea i-a răpit.
Şi caută cu ochiĭ mai bine să zăréscă,
Coline, lunci, oraşe din ţéra românéscă.

„Şi de-aş trăi in lume mĕi fraţĭ un veac intreg,
Ḑĕu de pe vêrful ĕsta cu n'aş mai vrea să plec,
Aş ţine ḑi şi nópte privirile ţintite
La chipul fără sémăn al patriei iubite!"

„Cum nu," strig toţĭ fĕrtaţiĭ, „in timp de vĕră ḑĕu
Am sta şi noi aicea privind ĕst chip mereu.
Şi nouĕ ne sunt drage dumbravele 'nverḑite,
Pîraile spumóse şi văile 'nflorite.

„Biserica ne place, ca s'o zărim ascunsă
Sub vĕl ca de mirésă cusut cu florĭ şi frunḑă,
Ne place să schînteiă din negură colea
Oraşul când o raḑă lovesce faţa sa."

„Dar iérna mĕi fĕrtate, când lumea sĕ cernesce,
„Când ghiaţa 'n sloiurĭ gróse jur imprejur sclipesce,
„Când vĕlul cel de neauă acopere cel plaiŭ
„Ţi-ar trece ḑĕu plăcerea aicĭ pe vêrf să stai."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ți-ar trece ḍĕu plăcerea aicĭ să stai uimit
„Să 'nfrunți singurătatea și crivețul cumplit, —
„Ai ḍis o vorbă mare, dar séma să-ți iai bine,
„Căcĭ de s'ar face aivea, ar fi amar de tine.“

„Dór nu-s copil séu babă s'am fricĭ eu de ger,
„Ș'oiŭ rĕmânea aicea, să sciu c'aicea per.“ —
Așa ḍise păstorul nepregetat ș'aprins
Și d'o trufie órbă la inimă cuprins.

Și ĕst cuvênt nemernic nicĭ că l'a mai uitat,
Și véra ceia 'ntrégă mereu l'a repetat. —
Ér de pe munți spre vale fĕrtații când plecară
Să-l ia pe el cu dênșiĭ in dar se incercară . . .

Singurătatea tristă o 'nfruntă neclintit,
Infruntă gerul strașnic și crivețul cumplit,
Infruntă fómc, sete, infruntă tóte, tóte,
Numai un dor ferbinte să stingă el nu póte.

Și stă și ḍi și nópte in gândurĭ rĕtăcit,
Sĕ 'ntrébă ce să fiă ĕst simț nepomenit.
Și nu-i găsesce nume, și nu-i scie tulpiua
Nicĭ cum pe el căḍuse, nicĭ cum i pórtă vina!

Și — crivĕțul s'aliuă și austrul sĕ pornesce,
Și gerul sĕ inmóiă și neaua sĕ topesce,
Dar dorul tot mai tare muncesce pe băiat,
Și încă tot nu scie de ce l'a apucat.

Și vine primăvéra și érba incolțesce
Urîtul tot mai tare, mai aspru îl muncesce,
Și intr'o diminéță aude jos in vale,
Mióra sa iubită, cu gura ei de jale.

Și inima-i sĕ bate, resufletul i-a luat,
Căcĭ simțul sĕu ferbinte tulpina și-a aflat!
Și stă c'urechia 'ntinsă la sunetul iubit,
Și stă să-și véḍă visul acuma implinit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Aștéptă ḍi și nópte și-i plin de nerăbdare,
O lungă veḉnicíă de cruntă așteptare,
Și étă că s'apropiă, pe vêrf acum sosesc
Ș'acolo lângă dênsul alérgă, sĕ opresc!

Un chiot vrea să scótă, dar gura-i amuțesce,
Și inima-i sĕ 'nghiață, puterea-l părăsesce;
De bucurie mare, de dorul implinit
In clipa mântuiriĭ, sĕrmanul — a murit.

Și după cum dorise pe vêrf a și rĕmas
Intius sub négra cruce spre veḉnicul popas,
Ér' după dorul care pe el l'a mistuit
Păstoriĭ vêrful ceḷa cu nume au numit.

„Pentru o poesie tăcută in pripă este destul de bună," ḍise Nicolae după ce terminase.

„Ba este de minune," protestă altul, „nu sciu de unde dracu a putut exprima așa de bine pasiunea dorului, trebue că a fost adese-orĭ muncit de acéstă bólă."

„Hai să inchinăm restul din ce mai avem in „mama bună" intru sănĕtatea poetului nostru," ḍise paharnicul, „și să-i poftim ca dorul sĕu să nu sĕ incordeze așa de mult ca și al bietului cioban."

„Ferésca Dumneḍeu," strigară ceilalțĭ grăbindu-sĕ fie-care a-și lua partea sa din umorul mamei bune.

„Haide Traiane ciocnesce cu noi bea și tu căcĭ până la primul izvor mai este o cale bunicică," strigă Nicolae cătră amicul nostru, care sĕ adêncise in privirea munților.

Bĕu și el un pahár, căcĭ i era sete, apoi plecară. După un mers de vr'o trei ore ajunseră in Sinaia, de unde n'avem să relatăm de o camdată nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

P'atuncĭ lumea nu scia încă nimic de Carmen Silva, decum să fi existat o stradă cu acest nume, care să află acum acolea.

„Și eu aș muri de dor, da simț că aș muri,“ îșĭ dise Traian a doua ḍi când reintra cu soțiĭ sĕi in Têmpescĭ.

IV.

Visite de suplicant.

„Feciorul lui Panait Mistrel ḍicĭ tu?“

„Da!“

„Fi-va el in stare a purta contabilitatea unei băncĭ.“

„Ni cum să nu, că-ḍĭ a fost contabil la banca belgiană din Bucurescĭ,“ rĕspunse cam restit Domnul Avram Laib asociatului sĕu Simon Ruben, pe care-i găsim in localitățile biroului lor așeḍațĭ pe un divan din cabinetul șefilor.

„Eu aș ḍice,“. reluâ Simon Ruben, „să nu te amestecĭ in acéstă trébă. Cine scie ce are să ésă din . . . cum îl chiamă pe feciorul lui Mistrel.

„Traian . . .“

„Ce are să ésă din Traian, ș'apoi vor ḍice colegiĭ tĕi de la administrațiunea băncii, „étă pe cine ne-a recomandat Avram Laib.“

„Décă ar merge după capul D-tale am inainta ca racul.“

„Ce să potrivesce! Nu sciu ce are d'a face inaintarea nóstră cu așeḍarea tênĕrului Mistrel la bancă.“

„Nu scĭĭ!! Dar pentru ce, mĕ rog, am primit postul de vicepreședinte? Óre nu pentru ca să scim și noi ce să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

petrece p'acolo, dar nu numai să scim, ci să avem și parte de cuvênt la dispositiunile ce se vor lua de acest institut financiar.“

„Ș'apoi și pentru credit, la cas de trebuință . . . .!“

„Creditul, da — și credit, dar mai bine să ne ferescă Dumnedeu să nu avem lipsă de creditul acestei bănci! Lucrul de frunte este influința și óre nu dobândesc influința cea mai mare décă directorul băncii, are să-mi mulțămescă mie postul séu!“

„Directorul băncii!? De unde până unde ai ajuns tocmai la director, pe când vorbim de contabil?“

„Par' că și D-ta ești un creștin și încă unul dintre cei mai grei la cap. Traian Mistrel incepe funcțiunea sa ca contabil, ca să trécă indată la postul de director, căci directorul de acum . . . dar tăcere, étă lupul din fabulă.“

„Te las singur cu el, căci nu mĕ pricep ca și-tine in ale talmudului,“ dise Simon Ruben strecurându-se in altă odaiă.

„Te-am așteptat,“ cu aceste cuvinte intêmpină Domnul Avram Laib, vicepresedintele băncii de Têmpesci și asociatul firmei de mare comerciu Ruben și Laib tot din Têmpesci pe Traian Mistrel, care intrase și-l salutase cu mai mult respect de cum am fi presupus din partea unui contabil de Bucuresci și poet din mila lui Dumnedeu, ce era séu de care trecea dênsul.

Să nu credeți insă că infățoșarea Domnului Avram Laib ar fi condiționat mai puțină reverință de cum i arătase amicul nostru.

Vicepresedintele băncii avea un aer fórte distins, era un adevĕrat tip financiar.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Era rumen și gras la față, cu mustețile bine îngrijite și ras frumos de-i lucia bărbia, cu o burtă respectabilă pe care cădea un lanț gros de aur din buzunarul gileții ce stetea umflat de césornicul cu două capace de aur. Mânile cele grăsulie le ținea impreunate peste pântece, și manevra cu ele astfel in cât din când in când o sclipélă a vr'unui dintre cele trei patru, inele de brilant, ce purta la degete, se isbéscă in ochĭ pe suplicantul sĕu, căcĭ Traian Mistrel in acest moment nu era de cât un prea plecat suplicant inaintea feței Domnului vicepreședinte.

„Te-am așteptat," repetâ Domnul Avram Laib intorcênd cu o afabilă inclinare de cap respectele lui Traian. „Poftim de ședĭ lângă mine." La aceste cuvinte intórse mâna și arĕtâ spre divan, ceea ce efectuâ cu atâta adresă in cât ochiĭ lui Traian fură loviții de mai multe scîntee pornite din brilantele ovreului.

„La ce resultat pot spera," intrebâ tênĕrul, așeḑêndu-se cam sfiicios lângă Domnul vicepreședinte.

„La cel mai bun," replicâ acesta cu un aer de sublimă protecțiune, „la cel mai bun," repetâ el apoi, și oferind interlocutorului sĕu tabachera îl intrebâ cu multă afabilitate, „nu fumezĭ?"

Traian muria de nerăbdare să afle cum stă cu petițiunea sa pĕntru postul de contabil la banca din Têmpeșcĭ, pe care o inaintase către consiliul de administrațiune, chiar a doua ḑi după ce se intorsese de la excursiunea de pe Bucegĭ, dar numai după ce se convinsese că Coralia nu era nicĭ logodită cu nimen, nicĭ promisă cuiva, nicĭ curtenită de cineva.

Nu prea se imbulziau tinerii Têmpeșcenĭ pe lângă ea,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

căci era săracă sêrmana și cam tăcută, tare palidă și de tot modestă, însă de modestia viorelei, care ce-i drept, crește retrasă de ochiĭ lumei și n'are un exterior ademenitor, care însă te delicéză ba, une-orĭ te imbată chiar cu mirosul ei.

Ḍĕu așa! Traian de dragul Coraliei sĕ decisese a rĕmânea in Têmpescĭ și a-și crea o posițiune pentru a . . .

Nicĭ el insușĭ nu avuse curagiul până acum ca să termineze acest gând, decum să fi incercat vr'o dată a face o analisă a simțimentelor sale.

Atât scia numai, că de câte orĭ revedea dinaintea ochilor sĕi sufletescĭ maiestuósa frumusețe ce-i presentase natura de pe vêrfurile Bucegilor, — și o revedea aprópe necurmat — trebuia să-și aducă aminte de aerul blând și tot odată măreț al Coraliei, de zimbetul ei cel dulce-infiorător, de ochiĭ ei cei adêncĭ, ca și cea mai afundă vale, in care sĕ perdea privirea de colea sus de pe inaltele colțurĭ ale mărețului munte.

Condus de acéstă simțire nemărturisită, care nu-l mai părăsise de când cu intâlnirea de la schitul Ialomița, Traian petiționase la bancă, alergase după protecțiunea Domnului Avram și tot acéstă simțire i dete acum puterea morală de a sta umilit inaintea ovreiului, a nu isbucni cu vr'un cuvênt necioplit dictat de nerăbdarea sa ci a respunde Domnului vicepreședinte, care-l imbiase cu o țigaretă, că a fumat și că acum mulțămesce pentru bunătate, dar nu sĕ va profita de ea.

„Am vorbit cu colegiĭ mei de la administrațiune,“ reluă Domnul Laib, „și îi am prevenit in favorul D-tale ; toțĭ mi-au promis că vor vota la alegere pentru D-ta, ceea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ce nu va să dică puțin lucru, căci sunt o mulțime de competenți, din care nici unul fără vr'un protector . . .«

Domnul vicepreședinte se opri cu un aer de importanță.

„Domnul meu,“ dise Traian, care simți că acest al său protector aștéptă un cuvênt de recunoscință, „nu sciu cum să-ți mulțămesc pentru bunătatea D-tale.“

„Nu-i nimic, nu-i nimic,“ făcu ovreul cu un gest măreț. „Nu ești óre D-ta fiul Domnului Mistrel cu care ținem de atâți mari de ani in tovărășie arendile Lupsescilor?“

„In adevĕr, étă o mare fericire pentru mine,“ afirmâ Traian.

„Hei, dar să nu-mi uit vorba,“ reluâ ovreul cu ingâmfare, „mi-au promis colegii că vor vota pentru D-ta, insă totuși ar fi bine décă te-ai duce in persónă la fie-care din ei și te ai ruga și D-ta de ei.“

„O voi face!“ respunse Traian fără a putea suprima un mic suspin.

Laib observâ repulsiunea tênĕrului său protegiat și-și dise: „este cam țanțos băiétul, dar îl voi regula eu,“ apoi adresându-se cu vocea tare către Traian incepu:

„Este de neapărată lipsă ca să-ți implinescĭ acésta datorie, căci,“ adause el moderându-și vocea și dându-și un aer confidențial, „nu este vorba numai de postul de contabil, ci chiar de acela de director. Domnul Fluc, directorul actual,“ aiçi ovreul incepu să șoptéscă, „este dator, vêndut și nu se va putea ține mult timp la post. Dar poftim,“ incheiâ el și se sculă de pe divan, ceea ce făcuse Traian inaintea sa, „te voi conduce eu insuș la colegul meu Caspar Pucle, care este președintele băncii.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Se dusără la Caspar Pucle.

Acesta-şĭ avea biuroul aprópe de Laib şi era bancher.

Era un om uscăţiv, slab, cu spinarea incovăiată, cu sfêrcurile mustăţilor resucite 'n sus, cu ochelarĭ pe nas în adevĕratul sens al cuvintelor, căcĭ nu-i erau lipiţĭ de ochĭ ci i sĕ balansau pe mijlocul nasului aşa încât Domnul Pucle putea să se uite şi prin geamurile ochelarilor şi pe désupra séu dedesuptul lor, după cum i se potrivea mai bine.

La Traian se uită de pe asupra ochelarilor când i fu presentat de Laib.

„Sper că şi Dta, Domnule preşedinte, mĕ vei ferici cu valorósa-ţĭ protecţiune.“

„Hm, hm, da aşa,“ începu acesta, „drept să-ţĭ spui, nu pré am încredere în Têmpescenĭ.“

„Cum! mĕ rog?“ bîlbăi Traian pe jumĕtate speriat, pe jumĕtate indignat.

„Domnul preşedinte,“ interveni Laib, „se îndoieşce nu dóră de onestitatea ci numai de capacitatea Têmpescenilor. De şi nu-i ovreiŭ,“ adause el zimbind, „susţine că la afacerĭ financiare numai un ovreiŭ sĕ póte pricepe bine. Dar te asigur,“ sĕ adresâ el acum de-a dreptul cătră Domnul Caspar Pucle, „că Domnul Traian Mistrel, protegiatul meu, care a fost contabil la banca belgiană din Bucureşcĭ, va fi nu numai un bun contabil, ci va putea ocupa chiar postul de director . . .“

„Să nu vorbim,“ îĭ tăiâ cuvêntul Domnul Pucle cam speriat, „de lucrurĭ, care nu sunt. La banca nóstră este vacant numai postul de contabil . . .“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Da, da,“ afirmâ Laib, „insă peste puțin vom avea lipsă, ca să ne ingrijim și de un director.“

„Te rog Domnule vicepreședinte . . .“ voi să-l intrerupă din nou Domnul Pucle.

„Suntem intre noi, Domnule președinte,“ reluâ Laib, „decî nu comit nicî o indiscrețiune, décă intre D-ta și intre Domnul Traian Mistrel, in care mĕ incred ca și in mine insum, aduc pe tapet o posibilitate fórte probabilă după noi doi cel puțin.“

„Care va să ḑică,“ făcu Pucle cu gura cam acră, „suntem ca și angajați față de Domnul Traian Mistrel.“

„Nu-i vorba de un angajament formal,“ sĕ grăbi a ḑice Laib, „dar cât despre partea mea mĕ simț indemnat, chiar in interesul băncii, a susține pe Domnul Mistrel și cred . . .

„Negreșit, negreșit că și eu îl agreez,“ sĕ grăbi a declara Pucle, cedând vre-unei forțe secrete, căcî un fisionomist expert ar fi recunoscut indată nespusa genă a acestui om, cu tóte că-i zimbiau mustățile.

Privirile îi cădeau acum drept prin geamurile ochelarilor, ceea ce făcea tot de-a-una, când nu voia ca să-i caute cine-va in ochî.

„Sunt fórte fericit,“ îngână Traian pe care-l trecuse sudorile in decursul acestei discusiunî.

„Te felicit!“ i ḑise Laib, dând mâna cu el, „căcî décă te agrează Domnul președinte, atuncî — eștî numit!“

„Neapĕrat, neapĕrat,“ afirmâ Pucle, „dară mai rĕmâne încă consilierii Țanț și Palavre.“

„Sunt amic de școlă cu fiul cel mai mare al Domnului Țanț,“ observâ Traian.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Er' Domnul Palavre, ca Român . . . .“ adause Laib.

„Și ca vechiŭ cunoscut din Bucurescĭ . . .“ se grăbi a dice Traian.

„Nu va fi in contra nóstră,“ complectâ Laib.

„Étă și Domnul presedinte te felicitéză acum.“

Pucle stetea lângă ușă și se uita pe sub ochelarĭ pe stradă afară. La ultimile cuvinte ale lui Laib, păru a tresări din nisce meditațiunĭ adêncĭ, și cu tótă sila ce resimția in contra actului de condescendență, totușĭ dete mâna cu Traian.

Laib plecâ cu protegiatul séu.

„La ceilalțĭ te poțĭ duce singur,“ dise pe stradă cătră el. „Să mergĭ la toțĭ! Este pentru mai mare siguranță, cu tóte că chiar de acum te poțĭ privi ca contabil și presumptiv director al băncii. Ai vĕdut că Domnul Pucle se cam codia, dar grație . . .“

„Bunătățiĭ D-tale,“ se credu dator a dice Traian, cu tótă că intréga sa natură se revolta in contra acestei manifestărĭ de gratitudine cătră ovreiul protector.

„Da stăruinței mele ai să mulțămescĭ favorul séu mai bine dis condescendența Domnului Pucle. Salutare și tatălui D-tale,“ cu aste se despărți Domnul Avram Laib vicepresedintele băncei din Têmpescĭ și asociatul firmei Ruben & Laib, de Traian Mistrel, care era condamnat a mai face incă șépte visite de suplicant; eram mai să scriem de — supliciu.

Intâi merse la Domnul Anton Kertemy, băcan, căcĭ era cel dintâi in calea sa.

Domnul Kertemy un armén maghiarisat avea mult de lucru, decĭ nu pré stete de vorbă cu amicul nostru, pe care-l expediâ promițêndu-i, tot ce doria.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

La Domnul Toma Richitir lipscan, pe care-l visită după Kertemy, fu primit cu un zimbet dulceag și congediat cu promisiunea repetată, că póte fi sigur de votul sĕu. Mai pe urmă află, că tocmai acest Domn care-i făcuse cele mai călduróse protestațiunĭ vorbi la alegere in contra lui.

De aicĭ se duse la Domnul Țanț, mare proprietar de rachierie, fost postovar.

„Mi-a vorbit Fritz de D-ta,“ i ḑise el, Fritz era fiu-sĕu, „dar drept să-ți spui, mie nu-mĭ pré plac valachii.“

„Imĭ pare rĕu, dar de acest defect nu mĕ pot desface,“ i replică Traian.

„Ni, că nicĭ nu cer asta de la D-ta,“ continuă Domnul Țanț, „și fiind că nu m'am făgăduit altuia, voi pune o vorbă bună pentru D-ta.“

„Sunt fericit, căcĭ sciu, că votul D-tale decide in tóte cestiunile,“ se grăbi a-i ḑice Traian.

Domnul Țanț zimbi satisfăcut și intórse cu afabilitate salutarea tênĕrului, care o luă acum spre Domnul Palavre.

Acesta-i făcu mai întâiŭ istoria băncilor, apoi istoria universului după Macalay, apoi i vorbi despre mîrșăvia jidovilor, despre egoismul Sașilor, sĕ intórse érăș la istoricul băncilor și tocmai după o conversațiune de douĕ ore îl asigură că fără nicĭ o îndoiélă va vorbi și va vota in favorul lui.

Pe ceilalțĭ trei membrĭ din consiliul de administrațiune nu-i mai găsi pe la biurourile lor; le lăsă insă carta sa și, — a doua ḑi fiind pusă la ordinea ḑilei denumirea unui contabil, toțĭ afară de dulceagul lipscan Richitir fură pentru amicul nostru Traian Mistrel, care deveni decĭ șef contabil și locțiitor director la banca din Têmpescĭ, după

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cum spunea decretul pe care-l primi a treia ḑi de la visitele sale.

„Ce va ḑice Coralia?“ fu primul sĕu gând la primirea decretului, cu tóte că u'o mai revĕḑuse de la întêlnirea ce o avuserĕ la schitul Ialomiṭa.

V.

La viiă.

Nu vĕḑuse Traian pe Coralia fiind-că, după câteva ḑile dela excursiunea făcută pe Bucegĭ, plecase la viiă cu verișóra Catinca, cu vĕrul Costică și cu mătușa Zmaranda.

Hei, că frumósă mai este viéṭa prin potgoriĭ in timpul culesului și frumósă era prin urmare și la via cocónei Zmaranda. Acéstă viiă sĕ afla in Valea Călugărésc prin apropierea Ploescilor pe drumul Brăilei dincolo de Bucov.

Costică Molcan de la un timp incóce, și anume de când murise tată-sĕu, Dumneḑeu să-l ierte, nu mai trăia pentru alt nimic de cât pentru acéstă viișóră.

Să-l fi vĕḑut cu ce aplomb mergea la obor din Valea Călugărésc de-și cumpĕra cercurĭ, cu câtă scrupulositate cercuia buṭile, le spăla apoi tot odată cu vecinĭ sĕi de nu auḑiai in acele ḑile de cât zurăitul lanṭurilor cu care sĕ clăteau buṭile. Apoi avea grije, ca să târguéscă varză și fel de fel de zarzavat pentru mâncarea lucrătorilor și in fine-i tocmia pe aceștia.

Apoi când venia mult aștеptata ḑi in care sĕ incepea culesul, să-l fi vĕḑut cât era de emoṭionat, cu mult mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

emoționat ca un tênĕr beliducc la prima bătălie comandată de el.

Acéstă emoțiune sĕ repeta pe fie-care an, decĭ îl munci și de astă dată și era așa de suverană încât tótă casa avea să sufere de urmările ei.

Coralia venise la viiă mai mult de silă de cât de plăcere; nu voise să contrarieze nicĭ pe vĕrul Costică, nicĭ pe țața Zmaranda, care o invitaseră să viiă cu ei și care s'ar fi simțit fórte vătămațĭ décă i-ar fi refusat.

Nicĭ Catincuțiĭ nu-i pré plăceau lucrătoriĭ, care făcênd mereu la glume alergau cu hărdăile pline de strugurĭ și le deșertau in tocitorĭ de unde apoi le turnau in sacĭ și le puneau in lin de îi striveа.

Ba când duseră prima vadră de must și o turnară cu un chiot resunător in bute, atunci Catincuța, care era cam slabă de nervĭ, fu apucată de „istericale“ cum ḑicea ea.

Ar fi murit de urît, décă nu s'ar fi mângăiat cu speranța in petrecerile „la umbrar“ care trebuiau, acum după inceputul culesului, să sĕ pornéscă chiar in Dumineca viitóre, ḑi de têrg și de petrecere.

Sosi și acésta ḑi cu atât foc dorită de Catincuța și plecară cu toțiĭ „la umbrar“, care fusese ridicat cam prin mijlocul oborului din Valea Călugăréscă.

Chiar și Coralia găsi interes la acest tablou destul de, cum să ḑicem — exótic, pentru dênsa.

Vênḑătoriĭ de pescĭ, de copturĭ, de zarzavaturĭ, de pomet și altele aduseseră cantitățĭ marĭ din articolele lor și le deșertaseră pe rogojinĭ formând piramide din ele.

Sĕ incercau cu fel de fel de apucăturĭ a atrage pe mușteriĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nu vĕ imbulziți, nu vĕ imbulziți că vĕ dau la toți pe rênd,“ striga un zimigiu, cu tóte că nicĭ un muștériu nu sĕ arăta dinaintea tipsiei sale.

„Marfă, marfă de cisit, chiar asĕră a sosit,“ cânta altul, care voia să insele lumea cu tistimelele sale cele próste.

Sub umbrar cântau lăutariĭ și lumea cea elegantă luâ dulcețurĭ, prăjiturĭ, șerbet — inghețiată chiar.

Și era multă lume elegantă. O mare parte din publicul de distincțiune cunoscea pe cocóna Zmaranda și pe coconașul Costică din alți anĭ. Mulți din ei se grăbiră a reinoi cunoscința, uniĭ alergară chiar a o face acum.

Acestia erau atrași de Catincuța și de Corelia.

Mai cu sémă un anume Furculicĭ, comerciant cam tomnatic din Ploiescĭ nu le slăbi aprópe tótă ḑiua, de și nu făcea alt nimic de cât a privi cu ochĭ galeșĭ când la una când la alta și a-și suge dinții din minută in minută.

Apucătura din urmă cu totul necuviinciósă in societate de ómenĭ cu óre-care cultură, printre semeniĭ Domnului Furculicĭ, trecea de un nefalibil semn al unei cumplite afecțiunĭ. Dar el, mai tradâ simțimintele ce-le avea cumpĕrând domnișórelor covrigĭ preserați cu susan.

Domnul Furculicĭ era amoresat lulea.

De Catincuța orĭ de Coralia?

Ar fi dorit să fie Turc, Domnul Furculicĭ, căcĭ amêndŏuĕ i plăceau de o potrivă.

Când fetele sĕ intórseră a casă, pe drum mergênd Catincuța ḑise cătră Coralia cu care sĕ afla singură:

„Să-ți spui drept, nu mi-a plăcut nicĭ decum la umbrar. Ce mai curtisan am avut și încă amêndouĕ numai pe unul singur. Ți-l las ție.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Iți mulțămesc de dragoste!“

„Ba ḑău, Coralio, nu l'ai lua pe Furculiță, să ḑică că este om cu stare și că e bun de inimă. Viia ceea de colea, cea mai mare dintre tóte, este a lui, are carêta, cai de rasă, bani, moșii chiar . . .“

„De ce nu-l iai tu?“ o intrerupse Coralia.

„Mie nu-mi place!“

„Nici mie!“

„Dar eu sunt fată cu parale. Unchiul Vasilache mă inzestréză!“

„Adică fiind-că n'am zestre, pot fi bună bucurósă déca mă ia orí-ce bětrân!“

„Bětrân, dar bogat!“

„Nu caut la bogății. Déca ții așa de mult la bani, ia-l tu, căci după spusele tale este mai bogat chiar de cât unchiu-tău Vasilache.“

„Mai am vreme ca să mă mărit și pot alege!“ replică Catincuța.

„Nici mie nu mi-a trecut vremea . . .“

Merseră câtva timp in tăcere.

De odată incepu Catincuța din nou:

„Păcat că unchiului Vasilache nu-i place de Traian Mistrel, ḑice, că nu-i negustoros.“

Coralia se făcu roșie ca para focului dar nu răspunse nimic.

„Dar Traian nici nu vrea să remâiă in Têmpești,“ continuă Catincuța, „cu atât mai bine, cel puțin, n'am să-l mai véḑ.“

Acum Coralia deveni galbênă ca céra.

Catincuța nu observase nici una, nici alta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In curte lucrătorii jucau sultănica și se ședeguiau mereu.

Mai ales un biet cioroiu care se afla din intêmplare printre ei, avea să sufere mult de glumele soților sĕi românĭ.

„Mĕ-ți mai trăiesce tata,“ i strigâ unul.

„Nu trăiesce, a murit,“ respunse țiganul.

„L'ai jelit?“

„Jelit dĕu, căcĭ era belitor de cânĭ!“

„Décă n'ar fi fost belitor de cânĭ nu l'ai fi jelit.“

„Nu așa de mult?“

„Dar de ce, mĕi?“

„Fiind că bine m'am temut eu! S'au inmulțit jevrele!“

„La el mĕĭ, n'auḑiți cióra cum îșĭ bate joc de noi!“

Lucrătorii l'ar fi ghisuit rĕu pe bietul țigan décă n'ar fi intervenit Costică, care asistase la acéstă hărțuiélă.

„Ce ai frățióre?“ îl intrebâ Catincuța când se intórse la ele cu o față fórte posomorîtă.

„Dracu să ia viia!“ injurâ Costică drept respuns la intrebarea sori-sĕi.

„Bine că nu te-a auḑit mama!“ ḑise Catincuța speriată și căutând cu ochiĭ spre bucătăric, unde mumă-sa cocóna Zmaranda prepara cina ca după obiceiu.

„De ce ești supĕrat pe viiă?“ intrebâ acum și Coralia.

„Cum să nu fiu,“ replicâ Costică amărît, „nu-mĭ mâncă viéța, nu-mĭ strică tótă cariera. Când îmĭ găsesc și eu vr'o ocupațiune, nu mĕ pot aplica la dênsa, căcĭ cine ar îngriji apoi de viiă. Câte și mai câte posturĭ bune n'am perdut din causa acestei afurisite de viĭ.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Adevĕrul este, că lui Costică i se oferise mai multe posturĭ pe care le refusase de dragul vieĭ, adică nu le refusase pur și simplu ci voise ca să-și condiționeze din capul locului voia de a merge in fie-care an de două, trei orĭ in congediu când la săpatul, când la aracitul, când la culesul vieĭ.

De acéstă condițiune, firesce, nu voise să scie nicĭ unul dintre respectiviĭ șefĭ și astfel se alesese numai cu ocupațiunea de la viiă, ér restul timpului îl petrecea intr'o continuă cârtire in contra destinului.

Nu voim să-l vorbim de rĕu pe onestul Costică, feréscă Dumnedeu, dară nouĕ ni se pare că și la dênsul sĕ potrivea ḑicala românéscă: am plecat să caut stăpên, dă Dómne să nu găsesc.

Vorba vine. —

„Ai perdut posturĭ, da, sciu,“ observâ Coralia ca să ḑică și ca ceva, „dar vei mai găsi.“

„Sĕ póte,“ bombâni Costică, „însă post ca acela, pe care l'am scăpat acum, nu mi sĕ va brodi așa de lesne.“

„Ce fel de post?“ intrebâ Catincuța. „Unde, la Bucurescĭ? Par' că ḑiceai că Domnul Ursescu tot te mai aștéptă și te primesce cu brațele deschise orĭ când ai merge.“

„Bine ḑicĭ, la el nicĭ nu m'am mai gândit!“ rĕspunse Costică, „dar după tóte, a și murit sĕrmanul.“

Domnul Ursescu era un lipesan la care servise Costică vr'o trei lunĭ, apoi plecase la cules unde sĕ bolnăvi de trudă multă așa încât după terminarea culesului merse a casă la Têmpescĭ prelungindu-și congediul peste mĕsură și fără cuviință; fiind-că .... apoi de .... nu-i plăcea la stăpên.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Intru aceia murise bietul Ursescu și Costică era deslegat de angagiament.

„A murit? Ah, ce păcat, așa dară ai rămas fără post!“ se tângui Catincuța.

„De Ursescu, ca de Ursescu.“ reluă Costică, „nu m'ar fi durut capul, dar am scăpat un post bun la banca din Têmpeseĭ!“

„Ce fel de post?“

„De prim contabil și locțiitor director.“

„Nu înțeleg cum poți dice, că l'ai scăpat?“

„L'a primit altul, acum înțelegĭ,“ se resti Costică către sora-sa.

Ea nu se interesa nicĭ decum de acéstă afacere, decĭ tăcu, nicĭ Coralia nu se simți îndemnată a spune ceva, așa dară se făcu o mică liniște.

„Aș vrea numai să sciu,“ reluă Costică după órecare timp, „ce l'a putut îndemna ca să-și schimbe de odată ideia. Dicea că merge la Viena!“

„De cine vorbescĭ,“ întrebă Catincuța, ér Coralia începu să tușéscă.

Par' că nu era lucru curat; acéstă tuse i servia de refugiu pentru acoperirea unei gene nespuse de care fu apucată fără să-și fi putut da séma pentru ce.

„De cine vorbesc?“ reluă Costică din ce în ce tot mai țifnos, „ean, de Traian Mistrel.“

„De Traian Mistrel!“ exclamă Catincuța răpită, „el s'a făcut funcționar la bancă?“

„Da el!“ mai dise Costică, apoi plecă bombănind.

„Să sciĭ, că de dragul meu a făcut asta,“ șopti Catincuța la urechia Coraliei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„De dragul tĕu?“ ingâuâ acésta retrăgêndu-sĕ.

„Da, s'o scii!“ ḍise Catincuța. „Când m'a vĕḍut pentru prima oră, era la o serată de la „pomul verde,“ a ḍis, „hîm ce frumósă,“ cătră Nicolae Bardă cu care venia la masa nóstră. Eu l'am auḍit și am ḍis: obraznicul!...“

„Te rog, asta o sciu dragă,“ reluâ Coralia care părea a nu se simți bine, „mi-ai spus-o de vr'o sută de orĭ. Mi-ai spus tot ce-i ai vorbit in acea séră; de unchiu-tĕu Vasilache, care nu-l găsia destul de negustoros...“

„No veḍĭ tocmai asta,“ o intrerupse Catincuța, „pentru ca să mĕ pótă lua, nu numai că a remas la Têmpeșcĭ dară s'a făcut chiar funcționar de bancă.“

„Ți-a spus el că te iubesce,“ intrebâ Coralia cu suflarea reținută, „el?“

„Nu mi-a spus, ci dóră am atâta minte ca să înțeleg ce vĕḍ cu ochiĭ,“ rĕspunse Catincuța inghîmfată.

„Așa, nu el ți-a spus?... Da, negreșit estĭ fată cu minte dragă verișóră,“ ḍise Coralia cu un zimbet de ușurare.

VI.

La bancă.

Traian Mistrel percurse de vr'o trei orĭ decretul de numire la postul de șef-contabil și locțiitor-director al băncĭĭ din Têmpeșcĭ.

Er' după ce cetise tóte acele frase oficiale prin care i sĕ impunea stricta observare a instrucțiunelor și regulamentelor băncĭĭ, par' că-i veni o jale.

De bună voie sĕ făcuse din óm liber, sclavul acțio-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

narilor băncii. Acceptase acéstă sclăvie pentru a fi demn de un jug și mai strîns, dar dulce.

In adevĕr Traian Mistrel umbla cu gând de insurătóre, voia să-și ia o soție din Têmpescĭ, étă pentru ce sĕ grăbise a-și crecа o posițiune respectabilă in acel oraș, și a-și asigura un venit din destul pentru susținerea unui menagiu modest.

Da, modest, căcĭ și alésa sufletului seu era modestă.

Trebuia să se gândéscă mereu la ea pentru ca inima sa se nu i sĕ sfîrșéscă de regretele ce era silit să închine dauritei sale libertăți perdute.

Era intr'o ḑi de lunĭ, diminéța la nouă ore când se duse pentru prima óră la biuroul băncii sale.

Deschiḑând ușa se speriâ, — era desamăgit cum nu mai fusese nicĭ odată in viéța sa.

La banca belgiană din Bucureșcĭ biurourile erau așeḑate in patru odăi de-a rêndul, despărțite fie-care in două părți prin nișce zăbrele svelte și elegante. De-o parte ședeau funcționariĭ lîngă nișce mese poleite, care luciau de curățenie, ér cea laltă parte așternută cu covóre scumpe era destinată pentru clienții, ce veniau mergeau fără a face cel mai mic sgomot, de ore-ce călcau pe covórele cele moi. — Nu se auḑia de cât zîrgăitul monetelor pe care le numĕra cassarul sunându-le pe tabla de marmoră a mesei sale, icĭ colea câte o intrebare de oficiu a vr'unui funcționar cătră altul, respunsurile la intrebărĭ, scârțăitul condeelor, și'apoi din când in când conversațiunea șefului cu vre unul dintre clienții mai distinși.

Era o tăcere sfîntă ca și intr'o biserică in biurourile acelei băncĭ, in care domnia o regulă scrupulósă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pe când aicĭ la Banca din Têmpeșcĭ . . .

O odaiă mare despărțită și ea in două dar nu prin nișce zăbrele elegante, ci prin o barieră grosolană, a cărei ușă era deschisă, — servia de local de cassă.

Masa cassarului era de lemn văpsit, tot asemenea și biuroul sĕu și amêndouĕ steteau incărcate cu fel de fel de hărtiĭ, pĕtate cu cernélă, prăfuite, aruncate una peste alta, ca vai de ele. Condce ruginite erau aruncate pretutindenĭ; podéla cu pete marĭ de cernélă; pe două scaune de cantor, inalte, destinate pentru bĕtrâniĭ care nu puteau scrie din picióre, ci trebuia să sĕ așeḑe chiar și inaintea biurourilor inalte, — pe aceste două scaune ședeau lungiți doui cățăluși, pe fiecare câte unul, amêndoui grași de abia puteau gîfăi, carĭ la intrarea lui Traian incepură a lătra din resputerĭ cu un glas răgușit.

Cassarul, un om ca de vr'o șése-ḑecĭ de anĭ și mai bine, vechiŭ pensionist al statului, unde servise ca inspector de contribuțiunĭ până ce sĕ „matufise“, cassarul ḑicem, sĕ incercâ cu tot chipul a-și astêmpĕra cățălușiĭ, carĭ însă nu voiau să scie nimic de autoritatea stăpênului lor, atât erau de rĕsfățațĭ și de nărăviți.

Vĕḑênd că nu isbutesce a face liniște, sĕ adresâ cătră Trâian și cu un zimbet silit incepu să gângăvéscă, căcĭ era gângav sĕrmanul:

„Nî-î-î-î-î nu sciu ce au cățălușiĭ, de nu voiesc să tacă. C-u-u-u-u ce vĕ pot servi.“

„Aș voi să mĕ presentez Domnului director . . .“

„Poftim Domnule șef-contabil, te voi conduce eu!“ îi taiâ vorba Nicolicĭ, sărind la Traian și intinḑêndu-i mâna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acesta, deprins din serviciul seu de mai 'naínte a fi numai și numai funcționar in biurou, nu dete mâna cu el ci ḍise:

„Décă vei bine voi să mĕ introducĭ pe lângă Domnul director, te voi urma.“

„Íone,“ strigâ Nicolicĭ devenind galbĕn de pretinsul afront ce avu sĕ sufere din partea lui Traian, „arată Domnului șef-contabil odaia Domnului director.“

Íon era servitorul care stetea intr'un colț, așteptând ordinile Domnilor funcționarĭ.

„M-ĕ-ĕ-ĕ-ĕ rog,“ sĕ incercâ cassarul speriat de mórte a ingâna ceva, dar nu isbuti, căcĭ Traian sĕ orientase și vĕḍuse pe o ușă din stânga inscripțiunea:

„Directorul,“ decĭ pășind spre acéstă ușă, făcu un semn lui Íon ca să rĕmâiă unde era, ér cassarului i ḍise:

„Ițĭ mulțămesc Domnule cassar, am găsit ușa,“ și cu aste cuvinte intrâ la director.

„Ce inghîmfat!“ exclamâ Nicolicĭ in urma lui, apoi merse érășĭ să scrie mai departe.

„C-a-a-a-m tinerel!“ scóse cassarul.

„Necopt de tot. Mĕ mir de ovreiul Laib de a protegiat pe un asemenea „flaimuc!“ continuâ Nicolicĭ, care-și luase deja congediu și avea să părăséscă banca peste vr'o două ḍile, așa încât nu-i mai păsa de nimenĭ.

„P-e-e-e-e-ntru Dumneḍeu, să nu te auḍă cum-va cine-va.“

„Ș'apoi!“

„Aș risca postul meu!“

Spaima in loc de a-i lua graiul ca la alțĭ ómenĭ i sprintenise limba bietului cassar.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nu te teme Domnule Lustic, cu lefa care ți-o dă D-tale, nu mai găsesc nicĭ un cassar, decĭ nu-ți vor da drumul cât vei trăi —“

Intru aceea Traian intrase la director.

Acesta măsura cu pașĭ marĭ cabinetul său.

La vederea lui Traian să opri intorcênd cu o privire rĕtăcitóre salutarea lui.

„Domnul Traian Mistrel,“ ḑise el, „noul contabil?“

„Am onóre a mĕ presenta Domnule director, da eu-s Traian Mistrel,“ ḑise amicul nostru.

„Vei fi succesorul meu Domnule,“ reluâ directorul, care reincepuse preumblarea sa.

„Locțiitorul D-tale in cas de lipsă,“ făcu Traian uimit de vorbele și de purtarea directorului.

„Ba succesor, cum am ḑis,“ reluâ directorul „căcĭ nu mai am speranță a mĕ susține.“ Observând uimirea lui Traian adause de grabă. „Ți-aș spune tot, dar este un secret la mijloc, care nu mĕ privesce numai pe mine.“

„Dacă ai bine-voi Domnule director,“ ḑise Traian schimbând vorba, „să dispui ca să mi să predea registrele.“

„Registrele?“ repetâ directorul, oprindu-se érășĭ din mersul său prin odaiă. „Tréba fostului contabil,“ mai adaose el reluând din nou pașiĭ intrerupțĭ.

„Este aicĭ?“ intrebâ Traian uimit.

„Nu sciu!“ făcu directorul pe scurt, „secțiunea contabilității să află dincolo.“

Traian vĕḑêndu-sĕ congediat in mod așa de brusc, eși, căutând secțiunea contabilității.

Acolo nu găsi pe nimen. Vr'o două biurourĭ pentru registre, prăfuite, dar altmintre nouĕ de nouțe, ca și când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu ar fi fost întrebuințate de nimeni, stetéu la una din laturile odăiĭ, numai pe un birou dintr'un colț se vedea un prospect și apoi — un dosar.

Traian privi împrejur și începu să se întrebe, ce este de făcut.

Să stea acolo și să aștepte până se va întêmpla ceva, séu să mérgă in odaia de cassă, ce era alăturea și să-și ia acolo informațiunĭ asupra registrelor, orĭ să-și puiă pălăria 'n cap și să plece acasă.

După puțină chibzuélă se decise pentru alternativa de pe urmă și era tocmai să ésă pe ușă, când se pomeni cu președintele și cu vicepreședintele băncii, adică cu Domniĭ Caspar Pucle și Avram Laib.

Ovreiul după ce intrâ, închise ușa încetinel, apoĭ dise cătră Traian:

„Vină aicĭ mai aprópe de noi Domnule șef-contabil.“

Cu aste cuvinte se retrase in colțul cel mai depărtat de la ușă, ducênd și pe Pucle cu sine.

„Nu ți-a spus nimic, Domnul director,“ îl întrebâ apoi vorbind mai încet.

„Pare fórte agitat, și mi-a spus că nu se va mai putea susține mult timp aicĭ.“

Laib preschimbâ o privire cu Pucle, care păru a tresări la acéstă scire.

„Nu ți-a mai spus alt nimic, despre piața nóstră de exemplu,“ continuâ Laib.

„Nimic!“ afirmâ Traian.

„Fatal, fatal!“ borborosi Pucle.

„Las' că vom vorbi noi lucrurile mai pe larg in *grădină*,“ replicâ Laib, apăsând asupra cuvêntului „grădină“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Acum să arătăm Domnului contabil ce are de făcut. — Étă aicĭ,“ continuă el adresându-se către Traian, „acest dosar, cuprinde listele de credit. De la cassă vei primi nisce insemnărĭ pe care le vei trece aicĭ in liste, ș'apoi vei extrage din ele notele ce ți se vor cere din partea censurei. Cred că m'ai ințeles?“

„Cum nu,“ respunse Traian.

„Veḑĭ cât e de inteligent,“ ḑise ovreiul către Pucle, apoi intorcêndu-se érășĭ spre Traian adause: „aproposito, am auḑit că te ocupĭ și de literatură, vei publica o novelă.“

„Da,“ respunse Traian inroșindu-se puțin, căcĭ îșĭ aduse aminte că in acea novelă se aflau vr'o două pasagie de un crunt antisemitism.

„Scrĭĭ și prin gazete?“ continuă Laib.

„Câte odată,“ respunse Traian, „chiar și novela de care șciĭ, este destinată pentru foiletonului jurnalului de Têmpeșcĭ.“

„Pressa,“ reluă Laib, „in ḑiua de astăḑĭ este o mare putere. Dar ia séma căcĭ ea este tot odată o armă cu două tăișurĭ.“

„Nicĭ prin gând nu mi-a trecut a mĕ servi de pressă, ca de o armă,“ replică Traian așeḑat.

Acum intră servitorul Ión cu nișce hărtiĭ.

„Étă insemnările cassei,“ exclamă Laib. Traian le luă și incepu să trécă din ele in listele din dosar.

„Veḑĭ cât e de indemânatic,“ mai ḑise Laib către Pucle, apoi eși cu el impreună.

Ajungênd la ușă, se mai intórse odată și ḑise către Traian:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Când vei fi gata să ne trimiți listele necesare pentru censurarea creditelor cerute, în cabinetul de censură unde ne ducem acum.“ Apoi eșiră.

Traian, continuă cu trecerea în liste și se întreba:

„Óre ce va dice ovreiul când va ceti novela mea?“

„Mi-e témă că se va supera tare pe mine,“ își răspunse tot el după cât-va timp.

„Déca nu m'aș fi angajat formal, față cu redactor și déca literatura n'ar fi ocupațiunea mea de predilecțiune, mai că aș lăsa novela neîncheiată și nepublicată,“ reîncepu el din nou, apoi își încheiă șirul cugetărilor sale exclamând: „ah cum să nu, necăjéscă-se ovreiul cât va voi, condeiul să-mi trăiéscă. In serviciul literaturei îmi va aduce póte mai puține parale dar mai multă onóre!“

Cât era de nepățit bietul Traian. Condeiul pus în serviciul literaturei române nu a adus și nu va aduce de cât póte peste vr'o sută de anî banî și onóre.

Să-l lăsăm însă la aceste idei, care singure sunt în stare a-l însufleți întru urmărirea căiî celei spinóse de autor român și să intrăm în cabinetul de censură unde sperăm a surprinde pe președintele și vice-președintele băncei la o conversațiune, ce ne va interesa.

„Credî acum?“ întrebă Laib pe Pucle, care părea într'o agitațiune cumplită.

„Ce?“ suspină acesta.

„Nu te mai prefăce că nu m'aî înțeles,“ reluă ovreiul hotărît. „Aî auzit că directorul s'a plâns cătră contabilul cel nou, că nu se va mai putea susține la postul său, decî este pe față că firma Csch & Comp își va sus-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

penda plățile. Directorul fiind încurcat cu acéstă firmă séu mai bine ḑis fiindu-ĭ dator cu o sumă mare, va trebui să plece d'aicĭ, căcĭ sĕ vede trĕba, nu-și va putea procura banĭ din altă parte.“

„Fórte periculos om acest contabil,“ observâ Pucle.

„Aferim, satul arde și baba sĕ péptĕnă, eu-ți vorbesc de falimentul lui Cseh, D-ta îmĭ rĕspundĭ de contabil. Lasă-l în pace, este omul meu, și spune-mĭ mai bine: te-ai decis în fine a-mĭ vinde grădina.

„Cu cincĭ sute de fiorinĭ, nicĭ o dală!“

„Mare vorbă este vorba de nicĭ odată, și de ce mĕ rog nu voiescĭ să-mĭ dai grădina? Óre ca să mĕ impedecĭ de la vênḑarea locului meu învecinat, pe care mi-l cere statul pentru o casarmă. Orĭ vreai să tratezĭ și D-ta de-a-dreptul cu guvernul pentru grădina D-tale, fără de care nu se póte folosi locul meu?“

„Drept să-ți spui, décă nu-mĭ dai cel puțin douĕḑecĭ de miĭ de fiorinĭ . . .“

„Douĕ-ḑecĭ de miĭ de fiorinĭ!“ îl întrerupse Laib strigând așa de tare încât Pucle se vĕḑu silit a-i pune mâna pe gură, și a scóte de repetite orĭ un „st“ de grózĕ.

„Două-ḑecĭ de miĭ de fiorinĭ,“ reluâ ovreiul cu voce mai moderată, „dóră pentru ca să-ți rescumperĭ polițile cu subsemnăturile prefăcute ale firmei Cseh & Comp . . .

„Pentru Dumneḑeu . . .!“ făcu Pucle, cu vocea înecată și tremurând ca o vérgă.

„Mĕ mir de D-ta,“ continuâ Laib, „ești om cu tótă firea, cu mintea destul de cóptă, și totuș mai pregetĭ un minut. măcar... Dă-mĭ grădina . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Dar . . .“

„Ce vei face cu polițele cele false, pe care vei trebui să le plătești séu să le preschimbi cu altele indată ce se va declara nesolvabilă firma Csch & Comp?“

„Déca ai voi să inlocuescĭ acea subsemnătură cu a D-tale . . .?“ șopti Pucle sfiicios.

„Feritu-m'a Moise profetul!“ exclamă Laib, „să-mĭ pui subsemnătura mea cea bună lângă a D-tale care este putredă până dincolo . . .“

„Creditul meu este neatins . . .“

„Da, trecĭ de primul bancher din oraș, lumea îțĭ increde banĭ orbiș, de la senatorul cel inghîmfat, care-țĭ aduce economiile sale certate și necertate spre fructificare, până la băbuța vĕduvită care și-a plasat căpitalașul sĕu la D-ta, toțĭ te cred om cu stare și om onest,“ la cuvêntul din urmă ovreiul zimbi sarcastic.

„Creditul meu este neatins,“ reluă Pucle, „și mĕ bizui pe acest credit când dic, că peste puțin voi fi implinit tóte golurile ce s'au făcut in banca mea.“

„Pe acest credit și pe jocul la bursă, te bizui!“ reflectă Laib. „Să te ajute Dumnedeu ca să devĭi acel om bogat drept care trecĭ in ochiĭ lumei, cu atât mai lesne și mai bucuros poțĭ să-mĭ dai astădĭ ce-țĭ cer.“

„Să-țĭ dau,“ dise Pucle, „dar in schimb să-mĭ dai iscălitura Dv.“

„Nu sĕ póte — dar ean ascultă,“ și ovreiul sĕ apropiă de urechia lui Pucle șoptindu-i „plastografiază subsemnătura mea, îțĭ promit că voi inchide ochiĭ!“

Pucle tresări.

„Ei bine, sĕ prinde pactul nostru séu nu?“ intrebă ovreiul pe scurt.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„După cât te cunosc,“ începu Pucle, „ai fi în stare să mĕ prăpădeşcĭ chiar de acum, dĕcă aş persista la refusul meu. Da chiar de acum, şi n'ai mai avea lipsă să aştepţĭ până la falimentarea lui Cseh.“

„Să póte,“ concese ovreiul cu un zimbet diavolesc.

„Dĕcă-ţĭ primesc propunerea de a-ţĭ contrafăce subsemnătura, am dat din puţ în lac — însă primesc, căcĭ bun este Dumneḑeu — puţin noroc şi tóte vor veni în regulă, apoi nu voi mai avea lipsă de nicĭ o subsemnătură. Dar trebue să-mĭ jurĭ pe Iehova al D-tale, că nicĭ odată nu mĕ vei trăda.“

„Îţĭ jur,“ ḑise Laib punêndu-şĭ mâna pept, „că nimenĭ nu va afla din gura mea nimic din câte am vorbit astăḑĭ, aşa să-mĭ ajute Iehova! — Eştĭ mulţămit?“ adause el apoi.

„Trebue să fiu!“ rĕspunse Pucle, care încă tot mai tremura de agitat ce era.

„Să facem dar contractul!“

„Fă-l, sunt gata a-l subscrie,“ oftă Pucle apoi sĕ duse la ferĕstră şi privi prin geam, perdut în gândurĭ.

„Poftim de citesce şi iscălesce,“ ḑise ovreiul arĕtând spre o fóiă de hârtie, pe care o umpluse cu o scrisóre mĕruntă.

Pucle sĕ intórse, ca să implinéscă dorinţa, am putea ḑice mai bine, porunca ovreiului.

În acest moment Traian Mistrel intră cu listele.

„Dar nu era servitorul la indemână,“ îl întrebă Laib luându-i hărtiile.

„Nu, Domnule vicepreşedinte şi, pentru ca să nu mai aşteptaţĭ, am venit eu însuş ca să v'aduc listele.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ți mulțămim,“ cu aceste cuvinte Laib congediâ pe Traian, care eși.

„Nu-mi place nicĭ de cum acest tênĕr,“ ḑise Pucle, care cetise și subscrisese intru aceea contractul făcut de Laib.

„De ce nu?“ îl intrebâ ovreiul.

„Are o față, cum să ḑic,“ explicâ Pucle, „pré — oficiósă. Nu este destul de negustoros, pare pré onest.“

„Nu te teme,“ replicâ Laib, „este protegiatul meu și va trebui să facă după cum voi cere eu!“

„Nu pré arată a om, care sĕ facă pe voia altuia,“ obiectâ Pucle.

„Am eu ac de cojocul fie căruia,“ reflectâ ovreiul cu un zimbet diavolic.

Pucle inghiți nodul și tăcu.

VII.

Inelul.

Aleia din Têmpeșcĭ, de și făcută de nișce prisonierĭ francezĭ pe la anul 1797, nu era și nu este de nicĭ un șic.

Trei șirurĭ de castanĭ sĕlbaticĭ, șirurĭ ca de vr'o cincĭ-ḑecĭ pânĕ 'n șése-ḑecĭ de metrĭ de lungĭ, lăsând intre sine câte un drum ca de vr'o cincĭ metrĭ lărgime, — de o parte zidurile orașului, de altă parte o ingrăditură cu zăbrele tăiate din gros, iată pe scurt tótă intocmirea acestei alee.

Cam pe la mijlocul ei, lipit de zidul orașului era, pe timpul de care vorbim, un pavilon destinat pentru mu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sicanții orașului, cari pe fie-care săptămână desfătau odată publicul Têmpenesc cu melodiile lor.

Aceste concerte gratuite erau cercetate de aprópe intregul oraș, dar mai cu sémă de acele dómne și domnișóre, care aveau câte o rochiă séu mantila séu pălăric nouă și voiau să le arete lumii, căci de —, la ce-ar fi fost bune tóte aceste podóbe, décă nu le-ar fi putut produce in public.

Catincuța era una din cele mai călduróse amatóre ale acestei preumblări, decî cum să intórse de la viiă, să grăbi a cerceta primul concert séu „musica“ de pe promenadă, cum să exprimau Têmpeseenii.

Traian nu cerceta nicî decum bucuros aceste preumblări, dar de óre-ce doria o intâlnire cu Coralia și n'avea încă curagiu a să introduce in familia ei, nu lipsia nicî odată de la musica de pe promenadă.

Fusese de trei, de patru orî și, — incă nu se intâlnise cu adorata sa, acum in fine vĕdu pe Catincuța și presupuse, că și verișóra acesteia trebuia să fiă acolo.

Să insélase, căci Coralia nu venise pe aleiă.

Traian dintru inceput nu abordase pe Catincuța, care se preumbla cu frate-sĕu Costică, reservându-și a să alătura mai bine lângă Coralia. Dară după ce se convinse că asta nu era presentă, își luă inima in dinți și merse la Catincuța.

„Ce bine ți-a priit aerul de la țéră,“ ḑise el, „am auḑit că ați fost la viiă!“

„Da!“ făcu Catincuța pe scurt.

Era supĕrată pentru că Traian venise așa de târḑiu la ea și pentru că presimțise adevĕrata causă a intărḑierei sale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Te felicitez Domnule Mistrel,“ începu cocóna Zmaranda mama Catincuței.

„La ce?“ întrebâ Traian mirat.

„La postul dela bancă,“ respunse cocóna.

„Ah, da, bine ḍicĭ,“ făcu Traian.

„Ce dóră nu-ți place?“ întrebâ Catincuța.

„Ba da,“ se grăbi Traian a respunde, „cum se nu-mĭ placă de óre-ce singur mi-am ales acest post.“

„Pentru ca să rĕmâi la Têmpescĭ?“

„Negreșit, s'ar fi putut óre să plec, după ce ți-am făcut cunoscința.“

„A mea séu a Coraliei?“

„Și a D-tale și a Domnișórei Coralia!“

„Sciĭ că verișóră-mea este ca și logodită?“ —

„Verișóra D-tale, care?“ ḍise Traian cu un zimbet forsat.

„Care alta, de cât Coralia!“

„Domnișóra Coralia . . .“ repetâ Traian.

„Nu-i așa, că-ți pare rĕu . . .“

„Ce secrete ai cu Domnul Traian de v'ați apucat să șoptiți?“ întrebâ cocóna Zmaranda.

„Nicĭ un secret, i-am spus numai Domnului Mistrel, că verișóra Coralia este ca și logodită?“

„Cu cine?“ exclamâ cocóna Zmaranda.

„D-ta ca mătușă nu sciĭ nimic,“ întrebâ Traian și se vedea că acésta imprejurare i procura óre-care bucurie.

„Dar nu sciĭ mamă, Domnul Furculicĭ dela Ploiescĭ?“

„Bine ḍicĭ!“ afirmâ cocóna Zmaranda, „mie mi se părea însă că lui i plăcea mult de tine.“

„Se póte, dar i plăcea și de Coralia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Da, așa să pare.

„Sigur este însă că Coralia s'a amoresat . . .“

„De Furculiță ?. . .“ adause cocóna Zmaranda mirată.

Traian, care urmărise acest dialog cu o nelinisce crescêndă își luă séma dicêndu-și:

„Naiva voiesce să mă rĕtăcéscă.“

„Nu tocmai de persóna lui s'a amoresat Coralia,“ reluă Catincuța,, „ci de moșiile lui.“

„Ce-i drept, n'are gust rĕu,“ dise cocóna Zmaranda „Eu in locul tĕu nu l'aș lăsa Coraliei. Cumnata Zamfira mama Coraliei este mai fericită de cât mine.“

Acum veni și Costică, care intru aceea să preumblase cu nisce amicĭ și aduse cu sine pe Nicolae Bardă.

Credea că-i face in năcaz lui Traian, pe care nu-l mai putea suferi „de când i luase postul“ după cum să exprima el, și despre care presupunea că tot asemenea ca și Nicolae curtéză pe soră-sa.

Cum vĕdu Catincuța pe acesta îl intrebă:

„Te-ai intêlnit cu Coralia de când ne-am intors de la viiă ?“

Tot o dată i făcu semn cu ochiĭ pe furiș.

Nicolae înțelegênd acest semn dise: „da.“

Traian surprinsese și el semnul și vĕdênd că Catincuța voiesce să-l tragă pe sfóră, dise pe scurt:

„Pardon, vĕd colea un Domn, căruia trebue să-i vorbesc la moment. Vĕ salut,“ și cu asta plecă.

„Când t'ei intêlni cu Coralia,“ strigă Catincuța după el, „să te uiți la mâna ei și vei vedea un inel de logodnă.“

Traian să făcu că nicĭ nu aude, dar totuși să ingălbeni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ce-s nebuniile astea?“ întrebâ cocóna Zmaranda.

Catincuța nu rĕspunse nimic, lacrimile o inecaseră, așa de mult o atinsese depărtarea cea fără de veste a lui Traian.

Nicolae Bardă observâ starea de mîhnire in care ajunsese Catincuța, și explicându-și-o pe dos, sĕ grăbi a ḑice:

„N'am vĕḑut pe D-ra Coralia, dar am creḑut că mĭ-aĭ făcut semn din ochĭ să ḑic da.“

„Eu nu ți-am făcut nicĭ un semn,“ sĕ resti Catincuța cătră el, bună bucurósă că-și găsise pe cine-va asupra căruia să-și verse nĕcazul.

Traian îșĭ făcuse de vorbă cu un trecĕtor, dar nu sĕ îndura a pleca de pe aleiă. Spera că dóră tot va mai vedea pe Coralia.

Lumea venia încă mereu, căcĭ musica tot mai cânta, dar in momentul in care sĕ sfĕrși ultimul marș, sĕ duseră nu numai musicanțiĭ ci și preumblătoriĭ toțĭ șir grămadă.

Traian perdu speranța de a mai vedea pe Coralia.

Inserase.

Cocóna Zmaranda și cu Catincuța insoțite de Nicolae și de Costică sĕ ridicară de pe banca pe care șeḑuseră și apucară drumul spre casă.

Când trecură pe dinaintea lui Traian, Catincuța tocmai intreba pe mamă-sa:

„Nu mergem pe la mătușa Zamfira, ca să vedem de ce n'a venit și Coralia la preumblare?“

„Óre din adins să fi vorbit așa de tare ca să o aud?“ sĕ întrebâ Traian. „Dar ce scop să fi avut cu asta? Póte a voit să mĕ indemne ca să merg cu ele. Dar încă nu mi-am făcut visita la Dómna Zamfira Molean și nicĭ n'am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

s'o fac, până ce nu mĕ vei înțelege mai intâiŭ cu Coralia. Trebue s'o intêlnesc pe unde-va și să-ĭ vorbesc.“

Cu aceste gânduri urmărise cam pe nesciute din depărtare pe cocóna Zmaranda și pe Catincuța și vĕdu că in adevĕr dispărură in curtea caselor unde ședea adorata sa Coralia.

„Să-ți pară rĕu că n'ai venit și tu la aleiă,“ ḍise Catincuța cătră Coralia, cum intră la dênsa.

„De ce?“ intrebâ acésta inroșindu-sĕ fără de voie.

„Te-ai fi intêlnit cu el,“ reluâ Catincuța.

Coralia era uimită. Verișóră-sa până acum i vorbise de Traian ca de unul de care era sigură, acum insă părea fórte gelósă de dênsa.

„N'am putut merge la musică,“ ingânâ ca fără a reflecta la observarea cea din urmă a Catincuții, „căcĭ avem să isprăvim o rochie.“

„Dar — până veți aprinde lampa, vină puțin să ne punem in feréstră,“ reluâ Catincuța.

Coralia înțelese indată că el trebue să umble prin apropiere. Décă ar fi fost singură negreșit că ar fi alergat la geam, ca să-l pótă vedea, dar așa, cu Catincuța . . . . . îĭ părea ca și o profanare a simțemintelor sale celor mai sacre

„Haide, nu fi próstă,“ făcu naiva și apucâ pe verișóră-sa de mână ca s'o tragă la feréstră.

Dar in momentul in care i prinse mâna, scóse un țipet pătrunḍĕtor.

„Ce ai pățit?“ o intrebâ Coralia.

„Dracu să ia, Dómne értă-mĕ!“ replicâ Catincuța, „ce inel prost porți și tu, m'am sgăriat de petrele lui, intórce-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu pétra 'n jos, apoi dă-mĭ mâna și vină la feréstră.“

Coralia era așa de preocupată de Traian, încât nicĭ nu observâ, că era o prostie din partea Catincuței a cere, să-și intórcă inelul cu pétra 'n palmă pentru ca să nu sĕ mai sgârie cu el, căcĭ tocmai atunci mâna streină ar fi venit in mai aprópe atingere cu colțurile petrelor, și nicĭ pe departe nu sĕ gândi, că Catincuța urmăria o stratagemă perfidă cu acéstă provocare.

Ca și mașinalmente intórse inelul și-și lăsâ mâna in voia Catincuții, care i-o luâ și o trase la geam.

Traian in adevĕr tocmai trecu pe dinaintea ferestrei.

Catinca, fără a scăpa mâna Coraliei, ba tocmai din contra, ținêndu-o astfel încât Traian putu vedea inelul, dise cătră Coralia, care voia să sĕ retragă:

„Stai aicĭ, nu-l vedĭ că trece . . . . . orĭ vreai să-l superĭ.“

Traian vĕdușe in adevĕr acea verigă fatală, care i sĕ părea ca și un inel de logodnă și acéstă vedere îl tulburase atât de mult, încât rĕmăsese cu privirea ațintită la fete.

Coralia vĕdêndu-l că-i incremenit, îșĭ smulse mâna din a Catincuțiĭ și sĕ retrase.

„L'ai supĕrat!“ dise Catinca ridêndu ca o nebună.

Sĕ bucura, căcĭ i isbutise planul. Observase că Traian luase drept o verigă de logodnă, inelul intors din degetul Coralici. Traian credea in adevĕr că Coralia sĕ logodise și era supĕrat, ba mihnit chiar.

„Bine-mĭ este,“ îșĭ dise el plecând de acolo, „eu om in tótă firea mea să prind de odată, o slăbiciune atât de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mare pentru o copilă incât să renunț la visurile mele cele mai strălucite, să mĕ târăsc in praf inaintea unui detestat ovreiŭ, ba a mĕ umili până intru atâta, incât sub nisce preteste copilărescĭ să-mĭ retrag scumpa mea novelă, numai și numai ca să nu supĕr pe acel ovreiŭ, să nu-mĭ perd care cumva postul meu de la bancă!“

„Ce fel de post Dómne Dumneḑeule,“ continuâ el din ce in ce tot mai amărît, „o gólă batjocură, o funcțiune de cea mai mare responsabilitate, părăsită de antecesorul meu in cea mai cumplită disordine .... dar ce ḑic disordine ....“

„Și pentru-ce aste tóte,“ reluâ el scrĕșnind fioros din dinți, „pentru ca să ajung obiectul de batjocură a unei Catincuțe și a ....“

Nu sfĕrși, n'avea curagiul a-și infige pumnalul in rana sa cea sângerată.

„Dar mĕ duc de a dreptul la redactor și-i dau voie ca să incépă cu publicarea novelei, fără acele schimbărĭ, pe care voiam să le introduc, ca să cruț susceptibilitatea ovreiului. Mâine însă la bancă ....“

Dar să părăsim acum pe bĭetul Traian, căcĭ să află in o stare a cărei descriere amenunțită nu ar fi nicĭ de cum plăcută. Il vom regăsi ceva mai liniștit, insă lucrând tot sub impresiunea stratagemei executate cu atât succes de Catincuța in contra lui.

VIII.

Demisiunea.

„A-a-a-a-i auḑit!?“ gângăvi cassarul Lustic, „Cseh a dat faliment.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nicĭ nu cunosc acéstă firmă,“ rĕspunse ajutorul sĕu Smalț, un locotenent in retragere, căcĭ Domnul Nicolicĭ fusese inlocuit cu acest personagiŭ,

„N-u-u-u-u o cunoscĭ ? giranta președintelui nostru Caspar Pucle !“

„Adică președintele nostru a subsemnat pentru Cseh et Compania.“

„Ba nu, Cseh et Compania au subsemnat pentru Domnul Pucle !“

„Așa dar va schimba subsemnătura falimentată cu alta și pace.“

„Bine ḑicĭ !“

„Nu-țĭ spuneam eu, că de și om de arme, am mare talent financiar !“

„Va fi ḑeu.“

Funcționariĭ cassei amuțiră de-o-dată, căcĭ intrase Domnul Caspar Pucle, președintele băncii, cam palid și cam agitat, dar cu aplombul pe care-l arĕta tot de-a-una față de funcționarĭ.

„Am venit ca să schimb acceptele mele cele cu subsemnătura Cseh et Compania, care a falimentat,“ ḑise el inecându-sĕ ca de vr'o două orĭ până ce terminâ frasa.

„Î-î-î-î-î-ndată. Te rog Domnule Smalț,“ — „p-p-p-poftesce incóce pe Domnul director.“

Smalț intrâ in cabinetul directorial, dar sĕ intórse indată :

„N'a venit încă,“ ḑise el.

„La ḑece și n'a venit încă ?“ făcu Domnul Pucle.

„P-p-p-poftesce dar pe Domnul șef-contabil locțiitor-director.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Tocmai cum dorisem și cum o cam prevĕdusem,“ îșĭ dise Pucle. „Directorul a plecat. Voi avea d'a face cu noul contabil; om mai neexperimentat.“

Peste puțin Smalț veni cu Traian, care și el părea buimăcit.

„Sciĭ de falimentul Cseh et Compania,“ îl intrebâ Domnul Pucle cu vocea cam nesigurâ.

„Da, mĭ-a spus Domnul director, care m'a insărcinat a preda acésta a sa cerere de congediu.“

„Congediu?“ făcu Pucle, apoi adause in sine, „bine că lipsesce, căcĭ el mai curând de cât orĭ-cine m'ar fi putut bănui.“

„Décă i dai congediul . . . .“ reluâ Traian.

„Pe cincĭ dile, cât cade in competința mea, bucuros,“ sĕ grăbi a dice Pucle.

„Atuncĭ tot odată incuvințezĭ dar intrarea mea in funcțiunele lui . . . .“

„Da . . . , negreșit!“

„Poftim dară binevoiesce a intra in cabinetul directorial.“

Președintele Pucle uimit de tonul formal a lui Traian, care nu-i putu place nicĭ de cum sub imprejurările in care sĕ afla, merse in disul cabinet, unde intrâ și Traian după el.

Lustic, cassarul audise și el că directorul peste puțin va trebui să-șĭ părăséscă postul și cu tóte că după regulamentul băncĭĭ șeful-contabil după timp era tot o dată loctiitor-director, totuș sperase că de astă dată sĕ va face excepțiune și ca pe unul care era mai bĕtrân îl vor inainta la postul de director, fără ca să fi trecut prin funcțiunea contabilității, la care nu sĕ pricepea de loc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vĕdĕnd acum că Traian, după cum ḑicea el, își arogase postul tam nesam, era amărît și incepu cătră Smalț :

„Este in contra regulamentului ca directorul sĕ primĕscă cambiĭ, ele trebnesc presentate la cassă . . . .“

„Mai intâiŭ Domnul Traian Mistrel nu este director,“ ḑise Smalț.

„Dar nicĭ locțiitorului-director séu șefului-contabil nu-i este permis . . . .“

„Apoi,“ continuâ Smalț in replica sa fără a lua in sémă observarea cassarului, „aicĭ este un cas extraordinar, cu vr'un secret la mijloc, mai scim și noi.“

„La o bancă nu este permis ca să existe nicĭ un mister intre funcționarĭ,“ reluâ cassarul cu o volubilitate a vocei pe care după cum scim o dobêndea tot de-a-una când era stăpênit de vr'un afect.

„Aicĭ nu-ĭ vorba de nisce funcționarĭ simpli, ci de locțiitor-directorul ei . . . .“

Cu asta sĕ curmâ discusiunea celor doui funcționarĭ, căcĭ intrase un client. —

„Am venit să schimb acceptele mele, care pórtă girul lui Cseh et Compania, inlocuindu-le cu accea ale firmei Ruben et Laib, étă-le: cincĭ efecte de câte patru miĭ de fiorinĭ, adă-mĭ pe celelalte.“

Traian părea preocupat, dar nu de cestiunea acestui schimb de efecte, ci de o cestiune mai gravă pentru el, căcĭ fără a face vr'o obiecțiune, luâ portofoliul cu cambiĭ din cassa directorială a căror chei le primise de la directorul Fluc, plecat in congediu, scóse din el cambiile cu subscrierea Cseh et Compania și le inlocui cu cele aduse.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Domnul Pucle asistase la acéstă operațiune cu o incordare febrilă și peptul sĕu sĕ dilată in un suspin de ușurare, când Traian i intinse cambiile cu subsemnatura cea falsă a lui Cseh et Compania, pe care le luă și le puse mototolite cu mânile tremurânde in buzunar.

In acel moment Lustic deschise ușa și vĕrêndu-și capul prin crepĕtură ḑise:

„Domnule locțiitor-director, sĕ poftescĭ cu cheile, ca să deschidem cassa cu baniĭ.“

„Cum a tresărit și cât era de buimăcit, ce va fi avênd,“ îșĭ ḑise el inchiḑênd ușa, căcĭ Traian cu un gest de nerăbdare i strigase: „viu indată!“

„Domnule președinte,“ adause el apoi, adresându-sĕ cătră Domnul Pucle, „te rog să primescĭ demisiuuea mea!“

„Demisiuuea,“ făcu acesta mirat, „tocmai acum când ai să implinescĭ douĕ posturĭ?“

„Domnul Fluc,“ reluă Traian, „a ḑis că nu va lipsi mai mult de cât douĕ, trei sĕptĕmânĭ, timpul necesar pentru a sĕ duce la Barmen și a sĕ intórce de acolo, unde speră că rudele sale îl vor imprumuta cu baniĭ trebuincioșĭ pentru plata datoriei sale la casa Cseh et Compania . . .“

„Speranță deșértă,“ făcu Pucle.

„Și de órc-ce,“ continuă Traian, „timpul de denunțare fixat in decretul meu este de patru sĕptĕmânĭ, Domnul Fluc sĕ va intórce până la plecarea mea . . . .“

„Ai vr'un cuvênt peutru acéstă demisiune neașteptată.“

„Am!“ replică Traian, dar acest cuvênt nu-l scia nimenĭ și nicĭ că avea să-l afle vr'o dată cineva. El găsise decĭ altă causă, și-și motivase abḑicerea sa copriusă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

in petițiunea cătră consiliul de administrațiune a băncii, pe care o scóse acum din buzunar și o depuse in mâna președintelui.

Domnul Pucle prin culanța, ce arătase Traian la schimbarea cea fatală a cambiilor, era in acest moment prevenit in favórea lui, decî până a nu ceti petițiunea i ḍise:

„Iți repet încă o dată, că fórte rĕu ți-ai ales momentul demisiunei. Gândesce-te și socotesce-te încă, ér eu mĕ fac ca și când nu aș fi primit acéstă hârtie.“

Și cu aste voi să-i dea inapoi petițiunea.

Traian făcu un pas inapoi.

„M'am gândit și resgândit,“ îșĭ ḍise el, „dar nu pot să mai stau in acest oraș unde lumea-șĭ bate joc de mine . . . .“

Sub lume, firesce, ințelegea pe Coralia despre care presupunea, că numai din batjocură i arătase erĭ la feréstrĕ inelul de logodnă.

„Ei bine, nu-ți iai inapoi petițiunea,“ repetâ Domnul Pucle.

Acum intrâ și vicepreședintele Laib, care era de rênd la censură și care aflase de la cassar, — căcĭ trecuse prin odaia de cassă, — că Domnul președinte venise să preschimbe acceptele căḍute in suferință prin falimentul Cseh et Compania, și că locțiitorul-director ar fi efectuat deja acéstă operațiune.

Impărtășirea cassarului sĕmĕna pré mult a denunțare Laib ințelese asta indată și sĕ cam ingrijâ, căcĭ ajunse in o posițiune delicată.

Era silit sĕ deschiḍă vorbă despre mult pomenita schimbare de subsemnăturĭ, dar tot o dată nu-i era permis,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca să audă fățĭ de martorĭ, că nouile accepte pórtă girul casei sale, căcĭ in asemenea cas ar fi trebuit să conteste indată acea subsemnătură, séu s'o recunóscă de adevĕrată și astfel să sĕ lege ca și când ar fi subscris el insuși.

Dar ovreiul dracului găsi indată o potecă de scăpare, căcĭ étă ce ḍise cătră cassar, care aștepta cu o óre-care satisfacțiune rĕspunsul sĕu.

„Firesce," astea fură cuvintele vicepreședintelui Laib, „că cambiile aduse astădĭ de Domnul președinte in schimb sĕ vor censura, însă in sĕptĕmâna viitóre, căcĭ in asta este și Domnul președinte de rênd la censură și nu-și póte acorda credit el sie-și.

După ce rostise aceste cuvinte, intrase in cabinetul directorial și sĕ afla față 'n față cu Traian și cu Pucle, după cum scim tocmai in momtntul in care acest din urmă exclamase, „ei bine, nu-ți iai inapoi petițiunea."

„Ce fel de petițiune?" intrebâ Laib, care sĕ profită cu plăcere de acéstă ocasiune ca să ocoléscă cestiunea cambiilor.

„Inchipuește-ți Domnule vicepreședinte, Domnul șefcontabil voiesce să-și dea demisiunea, tocmai acum când ă plecat directorul Fluc."

Laib era surprins.

„Din ce causă voiescĭ să ne părăsescĭ," sĕ adresâ el cătră Traian, stăpênindu-și uimirea.

„In petițiune mĭ-am expus motivele," replică amicul nostru pe scurt, căcĭ i era silă dé explicărĭ in acéstă cestiune neplăcută.

„Bine, vom ceti petițiuuea," ḍise Laib atins de bruscheța contabilului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Traian eși.

„Te rog, dă-mĭ petițiunea s'o cetesc,“ sĕ adresâ vicepreședintele cătră Pucle.

Acesta i-o dete.

După ce o percursĕ ovreiul, o aruncâ pe masă exclamând :

„De astă dată m'am înșelat. Credeam că are caracterul lăsător al tată-sĕu, dar este țanțos, audi colo, ne vorbesce de condițiunĭ.

„Ce fel ?“

„Dice că noi i-am fi pus o mulțime de condițiunĭ pe care le-au implinit și stăruesce a le implini cu cea mai mare sânțenie, el însă un singur lucru ar fi condiționat !“

„Aș vrea să sciu, ce ?“

„Ca să-i predăm registrele băncii in bună regulă.“

„Ei bine, și . . . .“

„Susține că nu i s'a predat nicĭ un registru.“

„Fatal . . .“

„In adevĕr lucrul nu pré este plăcut. Acésta causă a demisiunei sale nu-i permis să pătrundă in public.“

„S'apoi . . . . s'a arĕtat atât de facil față de acceptele mele, pe care le-am preschimbat astădĭ, dând . . . .“

„Nu este acum vorba de acéstă transacțiune,“ îl întrerupse Laib, „care de bună sémă va rĕmâneă un act pasager, căcĭ la scadență vei plăti acceptele, nu-i așa ?“

„Negreșit ! Da este sigur că până atuncĭ voi realisa acțiunele băncilor de schimb, care au ajuns deja la 300 și vor ajunge negreșit la 400 mâine, poimâne . . . .“

„Culcă-te tu pe urechia aceea,“ îșĭ dise Laib, „hârtiĭ de 80 să ajungă la 400, dar . . . tréba ta,“ îșĭ încheiâ el monologul și contiuuâ vorbind cătră Pucle :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Și eu cred in acéstă urcare și sunt de părere, că până la implinirea terminului de denunțare a contabilului afacerea D-tale va fi regulată; cu tóte aceste insă va trebui să stăruim pe lângă Traian Mistrel să-și retragă acéstă demisiune, să reguleze registrele și apoi . . . .“

„Apoi?“ intrebâ Pucle, a cărui inteligență nu era din cele mai sprintene.

„Apoi!“ dise Laib, „sciĭ D-ta vorba mea, am eu ac pentru cojocul fie-căruia.“

Pucle zimbi, dar fața sa nu se inviorâ sub acest zimbet, ci se intunecâ

Venind și al treilea censor îșĭ vĕdură de trébă, apoi plecară.

Când trecură prin localul cassei, Domnul Lustic avu indrăznéla a se adresa către vicepreședintele băncii intrebându-l:

„Ai vĕdut acceptele aduse de Domnul președinte?“

Vicepreședintele Laib audise pré bine acéstă intrebare, tot asemenea și președintele Pucle, amêndoui tresăriră și amêndoui se prefăcură ca și când n'ar fi audit nimic, căcĭ eșiră fără de a reflecta la intrebarea cassarului.

„Ce va fi vrênd bĕtrânul,“ șopti Pucle speriat la urechia lui Laib, când ajunseră in coridor.

„Și-a dat și el demisiunea,“ replică ovreiul cu un zimbet satanic.

In localul de cassă insă bĕtrânul Lustic dise către Smalț:

„De ce nu-mĭ va fi respuns Domnul vicepreședinte?“

Smalț opină:

„Nu sciu, căcĭ nu mĕ privesce, fă și D-ta ca mine:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu te amesteca in afaceri care nu te privesc, acéstă devisă trebue să și-o insușéscă orĭ-ce om de la finanțe.“

IX.

Tractărĭ.

Am vĕdut că Trăian era decis a-șĭ părăsi postul, și a pleca din Têmpesceĭ, căcĭ am fost de față când și-a dat demisiunea.

Și cu tóte astea Traian mai pregeta.

Demisiunea nu i sĕ primise încă și când precugeta mai bine casul cu Coralia, trebuia să-șĭ mărturiséscă, că pré sĕ pripise, pré iute o judecase, fără să fi urmat vechia și incercata regulă:

Audiatur etiam altera pars.

Nicĭ nu vorbise cu fata și totușĭ o condamnase.

Dar mai avea el de lipsă, ca să audă ce-i va ḑice ea? Nu vĕdnse destul cu ochii șĕi? Nu-i era de ajuns atâta? Voia să mai adauge la acest chin încă durerosul supliciu de a-șĭ audi din insășĭ gura ei sentința sa?

Tocmai când venise la acéstă conclusiune inteléptă după părerea sa, sĕ pomeni că este in strada in care ședea fata cea detestată și sĕ surprinse, că fără de voie, trecuse de vr'o trei, patru orĭ pe dinaintea porțiĭ caselor ei și că de câte orĭ trecuse, aruncase o scłósă privire in curte prin portița intredeschisă.

„Și adică de ce să nu vorbesc încă o dată cu dênsa,“ reincepu el pentru a-șĭ scusa slăbiciunea inaintea sa insușĭ, „de ce să nu-i arĕt adêncul dispreț de care s'a umplut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

inima mea cătră ea, care-și dă amorul pentru moșii. Óre să-mĭ fiă fricĕ mie de o intêlnire cu dênsa . . . .“

Nu mai fu in stare a-și urma firul gândurilor sale, căcĭ Coralia eșise din pórtă tocmai in momentul in care Traian trecea p'acolo așa incât, ca băiat de bună crescere ce era, a fost silit să o salute și — asemenea silit să ție pas cu ea și să-i vorbéscă.

„Bună ḑiua Domnișóră!“

„Bună ḑiua Domnule!“

Apoi urmară mai mulți pași în tăcere.

Traian sĕ uita la mânile Coraliei, care erau manușate, firesce, ér dênsa era cam genată de insoțirea lui. Așa dar in loc de a provoca o conversațiune prin vr'una din acele observărĭ spirituale de care dispun adese-orĭ domnișórele, tăcu și ea, ca și dênsul, ba nu indrăznia a-și ridica privirea nicĭ in drépta nicĭ in stinga, ci merse inainte cu pașĭ destul de sfiincioșĭ.

„Pot să te felicit, Domnișóră,“ incepu Traian in fine,

„La ce?“ intrebâ Coralia roșindu-sĕ.

„La logodna D-tale?“

„La logodna mea?!“ replică dênsa cu vivacitate, oprindu-sĕ pentru un moment și aruncând o căutătură pliuă in fața tênĕrului.

Traian simți, cum de la inimă i sĕ sui un val de sânge la cap. O nespusă, o inspăimêntătóre bucurie îl cuprinse.

Acest aer de uimire al fetei era adevĕrat, nu putea fi prefăcut. Coralia nu era logoditĕ.

Orĭ sĕ uimise ea óre, vĕḑênd că Traian scia deja despre fidanțarea ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Da, la logodna D-tale,“ repetă el intorcênd căutătura tot atât de plină precum fusese și a Coralieĭ și așteptând rĕspunsul ei cu o nespusă stringere a inimei.

„Voiescĭ să-ți riḑĭ de mine,“ ḑise Coralia, apoi căută imprejur, ca și când ar fi dorit să scape de societatea lui Traian.

In adevĕr nu era lucru cuviincios de a merge singură cu un tênĕr.

Traian la rĕspunsul ecuivoc al Coraliei și la vedita ei stăruință de a scăpa de societatea lui, perdu stăpênirea de sine și exclamă amar:

„Nu te ințeleg Domnișóră, nu sciu de ce-ți place a mĕ chinui, dar vei scăpa de mine, plec, ... nu numai de lângă D-ta, ci chiar din acest oraș. Mĭ-am dat demisiunea de la bancă, unde numai din causa D-tale am primit un post. Voiam să-mĭ asigur o posițiune, pentru ca să te iau in căsătorie, D-ta insă te-ai logodit. . . .“

Coralia cu obrajiĭ aprinșĭ, cu ochiĭ plecați la pămênt, turmentată de săgețile celor mai diferite simțirĭ ascultase, jumĕtate cu inteligința, ĕr jumĕtate aiurită, ascultase la acéstă confesiune bruscă a tênĕrului, pentru care resimția in sufletul ei un foc consumător.

Când i repetă din nou aserțiunea, că ar fi logodită, fata ĕrăși sĕ opri puțin și cu ochiĭ scênteiați exclamă:

„Cine ți-a spus acéstă minciună, și de ce o mai repetezĭ după ce ți-am spus, că nu sunt logodită cu nimenĭ.

„Nu eștĭ logodită!“ strigă Traian așa de tare incât trecĕtoriĭ sĕ uitară mirați la el.

„Nu!“

„D'apoi inelul de logodnă?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ce fel de inel . . . ?!“

Dar acum ca prin o minunată nălucire Coralia își aduse aminte de apucăturile de eri, în aparință copilărescî ale Catincuței, și recunoscu prin puterea de divinațiune cu care amorul înzestrézâ pe om, că verișóră-sa anume i întorsese inelul și anume i țênuse mâna spre feréstră așa încât să crédă Traian, că are un inel de logodnă la deget. Deci după ce pronunțase cuvintele: „ce fel de inel,“ să oprise din nou apoi ḑise pe scurt:

„Catincuța?“

„Da!“ afirmâ Traian.

„A mințit,“ replicâ Coralia supĕrată.

„Și eu, nebunul de mine,“ făcu Traian disperat, „am dat în cursă, am demisionat. Dar lasă, bun e Dumneḑeu, peste puțin îmî voi face érăși o posițiune, ér până atunci, te rog a nu te logodi, fără să-mî fi dat de scire! Imî promiți?“

„Da,“ șopti Coralia.

„Iți mulțămesc!“

Cu asta o părăsi.

Din acel moment Coralia nu mai avea ochî bunî pentru Catincuța.

„Prósta,“ ḑise asta, „și nemulțămitórea. Am dus-o cu noi la viiă, ar putea să se mărite în urma nóstră cu bogatul Furculicî, ea însă a rămnit la Traian, obraznicul și calicul. Ce va face fără post? Calic el, calică ea. Pe mine m'au cerut până acum vr'o patru inși. Ce-mî pasă dară de Traian; nicî nu l'aș mai lua acum. — A auḑit că unchiul Vasilache mĕ va înzestra, că sunt fată de banî gata și d'aceea nu pré îndrăznesce a-și ridica ochiî până la mine; calic la calic trage.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Astfel se mângăia Catincuța. Décă găsiți cam fără logică vorbele ci, n'are nicĭ o vină biata fată, căcĭ așa a lăsat-o Dumnedeu. —

A doua di Domnul Lustic, cassarul băncii nu se putea din destul mira de politeța și afabilitatea lui Traian, care era cam ursus din fire și scump la vorbă, mai ales cu subalternii sĕi.

„N-u-u-u-te mir și D-ta," dise Lustic cătră Smalț.

„De cine să mé mir?" intrebâ acesta.

„De șeful-contabil."

„Fiind-că a stat cu noi de vorbă și ne-au dat bună diminéța in mod atât de indatoritor."

„Da !"

„Sĕ vede tréba, că i-va fi zimbit amanta a séră mai dulce, ca până acum."

„Are amantă !"

„Sĕ póte un tênĕr de anii lui, poet, cu post bun să n'aibă nicĭ o intrigă de amor."

„Nu de géba ai fost ofițer."

„Dar nu numai supositiunea mĕ autorisézĕ a vorbi astfel, ci am vĕdut chiar cu ochii mei, că sĕ interesézĕ de fata vĕduvei Molcan."

„A cărcia, că sunt două, una de care sĕ spune că o va inzestra Domnul Vasilache Ciócă, unchiul fetei și cumnatul vĕduvei, ér alta care este lipsită de tot."

„Nu sciu bine care, dar Domnul Traian Mistrel fiind poet, m'aș prinde că și-a ales pe cea sĕracă.

„Eu le cunosc pe amêndouĕ. Mie mai îmi place cea cu banĭ."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Un cassar și inspector de contribuțiune in pensiune, de bună sémă va trage tot de-a-una in partea banilor.“

„Unde este Domnul locțiitor-director, in cabinetul directorial séu in sala de contabilitate?“

Acésta intrebare rostită de Domnul vicepreședinte Laib, care intrase cu Domnul președinte Pucle, curmâ convorbirea celor doi funcționarĭ de la cassă.

„Î-î-î-î-n cabinetul directorial,“ replicâ D-nul Lustic.

Traian Mistrel sĕ simția mai bine in cabinetul directorial, căcĭ acolo era mai la adĕpost de curiositatea colegilor sĕi, acolo îl așteptau epistolile sosite și acolo găsise astădĭ o scrisóre, o adevĕrată solie din partea proniĭ cerescĭ, care din momentul reconciliărei sale cu Coralia păru a-l fi luat in protecțiunea sa.

Era tocmai ocupat a scrie un rĕspuns la acea epistolă și era așa de cufundat in lucrarea sa, incât nicĭ nu audi când sĕ deschise ușa prin care intrară cei doui președinți, ér salutarea lor li-o intórse mașinalmente cu un morăit neințeles.

„Domnule Mistrel!“ îl apostrofâ vicepreședintele Laib.

La sunetul acestei vocĭ Traian tresări și acoperi degrabă scrisórea sa.

„Poftiți?“ făcu el apoi cam confusiat.

„Am venit să vorbim de petițiunea D-tale,“ incepu Laib. „Ai timp să ne asculți?“ Tot odată ar fi voit să véḑă ce era pe biuroul lui Traian, dar fără a fi observat de dênsul.

„Stau la dispositiunea Dv,“ ḑise Traian sculându-sĕ, dar in vocea sa era un ce, care nu-i plăcu nicĭ de cum ovreiului Laib.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Credeam că demisiunea lui a fost numai o copilărie, dar trebue că are vr'o basă sigură,“ își dise el, apoi făcênd de vr'o două ori „hm, hm,“ se puse pe un scaun și invită pe Pucle ca să șédă și el.

„Am cetit petițiunea D-tale,“ începu ovreiul în fine.

„Da am cetit-o,“ adause Pucle ca să dică și el ceva, căci simția că nu i se cădea să rămâe mut, el care era președinte, și care ar fi trebuit să aibă tot de-a-una primul cuvênt.

„Domnule președinte,“ îl tăiâ ovreiul, „Domnul loctiitor-director fiind recomandat de mine la bancă, este datoria mea ca să-l aduc la rațiune.“

„Negreșit,“ făcu Pucle intimidat.

„Ér décă mĕ vei întrerupe mereu nu voi mai sci nicĭ eu ce să mai dic.“

„Neapărat,“ bombăni președintele.

„Va fi decĭ de ajuns décă vei afirma cu autoritatea D-tale, ceea ce voi spune eu,“ adause ovreiul.

„Imediat,“ se grăbi a dice Pucle.

„Așa dară Domnule Mistrel,“ continuâ Laib, „după ce am cetit petițiunea D-tale am fost fórte surprins. Te sciam modest , . .“

„Domnule vice-președinte,“ îl întrerupse Traian cu un gest ca și când ar fi fost el acela care avea să dicteze aicĭ.

„Mĕi . . .“ se gândi Laib, „se ingróșă tréba, începe a se obrăznici băiatul. Ah, cum l'aș mai lua de gât și l'aș da afară, décă nu mi-ar fi témă de scandal, și décă din nefericire dreptatea n'ar fi de partea sa.“

„A descoperit pricina cu politețele mele,“ își dise Pucle și fu apucat de o convulsiune nervósă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Te sciam mai resonabil,“ reluâ Laib, „décă-ți place acest cuvênt mai bine, Domnule Mistrel?“

„Domnilor,“ începu Traian, „tot ce am expus în acea petițiune este curatul adevĕr. A fost chiar în interesul institutului ca să aflați starea lucrurilor. Póte că desgustul provocat în mine de acéstă próstă stare mi-a dictat vr'o două cuvinte, care vi s'au părut pré aspre și nepotrivite.“

„Fórte nepotrivite!“ observâ Laib.

„Neapĕrat, vai de lume,“ adause Pucle.

„Dar vĕd,“ continuâ ovreiul, „că au purces din o bună intențiune și suntem aplecați a-ți pardona . . . .“

„Da, suntem aplecați,“ afirmâ și Pucle care, după cum veți fi observat nu pré era un om genial, care însă preocupet de gândul, că Traian scie tot, devenise în acest moment cu totul prost.

„Nu vom aduce petițiunea D-tale înaintea consiliului de administrațiune, ba din contra . . . .“

Traian voia sĕ refuse de a primi grația acestor Domni, dar Laib observâ gestul sĕu și ḑise:

„Nu fi atât de iute, Domnule, un bărbat care pretinde la onórea de a fi o capacitate financiară trebue să-și înfrêneze pornirile momentane. Aștéptă decî să auḑî ce-ți vom propune . . . .“

„Orî ce mi-ați propune, nu pot să revoc ceea ce am ḑis o dată,“ isbucni Traian.

„Nicî nu ți sĕ cere ca să rĕvocî ceva. Este de ajuns să te angajezî a regula registrele . . . .“

„Să mĕ angajez! Cine m'ar putea sili a face acésta?“

„Ti, dar iute mai eștî, n'aș fi creḑut nicî o dată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

una ca asta. Tatăl D-tale e om domol și fața D-tale arată mai mult a om flegmatic . . . .“

„Neapĕrat,“ adause Pucle.

Ovreiul manevrase așa de bine încât ajunse cu scaunul sĕu aprópe de biuroul lui Traian și vĕdluse pe el un plic, cu o firmă tipărita d'asupra, cum este obiceiul de a sĕ tipări plicurile comerciale.

Isbutise chiar a ceti firma acelui plic.

„Banca Patria in Riulac.“

„Acum înțeleg,“ îșĭ dise el. „Cu una cu două nu-l mai prindem, trebue să-i promitem tot,“ apoi adause cu vocea tare:

„Am dis că te vei angaja a ne regula registrele înțelegênd, firesce, că vei facĕ asta de bună voie și pentru o bună recompensă.“

„Da, recompensă,“ adause Pucle.

„Formuléză-ți pretensiunile, Domnule Mistrel,“ dise Laib.

„De óre-ce am demisionat,“ rĕspunse Traian, „nu mĕ pot angaja la o lucrare, ce m'ar sili sĕ rĕmân aicĭ mai mult timp decât terminul de denunțare.“

„Dar ce?“ intrebâ ovreiul iute, „ai primit óre o altă fnncțiune?“

„Nu,“ rĕspunse Traian, roșindu-sĕ puțin.

„Este tocmai după cum am presupus,“ îșĭ dise Laib in sine, „a intrat in tractație cu Patria, care de mult timp voiesce să deschidă aicĭ o sucursală. Trebue să ne opunem din tóte puterile acestui plan.“

„Décă n'ai primit alt post nu înțeleg refusul D-tale,“ reluâ el apoi adresându-sĕ cătră Traian. „Iți acordăm

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pentru acéstă lucrare extraordinară pe lângă onorarul D-tale curent . . . cât ḍicĭ și D-ta Domnule președinte.“

„Mai sciu și eu!“ exclamâ acesta.

„Să ḍicem dară două sute de fiorinĭ,“ reîncepu Laib. „Primescĭ?“

Traian nu scia ce să facă. Avea ca și o presimțire că i se intinde o cursă, că s'ar da legat, décă ar primi acéstă ofertă. Despre altă parte insă-și ḍicea că omul cu minte preferă a câștiga aḍĭ un ou decât mâine un bou. Dar repulsiuuea lui cu tóte astea era atât de mare încât după un moment de meditațiune exclamâ decisiv:

„Nu pot primi!“

„Nicĭ décă ți-am promite, că indată ce va demisiona directorul Fluc, — ér cât despre asta nu mai incape nicĭ o indoiélă — ḍic dară, că indată ce va demisiona Fluc, te vom numi director in locul lui?“

„In acest cas . . .“ ḍise Traian, apoi se opri.

„Gândesce-te Domnule, — director de bancă la vêrsta D-tale de abia două-ḍecĭ și cincĭ de anĭ, om cu véḍă, cu o léfă de aprópe trei miĭ de fiorinĭ pe an, cu o léfă mai mare de cât chiar a Domnului primar . . . .“

„Primesc,“ exclamâ acum Traian.

„Poftim dar petiția,“ și cu aste Laib i intinse hârtia menționată.

Traian o luâ, ér cei doui președinți plecară.

„Mi-e témă să nu fi mirosit ceva,“ ḍise Pucle cătră Laib, când coborau treptele.

„Nu cred, umblă cu alte gândurĭ, insă vorba mea; am eu ac pentru cojocul fie-căruia,“ replicâ ovreiul.

Pucle se strîmbâ érăși ca tot de-a-una când auḍia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

acéstă ḑicală detestată din gura colegului, ba putem să ḑicem a complicelui séu. —

Traian rĕmas singur luă la mână epistola de la a cărei terminare-l intrerupserĕ preşedinţiĭ şi ḑise:

„Acum trebue să-i rĕspund cu totul in alt sens. Ce să-i scriu. Să-l refus. Nu, dar îl voi amĕna. Da, aşa va fi mai bine. De-mĭ va scăpa postul de aicĭ, îmĭ va rĕmânea cel de colea.“

„Ce om fericit,“ reluă el după un moment. „Dar cine m'a impins de-a sila in acéstă fericire. Catincuţa, căcĭ décă nu ar fi intrigat in contra mea, nu aş fi demisionat, nu m'aş fi inţeles aşa de iute cu Coralia, nu aş fi fost atât de indărătnic faţă cu preşedinţiĭ şi, nu mi s'ar fi promis postul de director . . . . După tóte e mai bine aşa, căcĭ şi cei de la „Patria“ mĕ vor preţui mai mult, décă voi demisiona din causa, că n'am fost inaintat de cât din causa neregularităţiĭ in registrele bănciĭ.

„Insă ca om cu minte, trebue să mĕ feresc de a-mĭ crea insuş greutăţĭ, voi reface pasagiele, din novela mea, care ar putea supĕra pe Laib.“

Işĭ propuse ca de la bancă să mérgă de-a dreptul la redacţie şi să-şĭ ia manuscrisul spre corectare, dar pe drum să intêlni cu Catincuţa şi, in extasul fericirei sale să crédu dator a să impăca cu dênsa. I vorbi, ea i respunse. Era supĕrată dar tot odată şi incântată.

„Nu scie pe care să ne alégă dintre doue, pe mine séu pe Coralia,“ îşĭ ḑise ea. Apoi incepu să inşire la verşĭ şi uscate după obiceiul ei şi de óre-ce vorbia mult de Coralia, descoperind fără de voia ei multe trăsăturĭ nobile ale caracterului dênsei, Traian nu să mai putu sătura de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a o asculta și când sĕ pomeni, că trebue să mai mérgă la redacțiune, era prea târdiu, plecaseră toți de acolo. Ușa biuroului redacțiunei era inchisă.

„Voi reveni mâine,“ cu aceste cuvinte Traian plecâ a casă.

X.

Ședința consiliului de administrațiune.

„Ai cetit?“ intrebâ Simon Ruben cu voce țĕfnósă.

„Ce?“ replicâ asociatul sĕu Avram Laib.

„Jurnalul cu obrăzniciile protegiatului tĕu?“

„N'am cetit!“

„Ascultă dară: ovreiĭ, acéstă lăpădătură de rasă semitică, trebuesc aruncați și ținuți in temnițile cele mai afunde. Bine le făceau in evul mediu de iĭ inchideau in o parte separată a orașelor numită „Ghetto,“ căcĭ atingerea cu acest neam spurcat este stricăciósă nu numai corpului, dar încă mai mult sufletului. Sunt infectați de lepra trupéscă, dar mai mult încă de lepră sufletéscă. Ceea ce la alte rasse trece de rușine, fapte pentru care popórele cu o adevĕrată cultură, cu cultura morală sunt infierate, ca: escrocăria și inselăciunea, inaintea lor trec de merite.

Ovreiul trăiesce numai pentru câștig, traficul este ultima țintă a existenței sale. Artele frumóse, musica, poesia, sculptura, pictura pentru ei nu sunt decât nisce vile mijlóce de a face banĭ; sciința o armă pentru a-șĭ asigura dominațiunea asupra spiritelor celor slabe și a le

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

exploata in detrimentul binelui public și in singurul folos al semitului . . . .“

„Destul, ajunge, nu mai voiesc să aud,“ cu aceste cuvinte intrerupse Laib pe asociatul său Ruben. „M'am înșelat fórte tare, dar are să-mĭ plătéscă și să-mĭ resplătéscă acest miserabil.“

Traian Mistrel nicĭ că sĕ mai gândia la nefericita sa novelă in care sĕ aflau mai multe pasagie tot atât de aspre ca și cele recitate de Ruben.

Scim că plecase la redacțiune, ca să le retragă, dar că intârdiat fiind de Catincuța, găsise ușile inchise și-și propusese a reveni a doua di.

Grămădirea ocupațiunei la bancă cu regularea registrelor, a casă cu croirea de fel de fel de planurĭ i șterseră din memoriă acésta intențiune, așa încât intr'o bună diminéță sĕ pomeni, că publicațiunea novelei sale ajunsese până la părțile redutate.

Amicĭi-l felicitară. In purtarea lui Laib, singurul ovreiŭ cu care venia in atingere și de a cărui opiniune avea să ție sémă, nu vĕdu nicĭ o schimbare, decĭ sĕ liniști așa de iute și așa de perfect încât uită de tótă afacerea.

Sĕ vede tréba că aspra critică ce scrisese despre ovreĭ nu era resultatul unei experiințe ci numai reproducțiunea unor idei streine. De bună sémă, că nu era convins, séu décă fusese vr'odată, perduse convincțiunea despre adevĕrul aserțiunelor sale, orĭ că numĕra pe Laib intre excepțiunile cele laudabile ale neamului semitic, căcĭ altmintrelea nu s'ar fi liniștit așa de lesne.

Cât de amar se înșela. Increderea ce avea in norocul său era atât de mare încât adormise d'asupra unui vulcan,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care fierbea și clocotea pe sub ascuns și să pregătia a irumpe cu o violență elementară.

Traian era cu voie bună și să pregătia de balul „reuniunea femeilor,“ odinióră cel mai vestit bal din Têmpescĭ, unde avea de gând a să apropia de mama Coralieĭ, mai mult decum îndrăznise a o face până acum.

Spera că atuncĭ avea să fiă deja numit la postul de director, căcĭ Fluc ceruse o prelungire de congediu, ér' acum să aștepta ḑi de ḑi demisionarea lui, de óre-ce i să implinise și acordata prelungire a congediului.

Tocmai in ḑiua in care terminase cu regularea registrelor sosi și mult așteptata demisiune a lui Fluc.

Plin de satisfacțiune înaintâ raportul respectiv cătră consiliul de administrațiune și cu nerăbdare așteptâ ședința acestui corp, care să convocâ pe a doua ḑi și in care aștepta să fie numit director, după meritele, după cunoscințele sale, după capacitatea sa, după firescul proces al înaintărei și in fine după promisiunea președinților.

Traian avea decĭ tot dreptul a conta in denumirea sa.

Să asistăm la acéstă memorabilă ședință; memorabilă insă nu dóră pentru istoria universală, ci pentru decursul narațiunei nóstre.

Era la patru óre séra tocmai două ḑile inaintea balului reuniunei.

Ședința să ținea in sala cea mare a băncĭĭ. In mijlocul acestei sălĭ să afla o masă lungă, rotunḑită la cele două capete, imbrăcată cu postav verde.

Pe masă steteau ḑece colĭ de hârtie așeḑate jur imprejur. Lângă fie-care cólă de hârtie un creion, ér in

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fruntea mesei o părechie de călimăre mari, cu condee lângă ele.

Nouĕ scaune steteau aședate imprejur, ér in fruntea mesei era un fotoliu, astea tóte de paie.

Mai stetea intr'un colț un biurou, ér in colo nu sĕ mai vedea nimic, așa încât sala cea spațiósă avea un aspect destul de pustiu și rĕsuna a gol.

Directorul, de astă dată locțiitorul de director, era tot o dată notarul ședințelor corpului de administrațiune. Traian Mistrel intrâ decĭ in ḑiua memorabilă la patru óre fără cinci minute, cu dosarul proceselor verbale de la ședințele anterióre, in sală, depuse dosarul pe masă lângă fotoliul președințial, ér el sĕ prinse cu mâna de pĕretele scaunului alăturat de fotoliu, și cu o față consumată de focul nerăbdărei aștepta sosirea Domnilor membrii.

Dar și funcționarii de la cassă: Lustic și Smalț erau agitați, căci și ei aflasĕră despre demisionarea directorului Fluc și presupuneau, că in acéstă ședință sĕ va lua o decisiune pentru implinirea postului vacant.

De óre-ce Domnii consilierĭ de administrațiune trebuiau sĕ trécă prin localul de cassă, și de óre-ce unii din ei aveau obiceiŭ de a sta puțin de vorbă cu Domnul Lustic, acest din urmă nu lipsi a-și manifesta interesul ce purta pentru resultatul ședinței, ér Domnul Fain, unul dintre membrii consiliului, un om bun de inimă, venind intâiŭ, i promise, că-i va spune când va eși ce sĕ va fi decis, apoi trecu in sala de ședință.

Traian îl primi cu o inclinațiune formală.

„Interesentă ordine de ḑi," făcu Domnul Fain, oprindu-sĕ și el la dosul scaunului celui mai depărtat de la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fruntea mesei, căci Faiu era însăși intruparea modestiĭ, cu tóte că sĕ numĕra printre cei mai avuțĭ comercianțĭ din Têmpescĭ.

„Sper, că voi avea votul D-tale, Domnule Fain.“

„Votul meu, hm, hm,“ făcu Fain incurcându-sĕ și tradând óre-care genă.

Intrarea Domnului Țanț îl dispensâ de la un rĕspuns decisiv.

Noul venit salutâ cu supremă catadicsélă atât pe Traian cât și pe Faiu, apoi mătăhai spre scaunul din drépta fotoliului președințial, îl trase cu sgomot dela masă și sĕ puse jos, cu piciórele crăcite, sprijinându-sĕ cu amêndouĕ mânile pe genunchĭ și suflând ca o locomotivă.

Traian alarmat prin respunsul evasiv ce-l primise de la Fain, sĕ decise a nu mai deschide vorba despre numirea de director, ci a aștepta in tăcere desbaterile ședinței.

Unul după altul sosirĕ Toma Richitir, Anton Kertmeny, Ioan Palavre și mai pe urmă președințiĭ Pucle și Laib.

Pucle ocupă fotoliul președințial, Laib sĕ puse lângă Toma Richitir, ér Traian la un semn a lui Pucle se așeḑâ pe scaunul ce era lângă fotoliul președințial.

„Suntem in numĕr suficient pentru a lua decisiunĭ valabile,“ incepu Pucle. „Domnule locțiitor director, citesce procesul verbal al ultimei ședințe, ca să-l verificăm.“

Traian ceti.

La ordinea ḑilei erau dintru întâiŭ diferite cestiunĭ fără de nicĭ un interes pentru noi, apoi urmâ raportul despre aducerea in regulă a registrelor.

„Ațĭ auḑit Domnilor,“ incepu președintele Pucle,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„că Domnul șef-contabil a săvêrșit un lucru, pe care n'ar fi fost dator să-l facă, deci cred că vĕ veți uni in părere cu mine, votându-i pentru acéstă lucrare o retribuțiune de două sute fiorinĭ.“

Laib in decursul acestei propunerĭ imboldise mai de multe orĭ pe vecinu-sĕu Richitir.

„Cer cuvêntul,“ făcu decĭ acesta după ce terminase Pucle.

„Pardon!“ ḍise Traian sculându-sĕ, „de óre-ce sĕ tratéză de o cestiune ce mĕ privesce personal, cred că va fi mai potrivit déca mĕ voi retrage, până sĕ va lua decisiunea in acéstă privință.“

„Tocmai asta voiam să observ și eu,“ adause Richitir.

„Aveți dreptate. Când vom fi terminat acéstă cestiune voi suna, Domnule Mistrel,“ ḍise Pucle.

Traian merse in localul de cassă.

„Ce-i, ce-i,“ intrebă Lustic cu óre-care veselie, vĕḍênd in depărtarea lui Traian din sala de ședințe un presemn bun pentru aspirațiunile sale.

„Nimic,“ replică acesta brusc, căcĭ i era silă să susțiiă o conversație in acest moment de turmentațiune.

La masa cea verde, Domnul Toma Richitir, care in urma imboldirei lu Laib luase cuvêntul, ḍise:

„Părerea mea, Domnilor, este, să nu pripim tréba. După cum am vĕḍut din ordinea ḍilei, este pe tapet și demisiunea directorului Fluc. Déca directorul a demisionat, va trebui să-l inlocuim.“

„Neapĕrat,“ afirmă Pucle.

„Rugăm pe Domnul președinte să nu intrerupă pe orator,“ obiectă Laib.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Așa dară părerea D-tale . . . .“ cu aceste cuvinte președintele Pucle se grăbi a indemna pe Richitir a-și urma expunerea ideilor sale.

„Părerea mea in două cuvinte este,“ reluă acesta, „să amênăm cestiunea retribuțiunei, până după resolvarea cestiunei cum se inlocuim pe director.“

„N'aș sci pentru ce!“ exclamă Domnul Palavre. „Amicul Richitir,“ continuă acest membru care pe toți ómenii de o sémă cu el îi numia amicï, „amicul Richitir pare a dice ca némțul acela: „Focșan, Botoșan is mir alles ainz,“ orï pe românesce: „na ți-o frîntă, cam dereso.“ Trebue să ne lămurim asupra cestiunei. Décă, — admitem casul, — vom amêna votarea celor două sute de fiorinï propuse de Domnul președinte și susținute de mine, până la numirea séu alegerea unui nou director, — las' că nicï n'am primit încă demisiunea lui Fluc, — nu înțeleg ce avantagiu ar resulta din asta pentru bancă. Pe când, de altă parte, bietul om, contabilul a muncit, decï trebue să-l retribuim, vorba clasică: bis dai cito dai . . .

„Mĕ rog, mĕ rog,“ exclamă Țanț, „să nu vorbim ceea ce nu înțelegem, eu unul nu sciu englezesce . . .“

„In fine,“ continuă Domnul Palavre, „chiar și istoria ne învéță, că nu-i bine, când omul trăgănesce un lucru pré mult. Fabius Cunctator . . .“

„Érăși englezesce,“ bombăni Țanț.

„Tată Țanț . . .“ reluă Palavre care pe cei mai bătrânï decât dênsul i numia tată.

„Ce fel tată?“ sĕ resti Țanț, „să mĕ feréscă Dumnedeu de nisce copiï ca D-ta.“

„Dar . . . . . par'că tótă lumea-ți dice tată!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Cum să nu,“ strigâ Țanț, „tótă lumea! — Nisce măgarĭ da, acestia-mĭ pot ḑice tată.“

Domnul Palavre in loc să sĕ supere, incepu a rîde cu hohot.

Țanț intĕlese acum că in arțagul sĕu sĕ făcuse singur măgar și p'aci, p'aci era să-l lovéscă un atac de aploplexie.

„Domnilor, Domnilor,“ sĕ incercă președintele a domoli neliniștea, „să trecem la ordinea ḑilei!“

„Da, și să primim amênarea porpusă de Domnul Richitir,“ adause Laib. „Tot asemenea să amânăm și cestiunea ocupărĭĭ postului de director!“

„Până când,“ exclamâ Pucle alarmat. Să vede tréba că acțiile băncĭĭ de schimb nu sĕ urcaseră încă și că prin urmare trebuia să menagieze pe Traian, ca sĕ nu dea cumva nu numai de falsificare, ci și de lipsa ce sĕ făcuse in depositul sĕu la bancă tocmai prin scăderea acțiunilor amintite, pe care le zălogise acolo.

„Până când ne vom orienta și până când sĕ vor mai indrepta și cursurile!“ strigâ Laib.

Domnul Palavre voia érășĭ să céră explicarea acestĕĭ propunerĭ cu totul nemotivată după părerea sa, căcĭ in adevĕr el, care nu scia, firesce, nimic despre necesitățile și temerile președintelui, nu putea găsi nicĭ cea mai mică legătură intre curs și intre postul de director. Dar maioritatea membrilor strigând: la vot, la vot, fu silit sĕ tacă.

Președintele Pucle, cu tótă slăbiciunea sa de spirit, pricepu că Laib voia să-l calmeze dându-ĭ prin rĕspunsul sĕu a intĕlege, că până la arangiarea afacerei sale nu va intreprinde nimic in contra lui Traian. Nu sĕ opuse decĭ propunerilor de amênare, cu atât mai vêrtos fiind-că vedea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

că curentul era în contra părerei sale și a lui Palavre, orĭ cu alte cuvinte în contra înaintărei lui Traian.

Pucle sună clopoțelul.

Amicul nostru intră cu presimțirĭ funeste.

După ce-șĭ reocupase locul, președintele Pucle ḑise: „Consiliul a decis: cestiunea retribuțiunei contabilului să amână. Demisiunea directorului Fluc să primescе, ér cât despre cestiunea numirei séu alegerei unui nou director, și acésta să amână. Aceste decisiunĭ le vei trece în procesul verbal al ședinței de astăḑĭ, Domnule locțiitor-director.“

Traian ascultase muscându-șĭ buzele.

„Așa!“ exclamă el apoi și vocea-i tremura, „dar până la numire, cine va implini funcțiunile de director.“

„Cine altul de cât D-ta,“ replică Laib.

„Eu,“ reluă Traian, perḑându-șĭ din ce în ce tot mai mult cumpĕtul, „cine mĕ póte îndatora la asta.“

„Regulamentul,“ observă Laib.

„Regulamentul vorbesce numai de înlocuirĭ,“ urmă Traian furios de a sĕ vedea combătut tocmai din partea acelui bărbat, care sĕ dedese până acum de protectorul sĕu.

„Da, de înlocuirĭ,“ adause Laib.

„Insă numai de înlocuirĭ a unei certe persóne . . . .“

„N'avem să discutăm acum regulamentul,“ îl tăiă Laib.

„Așa,“ strigă Traian, „tocmai D-ta te facĭ apĕrătorul unei nedreptățĭ, D-ta care împreună cu Domnul președinte ațĭ venit și m'ațĭ rugat . . . .“

„Rugat? !“ obiectă Richitir.

„Da, m'au rugat să-mĭ revoc demisiunea!“

„Viséză,“ îl întrerupse Laib cu ton sarcastic, „de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

unde, până unde, el și demisiune! Domnule președinte, cred că ședința este încheiată," și cu asta să sculă de pe scaun.

Traian amuțise dinaintea acestei desavuări efrontate. Nu găsia cuvinte destul de aspre pentru a reproba nedémna purtare a ovreiului.

„Bine Domnilor," exclamâ Palavre vĕdĕnd că ceilalți să scólă toți, „mai stați puțin — să transăm cestiunea. Domnul Mistrel intrébă, că cine va implini agendele directorului, Domnul vicepreședinte-l trimite la regulament asupra căreia să nasce o divergință de părerĭ, așa incât, déca ne-am duce acum, banca ar rĕmânea fără cârmă, căcĭ nesuplinindu-să funcțiunile de director, urméză neapĕrat că lipsesce cârma, va să ḑică ajungem in o stare anarchică, ar fi decĭ mai bine să revenim asupra amênăreĭ,"

„Ba nicĭ decum," strigâ Laib, „voi suplini eu pe director, déca Domnul președinte nu va voi s'o facă el."

„Ba-i datoria mea," să grăbi a ḑice Domnul Pucle, care să vedea silit a accepta acéstă sarcină in interesul... dară ce să mai repetăm, scim noi unde-l durea pe Domnul Pucle.

XI.

O miiă de fiorinĭ lipsă.

„Amênat," acest singur cuvênt îl șopti Domnul Fain la urechia Domnului Lustic, care așteptase cu nespusă sete ca să trécă p'acolo.

„A-a-a-a-mênat," repetâ Lustic cătră Smalț, după ce rĕmaseră singurĭ. „Sciĭ D-ta ce va să ḑică asta?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nu,“ făcu Smalț așezat.

„Disgrația lui Mistrel,“ apoi frecându-și mânile continuă. „Cum îl cunosc eu pe dênsul nu va mai rĕmânea aicĭ după acest afront.“

„Adică sperĭ a te face director?“

„De ce nu?“

„Fiind-că eștĭ pré prost, nu sciĭ și n'ai sciut să te porțĭ cu mai marĭ tĕi,“ ișĭ ḑise Smalț; lui Lustic nu-i rĕspunse insă nimic.

Traian intrase in cabinetul directorial și căḑuse pe un scaun. Ofta trecêndu-și cu mâna peste frunte,

„Ce deșteptare urîtă,“ ișĭ ḑise el. „Dar m'am temut eu, încă de atuncĭ când m'au provocat ca să regulez registrele. — Ovreiul dracului a rĕmas el d'asupra. Décă stăruiam atuncĭ in demisiunea mea, opiniunea publică era in favorul meu, astăḑĭ insă, după ce contabilitatea este in cea mai bună regulă .... nu mai au lipsă de mine! Să mĕ facă director, de unde?! Mĕ mai frustrézĕ și de remunerațiunea promisă! — Noroc numai că n'am refusat pe Domnul Talion de la banca „Patria“ și că l'am purtat cu vorba. — Indată mĕ pui și-i scriu să vină, ca să ne ințelegem pentru instalațiunea sucursalei. — Ah Coralio, Coralio, de ai sci ce jertfă-ți aduc. Décă n'ai fi tu, v'aș lăsa aicĭ in voia lui Plutone, in voia Necuratului, pe toțĭ aceștĭ farisei și rĕi de inimă ce sĕ numesc ómenĭ de la finanțe, și aș trăi din modestul venit al penei mele, ca muncitor pe frumósa câmpie a poesiei. — Ah, de ar fi numai ceva mai productivă in róde nutritóre!“

După asta Traian scrise epistola cătră Talion, directorul Patrici, căcĭ nicĭ cu gândul nu sĕ mai gândia să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai facă vr'o incercare de a avansa la postul de director la banca din Têmpescĭ.

Acéstă epistolă o duse el insuşĭ la poştă şi o recomandâ, apoi sĕ intórse la bancă, unde-şĭ vĕdu de trebile corente, avênd grije a prepara tótă încât sĕ pótă preda chiar a doua ḑi agendele de director.

In ḑiua următóre la nouĕ óre veni Domnul preşedinte Pucle şi merse in cabinetul directorial la Traian, cu care avu o convorbire mai lungă.

„Domnule Mistrel," i ḑise el, „eştĭ pré iute de fire, nu trebue să ia tóte lucrurile in pripă; cum te-ai gândit indată să sĕ şi implinéscă. Nu merge aşa. Noi ţi-am promis că te vom face director şi ne vom ţine promisiunea nóstră. Cât despre mine te asigur pe cuvêntul meu de onóre. Trebue insă timp la tóte. Nu sciu de ce sĕ va fi supĕrat vicepreşedintele Laib pe D-ta."

„Nicĭ eu n'am sciut-o până a séră," rĕspunse Traian.

„A séră ai aflat-o, hei bine, ce-i causa."

„O novelă ce am publicat şi in care mĕ pronunţ cam aspru in contra ovreilor."

„No vedĭ, nicĭ asta n'ar fi trebuit să facĭ," reluâ preşedintele Pucle, care nu putea lăsa cantorul sĕu singur, tocmai acum când trebuia sĕ urmăréscă cu cea mai mare atenţiune tóte şansele de scădere şi de urcare a cursurilor, decĭ sĕ incerca a indemna pe Traian să continuĕze cu supliuirea funcţiunilor de director.

Sĕ inţelesese in acéstă privinţă şi cu Laib, de la care-i atêrna sórtea şi onórea. Ovreiul era invoit ca Traian sĕ rĕmână locţiitor-director, ba părea chiar a atribui o óre-care insemnătate acesteĭ imprejurărĭ, şi dete lui Pucle cartă liberă ca să sĕ invoiéscă cu dênsul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Rĕu ai făcut, că te-ai atins de ovreiĭ," reluâ Pucle, „dar in fine nu ai comis cu asta vr'un pĕcat de mórte, și mai cu sémă nu ai jignit nicĭ un interes al băncĭĭ. Tóte sĕ mai pot repara. — Ințelegĭ Domnule, că pentru mine, om bĕtrân, ar fi lucru greu să ingrijesc și de afacerile mele, care nu sunt puține și neinsemnate, ș'apoi incă peste astea și de trebile băncĭĭ. Te rog dară, suplinesce funcțiunile de director . . . ."

„Până când ?"

„Până te vom numi definitiv la acest post !"

„Dar Domnul Laib ?"

„Și el este invoit, cel puțin cât in privința suplinirei, m'a autorisat a . . . . ."

„Ce fel ? Domnul vicepreședinte autorisă pe Domnul președinte . . . ." făcu Traian mirat.

„Voiam să dic," gângăvi Pucle spĕriat ca nu care cumva Traian sĕ dea de urma atĕrnărei sale de la ovreiŭ, „voiam să dic, că amêndoui suntem de acord ca să propunem consiliului de administrațiune, să-ți concédă pentru suplinire apuntamentele de director . . . ."

„Ertați-mĕ Domnule președinte," observâ Traian, „dar după cele ce s'au intêmplat intre noi, nu pot . . . ."

„Eștĭ cu óre-care neincredere," adause Pucle, „și nicĭ nu mĕ mir de asta, dar n'ai de cât sĕ scrĭĭ avisul cuviincios cătră cassă, ér noi vom subscrie acel avis."

„In acest cas . . ."

„Primescĭ, — bine, îțĭ mulțămesc și fi incredințat, că nu-ți va părea rĕu, adio," cu aste plecă Pucle de témă ca Traian să nu-și schimbe cum-va părerea.

Amicul nostru era mulțămit cu desfășurarea eveni-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mentelor, care păreau a sĕ intórce érăşĭ de tot in favorul sĕu.

„Au lipsă de mine! Sunt sigur de dictatură . . . . . cel puţin timpul cât voi mai sta aicĭ, căcĭ déca Talion îmĭ va face condiţiunĭ egale cu cele ce am aicĭ, voi trece dincolo, ca să vaḑă ovreiul, că nu sunt avisat la protecţiunea sa.“

Apoi sĕ puse de-şĭ scrise avisul prin care cassa era provocată să-i plătéscă până la al doilea ordin apuntamentele de director.

La censură, care sĕ ţinea spre amédĭ, doui dintre membriĭ consiliului de administraţiune subsemnară acest avis fără nicĭ o observare, semn că fuseseră informaţĭ şi ei de arangiamentul întêmplat.

Traian plin de veselie plecâ la mésă, apoi comandâ un buchet frumos şi-l trimise cu un bilet al sĕu Coralici, căcĭ de séră era să fic acel bal, care era mult aşteptat din tóte părţile.

După prânz când sĕ duse la bancă, Lustic il întêmpinâ cu multă nepăsare, ba cu sarcasm chiar.

„Bĕtrânul va fi auḑit de şedinţa cea furtunósă, şi sĕ crede dispensat de a mĕ considera ca pe mai marele sĕu,“ îşĭ ḑise Traian, apoi adause cu un zimbet amar, „in acéstă lume a deşertăciunelor, omul preţuesce după postul ce-l ocupă, ér nu după valórea sa. Dar lasă, bĕtrânule,“ continuâ el, „am să-ţĭ fac indată o mică surprisă.“

Intrâ in cabinetul direcţional. Lustic era tocmai să facă o observare picantă cătră Smalţ, când étă că Traian sĕ intórse érăşi producêndu cunoscutul avis cătră cassă, ḑise cu un ton sec:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Domnule Lustic, citesce și ia notă spre a te conforma cu cuprinsul acestui avis.“

Lustic ceti și cetind îșĭ șterse ochiĭ, căcĭ i se părea că numai i sĕ năluceșce ceea ce vedea pe hârtie; dar năluca nu peri. Traian in adevĕr era și rĕmânea director provisor. Rĕu presemn pentru inaintarea lui Lustic. Ceea ce-i mai dete puțin curagiu, era cuvêntul provisor, de care sĕ și legâ, căcĭ ḑise:

„D-e-e-e-e ce provisor, Domnule director, de ce nu definitiv, precum credeam!“

„Cum să nu! Domnule Lustic,“ replicâ Traian cu un zimbet disprețuitor, „D-ta chiar cu un moment inainte de a lua acéstă hârtie in mână, credeai, că sunt scos din slujbă.“

„Așa este,“ făcu Smalț, cu tóte că și el era desilusionat.

„Până mai una altă, nu vĕ fac pe plac,“ reluâ Traian, „ci rĕmân aicĭ ca director provisor și tot odată și ca șef-contabil.“

„Nicĭ eu șef-contabil, nicĭ D-ta director,“ ḑise Smalț cătră Lustic, după ce trecuse Traian érașĭ in cabinetul directorial.

Bietul cassar era stupefăcut, tărbăcit, nimicit. Nu mai vorbi tótă ḑiua nimic, ér când avea să numere banĭ, și asta avea s'o facă fórte adese-orĭ, căcĭ fiind sâmbĕtă, ómenĭĭ aveau sĕ aducă și sĕ ducă mulțĭ banĭ, — când numĕra ḑicem, sĕ incurca, trebuia să incépă din nou; ajungea până unde ajungea, apoi érășĭ sĕ incurca, incât era un chin nespus chiar de a-l privi. Pentru dênsul însă era o adevĕrată tortură de iad.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Astădĭ aș dori să incheiăm cassa ceva mai de timpuriu,“ ḑise Traian cu vr'o jumĕtate de orĕ inaintea timpului obicĭnuit de incheere, căcĭ avea să sĕ prepare de bal.

„Vom face, ce vom putea,“ replicâ Lustic pe scurt.

Cu tŏte astea sĕ grăbi de isprăvi mai curênd.

„Du-te de-i spune, că sunt gata,“ ḑise cătră Smalț.

Acesta intrâ la Traian și eși numai decât cu dĕnsul.

„Saldul in numĕrar trebue să fie astădĭ de 87,536 fiorinĭ 14 crucerĭ,“ ceti Traian de pe o insemnare ce extrăsese din registrele purtate de dênsul.

„Tocmai,“ rĕspunse Lustic, uitându-sĕ in registrul sĕu, „87,536 fiorinĭ 14 crucerĭ.“

„Să numĕrăm dar banĭ.“

Cassarul luâ mai întâiŭ notele de câte o miiă și le numĕrâ dinaintea lui Traian care-șĭ insemnâ țifra lor intr'o cărticică, apoi trecu la cele de câte o sută și așa mai departe până ce numĕrase toțĭ banĭ.

Acum Traian incepu să adune. Lustic stetea de o parte și aștepta să-șĭ puiă și el subsemnătura sub a lui Traian in cărticica de incheere. Acesta însă nu mai termina cu adunatul.

In fine depuse condeiul, și trecêndu-șĭ cu mâna peste frunte ḑise ingrijat cătră cassar:

„Nu-mĭ es o miiă de fiorinĭ!“

„O miiă de fiorinĭ,“ ḑise acesta speriat. „Nu sĕ póte!“

„Veḑĭ și D-ta!“ replicâ Traian și sculându-se făcu loc lui Lustic ca să adune și el încă odată.

După un óre-care timp îșĭ ridicâ și acesta fața scăldată in sudorĭ de pe cărticică și ḑise cu un greu suspin:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Lipsesc o miiă de fiorinĭ!“

„Eau veḑĭ și D-ta Domnule Smalț,“ sĕ adresâ Traian cătră acesta, căcĭ i sĕ făcuse milă de cassar.

Smalț adunâ și el odată apoi ḑise: „in adevĕr lipsesc o miiă de fiorinĭ.“

„Să mai numĕrăm odată banĭ,“ reluâ Traian.

Cu cea mai mare atențiune reluară bancnotă de bancnotă, ĕr când fură gata, acelaș resultat: o miiă de fiorinĭ lipsă.

„Adu-țĭ aminte, unde ai putut face greșéla,“ ḑise acum Traian cătră Lustic.

„Mai sciu și eu,“ rĕspunse acesta disperat.

„Domnule Smalț, caută la eșirĭ, eu voi căuta la intrărĭ, să vedem unde au fost sume de peste o miiă de fiorinĭ, ca să trimitem pe la toțĭ să-i intrebăm dĕcă nu constată vr'unul dintre ei un prisos de o miiă de fiorinĭ in cassa sa.“

Căutară și găsiră trei posturĭ la care sĕ putea presupune greșala.

Intre aceștĭ clienți era și vice-președintele Laib.

Traian rugâ pe Smalț să mérgă pe la toțĭ aceștia și să-i intrebe, dĕcă nu prisosesce vr'unuia dintre ei o miiă de fiorinĭ in cassă.

Smalț plecâ lăsând pe bietul Lustic in grozile morțiĭ.

Primul pe care Smalț intrebâ de miia de fiorinĭ, deschise indată lada de fer, îșĭ numĕrâ iute banĭ și ḑise că-i es tocmai.

Al doilea auḑind intrebarea lui Smalț îi rĕspunse zimbind:

„Operațiunea mea a fost numai transitorie, Domnul meu. Cum am primit banĭ, așa i-am și dat.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nenumĕraţĭ!“ exclamâ Smalţ uimit.

„Nenumĕraţĭ ḑĕu!“ făcu celalt.

„N'ai avea bunătatea a-mĭ spune, cui i-ai dat?“ continuâ Smalţ.

„De cc nu!“ rĕspunse celalt. „Bancherului meu, Domnului Caspar Pucle.“

„Értă supĕrarea şi mulţămim de bunătate.“

„N'ai pentru cc!“

De aicĭ Smalţ sĕ duse la Domniĭ Ruben et Laib.

Era numai Domnul Ruben present, care-i ḑise:

„Vină când va fi Laib aicĭ, el are manipulaţiunea banilor.“

Smalţ voi să sĕ mai ducă şi la Pucle, dar apoi îşĭ luâ séma ḑicêndu-şĭ, că de óre-cc Domnul preşedinte nu vĕrsase şi nicĭ nu primise banĭ la cassa băncii, in acea ḑi, n'avea cuvênt să intrebe şi la el.

„In tot casul,“ îşĭ ḑise Smalţ, „va afla ca preşedinte de acéstă lipsă. Intêmplându-sĕ să fie la el miia de fiorinĭ, negreşit, că-şĭ va explica conexul şi ne va aduce banĭĭ. Ş'apoi chiar dĕcă ar rĕmânea perduţĭ . . .“

Cu astea sĕ intórse la bancă şi raportă că la nicĭ una din persónele bănuite nu s'a găsit nicĭ un prisos.

De incidentul cu Domnul care spusese că ar fi dat baniĭ primiţĭ, nenumĕraţĭ lui Caspar Pucle, nu menţionă nimic.

„Trebue dar să incheiăm cassa cu lipsă şi să-mĭ fac raportul, căcĭ aşa prescrie regulamentul,“ ḑise Traian.

„Pentru Dumneḑeu, voiescĭ să mĕ pierḑĭ,“ sbierâ Lustic, cuprins de grózĕ.

„Dar Domnule, datoria-mĭ impune!“ reluâ Traian.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Te rog, aibĭ indurare, până mâine măcar,“ ḑise cassarul cu vocea tremurândă, „să mai revedem odată registrele ?“

„Suntem in consunanță amêndoui, decĭ in registre nu póte fi eróre.“

„Și totușĭ s'a intêmplat, — te rog numai până mâine,“ insistâ Lustic.

„Fiă,“ concese Traian. „Dar mâine, până a nu sĕ incepe operațiunile . . .

„Mâine-i duminecă,“ obiectâ Smalț.

„Bine ḑicĭ, mâine biurourile rĕmân inchise,“ afirmâ Traian. „Așa dară poimâne, inaintea orĭ-cărei operațiunĭ, vom incheia cassa și voiŭ inainta raportul . . .“

„Décă până atuncĭ nu voi fi dat de urma lipsei . . .“

„Să ințelege că in acest cas nu voi face raportul, adio !“

Traian plecâ.

XII.

B a l u l.

Balul reuniunei femeilor din Têmpescĭ sĕ ținea in sala Redutei.

Acéstă salâ sĕ numia așa fiind-că in adevĕr era redutată de orĭ-ce bărbat insurat, din causa notelor de pe la confecționarĭ de rochĭ, mănușarĭ, modiste, coaforĭ de care de obiceiŭ era urmată cercetarea acestei sălĭ din partea sa și a *scumpei* sale soțiĭ; dar mai era redutată și din partea gelosilor de ambe sexe, tinerĭ și bĕtrânĭ, căcĭ orĭ-cine avea dreptul aicĭ a sĕ apropia de acea séu de acela

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe care-l temea, să-l cuprindă de mijloc să se rădeme unul pe altul și să sbóre ca vêntul legănându-și trupul, imprejurul sălei celei lungĭ; redutată încă și de fetele cele mai trecute, că vor fi condamnate a rĕmânea nedansate, a vinde legume.

Da, să dicea că vinde legume despre bietele dansatóre, care nu aveau trecere și trebuiau să garniseze băncile dimprejurul sălii.

Mult menționata sală mai era redutată și de gingașele copile care-și făceau prin ea intrarea in lume.

Dar să ne orientăm.

Sala redutei este situată in centrul orașului, in strada numită a teatrului, căci tot dênsa, in postul crăciunului, servesce de teatru.

Exteriorul edificiului nu arată a nimic. Interiorul ține însă mai puțin chiar decât a promis exteriorul.

Un gang spoit cu var, așternut pe podéla cea defectuósă cu nisce rogojinĭ próste, conduce la o ușă destul de lată, dar cât să póte — de, cum să dicem, — diformă, acest cuvênt credem că este destul de potrivit pentru disa ușă prin care intrăm in un peristil.

Dómne értă-ne, dar asta-i numele convențional pentru asemenea incăperĭ, un nume, care aicĭ este tot atât de potrivit cum ar fi de exemplu de nimerit numele de frac pentru un suman cârpăcit ca vai de el al vr'unui țigan.

Cârpăcit dicem, fiind-că in acéstă incăpere nu domnesce nicĭ măcar simetrie, ér cât despre stil, nicĭ pomenire.

Intrând te găsescĭ cu fața spre un părete in care este o feréstră. D'asupra ferestreĭ deschise stă cuvêntul „cassa“, ér spre stânga, infundată pe după scară, se vede

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

o ușe tot deschisă, și d'asupra ei inscripțiunea „garderobă.“

Peristilul este incălțit ca vai de el și percurs mereu de un curent de aer produs prin deschiderea ușiĭ de cătră public.

Cu tóte astea in țisa infundătură îșĭ lapădă cavalerii cei eleganțĭ, damele cele cochete, domnișórele cele gingașe hainele destinate să-i feréscă de frig ș'apoi sghiburinții să urcă pe scara cam repedită, cu trepte inalte de lemn, crepate, negre și murdare și ajung sus in o tindă îngustă și cotită.

La capul scărei li se cer biletele de intrare. In față să afla o ușe vechiă, lucrată in mod grosolan, dar cu două aripĭ. Acéstă ușe conduce in o a doua tindă spațiósă, transformată in sală de restaurațiune; apucând însă spre drépta prin o ușe mică intri in o odaie despărțită cu o perdea de pânză grósă in două părțĭ. Pe după perdea se află o zăcătóre mare plină cu apă, câte odată însă și séca, lângă zăcătóre o tulumbă, două, și alte unelte de pompierĭ. Astea tóte sunt aședate aicĭ, ca să fie la indemână la cas de incendiu, ferésca Dumnedeu; ér partea de dincóce de perdea formézā vestibulul, — căcĭ așa trebue să țicem, — de unde prin o ușe deschisă intri in sala de bal.

Incăperea este destul de mare, destul de inaltă, cam ingustă, dar bine luminată, decorată de, — cine póte óse róde, cine nu nicĭ care mole, — vorba Românului.

Gólă, acéstă sală n'are nicĭ un „vinăncóce“ dar plină, ah când e plină și când ai ochĭ tinerĭ, colea de opt-spre-țece până la vr'o două-țecĭ și patru și mai bine de anĭ, atuncĭ n'ai da raiul lui Mohamed in schimb pe sala redutei din Têmpescĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Începutul balului era fixat pe nouĕ ore séra.

Traian pe biletul cu care trimisese buchetul, ceruse de la Coralia cadrilul cel dintâiŭ, decĭ avu grije să fiă punctual ca să nu scape cum-va acest dulce și fericitor angajament.

Când intrâ in sală fu primit la ușe de doui dintre membriĭ comitetului. Nu vĕdu însă pe alt nimenĭ, nicĭ chiar pe președinta, pentru care sĕ așeḑase un divan in fruntea săliĭ, impodobindu-sĕ locul d'imprejurul divanului cu glasturĭ de florĭ, ér parchetul cu un covor, — cam ros.

Traian ca funcționar financiar era deprins cu cea mai penibilă punctualitate și sĕ mira fórte mult de nonșalansa nu numai a publicului, dar și a comitetului acestui bal.

Trecu un cuart, trecu o jumĕtate de oră, și încă nimenĭ nu intrase in sală. Sosisĕră vr'o douĕ familiĭ cu fete mai cópte, dar astea intrasĕră in budoarul damelor, de care nu v'am vorbit fiind-că și tăcerea une-orĭ este vorbă, intrasĕră decĭ acolo, pentru a-și mai arangia toaleta, dar mai cu sémă fiind-că nu voia nicĭ una să fiă cea dintâia.

In fine, cam pe la ḑece ore fără un cuart veni Dómna președintă și cu ea impreună intrară tóte familiile sosite de mai 'nainte. Musica intonă hora indatinată, care érăși conform datinei incetă după óre-care timp, fără ca s'o fi jucat-o cine-va.

Urmă un vals, părechile sĕ avêntară in amețitorul vêrtej.

Traian aștepta pe Coralia. Venise chiar și Catincuța, numai ea încă nu venia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Amicul nostru era cam superstițios de fire. Acéstă intârdiere îl alarmâ.

„Décă nu va sosi până la primul cadril, este rĕu de viitorul meu,“ își dicea el mereu de la un timp incóce.

Și étă că valsul incetâ, trecu și mica pausă ce să făcea de la un dans la altul, ba să dete chiar semnalul pentru formarea colónelor primului cadril și Coralia nu sosise încă.

„Décă nu vine, este semn că sunt perdut,“ își dise Traian cu sudorĭ recĭ pe frunte și eși afară in vestibul.

In acel moment veni și dansătorul cu care avea să fiă vis-à-vis, după el și-l intrebâ:

„De ce nu te rangezĭ și tu in colónă?“

„Fiind-că nu mi-a venit dansătórea,“ rĕspunse Traian ca și disperat.

„Așa dară trebue să-mĭ caut alt vis-á-vis,“ făcu celalt supĕrat. „Ai fi putut să mĕ avisezĭ mai de timpuriu.“

Traian tocmai era să-i replice aspru, când étă că sĕ deschise ușa și prin ea intrâ, ba sburâ Coralia, eșofată. După ea venia mumă-sa, cocóna Zamfira cu o fată acră, care deveni amară când dete cu ochiĭ de Traian.

„Scusă-mĕ pe lângă dansătórea ta,“ dise amicul nostru cătră visaviul sĕu, „numai pentru un moment, căcĭ indată vom veni, așa-i Domnișóră,“ continuâ el adresându-sĕ cătră Coralia, „că-mĭ veți acorda onórea primului cadril, care a inceput a sĕ dansa deja?“

Musica in adevĕr intonase prima figură.

„Numai să-mĭ depui mantila,“ rĕspunse Coralia grăbind spre budoarul damelor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cocóna Zamfira când trecu pe dinaintea lui Traian i aruncâ o privire posomorîtă.

„Ce va fi având," sĕ întrebâ Traian, apoi însă sĕ grăbi a da brațul Coraliĭ, care apăruse in ușa vestibulului și intrând cu dênsa in sală, începu să danseze cadrilul.

Cocóna Zamfira luâ in primire buchetul Coraliĭ și sĕ puse cu el pe o bancă.

Printre figurile cadrilului Coralia ḑise:

„Eram să nu venim!"

„Așa!" făcu Traian simțind ca un junghiŭ la inimă.

„Catinca scie causa," reluâ Coralia, „nu ai angajat-o la nicĭ un dans?"

„Nu, — te rog spune-mĭ D-ta!"

„Nu pot . . ." ingânâ dênsa.

„Eu sunt pedecă, nu-i așa, ḑĕu? Ce pĕcat am comis?"

„Nimic — istoriĭ de la bancă!"

„De la bancă? te interesezĭ și D-ta de cele ce sĕ petrec acolo?"

„Eu nu, Catinca însă și mama . . . !"

„Incep a înțelege, veți fi aflat de cele ce s'au petrecut la ultima ședință . . ."

Coralia se înroși, dar fiind-că avea sĕ execute un „tournez" nu putu rĕspunde nimic.

Când se întórse ḑise:

„M'am bucurat fórte mult de buchet. Dĕcă nu mi-ar fi sosit, nicĭ n'aș fi venit la bal."

„Cum așa?"

„De tristă ce eram!"

„Tristă?"

„Da, sĕ vorbea că nicĭ nu mai eștĭ la bancă . . ."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ah . . . acéstă veste te-a intristat . . . !“

„Dar vĕḑênd buchetul,“ sĕ grăbi a ḑice Coralia, „m'am gândit, că décă ar fi, cum vorbesce lumea, nu ai mai avea poftă să mergĭ la bal . . . Cu mama mĕ înțelesesem deja să nu mai venim.“

„Și ce vorbia lumea?“

„Intrerupsesem pregătirile de bal,“ continuâ Coralia, fără a rĕspunde la intrebarea lui Traian; „ér când îmĭ veni bŭchetul le reluiai indată. Mama sĕ supĕrâ . . . și ótă că in adevĕr am intârḑiat . . .“

„Acum mi sĕ explică multe și incep a mĕ mângâia, căcĭ in adevĕr am fost fórte ingrijat și mâhnit de intârḑierea Dv.“

Cadrilul sĕ terminâ, Traian voia sĕ mai facă cu Coralia o tură prin sală, dar cocóna Zamfira o chiemâ lângă dênsa.

Traian fu silit a sĕ retrage; mai avu insă timp de a angaja pe Coralia la cotilon.

„De când sunt, n'am mai vĕḑut om ca tine,“ ḑicea Costică fratele Catincuțeĭ cătră Nicolae Bardă, „de sciam, mai bine nu ți-l mai ceream?“

„Ce aveți fraților,“ îl intrebâ Traian ca să-și dea o contenanță vorbind cu ei, căcĭ i venia când să sĕ certe, când să plângă vĕḑêndu-sĕ despărțit de adorata sa.

Ilusiunile sale despre acéstă séră sĕ prefăcusĕră in nimic, ba in mai rĕu decât nimic, sĕ prefăcusĕră in fum înțepĕtor.

„Pare că vĕ certați,“ continuâ el, vorbind cătră Costică și Nicolae, lîngă care sĕ oprise.

„Inchipuesce-ți frate,“ rĕspunse Costică cu un ton

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mult mai amical de cum era acela ce-l întrebuințase față de Traian în timpurile din urmă de când acesta fusese numit la bancă, „nu m'am putut decide a-mĭ face frac. Dar de óre-ce cocónele m'au ales în comitetul balului, trebuia să-mĭ procur unul, și m'am adresat către Nicolae, care tot de-a-una umblă gătit ca o coconiță și despre care presupuneam, că trebue să dispună de mai multe fracurĭ.“

„Pe scurt,“ îl întrerupse Nicolae, „fracul în care-l vedĭ, este al meu.“

„Și de vreme ce este al sĕu, să crede îndreptățit mojicul, a mĕ admonesta față cu lumea, strigându-mĭ mereu; bagă de sémă, nu te freca de zid să nu-mĭ stricĭ fracul; apoi érăși, îmĭ pare că florile artificiale ce pórtă Domnișóra Elena la sên sunt colorate cu analină, tu cam asudĭ, să nu danseză cu ea, căcĭ analina văpsesce și-mĭ stricĭ fracul, și d'al d'astea, de mi-a amărît tótă petrecerea.“

„Frate Nicolae,“ díse Traian zimbind, „mai stăpênesce-ți frica pentru fracul tĕu . . . dar unde-i Catincuța? . .“

„Étă-o colea sĕ preumblă cu mama,“ rĕspunse Costică.“

Traian merse spre cele două dame, ér Nicolae Bardă vĕdênd una ca asta sĕ luă după el și lăsă pe Costică să boncănéscă singur.

„Bună séra domnișóră, sărut mânile cocónă,“ astfel salută Traian pe Catincuța și pe mamă-sa.

„Bună séra,“ díseră amêndouĕ damele cu o rĕcélă de ghiață. Apoi adause Catinca, „Coralia șéde cu mamă-sa în fundul ce-l-alt al sălei.“

„Sciu, domnișóră, am avut deja fericirea . . .“

„Atuncĭ mĕ mir cum de ți-ai părăsit-o . . . orĭ că fericirea te-a părăsit pe Dta,“ și după acéstă vorbă, care i sĕ părea fórte spirituală Catincuța rîse cu hohot. 8*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Moderéză-te Catinco," i ḍise mamă-sa, „tótă sala privesce la tine."

„Cât eștĭ de veselă, D-ră," cu aceste cuvinte le abordâ Nicolae.

„Da, veselă pe conta mea," făcu Traian, „însă nu sciu cu ce am meritat ilaritatea Domnișórei!"

„Am rîs fiind-că nu pot rĕmânea seriósă când vĕd," ḍise Catincuța, „că de câte orĭ norocul îșĭ întórce pasul, D-ta cauțĭ a te apropia de mine."

„Domnișóră . . ."

„Da; așa este," continuâ Catincuța amărîtă, „când te-ai vĕḍut cu post, ai început să curtezĭ pe Coralia, acum când te-a scos din funcțiune . . ."

„Pe mine?"

„Dar nu este drept"? sĕ amestecă și Nicolae în vorbă.

„Așa," reluâ Traian, „fiind-că ațĭ auḍit de la cine-va că mi-am perdut postul de la bancă vĕ feriți de mine, D-ta, mama D-tale și mama Domnișórei Coralia? Bine că sciu," și cu aste plecâ d'acolo.

XIII.

Declarațiunea.

Traian voia să părăséscă balul, dar era angajat la cotillon cu Coralia. Nu putea s'o lasă fără dansător. Apoi gândindu-sĕ érăș, i era témă, că cocóna Zamfira sĕ va duce de la bal înainte de cotillon numai și numai pentru ca fiă-sa să nu jóce cu el.

Cu tóte că sĕ decisese a nu mai face nicĭ o tură de dans, îșĭ luâ inima în dinți și provocâ pe Coralia la o polcă, care primi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Remâneți pâuă la cotillon,“ o întrebâ el în vertejul dansului.

„Da, mama și-a-mai venit in fire.“

„Va fi fost tare speriată?“

„Fórte!“

„Dar D-ta?“

„Eu!... nu sciu apreția valórea unui post!“

„Ești un ânger!“

Polca sĕ sfĕrși. Traian duse pe Coralia lîngă mama ei apoi sĕ retrase in bufet, unde sĕ trânti pe un scaun și sĕ adênci în gândurĭ din care nu sĕ deșteptâ de cât când audi riturnelul cotillonului.

Ètă că venise momentul cel mult, cel cu sete așteptat. Cu tóte că cotillonul sĕ danséză acum mai rar, totuș presupunem că cetitorii sciă atâta despre el, cumcă este un fel de vals cu figurĭ executate pe rênd de o parte din dansatorĭ pe când cea laltă stă și privesce și are timp de conversațiune.

Traian la semnalul de cotillon dat de musică, tresări din meditațiunile sale, sĕ sculâ, merse la Coralia sĕ inclinâ inaintea ei și luându-o la braț o conduse la una din scaunele ce erau aședate in cerc și destinate pentru damele danțătóre.

Traian sĕ postâ ca și cei lalțĭ cavalerĭ toțĭ, in dosul scaunului.

Turele începură. Traian și Coralia priviau, fără a nu vorbi nimic. Le veni și lor rêndul, executară tura lor, apoi intorcêndu-sĕ, reocupară locurile lor de mai 'naiute.

Dar contactul intim in care dansul inviorător îl adusese cu iubita sa, umpluse pe Traian de un nobil curagiŭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de care avea lipsă pentru a vorbi Coraliei, așa cum o făcu el acum.

Să apleca puțin spre dênsa și dise:

„Imĭ permiți Domnișóră, ca aicĭ în mijlocul veseliei să-ți vorbesc de lucrurĭ serióse, care însă, după cum îndrăsnesc a spera, ne privesc pe amêndoi de aprópe.“

Coralia făcu un semn afirmativ.

„Domnișóră,“ reluă Traian cu căldură, „nu te-am cunoscut ca copilă, după cum am cunoscut pe multe dintre amicele D-tale. Pentru prima óră te vĕdui la schitul Lalomița. Sufletul meu plin de imaginile mărețe, ce-mĭ presentase privirea de pe culmea Bucegiului, reaflă în fața D-tale serenitatea acelei dile, limpedirea acelui aer și candórea dulceĭ solitudinĭ a munților. Din primul moment, vederea D-tale mi-a răpit inima. Până a nu te vedea, nicĭ prin gând nu-mĭ trecuse a mĕ stabili la Têmpescĭ. De dragul D-tale am rĕmas, am primit un post la bancă, am stăruit a dobêndi direcțiunea ei pentru a-ți oferi o posițiune mai démnă de D-ta. Până erĭ credeam, că nu mĕ mai desparte de la dorita țintă de cât numai timpul, care trebuia să trécă până la realisarea fericirei mele. Credeam că voi fi numit director. Astădĭ și aicĭ voiam să-ți fac o declarațiune asemenea celei de acum și totuș — ah cât de diferită. „Primescĭ a fi soția directorului băncii din Têmpescĭ, a deveni soția mea?“ așa voiam să te întreb. Astădĭ nu-ți pot dice de cât, : primescĭ jurământul de fidelitate a unui suflet ce-ți este devotat până la mórte, a unui bărbat, care, de când te cunósce, sĕ luptă neîncetat și pe diferite căi de o dată pentru cucerirea unei posițiunĭ demne de D-ta, a unui tênĕr, care nu disperă de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

viitor. Vreai să te fidanțezĭ cu mine aicĭ in vêrtejul plăcerei și totuș in misterul duorĭ inimĭ fidele. Sper că secretul nu va dura mult, că peste puține dile voi fi în stare a merge la mama și a-i spune: cutare posițiune îmĭ este asigurată, sunt în stare a suplini la trebuințele unei soțiĭ, unei familiĭ, îmĭ dai pe fata D-tale? Te învoescĭ cu asta Domnișóra?"

Coralia ascultase cu ochiĭ plecațĭ, cu peptul palpitând și cu fața roșie, acoperită de eventaliul care o feria dinaintea dansătorilor. Nu voia s'o véḑă nimen, căcĭ simția cum îi ardeau obrajiĭ. Când Traian terminâ declarațiunea sa cu acea însemnată întrebare, ea i rĕspunse încet dar apriat: da. —

„Primesce o îngerul meu!" șopti Traian estasiat, „acest mic caet. Sunt versurĭ nepublicate, ce-țĭ dedic. Citesce-le ca să mĕ cunoscĭ în cele mai intime ale mele gândirĭ."

Coralia luâ versurile cu un zimbet fericitor și le ascunse iute.

O mișcare generală în cercul dansătorilor readuse pe tinera părechiă, care rĕtăcise în domeniul spinos dar plin de rose al primului amor contrariat, o mișcare generală ḑicem îi readuse la realitate.

Acéstă realitate era tragicomică.

Nicolae cu Catincuța executând singurĭ o tură, tocmai când sĕ aflară in mijlocul cercului avură nenorocirea de a cădea.

Nicolae sĕ ridicase și o tulise iute ca și un iepure speriat, lăsând pe biata Catincuța lungită și sbătêndu-sĕ din mânĭ și diu picióre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Aprópe tótă sala privea la ea, și rîdea.

„Sĕrmana Catincuță," exclamâ Coralia compătimătóre, „nu merge nimenĭ ca s'o scóle."

Traian audind asta, alergâ să ridice pe Catincuța de jos.

„Mulțămesc," dise asta, sprijinindu-sĕ de brațul sĕu cel viguros, „tocmai D-ta . . ."

„Da, tocmai eu," făcu Traian și o conduse la mamă-sa.

Cocóna Zmaranda era confusiată, nu scia ce să-i dică lui Traian și pentru a sĕ scuti de vorbă multă, sĕ adresâ către Catincuța și către Costica, care tocmai sosise și el de la capĕtul celalt al sălei:

„Haidem la masă, până nu se va îmbulzi lumea p'acolo; Nicolae poftesce și pe cumnata Zamfira cu Coralia, viĭ și D-ta Domnule Mistrel?"

Traian când audi că este vorba să supeze la o mésă cu Coralia, sĕ grăbi firesce, a primi acéstă învitare ocasională.

Merse la dansatórea sa spre care pornise deja Costică cu cocóna Zamfira și luându-o la braț trecu cu ceilalțĭ impreună in sala de mâncare, unde ocupară o mescióră in un colț mai ferit.

Bietul Nicolae Bardă nefericitul și nesocotitul dansător, dedea mereu rótă pe acolo, dar nu găsi curagiul ca să sĕ apropie și el de masă.

Traian sĕ simția transpus în raiŭ. Uitase de tóte, nu-șĭ mai aducea aminte de cât de fericitorul „da" al Coraliei, nu mai audia nicĭ musica, nicĭ vorbele altora, căcĭ ce era acea armonie sgomotósă a musicanților pe lîngă dulcele vers al fidanțatei sale, — da, acum avea dreptul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a o numi fidanțata, dulcea sa mirésă, și cât erau fără de nicĭ un înțeles tóte vorbele pe lîngă scurtul dar cuprindĕtorul „da“ al Coralici.

Mâncară și bĕură toțĭ câte ceva, décă însă l'ar fi întrebat cineva pe Traian, din ce s'a compus supeul sĕu in acea nópte, el de bună sémă ar fi rĕspuns din: nectar și ambrosia. —

„Te caută,“ cu aceste cuvinte bietul Nicolae Bardă apropiindu-sĕ de masă, sĕ adresâ cătră Traian.

Cocóncle tóte afară de Coralia îșĭ întórseră capul ostantiv de la Bardă.

„Pe mine mĕ caută?“ întrebâ amicul nostru.

„Da, pe tine Traiane,“ afirmâ Nicolae.

„Prost pretest și-a mai găsit și el, ca sĕ viiă aicĭ,“ îșĭ ḑise Traian, apoi adause, vorbind cătră Nicolae:

„Cine mĕ póte căuta la mieḑul nopțiĭ?“

„Factorul de la telegraf cu o depeșa, étă-l colea,“ făcu Nicolae.

„Mĕ scusațĭ Dómnelor și Domnișórelor, la moment sunt érăș al D-vóstră,“ cu aceste cuvinte Traian sĕ sculâ și merse cu Nicolae impreună, pe care nimen nu-l poftise la masă, spre ușa salei de mâncare, unde in adevĕr un factor de la telegraf stetea cu o depeșă.

Traian o luâ în primire și aruncâ iute o privire asupra recepisei.

„De la Riulac,“ îșĭ ḑise el și simțĭ cum tot sângele i sĕ strinse la inimă.

„Mĕ pardonezĭ frate,“ sĕ adresâ el apoi cătră Nicolae care-l urmărise și stetea lîngă el, curios de a afla ce scire telegrafică i venise amicului sĕu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acesta însă nu era nicĭ de cum dispus a-şĭ divulga secretul, étă pentru ce, după ce pronunţase cuvintele ce am reprodus mai sus, sĕ retrase în un colţ unde desfăcu depeşa.

Era în adevĕr de la directorul Patriĭ din Riulac.

„Mâne duminecă şedinţă extraordinară în cestiunea sucursalei, décă ai putea asista, angagiamentul ţi-ar fi sigur Talion.“

După ce puse depeşa în buzunar Traian sĕ întórse la masă cu faţa radiósă.

„Ce-a fost?“ îşĭ permise a-l întreba Costică!

„Pentru bancă!“ făcu Traian cât sĕ póte de nepăsătór.

„Dar tot D-tale-ţĭ aduce depeşele?“ observâ Catincuţa cea naivă.

„Da, de óre-ce sunt locţiitor-director ca şi mai 'nainte,“ replicâ Traian érăşĭ fără nicĭ o importanţă.

Din acél moment cocóna Zamfira, care până atunci sĕ văitase mereu de cap, de una alta, păru a sĕ fi însănătoşat cu desăvârşire, căcideveni îndată veselă.

„Aproposito bancă,“ observa Costică cu óre care satisfacţiune secretă, „adĭ la cafeneaua de pe aleiă, m'am întâlnit cu un strein, care susţinea, că are cele mai fondate şanse de a deveni directorul băncii vóstre.“

„Să póte!“ replicâ Traian aşedat pe când cocóna Zmaranda subit începu a sĕ plânge érăşĭ de durerĭ de cap.

„Este un „nemeş ember“ un boernaş ungur, îl chiamă — dar stai că mi-a dat carta sa . . .“

Şi cu asta începu a sĕ căuta prin buzunarul fracului de unde scóse o hârtie îndoită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Bine ḍicĭ," făcu el cum vĕḍu hârtia, roșindu-sĕ puțin, „d'atuncĭ am schimbat îmbrăcămintea," apoi aruncând încă o privire asupra foiĭ ce ținea în mână, sĕ vĕḍu îndemnat a o ceti. După ce termină cu cetitul exclamă:

„Bre, n'aș fi creḍut!"

„Ce?" întrebâ Catincuța.

„D'apoi . . . — Și așa sciți cu toțiĭ," reluâ Costică cam confusiat.

„Ah cum îți place a lungi vorba," observâ Catincuța, „nu sciu cui sémenĭ, de nu poțĭ nicĭ odată rĕspunde cu una, cu doua."

Traian nu putu reține un zimbet sarcastic la acéstă observare a fiitóre sale verișóre.

„Sciți cu toțiĭ, că acest frac l'am împrumutat de la amicul Bardă!"

„Costică!" admonestâ cocóna Zmaranda cu o privire expresivă asupra lui Traian.

„Scie și fratele Mistrel despre acéstă imprejurare, căcĭ ne-au găsit tocmai certêndu-ne din causa fraculuĭ," rĕspunse Costică la admonestarea mamei sale.

„Of, îmĭ vine rĕu, spune o dată ce ai găsit in acea hârtie pe care o ții în mână, de ți-a stors o exclamațiune de mirare," ḍise Catincuța cu nerăbdare.

„Sciți ce țin in mână . . ." reincepu Costică.

„Iu adevĕr eștĭ cam nesuferit," observâ acum și mama Coraliei, care să vede tréba, era și ea cam curiósă.

Traian însă și cu tainica sa mirésă rĕtăciau cu gândurile lor pe aiurea; de mult auḍiau cuvintele, care sĕ rostiau împrejurul lor, dar nu le mai înțelegeau.

Mama Catincuței căuta cu códa ochiului pe Nicolae

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Bardă, căcĭ, intre noi fiă ḑis, și-l predestinase de ginere și-i era témă, ca nu care cumva prin prósta cădere de astă séră să sĕ fi stricat norocul fetei.

„Ar fi trebuit să-mĭ stăpênesc mai bine prima furiă," îșĭ ḑise ea. „Ce-i drept o lăsase cam pré pré de rîsul balului pe biata Catincuța; dar in fine nu era tocmai el de vină, décă dinsa nu s'a sculat frumușel de jos ci a începeut sĕ dea din picióre, de-ți era mai mare rușinea."

„Acum sĕ dovedesce de ce a fost fratele Bardă la Riulac," reluâ Costică fără a reflecta la observarea de neràbdare a mătușei-sale.

La cuvêntul Riulac, Traian deveni atent.

„A fost de curênd la Riulac?" sĕ amestecâ și el în vorbă.

„Da, și ghîcĭ cu ce scop?"

„Dór nu va fi voind sĕ capete vr'un post la succursala ce sĕ ḑice, că voiesce a înființa banca Patria din Riulac in piața nóstră.

„Ba da," afirmâ Costică, „și după cum sĕ vede din acest decret, este numit . . ."

„Nu sé póte!" esclamâ Traiau speriat.

„Veḑĭ singur décă nu creḑĭ," și cu astea i întinse hârtia, ce scosese din buzunarul fracului și ce ținuse de atuncĭ mereu în mână.

Traian o luâ de grabă și percurse cu sete cuprinsul ei, apoi cu resuflarea ușurată întórse hârtia ḑicênd: „Numai atât!"

„Ce, nu-i destul?" exclamâ Costică. „Prim adiunct cu léfa de o miiă cincĭ sute de fiorinĭ pe an și perspectiva de a deveni dirigent, décă nu sĕ va găsi un om mai expert de cât dênsul în piața Têmpescilor."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ba da, destul pentru început și încă fórte destul,“ replicâ Traian.

„Veḑī mamă, décă n'ar fi fost viiă,“ reluâ Costică, „aș fi putut sta eu în locul lui Nicolae Bardă.“

„Las că tot în familie rĕmâne,“ observâ cocóna Zamfira cu ton cam înțĕpĕtor.

Catincuța încercâ a sĕ înroși, ér Traian plecându-sĕ la urechia Coraliei i șopti:

„Ce aș mai rîde sĕ deviī soția dirigentului la institutul unde Catincuța aspiră de a deveni soția adiunctului.“

Coralia sĕ uimi, dar apoi înțelese indată și șopti:

„Depeșa?“

„Da!“

„Ce secrete aveți,“ întrebâ Catincuța, care sĕ temea, că cei doui vorbesc despre ea.

„Tocmai am rugat pe Domnișóra Coralia să mĕ ierte décă nu pot dansa cu dênsa „romana“ la care am augajat-o.“

„De ce să nu poți?“ făcu Costică.

„Fiind-că trebue să plec cu trenul ce pornesce la patru diminéța?“

„In congediu?“

„Ba nu, de séră mĕ voi reînturna. Duminecă pot lipsi din Têmpescī și fără congedui, căcī biurourile nóstre sunt închise. Petrecere bună și la revedere.“

Societatea rĕmase cam neorientată de repedea depărtare a lui Traian.

Nicī Coralia nu scia să-și dea apriat sémă despre cele ce sĕ întêmplase cu iubitul sufletului ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XIV.

Bănuelĭ.

Când spre séra ḍilei sciute veni Laib la cantor ca să încheiă și el cassa, Simon Ruben asoțiatul sĕu îl întîmpinâ cu scirea despre lipsa de o miă de fiorinĭ din cassa băncii.

„Ean vedĭ, nu cumva ne a dat nouĕ mai mult pĕcătosul de Lustic," i ḍise el.

„Indată, să-mĭ fac socotéla și să numĕr banii," rĕspunse Laib. „Ah," continuâ el vorbind în sine, „de ar fi aicĭ, i-așĭ fi prins pe amêndoui și pe flécul de Lustic și pe obraznicul de Mistrel. Să-i arĕt eu acum demisie, cum n'a visat. Tot odată să-l iuțare și de pofta a sĕ muta la banca Patria. Un funcționar destituit și urmărit pentru bănuiéla că ar fi participat la sustragerea de banĭ din cassă, nu póte sta în fruntea unui institut financiar și chiar déca ar sta, acel institut nu ne póte face concurență."

Astfel de gândurĭ preocupau pe ovreiul nostru pe când îșĭ aduna întrările și eșirile de banĭ și-și statori suma ce trebuia să fiiă in cassă.

Asociatului sĕu nu-i spuse nimic, căcĭ el de și ovreiŭ, dar era fricos când sĕ trata de vr'o intrigă, la care avea să întreviiă parchetul. De judecătorĭ de instrucțiune și de procurorĭ fugia ca dracul de tămâiă. Nicĭ sĕ audiă de ei, de cum să-și facă de lucru cu dênșiĭ de voie bună!

Laib rumegâ decĭ planurile sale in sine și nu spuse nimic cătră Ruben ca să nu-l complice in acțiunea criminală, unde l'ar fi împedecat, ba l'ar fi dat chiar de gol

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acum terminase cu socotelile, avea numai să numere banii.

Când îl văḑu Ruben că începe a verifica numerariul din cassă veni la el și-l întrebă:

„Câți trebue să fiă?“

„5718 fiorinī 13 crucerī“ Laib spusese anume cu o mică de fiorinī mai mult, căci cunoscea obiceiul asociatului său și scia, că acesta va sta lîngă el până va termina cu numĕratul, ér dacă prisosul ce spera a găsi, s'ar fi constatat in presența lui, atuncī i s'ar fi contracarat planul.

Vicepreședintele băncii numĕră decī banii și găsi, chiar 5918 fiorinī 13 crucerī, i prisoseau decī 1200 fiorinī după bilanțul său ér în aparință numai 200 fiorinī.

„Nu póte fi dela bancă acest prisos de două sute fiorinī“ ḑise Ruben.

„Nicī de cum,-va fi vr'o greșélă din partea mea, voi revedea cassa mâine,“ observâ Laib. „Acum e acum,“ continuâ el în sine. „Trebue să întocmesc lucrurile cu minte. Mīia de fiorinī, dacă este in cassa nóstră, — și pare, că este, am s'o opresc pentru trebuințele mele particulare. Prin lipsa lor din cassa băncii am dobêndit pe neașteptate o armă prin care voi putea perde de sigur pe cei doui ómenī, carī au îndrăznit a mĕ nesocoti pe mine, de și le sunt mai marele lor. Mai întâiŭ să vĕd dacă Mistrel a făcut arătarea oficială despre lipsa constatată. Sper că nu, căcī este cam nesocotit și încreḑut, încât nicī odată nu să va fi gândit, că ar fi vr'un om pe lume, care să-l presupue hoț. Haidem la jupânul Pucle.

Și cu el aș fi gătat de mult, dar ajungênd în stare de faliment, până ce nu' m'am vĕḑut cu banii 'n mână

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pentru grădina, ce am cumpĕrat de la el și pe care am revêndut-o pe preț insutit statului, sindicii de faliment mĭ-ar putea lua lucmaua din mână.

Dar nu mai póte dura mult, vr'o două, trei sĕptĕmâni încă. Afacerea a ajuns până la minister, ér acolo am pe fratele Siser, om cu multă trecere. Trebue să mĕ reguleze cât de curênd, apoi să vedĭ frate Pucle, ce mirare te va cuprinde.

Procederea va fi fórte simplă. Voi cere o revisiune a polițelor și descoperirea falsului comis de Pucle este gata."

Cu aste gândurĭ merse ovreiul la soțul sĕu de presidenție.

Pucle tocmai încheiase și el cassa sa și părea nedumerit pentru o diferință.

„Bună séra," îl salută Laib.

„Bună séra," rĕspunse Pucle fără a-și reveni din preocupațiunea sa.

„Ți-a venit vr'un raport de la bancă?" întrebâ Laib.

„Despre ce lucru?"

„Locțiitorul director nu ți-a înaintat nicĭ un raport oficial?"

„Nimic, dar ce-i?"

„Tacĭ că-i bine," cugetâ Laib, apoi dise cătră Pucle:

„Le-au lipsit o mie de fiorinĭ la încheerea cassei."

„Când!"

„Astădĭ?"

„Ciudat lucru!"

„In adevĕr ciudat, că voiesc să facă mușama acéstă lipsă. Mie nu-mĭ pare lucru curat!"

„N'am voit să dic asta!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Dar acum o ḍicĭ și D-ta!“

„Nu!“

„Ce fel? eștĭ de altă părere, ḍĕu, mĕ mir de D-ta!“

„Este ciudat,“ reluâ Pucle cu o față cât sĕ póte de neînțeligintă, „că mie tocmai aḍĭ îmĭ prisosesc chiar o miiă de fiorinĭ.“

„Ḍeu!“ făcu Laib desagreabil surprins.

„In adevĕr?“

„Și ereḍĭ că-ți vin de la bancă!“

„Să póte, cu tóte că tocmai astăḍĭ n'am avut nicĭ o daravere cu ea!“

„N'ai avut nicĭ o daravere?“ esclamâ Laĭb cu atâta vivacitate încât nu rĕmase neobservată nicĭ chiar de Pucle. Decĭ pentru a risipi orĭ-ce bănuiélă ce ar fi putut veni acestuia adause, „atât mai rĕu pentru bietul cassar al băncii. Sciĭ ce-mĭ vine că cred?“ întrebâ el apoi.

„Ce?“

„Că ai făcut vr'o gréșélă și că în adevĕr nu-ți prisosesce nimic.“

Acéstă observare o lansase Laib cu o îndoită intenţiune. Dintru întâiŭ voia să afle de la Pucle, décă-și revĕḍuse bine cassa, dar apoi mai voia să arunce și sămênța îndoielei în sufletul lui, care începuse deja sĕ încolțéscă în propria sa inimă spurcată despre realitatea prisosului în cassa lor. Voia decĭ sĕ opréscă pe Pucle, ca nu care cum-va să ofere mila de fiorinĭ spre împlinirea lipsei de la bancă.

„Am revĕḍut tóte posturile de treĭ, unele de patru orĭ, decĭ nu sĕ póte să am greșélă . . .“

„N'ai grije,“ observâ Laib, „că mâne va veni

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cine-va să-ți reclameze acei bani, déca nu va veni chiar astădi.“

„Așa cred și eu, deci îi voi pune separat în un plic. — Cu tóte astea este ciudat că tocmai aceiaș sumă să fiă lipsă la bancă, care este pré mult la mine.“

„Voia întêmplării, Domnule Pucle, dar acésta coincidență în adevĕr cam surprinḑĕtóre să nu te preocupe la cercetarea casului, pe care avem s'o facem cu cea mai mare rigóre.“

„Bietul Lustic.“

„Și el, dar mai mult bănuiesc pe insolentul Mistrel.“

„Cum așa?“ întrebâ Pucle alarmat după cum sĕ alarma tot de-a-una când era vorba de persóna lui Traian, in care sĕ deprinsese a vedea un aparător, de și nevolnic al onórei sale.

„D'apoi déca reul nu s'ar trage de la el, ar fi trebuit să-și facă datoria, raportând despre fapt, după cum îl obligă regulamentul băncii!“ replicâ ovreiul.

„Nu sciu ce să mai ḑic, m'a luat ca nisce ameți,“ sĕ tângui Pucle.

„Acțiuncle băncii de schimb nu voiesc să sĕ urce,“ ḑise Laib.

„Nu, bată-le Dumneḑeu, stau ca și înțepenite.“

„Dar ai vorbit cu Voterli, Ruleu, Touse și cei-lalți pentru acțiunele nóstre.“

„Am vorbit!“

„Și ce ḑic?“

„Nu voiesc să le dea.“

„Las că le vor da ei, când vor auḑi că lipsesc bani din cassă.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Dór pentru miseria de o miiă de fiorinĭ . . .“

„Faima va exagera suma,“ obiectâ Laib, și adause în sine „mai cu sémă déca voi avea eu grije de o exagerațiune sănătósă,“ apoi reluând ér cu vocea tare, ḑise:

„Mâne e Dumineca!“

„Da,“ afirmâ Pucle oftând.

In trei Dumineci de-a rêndul scăḑuse cursul acțiunelor sale, étă pentru ce ofta

„Ḑiua cea mai bună ca să revisium pe neașteptate cassa bauciĭ.“

„De ce să fiă ḑi mai bună de cât altă?“ întrebâ Pucle numai pentru a ḑice și el ceva.

„Fiind-că putem continua cercetările nóstre ore întregĭ, fără a causa nicĭ o zătignire în mersul afacerilor, pe care în ḑi de lucru le-am gena mult, puțin.“

„Așa dară . . .“

„Mâne cât de diminéță . .“

„După biserică, la tot casul.“

„Credeam că nu te pré ducĭ la biserică,“ obiectâ ovreiul.

„Nu-i vorba de mine, ci de funcționariĭ băncĭĭ, de gura lumiĭ.“

„Ce are a face gura lumiĭ . . .

„Ar ḑice că am uitat cu totul de Dumneḑeu.“

„Ba ar ḑice, că v'ațĭ făcut cu toțiĭ ovrei, nu-i așa?“

Pucle tăcu, semn că Laib îĭ ghîcise gândurile.

„Până când o Jehova,“ borborosi acesta în sine, „vei suferi ca să remânem de batjocura lumiĭ?“ Apoĭ întrebâ pe Pucle:

„Când es creștiniĭ de la biserică?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„La dece și jumĕtate, de la unele biserică la unspredece.“

„Pe mâne la unspredece óre dară, să fim la bancă. La revedere.“

„La revedere!“

Pucle după plecarea ovreiului sĕ grăbi a-și închide cantorul, și merse pe strade 'n sus și 'n jos oprindu-sĕ dinaintea fie-cărei cafenele, fie-cărui restaurant cu un cuvênt pe la locurile unde publicul are obiceiŭ de a sĕ aduna.

Părea că caută pe cineva.

In adevĕr voia să sĕ întêlnéscă cu Traian și să-i sufle un cuvênt despre cele ce sĕ pregăteau în contra lui.

Ar fi putut să mérgă în locuința lui, séu să-l chieme la sine acasă, însă pré ar fi bătut la ochĭ.

După-ce cutreerase aprópe tóte părțile orașului, sĕ convinse, că astfel nu-și va putea ajunge scopul, decĭ merse acasă și scrise următorul bilet:

Domnule Mistrel.

„Să sciĭ, că mâne Duminecca după biserică, la 11 óre vom veni, eu și cu vicepreședintele Domnul Avram Laib să revisuim cassa băncĭĭ, în care, după cum aud, lipsesc o miiă de fiorinĭ. Rupe acest bilet îndată după-ce l'ai cetit.

Al D-tale de binevoitor

Pucle.“

Acum era vorba, cum să facă ca biletul să ajungă la destinațiunea sa.

Sĕ gândi mult în sus și 'n jos. In fine-i veni aminte, că bătrênul Mistrel, tatăl lui Traian, avea obiceiŭ de a merge 'n fie-care séra în cutare cafenea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Mai bun mijlocitor nicĭ că putea găsi. Merse decĭ la sciuta cafenea unde găsi în adevĕr pe tatăl lui Traian.

„Domnule Mistrel,“ i ḑise Pucle luându-l la o parte „te rog să predai acest bilet fiului D-tale încă în astă sĕră.“

„Cu greu voi putea face asta,“ rĕspunse bĕtrânul, „căcĭ sĕ duce la bal. Este vr'un lucru însemnat?“

„Da!“

„I voi trimite dară biletul la bal!“

„Ba nu, asta să n'o facĭ. Insă mâne des de diminéță, să-l scolĭ din pat, auḑit'ai Domnule Mistrel, să-l scolĭ din pat și să-i dai biletul.“

„Nu pot să sciu și eu ce cuprinde.“

„Ca tată cred că vei voi binele fiului D-tale, și apoi îți va spune și el, decĭ n'am să ținu taină dinaintea D-tale. Este vorba de miia de fiorinĭ ce lipsesc din cassa băncii.“

Bătrênul Mistrel începu sĕ tremure.

„Pentru Dumneḑeu,“ ḑise el cu vocea stinsă, „mĕ miram eu de unde a avut banĭ, ca să sĕ pue tovarăș cu afurisitul de gazetar.“

„St, tacĭ Domnule, bine că nu te-a auḑit altul de cât mine. Sciĭ că vorbele D-tale l'ar duce pe Traian de-a dreptul în puşcărie. Décă te îndoiescĭ D-ta de dênsul, apoi noi 'streiniĭ trebue negreșit să-l condamnăm.“

„Ai dreptate Domnule. Aversiunea mea în contra scriitorilor de tot soiul este de vină décă, câte o dată, când îmĭ vine aminte de pasiunea de autor a fiului meu, îmĭ perd rațiunea. Tocmai astăḑĭ am aflat din întêmplare, că Traian s'a asociat în secret cu editorul jurnalului de Tempescĭ și tot astăḑĭ îmĭ viĭ D-ta cu scirea despre o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lipsă din cassa băncii. Vorbele de mai nainte au fost numai o exclamațiune de ciudă și te rog a nu le lua în alt sens.“

„Poți fi incredințat Domnule Mistrel, că din partea mea fiul D-tale n'are să sĕ aștepte de cât la bine. Imĭ este simpatic,“ adause el înroșindu-sĕ sub privirea jumĕtate de uimire, jumĕtate de recunoscință, ce aruncase bătrênul Mistrel la ultimile cuvinte asupra lui. „Dar acum destul a fost vorba nóstră secretă, mĕ duc, ca nu cumva să ne ia la ochĭ lumea dimprejur. Nópte bună, nu uita de bilet.“

„Iți mulțămesc de bunătatea D-tale, Domnule Puclc, nópte bună,“ respunse bătrênul Mistrel.

Nu ne-am ocupat până acum mai de aprópe de tatăl lui Traian fiindcă n'a jucat până aicĭ nicĭ un rol iu narațiunea nóstră, dar acuma vrênd nevrênd trebue să spunem câte ceva despre el.

XV.

Bătrênul Mistrel.

Panait Mistrel era fiul unui Cuțovlah, care, — de când cu Nemții cu códă — vorba Românului, sĕ refugiase de prin Filipopole mai întâiŭ în România, unde sĕ stabilise ca băcan în Bucurescĭ.

Panait sĕ născu chiar în capitala României, dar venind zavera dela 1821 tată-sĕu sĕ refugiâ la Têmpescĭ cu tótă familia sa, care sĕ compunea din soția-sa și din Panait, unicul sĕu fiu, ce avea vêrsta de vr'o șépte, opt anĭ pe atuncĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Aicĭ în Têmpescĭ Panait al nostrn fu dat la școla grecéscă, căcĭ pe atuncĭ toțĭ veneticiĭ de legea ortodoxă voiau sĕ trécă de grecĭ.

Panait învĕță carte grecéscă de sĕ făcu dobă de învĕțătură și era renumit printre consœlariĭ sĕĭ, o împrejurare care îndemnâ pe un unchiŭ al sĕu, căcĭ părinții i muriseră întru aceea, — îl îndemnă ḑicem a face un mare învĕțat din el și prin urmare-l dete la școla sașilor din Têmpescĭ, din care eșiseră mulțĭ ómenĭ cu învĕțătură temeinică.

Panait sĕ arătâ și acolo așa de deștept și de silitor încât profesoriĭ saș, care nu sĕ puteau din destul mira de ușurința cu care Panait vorbea limba clină, sĕ speriară de el, și nu-i permiseră să trécă în clasele superióre, ḑicêndu-i, că școlele lor nu le-au făcut pentru ca sĕ pricopséscă pe orĭ ce venetic.

„Faceți cu școlele cum ați făcut cu furcile," rĕspunse Panait tare amărît când directorul școlelor i împărtăși acéstă decisiune a conferinței profesorale.

„Ce vreai să ḑicĭ cu aste vorbe próste," îl întrebâ directorul.

„Voĭ să ḑic, că un tribunal unguresc osîndind pe un țigan la furcĭ, a cerut de la magistratul din Têmpescĭ voie ca să spânḑure pe țigan în furcile de aicĭ, de óre-ce acelea ale Ungurilor sĕ aflau în reparatură. Dar magistratul le au refusat cererea cu acelaș motiv cu care-mĭ refusați mie astădĭ trecerea în clasele superióre: Furcile nu le-am făcut pentru spurcăciunile de țiganĭ, ḑise magistratul, ci pentru noi și fiĭ noștri!" Er eu adaug să aveți parte de ele cât de mult și să vĕ fiă de bine!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Panait fu pedepsit pentru aceste vorbe insolente și prinse o ură nespusă în contra sașilor.

Unchiu-său nu era cu destulă dare de mână, ca să-l pótă trimite la scolĭ streine, decĭ îl luă in cantorul său de comisiune de transport unde-l puse dintru întâiŭ să copieze scrisorĭ, să le pecetluéscă cu bulinurĭ, să le ducă la poștă, apoi mai târdiŭ îl întrebuința pe la primirea și expeduirea mărfurilor, în fine 'l însurâ cu o fată a unui pribeag tot din Filipopoli și-l făcu ţtovarăș, ér venind timpul să móră și el, îl lăsâ stăpên peste biuroul său, om cu stare și cu véḑă.

Panait însă era unul din acei individŭ, care nu să mulțămesc cu aceia ce au, ci voiesc a încerca și cu alte lucrurĭ, era pe scurt ḑis, om de progres.

In acésta firéscă aplecare-l întăria mult, exemplul ce-l avu de la socru-său, care din simplu croitor ce fusese a casă la Filipopoli, devenise un om fórte bogat în Têmpescĭ.

Ca la vr'o treĭ anĭ după călătorie soția sa i născu un prunc, pe care in excentricitea sa-l botezase cu numele de Traian, fiind-că Romăniĭ începuseră deja a să deștepta și unul dintre dascalĭ românĭ, ce veniseră p'atuncĭ de la Blaș la Têmpescĭ, i demonstrase până la evidență, că Cuțovlahiĭ erau Românĭ.

Mai trecură câțĭ-va anĭ fără vr'un eveniment remarcabil în viéța lui Panait și a fiului său Traian, căcĭ pribegirea lor în țéra românéscă când cu revoluțiunea de la 1848, fiind uŭ episod fără nicĭ o influință asupra vieței lor, nu să póte numi eveniment, de óre-ce absentarea lor de la Têmpescĭ nu țênu mai mult de șése lunĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Puțin timp după întórcerea lor, muri socrul lui Panait. Acesta se vĕdu de-o dată stăpên peste o stare considerabilă. Incepu să se dea la fel de fel de speculĭ. In acest timp cade și asociarea sa cu ovreiĭ Laib și Ruben, care se îmbogățiră pe urma lui.

Intru aceia venise timpul să dea pe Traian la școlă. Greciĭ se împuținaseră tare prin Têmpescĭ astfel și școla lor decăsuse cu totul; chiar de ar fi fost însă în flóre, Panait nu s'ar mai fi decis a trimite pe fiu-sĕu să învețe grecesce, căci Eliniĭ îșĭ trăiseră vécul prin acele părțĭ. Pe sașĭ însă era supĕrat de mama focului; papistașiĭ, căcĭ și aceștia aveau scolĭ la Têmpescĭ, — pré corumpiau pe băeții de la credința lor cea strămoșéscă, d-cĭ nu-i rĕmase alta de cât a-i lua lui Traian un instructor privat.

Invĕțătorul îl învĕța, nu-i vorbă, căcĭ peste puțin Traian scia să cetéscă, să socotéscă, dar cu tóte astea prinse o ură nespusă împotriva cărților, așa încât de la un timp încóce nu mai voia se progreseze nicĭ de cum.

„Las că te-oi trimite eu la școlă la sașĭ," i ḑicea tată-sĕu, de câte orĭ se plângea mama, că băiatul nu voiesce să învețe.

Traian, din gura tată-sĕu, n'auḑise de cât numai tot rĕu despre scóla săséscă, decĭ la început când fu amenințat în acest mod, se speriâ și-și dete ceva silință, însă acest bold îșĭ perdu curênd efectul, și, la cele din urmă Traian îșĭ rîdea de aceste amenințărĭ.

Panait se lansase în o sută și o miiă de afacerĭ, capul i era plin de cele mai minunate proiecte, așa încât nu pré avea timp a se ocupa de Traian și pentru a scăpa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de necontenitele plângerĭ în contra lui, îl așeḍâ la un profesor săsesc și-l trimise la școla acestora.

Profesorul săsesc lacom de plata cea bună ce primia de la Panait, făcea tóte pe voia băiatului, mijlocul cel mai bun ca să-l resfețe, să-l facă închipuit, dar tot o dată-l făcu și dușman al orĭ cărui soiu de atêrnare. Lecțiile nu le învĕța nicĭ o dată, din contră însă sĕ ocupa cu studiĭ, de la carc-l opriau ca pré grele pentru inteligința sa, mai cu sémă cetia necontenit.

De multe orĭ când dedea de vr'o lectură interesantă ocolea școla, sĕ ascundea prin podul caselor unde stetea până termina cu cetitul istoriei, care-l preocupa.

Cu chiu cu vai, mai mult din considerațiune cătră profesorul, la care ședea, trecu din o clasă în altă, ér când să ajungă în liceu întrebâ pe tată-sĕu, că pentru care carieră l'ar fi destinat.

„Studiezĕ tu numai și depune bacalaureatul," i rĕspunse Domnul Panait

„Aș voi însă să sciu că putea-voi merge la vr'o universitate," i observâ Traian.

„Cum să nu poțĭ, te-am destinat la un post însemnat!"

„La care?"

„Sciĭ că și moșu tĕu voia să înființeze o fabrică de macaróne."

„Da, te-am audit adesc-orĭ vorbind despre asta."

„No veḍĭ am găsit un loc fórte potrivit pentru instalarea acestei fabricĭ."

„Nu sciu ce póte avea a face fabrica de macaróne cu studiul meu!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Pré mult are a face fĕtul meu, căcĭ voiesc să conducĭ tu acéstă fabrică.“

„Așa dară să nu mai studiez.“

„Ba tocmai din contra, căcĭ trebue să te pricepĭ bine in mecanică și in chimie.“

„Să-mĭ mai bat capul cu limba elina și cu cea latină, ca să fac apoi macaróne? Imĭ pare că glumescĭ tată!“

„Ba nicĭ de cum. Limba elină n'ar trebui să-ți facă nicĭ o greutate, după ce o sciu eu așa de bine.“

„Ce folos·! Da, déca m'ai învĕța D·ta, însă cum ni-o propune sașiĭ . . .“

„Ai dreptate, frumósă limba elină in gura sașilor sĕ preface în cea mai cumplită cacofonie.“

„Așa dară . . .“

„Étă tocmai cineva care vine să-mĭ vorbéscă de fabrica mea,“ cu astea întrerupse Panait convorbirea atât de însemnată pentru fiu·sĕu.

Bĕtrânul nu sĕ mai gândia de atuncĭ de cât la macarónele sale, și cu tóte astea nu ajunse nicĭ o dată ca să-și véḑă visul cu ochiĭ.

Déca ar mai fi trăit soțiă-sa, póte l'ar fi tămăduit de ideia sa cea fixa, dar dênsa muri tocmai când Panait s'apucase a realisa planul sĕu.

Prima instalațiune a fabricei de macaróne fu greșită. Macarónele îl costau pré scump. Nu convenia nicĭ de cum a le exporta in România, mai ales că plăteau vamă mai mare de cât făina.

De óre-ce încetul cu încetul Domniĭ Ruben & Laib și alțĭ de calibrul lor îl încurcaseră in speculațiunĭ, in care el ca om onest perduse banĭ, pe când sĕ imbogățiau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

asociațiĭ sĕĭ, nu-i mai rĕmăsese cu ce să întroducă amelioraţiunele necesare la fabrica sa, decĭ sĕ vĕḑu îndemnat a căuta remediarea pe cale diplomatică.

Compuse memoriurĭ peste memoriurĭ, făcu petiţiunĭ peste petiţiunĭ cătră guvernul ţĕrei să intervie pe lîngă guvernul României ca, orĭ sĕ scadă vama macarónelor, orĭ sĕ urce taxa de importaţiune pentru fainĕ.

Aşa o duse o sémă de vreme. Chiar in momentul iu care-i făcurăm cunoscinţă, in cafeneaua unde-l găsise Pucle de-i dase biletul cătră fiu-sĕu, sĕ ocupa de acéstă cestiune vitală, cum o numia el, căutând prin jurnale, că óre nu aduc vr'o scire despre admiterea ultimei sale petiţiunĭ.

Redactorul jurnalului din Têmpescĭ dintru întâiŭ luase in serios demersurile lui Panait şi publicase icĭ colea câte ceva in favorul causei sale, dar vĕḑênd la cele din urmă, că stăruinţele lui Panait degenerézĕ in manie, nu mai voi să scie de păsul lui, de unde urmâ o ură nespusă din partea lui Panait împotriva lui

Am vĕḑut intru cât îl orbise acéstă ură de óre-ce nu pregetase a exprima o gravă banuélă in contra fiului sĕu, care indrăznise a sĕ asocia in secret cu editorul detestatului jurnal.

Dar trebue să mai spunem, că Traian după ce avuse acea intrevorbire in care tată-sĕu pretinsese să studieze pentru ca apoi să sĕ facă director la fabrica de macaróne, nu mai voi să înveţe limbele clasice şi, la finea anului scolastic părăsi liceul pentru a urmări căriera comercială pe care l'am întâlnit şi noi şi unde avem să-l mai însoţim.

* * *

Bătrênul Mistrel pusese biletul ce primise de la Pucle cu mare îngrijire in buzunar, apoi mai percurse restul jur-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nale în care ca tot-de-a-una nu găsi nicĭ de astă dată nimic despre macarónele sale și plătindu-șĭ apoi cafeaua, îșĭ luâ pălăria și bastonul și porni a casă.

„Hm, hm,“ făcu el mergênd pe drum și rĕsuflând cam greu căcĭ era tare gras și sângeros, „próstă tréba cu mita de fiorinĭ. Nu sciu ḑeu ce să mai ḑic. Pe Traian nicĭ odată nu l'am prins cu cea mai mică nedreptate, ș'apoi este băiat cu minte. Nu sciu să aibă vr'o lipsă, séu vr'o patimă, afară de afurisita manie de a scrie, de a sĕ ține de autor. — Dar Pucle, sasul, ce interes va fi avênd de-l prevestesce. Lucru este cam încurcat. Mâne de diminéță cum se va crepa de ḑiuă, am să-i vorbesc lui Traian și să descurc intriga, căcĭ în tot casul, este o intrigă la mijloc.“

Apoi érăș îșĭ aduse a minte de fabrica de macaróne, de petițiĭ, de memoriĭ, de jurnale I veni o ideiă nouă, de care nu sĕ folosise încă în demersurile sale pe la guvern. Acéstă ideiă nu-l mai slăbi. Sĕ culcâ cu ea, o examinâ din tóte părțile și sĕ ocupâ așa mult de ea, încât era spre diminéță, când aṭipi.

Tocmai atunci sĕ întórse Traian de la bal.

XVI.

Călĕtoria.

Era la trei ore diminéța. La patru pleca trenul pentru Riulac, decĭ, gara fiind cam departe, ér birji tufă, Traian nu mai avea mult timp de perdut, décă voia să plece.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Voia și nu pré. Din momentul in care primise depeșa de la Talion era în cumpĕne. Sa plece din Têmpescĭ și să lase cassa neîncheiată și cu lipsă de o miiă de fiorinĭ?

De și era Duminecă, ḍi prăznuită de cătră bancă, așa încât nu sĕ putea presupune, că presența sa va fi necesară, totușĭ simțul sĕu de obligament eminamente desvoltat îl povățui, a nu intreprinde acea călĕtorie fără scirea consiliului de administrațiune și inainte de a sĕ fi regulat cestiunea cu miia de fiorinĭ.

Asta-i era firma decisiune când, după cetirea depeșei in sala de restaurațiune de la bal, sĕ intorsese la masă, dar când află din indiscrețiunea lui Costică, cumcă Nicolae Bardă avea deja in buzunar decretul de adiunct la filială, dorul de așĭ realisa cât mai curênd visul sĕu de aur, îl copleși, indemnându-l ca să șoptéscă Coraliei acele cuvinte, care-i desveleau pe jumĕtate cuprinsul depeșei și in urma cărora Traian sĕ simția ca și obligat de a nu scăpa nicĭ o ocasiune intru folosirea tuturor mijlócelor spre ajungerea fericitului port.

Mijlocul cel mai principal, condițiunea esențială fără de care nu sĕ putea insura, era asigurarea mijlócelor de traiŭ. La banca din Têmpescĭ posițiunea sa era ca și perdută, ar fi fost decĭ un pĕcat neertat déca n'ar fi acceptat cu amêndoue mânile postul ce i sĕ oferia de Talion și déca n'ar fi alergat ca, cu un minut mai nainte, să 'șĭ-l asigure.

Étă ce-l decise a părăsi balul spunênd că pléca cu trenul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pe când, ajuns a casă la el, își făcea in tótă graba și in tótă liniștea preparativele sale de călătorie, i reveniră din nou tóte banuielile. Cu tóte astea sĕ simția dator a pleca.

„Este Duminecă," sĕ mângăiâ el érăș, tot precum sĕ mângăiase la bal fată de comesenii sĕi, „nu sunt dator a merge la bancă, și nicĭ nu vor avea lipsă de mine."

Își schimbâ costumul de bal cu altul de călătorie Cu acéstă ocasiune audi zirgăitul cheilor de la cassă, in buzunarul pantalonilor pe care i îmbrăca.

„Să le las aicĭ," sĕ întrebâ Traian, „dar cui să le dau," continuâ el a sĕ intreba mai departe. „Tata dórme, nu-mĭ vine să-l deștept. Să le las pe mésă, póte să dea servitórea de ele. Dar fără mine, cheile nu-s de nicĭ un folos, ba chiar spre siguranța mea trebue să le iau cu mine."

Era gata; luând génta in mână, stinse luminarea.

Din acest moment tată-sĕu, care dormia in odaia alăturată, sĕ trezi puțin și cu o voce cam somnorósă borborósi:

„Tu eștĭ? am un bilet!"

„Viséză," își dise Traian. „Dar am uitat să-i las vr'o două rêndurĭ ca să scie unde m'am dus. Servitórea dórme, s'o deștept și să-i dic dênsei? cine scie ce nesdrăvănie îmĭ va face cu spusul ei, căcĭ alta le dicĭ și alta înțeleg."

Voia să aprindă luminarea, ca să scrie un bilet pentru tată-sĕu. Nu găsi indată chibriturĭ. Intru aceia orologiul sună, era la treĭ și jumĕtate, timpul suprem de plecare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tată-sĕu, ne mai audind nici un sgomot, sĕ liniștise, dar când deschise Traian ușa sĕ trezi érăș și disc încă o dată:

„Este pe masă biletul.“

Traian nu-l mai audi.

Pe semne așa i era scris.

La gară găsi pe un om din cantorul Ruben & Laib, care însoțise pe un amic al sĕu.

Pe acest om din cantorul Ruben & Laib îl rugâ, sĕ spue tată-sĕu, că a plecat la Riulac, dar că cu trenul de séră sĕ va intórce.

Ursita, nemilósa ursită intocmise tóte intru peirea lui. —

De la Têmpesci până la Riulac drumul de fer făcea ca vr'o patru óre Erau puțini pasagerĭ. Traian sĕ afla singur in cupeu, prin urmare putea negenat a sĕ abandona impresiunelor sale.

Omul, care nu este blasat prin desele călĕtoriĭ, simte o cumplită mișcare in sufletul sĕu indată ce respirâ aerul de altmintrea destul de infect al gărei. Șueratul locomotivei, sunetele clopotelor de avis, strigătele ușierilor, care recitéza cu glas monoton trenurile ce plécă, pripa și importanța cu care sĕ mișcă lumea imprejurul sĕu, aste tóte îl agitéză, produce o adevĕrată revoluțiune in vedorile sale; îĭ reamintesce un trecut frumos și deștéptă in sufletul sĕu variĭ imaginĭ, care formézĕ tot atâtea punțĭ de aur intre trecut și viitor, inălțându-l d'asupra tristului present așa de tare, încât adese-orĭ călĕtorul transpus in acéstă nouă și insuflețitóre lume a ideilor uită de actualitatea cea tristă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Prin acéiaș metamorfosă trecu și Traian al nostru. Tóte temerile sale rămaseră la bariera Têmpescilor pentru a face loc unor dulcĭ suvenire și unor ilusiunĭ și mai dulcĭ.

Pe dinaintea sufletului sĕu sburară ca și nisce chipurĭ dale camerei obsure scene din prima sa călĕtorie. Sĕ vedea în bătrênésca diligență cu legendarul surugiu séu postalion, audia hornul acestuia și trosnetele lui de biciŭ, tropăitul cailor și sunetul clopoțelelor de la gâtul inaintașului din dréptea.

Apoi-și aduse aminte, că la Riulac căpĕtase o societate — plăcută, cu care merse, tot amêndoi singurĭ în fondul diligenței până la prima stațiune a drumului de fer, cale da o ḑi și doue nopți. Suveuirĭ unei fericirĭ — pasagere.

Și aducêndu-și a minte de acésta și de alte aventurĭ tot de aceiaș natură sĕ mira de indrăznélă, ce avuse tot de-a-una față de femei, până când resimțise o sfiélă mai mare de cât chiar la primul examen public, atuncĭ când vĕduse pentru prima óră pe Coralia.

Nicĭ nu indrăznea a sĕ gândi la ea în acelaș moment în care-și adusese aminte de cuceririle sale galante. I sĕ părea ca și o blasfemie de a-și inchipui, că Coralia ar putea resufla în acelaș aer în care respirase acele ființe ușurele de minte, cu inima ingăduitóre și cu pasiunĭ vulcanice, care-i procurase ocasiunea de a cunósce de aprópe deșărtăciunele femeilor de lume.

Ce-i drept — la Bucurescĭ, unde Traian sĕ pomenise trăind, nicĭ că sĕ apropiase de vr'o fată. Femei măritate și divorsate icĭ colea câte o văduviță picantă, étă sirenele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care-i cântase despre dulcéța vieței, care-l incântase adese-orĭ până aprópe de nebunie și care in fine-l cam enevrase.

Dar precum aerul oțelitor al munților din patria sa cea frumósă i redase elasticitatea nervilor și a spiritului, tot asemenea simțul candid, dar adênc ce-i insuflase „ḍina munților," cum i veni acum a numi pe Coralia sa, i limpedise sufletul, curățêndu-l de sgurele vulcanice ce să adunase cu ocasianea diferitelor erupțiunĭ tot atât de primejdióse pre cât erau de delicióse, și care-i apăsau din când în când inima sa cea neastêmpărată.

Ceea ce odinióră numise amor, nu fusese decât o jucărie al fantasiei sale, un cult neertat adus simțurilor până când acum, simțimentul cĕ-i inspirase „ḍina munților" era un simț ḍeesc; un cult al abnegațiunei, un bold la fapte nobile și mărețe.

Pentru nicĭ una din femeile pe care le cunoscuse până atuncĭ nu și-ar fi jertfit nicĭ măcar o singură convincțiune, de-cum să fi adus jertfa independinței sale daurie, precum o făcuse cu infocare pentru Coralia.

Răbdarea sa fórte șubredă de până acum sĕ refortificase de acest simțimênt, care-l făcea blând, unde fusese aspru, ingăduitor, unde fusese pretențios, modest, unde fusese arogant.

Nimic, mai 'nainte, nu l'ar fi putut decide, a purcede in ,contra simțului sĕu de consciințiositate, cum purcedea acum, absentându-sĕ de la post in un moment destul de critic.

Acéstă jertfă, căcĭ era in adevĕr o mare jertfă, din partea lui îl umplea cu óre-care mulțămire. Acéstă mulțămire singură i dedea curagiul de a lucra in contra

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fírei sale, un curagiŭ, care i-ar fi lipsit sub alte imprejurări.

Trenul sbura hurducând, locomotiva șuera inainte, stațiunile se succedea una după alta.

Nimen nu veni să turbure pe Traian in visurile ce le visa, lungit pe perna cupeului, cu ochiĭ deschiși.

Din când in când îșĭ aducea a minte de realitate. Atunci alerga la feréstră ca să arunce o privire afară, ca și când ar fi voit să se orienteze.

Apoi érăș recădea in reveriile sale.

Dar lucru ciudat, de și alerga cu róte de fer mânate de puterea aborelui pe raiulirele de oțel, ca să primésca un post la sucursala Patriei, el totuș, de câte orĭ se vedea in reveriile sale ca fericitul soț al ḍinei sale din munțĭ, nu mai era funcționar supus voinței altora, dator a consulta la fie-care pas regulamentul băncĭ și a menagia opinuinea publică, ci era un om liber, exercita profesiunea sa de predilecțiune, scria poesiĭ, povești și novele și impodobia numele séu, pe care acum îl purta și ḍina sa, cu nouă strălucire, storcênd admirațiunea lumei pentru purtătorii acestui nume.

Traian in adevĕr pe lîngă stăruințele sale de a-și asigura un post, nu refusase oferta redactorului jurnalului din Têmpescĭ de a primi insărcinarea de colaborator la ḍisul jurnal.

Afară de novela sciută, care excitase ciuda ovreilor și urgia lui Laib in contra sa, mai contribuise la jurnal și cu alte scrierĭ de diferit cuprins; ér acum, simțindu-se necesitatea de a se mări fóia, devenise pe tăcute asociatul editorului, depunând ca porțiunea sa de capital o sumă că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de vr'o mie de fiorini, pe care o constituise parte din economiile realisate din lefa sa, parte din un imprumut ce contractase cu speranța, că-l va putea restitui din economii făcute ulterior și din venitul jurnalului.

Óre, să nu fi fost cu putință a trăi din partea de venit ce-i va arunca jurnalul? Până acum fóia avuse cinci sute de abonați și pe urma lor sè hrănise redactorul editor. Acum după ce sè mărise, veniau mereu la abonați nuoi, numĕrul lor crescea pe ḍi ce mergea, ¦putea să ajungă la o mie, la două, la trei mii; apoi novelele ce va scrie, libretele de operete ce va compune, tragediile ce va lucra, astea tóte i vor aduce venit, tantieme, bogăție cu un cuvênt.

Fantasii! ce mai fantasii!

Vagónele duruia mereu inainte.

Fiu-sĕu, căci de sigur va avea un fiu, așa visa Traian inainte, va eredita de la dênsul o fantasie vivace, care va fi disciplinată prin un studiu mai temeinic de cum avuse dênsul. Fiu-sĕu va depune bacalaureatul, va frecventa o universitate, va dobêndi gradul de doctor de filosofie adaugând la numele Mistrel și un titlu academic.

Loçomotiva șuera pătrunḍĕtor, rótele zîrnăiau, trenul trecuse peste un pod și sè apropia de ștațiunea penultimă de la Riulac.

O sguduitură mai aspră readuse la realitate pe Traian.

„Óre termina-voi ceva astăḍi?“ sè întrebâ el. „Bine ar fi, décă aș putea să mĕ întorc cu decretul in buzunar. Ce triumf asupra adversarilor mei. Laib s'a supĕrat pe mine, îmi este inamic pe față. Nu mĕ mir. Credea a găsi in mine un instrument docil, o slugă plecată și când colea....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dar in adevĕr, am fost pré pré negenat, publicând acea aspra critică contra ovreilor in novela mea!"

O ṣuerătură pătrunḍĕtóre ce scóse locomotiva in acest moment lungindu-o mai mult ca până acum făcu pe Traian să tresară.

Fu apucat de o nespusă și neexplicabilă frică, ba de gróză chiar.

Era pe la opt ore trecute, timpul când a casă sĕ scula de obiceiŭ.

Fără de voie i sĕ presentâ chipul tatălui sĕu, cum părăsia patul.

Par' că-l vedea plecându-sĕ cu greu, căcĭ era tare trupeș — și ridicând câte una altă din îmbrăcămintea sa, par că-l auḍia ghifăind . . . .

Trenul intrase in gară, acum sĕ opri, clopoțelul garei resună, conductorul deschise ușa cupeului și strigâ: „Riulac, ḍece minute."

Traiau îșĭ luâ génta, sĕ pogori și merse spre peron.

XVI.

Semne rele.

Bĕtrânul Panait Mistrel nu dormise bine. Tŏtă nóptea sĕ svêrcolise in pat și avuse visurĭ care de care mai stranie și mai ingrozitóre; nicĭ nu-șĭ mai àducea a minte de tóte, scia numai de cea din urmă vedanie, carĕ-l și deșteptase.

I sĕ făcuse ca și când fabrica sa s'ar fi pornit in fine și ar fi scos macaróne din cele mai răṁnicóse, dar cu cât trecea mai mult cu atât macarónele sĕ îngroșiau mai tare, acum se făcuse gróse și infiorătóre ca și nisce șerpĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și umblau să-l înghită, ér fiu-sĕu Traian era in mulțimea cea mai désă a macarónelor și sĕ lupta bărbățesce in contra lor de și o mulțime din ele i infășorase trupul și sĕ opinteau a-l sugruma.

Cu gróză privia bătrênul la acéstă luptă fiorósă și in gróza sa uitâ de a sĕ feri.

De odată i sĕ făcu că un șérpe uriaș venise aprópe de el, și deschidênd o gură cât o șură, ca in poveștĭ, era gata a-l inghiți, a-l sorbi ca pe o picătură de apă.

Cu un strigăt surd sĕ deșteptâ și sĕ sculâ in sus. Fruntea-i era inmuiată de picăturĭ gróse de o sudóre rece.

Cădea adese orĭ victimă unor asemenea vedaniĭ, căcĭ avea pré mult sânge, făcea pré puțină mișcare și suferea prin urmare de congestiunĭ și încă din cele mai periculóse, de acelea, care îșĭ alegeau cursul lor tot-de-a-una cătră creerĭ.

Adese-orĭ și ḑiua, când avea vr'o emoțiune mai mare și când sângele i sĕ suia la cap, ameția așa de tare încât șovăia ca un beat și trebuia să sĕ țiiă convulsivic de vr'un obiect din apropiere ca să nu cadă.

„Traiane," strigâ bătrênul Panaiat din pat, „nu m'ai auḑit sbierând prin vis?"

Nicĭ un răspuns.

„Va fi dormind dus," îșĭ ḑise tatăl lui Traian, „nicĭ nu e mirare. . . . după bal."

Apoi érăș sĕ culcâ.

Zăcênd așa pe spate, cu ochiĭ aținticĭ pe tavan, îșĭ aduse aminte de Pucle, de biletul acestuia, de spaima sa și-și ḑise, că peste puțin sĕ va decide din a cui vină lipsia mĭia de fiorinĭ din cassa băncĭĭ.

„Orĭ cât de ostenit ar fi, trebue să sĕ scólc," îșĭ ḑise bătrênul acum, „ca să sĕ prepare de revisuirea casscĭ."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Panait se ridică érăș in pat și bătu in pălmi.

O servitóre apăru și merse drept la ghetele bătrênului, ca să le ducă, să le stérgă, după cum era obiceiul la acea casă.

Dar Panait astădĭ in contra obiceiului se adresâ către servitóre, dicêndu-i:

„Scólă pe coconaș!“

Servitórea se uită lung la stăpênu-seu.

Asemenea lucru nu i se intêmpĭase de când îl servia, de dece anĭ și mai bine.

„Ce te sgâiescĭ așa la mine,“ reluâ Panait contrariat „n'ai ințeles ce ți-am spus?“

„Ba da!“

„Hei bine, mișcă d'acolea, și scólă pe coconaș.“

„Să-l scol?“

„Negrește! surdă ești? próstă ești?“

„Cum să-l scol?“

„Vedĭ să nu iau acest scaun și să ți-l trântesc in cap? Audĭ colo, ce intrebare?“

„Bine Domnule . . .“

„Dusu-te-ai?“

„Étă mĕ duc, dar pe coconaș nu-l pot scula, căcĭ nu este in pat?“

„Ce, nu-i in pat, s'a sculat dară?“

„Nu sciu!“

„Vită încălțată, pieĭ d'aicĭ. Curăță-mĭ ghetele și hainele cât mai in grabă. Audĭtu-m'ai, intr'o clipită aicĭ să fi!“

Servitórea eși speriată.

Panait se făcuse roșu, ca racul și mânile-i tremurau mai tare ca de obiceiŭ, când își luâ acum pantofiĭ și halatul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Sculându-se, trebui să se ție de pat o sémă de vreme până-și veni puțin in fire, de putu să mérgă in odaia cea laltă, unde stetea patul lui Traian.

Era neatins.

„Biletul!“ exclamâ Panait și mergênd cu pași clătinați spre masă, continuâ: „va fi găsit biletul și cuprinsul îl va fi ingrozit așa de mult încât a luat lumea 'n cap. Da,“ adause el zărind costumul de bal a lui Traian pe un scaun și descoperind indată lipsa gentei, „a fost a casă negresit a fost și a plecat.“

Nefericitul bilet stetea pe masă, indoit frumos tocmai cum îl pusese Panait a séră acolo.

Vedêndu-l bătrênul reluâ:

„Ciudat lucru, pare că nu l'a cetit și totuș dus? Va fi aflat din altă parte!“

Și gemênd, se puse bietul bătrên pe un scaun.

Servitórea i aduse ghetele și hainele. Panait se sculâ și mătăhăind merse in odaia sa unde cu mult chin își făcu toaleta.

Când se puse la cafea, étă pe Ión servitorul băncii.

„Domnul președinte și vicepreședinte m'a trimis să poftesc pe Domnul locțiitor-director la bancă!“ dise el cu o óre-care bucurie secretă.

Și Ión era in contra lui Traian, care nu-i suferia obrăznicia.

Bucuria secretă a servitorului nu anunța nicî un bine pentru fiul lui Panait.

Ión neprimind nicî un respuns din gura bătrênului, care nu scia ce să-i spuiă, reluâ:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Domnul cassar este avisat și va veni.“

„Bine, bine,‘ făcu Pannit.“

„Vĕd că Domnul locțiitor-director nu-i a casă,“ continuâ servitorul devenind din ce in ce tot mai indrăzneț, „unde-l pot găsi, căcĭ la opt vin Domniĭ.“

„Traian a plecat,“ ḑise in fine Panait.

„Nu-i in Têmpescĭ, s'a dus fără congediu?“ exclamâ Ión.

„Ce sciĭ D-ta, décă are séu nu congediu!“ ḑise Panait tremurând de ciudă și de iritațiune, „du-te și spune Domnului președinte, că-l rog să scuseze pe fiu-meu.“

Ión sĕ duse tot intr'o fugă la vicepreședintele Laib, căcĭ simțise, că acesta era mai potrivnic lui Traian de cât președintele și-i ḑise ghifăind:

„Domnul Traian Mistrel a fugit!“

„Ce fel?“ făcu Laib uimit că i sĕ împlineau dorințele așa de iute și așa de cu prisos, „a fugit, ia séma ce vorbescĭ.“

„A plecat din Têmpescĭ!“ adause Ión zimbind cu maliție. „Domnul cel bătrên mi-a ḑis să mĕ duc la Domnul președinte și că scuzez pe fiu-sĕu.“

„Du-te și spune-i.“

Ión voi să plece.

„Aștéptă,“ i ḑise Laib, „de la președinte să te ducĭ la Domnul Richitir și să-l poftescĭ la revisiunea cassei. Rógă-l să viiă negreșit, fiindcă dorim să subsemneze procesul verbal in lipsa locțiitorului de Director.“

Servitorul Ión când intrâ la președintele Pucle exclamâ fără resuflare.

„A fugit Domnul Traian Mistrel!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pucle fu atât de impresionat de acéstă scire și tot o dată așa de revoltat de nerușinarea servitorului, încât neputându-și stăpêni mânia i șterse o palmă țépână.

Ión începu să urle.

„Cară-te de aicĭ," răcni președintele, „să nu te mai vĕd!"

Ión sĕ speriâ.

„Iartă-mĕ Domnule," strigâ el cu lacrimĭ in ochĭ, „n'am voit să te vatăm, ah vai de pĕcatele mele, cu ce ți-am greșit?"

„Bine măi mojicule, așa sĕ vorbesce cu mine," reluâ Pucle, care pentru a-și ascunde spaima, ce-l apucase la scirea cea alarmatóre despre lipsa lui Traian, sbiera cât îl lua gura, „ce obrăznicie din partea ta să îndrăznescĭ a-mĭ striga in față, in loc de a-mĭ spune domol și cu smerenie, ceea ce ai să-mĭ ḑicĭ."

„Dar vai de mine," continuâ Ión a sĕ lamenta „mi-am perdut mințile, n'am sciut ce vorbesc, értă-mĕ!"

„Așa dară," întrebâ Pucle mai domol, creḑênd a înțelege din ultimile cuvinte ale lui Ión, că scirea despre fuga lui Traian este numai o nălucire din partea lui, „așa dară Domnul locțiitor-director n'a fugit?"

„Nu sciu!" răspunse Ión ștergêndu-și lacrimile din ochĭ.

„Nu sciĭ," strigâ Pucle furios, „ce vorbă i asta, îmĭ pare că îndrăznescĭ a glumi cu mine."

„Ba nu, Domnule, cum aș putea eu," protestâ Ión tremurând, „dar am fost să chem pe Domnul locțiitor-director la bancă și nu l'am găsit a casă; bĕtrânul Domn mi-a spus că ar fi plecat și să-l scusațĭ . . ."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Așa . . . acum înțeleg . . . plécă!“ ingână Pucle.

Ion se duse.

„Ce să fiă asta . . . mĕ tem că-i inceputul sfêrșitului . . . Afurisitele de acțiĭ . . . in loc să sĕ urce . . . scad . . . Décă Mistrel a fugit in adevĕr, sĕ va face o revisiune generală . . . subsemnăturile false sĕ vor descoperi . . .“

Ișĭ luă pălăria și bastonul și merse la bancă, era ca și beat.

Laib plecase inaintea sa acolo. Pe drum sĕ intâlnise cu acel om al sĕu, care vĕduse pe Traian la gară și pe care acest din urmă-l rugase să mĕrgă la tată-sĕu și să-i spuiă că a plecat la Riulac.

Șloim, așa sĕ numia omul lui Laib, salutâ pe stăpênu-sĕu și voi sĕ trécă inainte.

„Ce cauțĭ D-ta p'aicĭ?“ îl întrebâ Laib oprindu-sĕ in drum.

Așa era el făcut, voia să afle tóte, căcĭ ḑicea „omul nu scie de unde-i sare iepurile.“

„Mĕ duc la Domnul Panait Mistrel,“ rĕspunse Șloim.

„La Panait Mistrel!“ exclamâ Laib uimit, „ce ai d'a face cu el?“

„Am intâlnit aḑĭ diminéță pe fiu-sĕu la gară!“

„Pe funcționarul nostru?“

„Da!“

„Ei, ș'apoi?

„M'a rugat sa merg la tată-sĕu și să-i spui că a plecat la Riulac, că de sĕră sĕ va intórce insă!“

„Las' că-i voi spune eu!“

Și cu astĕ sĕ despărțiră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Laib nu-și dedea samă nicĭ el însuși in acel moment de ce oprise pe Șloim de a nu sĕ duce la Panait și, de ce mințise că voiesce să-i spuiă el insuș unde plecase fiu-sĕu.

Spre binele lui Traian de bună sémă că Laib nu lăsâ in nesciința pe bătrênul Mistrel, grăbind la bancă mai mult de cum o făcuse până acum. —

Bătrênul Panait intru aceia-și bĕuse cafeaua și de óre-ce resimți o neliniște nespusă, nu-l mai răbda in odaia sa. Sĕ îmbrăcâ decĭ de ducă și eși.

Dabia putu pogori treptele cele inguste și sucite, invêrtite ca și casa unui melc, de te intorcea de vr'o treĭ patru orĭ până ajungeai jos in un peristilaș așternut cu lespedĭ de granit.

Treptele erau bordate de o balustradă șubredă de fer, care icĭ colea era desprinsă și sĕ clătina tare, când cineva incerca a sĕ sprijini de ea.

„Afurisită scară," borborosi bătrênul Panait, care sĕ simția móle 'n vine ca nicĭ odată, și sĕ ținea mereu lîngă zid, căcĭ de partea balustradei treptele erau alocurea, și anume pe unde sĕ invêrteau, atât de inguste încât n'ar fi putut călca pe ele, fără a sĕ sprijini.

„Trebue să ne mutăm de aicĭ," dise Panait când ajunse in jos, ștergêndu-și fruntea de sudorĭ.

Póte și de o miiă de orĭ îșĭ promisese bătrênul că va părăsi acéstă locuință, fără să sĕ fi putut încă decide a sĕ muta din acéstă casă, in care ședuse de când sĕ insurase.

Dintru intâiŭ ca om tênĕr tot in acea modestă locuință din fund, cc ocupa acum cu fiu-sĕu, apoi sĕ mutase spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

strada in acelaș etagiŭ, ér când era in toiul norocului sĕŭ, trecuse jos in primul etagiŭ, in apartamentele cele mai frumóse, de unde inaintase apoi érăș ca racul și ajunse unde-l scim și de unde mereu voia să sĕ strămute. —

Intru aceia sermanul Lustic venise la bancă. Indată după el sosise și Smalț.

„Ce-e-e-e pacoste pe capul nostru," exclamâ cassarul umblând cu pași mĕrunți de colo pâuă colo.

„Deu mi-e témă și mie, că nu sĕ va alege nicĭ un bine din tóte astea."

„D-ta și cu locțiitorul-director n'aveți să vĕ temeți de nimic . . ." suspinâ cassarul.

„Pe mine nu mĕ privesce in adevĕr intru nimic lipsa ce aveți in cassă, dară locțiitorul-director, este tot atât de responsabil ca și D-ta, mai cu sémă, fiindcă n'ați incheiat cassa și nu s'a făcut arătarea la presidiŭ."

In acest moment apăru servitorul Ion, cu o bucă mai roșie de cât ccalaltă.

Acésta roșață i sĕ trăgea de la palma ce-i dase președintele Pucle.

„Ce-i Ióne," îl întrebâ Smalț, care observase indată acea neegală rumenélă.

„Nu sciu," rĕspunse servitorul cu față mâhnită „pare că sĕ prăpĕdesce lumea. Domnul președinte, omul cel mai blăjin de pe lume, mi-a șters o palmă, de-mĭ scapără ochiĭ, și mĭ-a dis să mĕ car . . ." aicĭ Ion incepu să plângă.

„Și de ce astea tóte?" sĕ informâ Smalț.

„Fiindcă i-am spus că a fugit Domnul locțiitor-director," suspinâ Ion.

„Fiindcă i-ai spus că a fugit," exclamâ Lustic oprindu-sĕ speriat inaintea servitorului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Da, s'a dus, nimeni nu scie unde, nicĭ tată-sĕu!"

„Cine ar fi crediut Dómne sfinte, cine ar fi crediut?" repetă Lustic.

„Să sciĭ, că el pe nesimțite ți-a luat miia de fiorinĭ ce-ți lipsesc din cassă. Pré mult mi s'a învêrtit sâmbătă p'aicĭ; s'apoi, — de ce nu a incheiat cassa și nu și-a făcut datoria. De dragul D tale! așĭ! Ca să aibă timp să fugă," ḑise Smalț.

„Da, da negreșit, ticălosul de el sa mĕ nefericéscă la bătrêneță!" suspină Lustic.

„Dar eu, eu tot din vina lui, să mănânc bătaiă, eu care nicĭ odată in viața mea n'am sciut ce este o palmă," adause Ion

Aceste trei suflete concordante ar fi urmat cu invectivele lor in contra lui Traian, déca n'ar fi apărut Domnul Richitir, care intră cu o fisionomie de vulpe și intrebă zimbind:

„Ce va să ḑică acéstă revisiune neașteptată?"

„Este ceva la cassă," răspunse Smalț, căcĭ Lustic nu scia ce sĕ ḑică.

„Așa, așa," făcu Richiter frecându-șĭ mânile, „étă și Domul vicepreședințe, sluga Dumitale, Domnule Laib."

„Bună ḑiua Domnule Richitir . . . dar Domnul loctiitor-director n'a mai venit?" ḑise Laib, privind imprejur.

XVIII.

Intêmplare grozavă.

Să vede tréba că ovreiul Laib, despre care am ḑis, că nicĭ el nu scia apriat de ce oprise pe Șloim, de a nu merge la bătrênul Panait ca să-i spuiă unde era fiu-sĕu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

până să viiă la bancă îșĭ croise un plan, căcĭ să făcea, ca și când nu i s'ar fi spus, că Traian este la Riulac.

„Nu este în Têmpescĭ," răspunse Șmalț la intrebarea vicepreședintelui.

„Nu este în Têmpescĭ?" repetâ Laib simulând o mirare adêncă, , așa dară n'a mințit Ión. —

„Nu Domnule vicepreședinte," să lamenta cel pomenit, „și totuș Domnul președinte când i-am spus despre asta, mi-a tras o palmă."

„Ce va fi avênd Pucle cu locțiitorul de director," făcu Laib la o parte către Richitir, dar de și părea a să feri ca să nu-l audiă ceilalțĭ, totușĭ îl înțelese toțĭ câțĭ erau acolo.

„Mai sciu și eu?" replicâ Richitir clintind din ochĭ ca și când ar voi să dică: „nu-i lucru curat."

Acum veni și Pucle.

„Ce vom face Domnule președinte?" incepu Laib. „La denunțarea mea, că, după cum a spus ajutorul cassarului Domnul Șmalț la noi in biurou, ar fi lipsit sâmbătă séra o miiă de fiorinĭ din cassa băncilĭ, D-ta ai orînduit, să efectuăm aḑĭ o revisiune."

O privire semnificativă ce ovreiul aruncâ lui Richitir părea a ḑice: „asta o ḑic eu numai așa pentru ochiĭ lumiĭ, dar in realitate eu am dispus reviḑuirea de care să feresce Pucle ca de mórte, nu-l veḑĭ cât e de emoționat și palid, de par' că-i un delicuent ér nu un judecător ce ar trebui să fiă in acest moment!"

Richitir cam înțelese sensul acestei privirĭ, căcĭ incepu a zimbi și mai dulceag lui Pucle, ceea ce era tot de-a-una un semn că are vr'o rĕutate la inimă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Insă," reluâ Laib adresându-sĕ cătră Pucle, „unul dintre funcționarĭ lipsesce.'

„Vĕd," rĕspunse acesta.

„Nu sciĭ cumva, unde-l putem găsi?" intrebâ Laib.

„Să ne informâm la tată-sĕu," rĕspunse Pucle.

„Nicĭ el nu scie, cel puțin așa susține Ión cum de bună sémă-ți va fi raportat și Dumitale.'

„Da, mi-a raportat," afirmâ Pucle, ér Ión suspinâ cu sgomot.

„Dar cel puțin cheile de la cassă; nu le-a predat cuiva Domnul locțiitor-director?" — intrebâ Richitir.

„Du-te de vedĭ, nu a lăsat cheile la tată-sĕu," ḍise Pucle cătră Ion, care eși indată

„Este drept, că sâmbătă v'au lipsit o miĭă de fiorinĭ?" intrebâ Laib pe cassarul Lustic.

Acesta-și șterse fruntea de sudóre și incepu să sĕ opiutéscă grozav. Intr'un târḍiu scóse un „d-a-a-a," ingânat.

„Domnule Richitir vei bine voi, ca cel mai tênĕr dintre noi să iai funcțiunile de secretar și să dresezĭ un proces verbal despre presenta cercetare," sĕ adresâ Laib cătră cel menționat.

„Cu plăcere," rĕspunse acesta și, luând un condeiu și o cólă de hârtie, sĕ așeḍâ la o masă.

„Așa dară este constatat, că sâmbătă séra a lipsit o miĭă de fiorinĭ!" ḍise el apoi scriind.

„Da," afirmâ Laib. „Fi bun enunță espres in procesul verbal, că locțiitorul directorului Domnul Traian Mistrel n'a apărut la acéstă cercetare, fiind absent din Têmpescĭ fără congediu și fără să scie nimen nicĭ măcar tată-sĕu, unde sĕ află."

„Am scris!" ḍise Richitir.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„S'a facut aratarea prescrisă de regulament către președintele băncii?“ sĕ resti Laib către cassar.

„N-u-u-u sciu,“ rĕspunse acesta mințind, căci chiar el sĕ rugase de Traian cu lacrimĭ in ochĭ, ca să amĕne denunțarea până lunĭ.

„Domnul președinte este de față și ne póte rĕspunde la acéstă importantă intrebare,“ confirmâ Laib cu tóte că pré bine scia cumcă nu sĕ împlinise formalitatea de care intreba.

„Da . . . adică . . . ba . . . voiam să ḑic, că,“ bîlbăi Pucle perḑêndu-și din ce mergea tot mai mult presența de spirit, „ér m'au apucat nisce amețelĭ grozave, nu mai sciu despre ce este vorba.“

Vicepreședintele cu un zimbet diavolic voia să repete intrebarea, dar fu intrerupt prin intrarea servitorului Ión, care sĕ intorcea de la bătrênul Panait.

„Eĭ bine, aducĭ cheile,“ intrebâ Laib.

„Ba nu, Domnul bătrên le-a căutat, dar n'a putut da peste ele,“ rĕspunse Ión.

„Afacerea devine din ce tot mai gravă,“ continuâ Laib. „Ai insemnat Domnule Richitir, că Traian Mistrel a luat cu sine și cheile cassei?“

„Am insemnat,“ replicâ cel intrebat.

„Pentru a facilita procederea judelui de instrucțiune . . .“ reluâ Laib.

„D-u-u-u-mnḑeul meu,“ suspinâ cassarul Lustic și incepu să tremure ca o vérgă.

„Și pentru a ne convinge definitiv déca de aicĭ trebue să mergem indată la procuror,“ urmâ ovreiul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Aḍī, Duminecă! la ce te gândescī,“ reflectâ Pucle și el destul de emoționat.

Laib érășī aruncâ o privire de inteligință asupra lui Richitir, apoi rĕspunse:

„Pericolul este mare și nu putem amêna trĕba, afară numai décă depositiunile Domnilor de la cassă ne vor linisci óre-cum. — Lăsați-ne singurī cu Domnul Lustic,“ sĕ adresâ el cătră Șmalț și Ion, „dar nu vĕ depărtațī, căcī avem sé vĕ intrebăm și pe Dv. pe rênd.“

Șmalț și Ion eșirĕ.

Lustic d'abia sĕ mai putea ținé pe picióre.

„Spune Domnule cassar,“ i adresâ Laib cuvêntul, „eștī convins, că lipsesc o miiă de fiorinī din cassă.“

„D-a-a-a,“ gângavi cassarul.

„Ai dat cuiva pré mult, séu ai primit de la cineva pré puțin, orī bănuiescī pe vr'unul dintre funcționarī séu pe servitor.“

Pe cuvêntul funcționar apăsasc așa de tare încât Lustic ar fi trebuit să fiă mai nepreocupat de cum era și să fi avut mai puținĕ fricĕ de cum avea, ca să nu sĕ foloséscă de ocasiunea, ce i se da pentru a-și descărca vina asupra altuia.

„S-s-s-sunt cassar de mai mulțī anī,“ începu decī reculegêndu-sĕ din ce in ce tot mai mult, „și nicī odată n'am făcut o asemenea greșélă, ca să-mī lipséscă atâțī marī de banī; decī sunt silit a cădea la bănuélă . . . nimen altul de cât Domnul Traian Mistrel nu póte sci, ce s'au făcut acei banī . . .“

După ce pronunțase acéstă gravă invinovățire, bătrênul Lustic, care de altmintré era un om cât sĕ póte de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

onest, simți indată o grozavă remușcare, așa încât acum ar fi dat bucuros și șece mii de fiorini, décă i-ar fi avut și décă ar fi putut rescumpěra acea mârșavă vorbă, ce-i storsese frica.

„Te rog trecĭ diucolo," i șise Laib, „și trimite-ne pe Șmalț."

Și acesta depuse firesce in defavorul lui Traian așa incât nicĭ nu mai era de lipsă a sě mai intreba și Ion.

„Vedețĭ," conchise Laib, după ce sě cetise procesul verbal, care era un cumplit act de acusațiune in contra amicului nostru, „că datoria ne calcă ca să denunțăm faptul indată la procuror."

„Dar," sě opuse Pucle, „nu luațĭ tréba numai din partea cea rea; Dv. presupunețĭ o crimă, pe când nu este eschisă posibilitatea unei simple erorĭ . . . ba din contra, o eróre este chiar probabilă. Sâmbětă, Domnule Laib, când ai venit séra la mine, m'ai găsit căutând o eróre in cassa mea . . ."

„Ce are d'a face cassa D-tale cu a băncĭ," îl intrerupse Laib de grabă, căcĭ nu voia ca Richitir și funcționarĭĭ cassei să afle despre prisosul de o mĭĭă fiorinĭ ce constatase Pucle sâmbătă la sine, „singur mi-ai spus, că in acea ți n'ai avut nicĭ un revirement cu banca . . ."

„Da, este drept," observâ Șmalț.

„Ș'apoi," continuâ ovreiul, vorbind rar și apăsând asupra fie-cărui cuvênt, „este vorba și de portofoliul băncĭĭ, care sě află cu totul pe mâna locțiitorului de director. Décă-i lăsăm timp, ne póte vinde o bună parte din polițele nóstre."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pucle voia să obiecteze ceva.

Laib însă nu-i dete timp.

„Vreai să ḍicĭ," ḍise el cu ton sarcastic, „că poliţele nu sunt indosate de bancă."

Apoi după o pausă şi vorbind încă şi mai rar şi accentuând fie care cuvênt încă şi mai tare ca pe cele lalte adause: *„nu este lucru greu de a plastografa subscrierile nóstre, pentru nimen*, cu atât mai puţin pentru cineva, care a avut curagiul de a ne goli cassa."

Pucle simţi lovitura. Sĕ făcu galben ca céra şi nu mai putu ḍice nimic.

„Domnilor," sĕ adresâ Laib cătră cassar şi ajutorul sĕu, „sunteţĭ suspendaţĭ din funcţiunile Dv. până la terminarea cercetărei din partea nóstră şi până la incheerea instrucţiunei din partea parchetului. Mâne diminéţă veţĭ veni, ca să vĕ predaţĭ agendele . . . Bine ḍicĭ," sĕ intrerupse el, „Dta Domnule preşedinte nu poţĭ funcţiona, căcĭ eştĭ interesat cu subscrirĭ, sunt poliţe d'ale D-tale in portofoliu.

„Interesat ca şi D-ta, şi impreună cu D-ta," replicâ Pucle, căcĭ nu-i mai era permis de a tăcea fără de a sĕ compromite cu totul faţă de cei lalţĭ, dar după ce lansase acest cuvênt sĕ speriâ. Déca ovreiul îl desavua acum, era perdut şi trebuia să-l desavueze, ca să nu pară complicele lui.

Dar Laib nu primise încă banii de la minister pentru grădina cea cu pricină. Îi aşteptă pe aḍĭ mâine, şi s'ar fi brodit cum e mai rĕu, déca Pucle ar fi dat faliment tocmai când el, Laib avea să-şĭ ridice acea sumuliţă, ceea ce nu sĕ putea face fără formalităţĭ, astfel încât sindicii ar fi trebuit să afle de plata grădinei şi negreşit ar fi pus mâna pe partea cuvenită lui Pucle.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Deci să făcu ca și când n'ar fi auḍit observarea acestuia și să grăbi a ḍice către Richitir:

„Haidem la procuror. Viĭ și D-ta?" adause el intorcêndu-să spre Pucle.

„N'ar fi mai bine, să vorbim mai intâiŭ cu bătrênul Mistrel."

„Décă creḍĭ D-ta că-i bine, poțĭ s'o facĭ, noi mergem la procuror. Fi bun și primesce cheile cassei de la cassarul suspendat. Pe cine destinezĭ, ca să ia cheile de la cassa cu polițele, pe care mâine va trebui să punem ca s'o spargă?" adause el accentuând éră cuvêntul polițe.

„Vom ținea o ședință mâine diminéță," rĕspunse Pucle, apoi plecară.

Noi vom devansa pe acest din urmă, care merge in adevĕr la bătrênul Mistrel, ca să véḍă, că óre nu-i va fi venit vr'o scire de la fiu-sĕu.

Era fórte ingrijat Domnul președintele al băncĭĭ și cu tot dreptul, căci ca orĭ-ce om, care să scie cu musca pe căciulă, îșĭ făcea ochiĭ 'n patru și urechile 'n ḍece, că să véḍă și să auḍă ce ḍice unul și altul și astfel simțise, că Laib nu-i este amic. „Afurisitele de acțiĭ, că nu voiesc să sĕ urce," îșĭ incheia ca de obiceiŭ șirul reflecsiunelor sale, pentru a incepe din nou cu fel de fel de chibzuelĭ și planurĭ. —

Bătrênul Panait era la cafenea, când venise Ion ca să intrebe de chei și să urcase éră pe treptele cele sucite in locuința sa.

Căutasa după cheile cassei, prin tóte buzunarele hainelor, pe care le avea Traian a casă, dar nu găsise nimic, un resultat, care-i copleși așa de mult sufletul încât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îl lipsi și de micul rest de puteri, ce-i mai lăsase diferitele emoțiuni din acéstă ḍi nefastă.

Căḍu de tot sdrobit pe scaun și rămase acolo mult timp ca și lipsit de facultatea mișcării.

Incetul cu incetul i veniră puterile. Părăsirea in care sĕ afla i era de nesuferit. Aerul inchis din locuința sa cea mică părea a-l ineca. Voia să răsufle, deci sĕ sculâ și cu pași têritori merse de-ḍi luâ pălăria și bastonul și eși pe ușă.

Trebuia să sĕ sprijinéscă tare pe baston, mai tare ca orî-și când, étă pentru ce avea grije a sĕ ține lipit de părete pe partea mai largă a treptelor.

Când era cam pe la jumĕtatea scărei auḍi un pas, aprópe tot atât de greoiŭ, ca și al sĕu, venind in sus.

Voia sa véḍă cine e, căcî i sĕ nălucise câte grozăveniî tóte, de când Domnul Pucle i adusese biletu pentru fiu-sĕu.

Pentru a vedea pe ce-l care venia, sĕ apropiâ de balustradă, de óre-ce d'acolo putea arunca o privire până la capĕtul scăriî.

Pucle, căcî el era acela care urca treptele, îl auḍi, și trecênd și el mai spre margine, sĕ uitâ in sus și-l vĕḍu

„Nu te mai osteni, Domnule Panait, tocmai la D-ta viu!“ i strigâ el.

Bătrênul la acest glas, care-i reaminti de o dată tóte temerile sale, incepu érăș să tremure și sĕ simți atât de slab încât nu putu nicî a sĕ 'ntórce, nicî a merge inainte, nicî a sĕ retrage măcar de la marginea treptei pe care stetea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ai vr'o scire de la Domnul Traian," întrebâ Pucle de jos in sus. Sĕ oprise și el ca să rĕsufle, dar nerăbdarea-l silise a face acésta intrebare.

„Nimic nu mĭ-a venit," rĕspunse Panait, care d'abia sĕ mai țînea oblu, atât era de slab.

Pucle din întêmplare auḑise numai ultimul cuvênt din rĕspunsul bătrênului.

„A venit," strigâ el zăpăcit, apoi adause, „să alerge la procuror, până nu sosesc aproḑiĭ ca să-l ducă cu sila."

„L-a pro-curor!" strigâ bătrênul Panait și voi să-și acopere fața cu amêndouĕ mânile, dar cum lăsâ bastonul din mână, piciorul i alunecâ de pe trépta cea îngustă; voi să sĕ prinḑă de balustradă, care din nefericire tocmai aicĭ era slabă, așa incât incovăindu-sĕ, nu putu reține sarcina corpului celui greu. Panait cu un strigăt de gróză sĕ prăbuși peste balustradă și căḑu jos pe lespeḑile de granit unde remase intins, cu capul sfărîmat, — mort.

Pucle speriat era mai, mai să caḑă după el.

XIX.

La Riulac.

„Bine ai venit, bine ai venit," aceste cuvinte resunară la urechia lui Traian, pe care-l părăsisem in momentul când descinse la gara Riulac din cupeul trenului și apucase spre peron.

Cel care-l saluta era Domnul Talion directorul băncĭĭ Patria.

Traian dete mâna cu el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Imĭ pare fórte bine, că ai sosit; mi-era téma, că nu vei putea veni. Anume am ales o Duminecă, ca să poțĭ lipsi de la post fără congediu.“

„De ce atâta grabă, Domnule Director?“

„Să, veḑĭ Domnule colegă — “

„Fórte indatorat Domnule Director, dar de-o cam dată sunt numai șef contabil la banca din Têmpescĭ . . “

„De aḑĭ incolo sper că vei fi Dirigentele sucursalei nóstre, prin urmare colegul meu. Avem mare interes in acel oraș și eram siliți a statori acolo un așeḑĕmênt. Tóte-s pregătite, toți funcționariĭ numiți, nu ne mai lipsia de cât Dirigentele, l'am găsit, de óre-ce primescĭ D-ta a fi.“

„N'a atârnat decĭ de cât numai de la mine?“ întrebâ Traian, care sĕ bucura in sine că temerile sale sĕ prefăccau acum in bucurie. „Adică,“ rĕspunse Talion, „depinde de la consiliul nostru de administrațiune și trebue să sciĭ, că ai un concurent in persona Domnului . . .“

„Nicolae Bardă?“ îl intrerupse Traian.

„Nu, el este adiunct!“

„Sciu, dar i s'a promis și postul de Dirigent.“

„Pro forma numai frate colegă, pro forma. Concurentul D-tale cel serios este Domnul Manoil Icóne.“

„Manoil Icóne, omul cel neputincios, care actualmente dă ore de contabilitate și a ajuns de rîsul băieților?“

„Da, acelașĭ despre care să ḑice, că uită dintr'un moment in altul ce a spus și ce a făcut.“

„In adevĕr are o memorie fórte slabă De altmintré insă este destul de inchipuit.“

„Pe statura sa!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Aș, este un pitic, bietul moșneag Când are țigara 'n gură, pare că-i mai mare de cât el.“

„Așa dară e mêndru de mintea sa? —

„Pare că da. Insă de concurența lui nu mi-ar fi frică.“

„Ba este fórte seriósă!“

„Nu înțeleg, cum s'ar putea asta?“

„Președintele consiliului nostru de administrațiune îl protegiéza, au studiat impreuna, mai sciu și eu!“

„Așa! . . . atunci îmi explic lucrul!“

„Haide birjar,“ strigâ acum Talion. O trăsură trase la scara edificiului stațiunei.

„Poftim Domnule colega, urcă-te. Bagagiul să-l puiă pe capră. Este de sine înțeles, că in decursul putinelor ore ce vei petrece in orașul nostru, vei fi óspele meu!“

„Dară Domnule Director!“ protestâ Traian, „nu voi să derangiez familia D-tale, este încă tare de diminéță...“

„Te rog . . . noi te-am așteptat. Familia mea s'a pregătit pentru primirea D-tale, haide urcă te in birjă.“

Traian nu mai putu persista in refusul sĕu fără a deveni nepoliticos, deci sĕ puse in trăsură.

„Nu sciu dĕu cu ce am meritat bunavoința D-tale. Amabilitatea ce-mi arăți este copleșitóră.“

„Déca voiesci să mĕ indatorezi nu mai vorbi despre acest lucru, care de sine sĕ înțelege. Eu te-am chiemat, deci sunt dator a-ți face ședérea D-tale in orașul nostru ori cât de scurtă ar fi ea, atât de plăcută cât îmi va sta prin puteri s'o fac.“

Prevenienta in adevĕr extraordinară a Domnului Talion, care era fórte dulceag la vorbă și avea infățoșarea unui om cuvios, in loc de a incânta pe Traian, îl cam nelinisci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Aicĭ trebuc să fiă vr'un puternic bold la mijloc, vr'un mare interes personal din partea Directorului Talion, de mĕ topesce cu amabilitatea sa," îșĭ ḑise Traian.

„Sunt inaintat in vêrstă," incepu Talion.

„Cum să nu, Domnule Director, eștĭ in flórea vigórei bărbătescĭ."

„Câțĭ anĭ îmĭ dai?"

„Patruḑecĭ, mult patruḑecĭ și cincĭ."

„Te inșelĭ tocmai cu ḑece anĭ, căcĭ numĕr cincḑecĭ și cincĭ de anĭ, așa încât trebue să mĕ gândesc a me asigura de cu timp de un demn succesor."

„Aș, Domnule Director, D-ta mai poțĭ lucra douĕḑecĭ, treiḑecĭ de anĭ?"

„Să nu creḑĭ una ca asta. Sci prea bine cât de enevrantă este funcțiunea nóstră. Sănătatea 'mĭ este sdruncinată și cine scie, dĕcă intr'o bună diminéța, nu mĕ vor găsi mort fără de veste."

„Ce gândurĭ posomorîte!"

„Da, de la un timp incóce îmĭ revin mereu, fără de voia mea. Trebue să fiă o prevestire din partea proniĭ cerescĭ. Institul nostru inflorésce, ar fi pĕcat să decaḑă după mórtea mea. Inființarea succursalei din Têmpescĭ are sĕ mĕ scape de acéstă grije, căcĭ dirigentele ei este predestinat a-mĭ fi succesor. Ințelegĭ dară că nu pot nicĭ o dată să fiu pentru alegerea unui dirigent bătrên. Étă pe scurt expunerea motivului care m'a indemnat a stărui așa de mult pe lîngă D-ta și tot odată explicarea promisiunei ce-țĭ dau, că voi fi cu trup cu suflet pentru D-ta."

„Mĕ simț fórte onorat de increderea ce-mĭ arățĭ," rĕspunse Traian simțindu-sĕ mai liniștit după acéstă explicare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Étă și casa mea!“ exclamâ Talion. Era un edificiu mic și nearătătos.

„Frumósă posițiе!“ observâ Traian ca să țică ceva. „Este mare familia D-tale Domnule Director?“

„D'abia incăpem in căsuță,“ rĕspunse Talion, „am și o fată mare!“

„Are și o fată mare,“ repetâ Traian in sine, „acum sunt pe deplin lămurit,“ și érăș fu cuprins de gena, care-l părăsise numai cu puțin mai 'nainte.

Dejunul n'așteptа de cât sosirea stăpênului casei și a óspelui sĕu.

Ulpia fata cea mare a Directorului Talion, făcea onorurile. Era destul de drăgălașă și modestă, ba chiar pré modestă și pré sfiită. Cu o căutătură de spaimă ridică ochiĭ spre tată-sĕu și tresărea, de câte orĭ acesta i adresa cuvêntul

Lui Traian i sĕ făcu milă de acéstă plăpindă ființă, care părea a sĕ năbuși in aerul de cumplită severitate, in care trebuia să trăéscă.

Compătimirea lui Traian fórte lesne s'ar fi putut prefăce in un sentiment și mai călduros, décă n'ar fi fost „țina munților.“

Dar, ca băiat trăit prin lume și deprins cu societate de dame, avu tóte prevenițele și tóte acele micĭ dar indatoritóre atențiunĭ cătră Ulpia, care disting pe un tênĕr bine crescut, ceia ce-i asigură și mai mult bunăvoința Directorului, care urmări cu un zimbet pe sub mustață purtarea cea plăcută a lui Traian.

„Haidem mai de grabă copiĭ,“ incepu el cătră finea dejunului, „la unsprecece precis trebue să fim in sala de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

i se cuvine titlul de spectabile Domnule vicepreședinte. Te rog să iai bine séma, căci de la acest ceremonial atârnă mult, aș putea dice tot.“

In acest moment ușa se deschise și prin ea intrară cu președintele în frunte, toți consilierii de administrațiune, căci pentru a impune Têmpesceanului cu ponctualitatea lor, se adunaseră inaintea porții, ér când orologiul de pe turnul sfatului, după care se regula tótă viața publică și privată a Riulacului incepu a suna unspredece, se puseră in mișcare, așeḍați doi câte doui și tot in acéstă frumósă ordine trecură muți pe dinaintea lui Talion și Traian. Aceștia se plecară până la pământ. Domnii consilieri erau așa de bine arangiați, încât fie-care putu la rêndul séu să-și atêrne pălăria 'n cuiul obicinuit și să ocupe scaunul destinat fie căruia după rangul séu.

Câtva timp nu se auḍi in sală de cât sgomotul produs prin așeḍatul scaunelor și prin dresul vocilor din partea consilierilor.

Talion și Traian se puseră și ei la masa cea verde, ocupând cele două locuri din códa ei.

Acum incepu președintele:

„Ilustrisimi, reverendisimi și spectabili Domni, am onóre a vĕ saluta.“

După acéstă mică introducțiune făcu un discurs lung in care tratâ pe larg economia politică in general apoi in special istoria bănci'or, făcu pe scurt și in mod confus istoricul băncii Patria, apoi incheiâ declarând ședința de deschisă.

Asupra lui Traian acest discurs produse tocmai efectul contrar de cel intenționat din partea președintelui. In loc de a-i impune, îl făcu nervos. Economia politică și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

istoria băncilor, Domnul președinte le expusese cuvênt din cuvênt in o traducere fórte próstă după referitórele articole din lexiconul de conversațiune a lui Brockhaus, ér partea originală din discursul președintelui era cu totul fără șir.

„La ordinea dilei este," reincepu ilustrisimea sa Domnul președinte, „numirea dirigentului pentru succursala ce am decis a inființa la Têmpescĭ. Sunt doui competenți, Domniĭ Manoil Icóne și Traian Mistrel amêndoui din Têmpescĭ. Primul este un om matur, pe al doilea îl puteți vedea, de óre-ce este present. Să-l ascultăm mai intâiŭ, apoi vom decide. Ai cuvêntul Domnule Mistrel."

XX.

Dirigent.

Traian sĕ sculâ. Nu pré scia ce să dică, dar mai mult îl incurca intrebarea cum să sĕ adrescze cătră adunare. In fine incepu.

„Ilustrisime Domnule președinte, ilustrisimĭ Domnĭ consilierĭ, pré spectabile Domnule vicepreședinte, reverendisime Domnule consilier și spectabilĭ Domnĭ consilierĭ."

Acest inceput le plăcu la toțĭ, numai preotul nu pré era mulțămit, căcĭ îl numise după vicepreședinte, care purta numai epitetul de spectabil, pe când lui i sĕ cuvinea acela de reverendisime, dar étă că indată i sĕ puse inima la loc, căcĭ Traian continuâ:

„Mĕ simt fórte flatat de insemnata onóre de care am parte, fiind admis și ascultat in acéstă ilustrisimă, reverendisimă și spectabilă adunare. Am crediut că va fi mai bine să mĕ presentez in persónă inaintea Dv. și să vĕ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

spui din gură ce am fost, ce sunt și ce pot, în loc de a vĕ trimite unicul atestat de care dispun. Este atestatul pe care l'am primit de la banca belgiană din Bucurescĭ, unde am fost introdus în sciințele financiare și am ocupat mai pe urmă postul de ajutor-contabil. Astădĭ sunt șef contabil și locțiitor director la banca din Têmpescĭ. Décă mai poftițĭ vr'o informațiune ilustrisimĭ, reverendisimĭ și spectabilĭ Domnĭ, ordonațĭ ér eu mĕ voi grăbi a vĕ împlini indată dorința."

„Este destul, îțĭ mulțămim Domnule șef contabil și locțiitor-director," ḑise președintele cu aplomb. „Inainte de a deschide discusiunea asupra unicului punct de pe ordinea ḑilei, te rog a trece dincolo în acea odaiă, de unde te vom chiema, indată ce vom fi luat o decisiune, pentru a ți-o comunica verbal."

Traian sĕ sculă, făcu o reverință în tóte părțile și eși.

„Mĕ rog de cuvĕut," ḑise Talion.

„Mai întâiŭ voi face o mică expunere, apoi îțĭ voi da cuvêntul," ḑise președintele. „Ilustrisimĭ domnĭ consilierĭ, pré spectabile Domnule vicepreședinte, reverendisime Domnule consilier și spectabilĭ Domnĭ consilierĭ," adause el adoptând formula de alocuțiune întrebuințată de Traian, „după cum sciți avem să ne pronunțăm asupra însemnatei cestiunĭ, care ne preocupă de o sémă de vreme și care este: cui să încredințăm direcțiunea succursalei nóstre din Têmpescĭ. N'avem să alegem între mulțĭ, de óre-ce numai doui competenți s'au presentat. Sciți cine este și cum este și ce a fost și ce este unul; cât despre celalt vĕ comunic, că ne-a înaintat următórele documente: un atestat de la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gremiul comercial din Têmpescĭ că i-a fost nu numai membru ci și președinte in decurs de mai mulți ani, mai multe epistole prin care nisce tinerĭ foștĭ elevĭ ai sĕi îi mulțămesc pentru invĕțătura ce au primit de la dênsul; in fine intr'o notă a sa spune, că atestatul de la academia comercială din Viena, nu-l póte alătura fiind-că nu scie unde s'a rĕtăcit in decursul anilor ce a trecut de când s'a făcut acel document, care a purtat data din anul 1820, apoi mai adaugă, că era să fiă ales revisor la contabilitatea orașului, décă nisce intriganți nu l'ar fi săpat. Eu unul vĕ recomand pré mult pe Domnul Manoil Icóne, căcĭ îl cunosc.“ — Apoi cu o privire asupra lui Talion i ḍise „ai cuvêntul.“

Sculându-sĕ acum directorul Patriei expuse cu nisce cuvinte convingĕtóre că in acest cas nu póte fi nicĭ vorbă de un om debil, inaintat in vêrstă, care póte să posĕde sciințe teoretice, care insă nicĭ de cum nu póte fi om practic, de óre-ce in loc de a spori acel frumos patrimoniu, ce i-a rĕmas in moștenire de la părinți, l'a perdut prin negoțul sĕu. „Cine nu a fost in stare a-și administra propria sa avere ca bărbat in flórea vêrstei,“ incheeă el, „acela cu atât mai puțin va putea acum la bătrênețe să conducă cu spor un institut public.

„Cer cuvêntul,“ ḍise unul dintre consilierĭ.

„Spectabilul D-l advocat Rutu are cuvêntul,“ ḍise președintele.

Acest Domn, după cum toți sciau, era vechilul secret al președintelui. Ceea ce nu voia sĕu nu putea să spuiă și să ia in apărare ilustratea sa, aceea spunea și apăra Domnul Rutu. Era advocat al institutului, un om, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

scia cum să facă și ce să dirégă pentru ca fără multă ostenélă să ajungă la vadă și să adune la parale. Luase de soție pe o fată, care avea de . . . unchiŭ pe un mare demnitar al statului.

Acest Domn Rutu se sculă și dise:

„Părerea mea este, că nicĭ unul, nicĭ altul nu e bun pentru insemnatul post, de care voim să dispunem in acest moment. Să mĕ ierte Domnul Talion Directorul institutului nostru, ceea ce voi susține numai de cât, nu-l privesce pe el, căcĭ dênsul face o excepțiune rară și laudabilă. Ca să revin decĭ la obiect, am face un lucru neprecugetat, décă am increde insemnatul post de Dirigent la succursala nóstră unui om, care n'a studiat matematicele. Cei doui competințĭ vorbesc de sciințe comerciale intru conducerea unui institut financiar? Ce au d'a face financiele cu comerciul. La ce-i va folosi dirigentelui, décă va sci că unde sĕ póte afla caféua cea mai ieftină séu d'al de astea. El trebue să cunóscă matematicele, să fie un om deprins cu o disciplină de fer, bună óră cum sĕ exercitéză la artileria nóstră și décă-și va insuși apoi câtușĭ de puțin apucăturile necesare de advocat, atuncĭ va fi persóna cea chemată și demnă de a conduce succursala nóstră, care nu póte avea un scop diferit de acela, ce-l urmărim aicĭ la aședĕmêntul principal. Și care este sublimul nostru scop? Au nu acela ca să deprindem pe popor, să-și aducă economiile sale la noi și tot la noi să caute ajutor, când sĕ vede lipsit de banĭ. Cum ar putea un om fără matematice să-l convingă pe acest popor bun, blând, brav și cu o sută de alte darurĭ, dar tot o dată cu defectul neponctualitățiĭ, să-l convingă dic, că timpul este mai scump de cât baniĭ, că décă intârdiéza cu regularea acceptului sĕu implinit, are să sufere

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

urmările, care sunt: dare in judecată, despuiare de moșióră pentru acoperirea datoriei sale, indoită și mai mult de indoită cu cheltuelile judecății și plata advocatului . . . căcĭ, numai așa, după ce vom fi adus la sapă de lemn pe toțĭ clienții noștri neponctualĭ, le vom insufla respectul inaintea ponctualității . . . Dar voiam să vorbesc de matematice și de disciplină, ér astea nicăiurĭ nu le putem găsi intrunite mai perfect de cât in persóna Domnului Iosif Urdugă iubitul fiu al veneratului nostru președinte, de present sublocotenent de artilerie, pe care decĭ îl recomand la postul din cestiune.“

„Bravo,“ strigară vr'o doi dintre consilierii spectabilĭ, ér cei ilustrisimĭ și cel reverendisim cam strêmbară din nas.

Talion era ca din cer picat. De acéstă combinațiune n'avuse nicĭ măcar cea mai mică presimțire, el creduse că președintele Urdugă protegia sincer pe bătrênul Icóne, acum insă vĕdu, unde-i mergea gândul.

Dar directorul Talion nu era de aḍĭ, nicĭ de erĭ, să reculese curênd din uimirea sa și cerênd cuvêntul, care i să dete, rosti următorul mic discurs.

„Ilustrisimĭ, reverendisimĭ și spectabilĭ Domnĭ,“ avea grabă, decĭ scurtă puțin alocuțiunea destul de lungă chiar și după acésta cisiune, „fórte bine, fórte frumos și pătrunḍĕtor a vorbit spectabilul Domn advocat și consilier Rutu; așa de pătrunḍĕtor, încât m'a convins și pe mine de nedestoinicia mea la postul ce ocup, cu tóte că spectabilul Domn orator a voit să statorésca o excepțiune in favorul meu. Décă pentru succursală să cere un cunoscător al matimaticelor, cu atât mai vêrtos trebue să să exige pentru așeḍĕmêntul nostru central de aicĭ.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Holo," făcu unul dintre ilustrisimĭ.

„Nu voiesc să ḑic," reluâ Talion, „că eu să fiu inlocuit prin un matematician, dar aș ruga pe onor. consiliu de administrațiune, să mi-l dea de ajutor — să ḑicem de — secretar. Cât pentru succursala de la Têmpescĭ, — pentru dênsa sé vor deslega aicĭ tóte problemele matematice, decĭ cred, că un tênĕr ca Domnul Traian Mistrel, care este neinsurat și care s'a arĕtat fórte galant cu Ulpia mea — pardon, . . . m'am incurcat, voiam să ḑic, care a ocupat un post destul de insemnat la Bucurescĭ, ér aḑĭ la Têmpescĭ ocupă unul și mai insemnat, ḑic pe scurt, că tênĕrul Traian Mistrel ar fi Dirigentele cel mai nimerit pentru succursala nóstră din Têmpescĭ."

„Să trăiască," strigară aprópe toțĭ consilieriĭ, căcĭ s'apropia ora de prânz și ca ómenĭ regulațĭ, ce erau, nu puteau lăsa să li sĕ rĕcéscă supa prin castron.

„Ar fi bine să regulám mai intâiŭ cestiunea secretarului atinsă de Domnul Director, in care cas aș ruga pe pré spectabilul Domn vicepreședinte să-mĭ ia locul, căcĭ fiind óre-cum interesat in acéstă cestiune . . . de óre-ce secretarul predestinat îmĭ este fiu legitim . - ."

„Să trăiéscă . . ." strigară din nou aprópe toțĭ consilieriĭ.

„Care va să ḑică pot să enunț, că de Dirigente la succursala din Têmpescĭ ați ales pe . . . incepu Domnul președinte.

„Traian Mistrel," cumplectâ advocatul Rutu pe care-l înghioldise Talion.

„Ér de secretar pe Ion Urdugă cu léfă de . . ." continuâ președintele Urdugă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Una mie cinci sute de fiorini pe an," completă érăși vechilul Rutu.

„Așa dară cu léfa de una mie cinci sute de fiorini," repetă Urdugă, „și cu asta ședința este incheiată."

„Domnul Traian Mistrel Dirigintele sucursalei nóstre, căci de acum îl pot numi așa," se grăbi a dice Talion, „trebue să se întórcă chiar astădi la Têmpesci ca să-și predea agendele de la banca de acolo, ér de óre-ce decretul pentru dirigent este gata scris și nu lipsesce din el de cât numele titularului și subsemnăturile președinților, vĕ rog a-l subsemna, ér eu voi trece in el numele Domnului Traian Mistrel. Condițiunele vĕ sunt cunoscute, căci tot Dv. le-ați stabilit. Léfa două mii de fiorini pe an, ér pentru casul când l'am demisiona nebasați pe o sentința a unei comisiuni disciplinare, inainte de a fi dobêndit drept de pensiune, i să fixéză o despagubire de cinci mii de fiorini."

„Terminați," strigară o parte din consilieri și se sculară.

Talion înmuiâ un condeiŭ in cérnélă și alergâ cu el și cu decretul in mână la cei doui președinți, care iscăliră actul de numirea lui Traian Mistrel in post de dirigent al succursalei Patria din Têmpesci.

„Domnilor," dise președintele, „mai aveți puțină răbdare, trebue să anunțăm oficial noului dirigent numirea sa."

Cei care se sculase, se așeḑară din nou, ér Taliou alergâ de reintroduse pe Traian in sala de ședințe.

Președintele i făcu semn să se apropie de scaunul sĕu, apoi se sculâ și cu un mic discurs confus, după cum avea obiceiŭ a le face, i spuse de onórea ce i s'a întêmplat, apoi predându-i decretul, i comunicâ pe scurt cuprinsul și-l provocâ să declare in fața tuturor, décă primesce.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Traian cu vocea emoțională mulțămi pentru încrederea cu care a fost distins și ḍise că sĕ simte fericit, că póte intra in serviciul unui institut administrat de un corp, care intrunesce in sine atâtea capacităț̆ reputate.

Președintele dete acum mâna cu el și-i spuse să sĕ înțelégă cât pentru rest cu Directorul Talion.

Apoi declarâ ședința de incheiată și sculându-sĕ, dete semnul de plecare.

Domniĭ consilierĭ de astă dată nu eșiră in acciașĭ frumósă ordine in care intraseră, ci care după cum apucâ mai 'nainte, căcĭ fie-care avea zor sĕ mérgă la masă.

Talion și cu Traian rĕmaseră pe urmă.

Amicul nostru era adênc emoționat și cu vorbe călduróse și bine simțite mulțămi lui Talion pentru valorosul sprijin ce-i dase.

„N'ai pentru ce!“ rĕspunse Talion, „sciĭ că mult puțin am fost condus de egoism in acéstă afacere, așa încât felicitându-te, pe D-ta mĕ felicitez și pe mine de succes — ér pe încă cineva, de alt ceva. Dar acum haidem la masă, căcĭ suntem așteptațĭ.“

Traian înțelese unde voia să bată Talion și alarmat sĕ întrebâ: „óre ce sĕ va mai alege și din asta?“ dar nu găsi oportun a desilusiona chiar de acum pe protectorul sĕu, care era tot odată noul sĕu șef.

XXI.

Catastrofa.

Era o ḍi frumósă de Februarie. Cerul senin era preserat icĭ colea de nuorișorĭ albĭ ca zăpada; adiia un vênt mire-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mit, căcĭ venia de prin părțile lumei, unde primăvéra era deja sosită cu florile ei profumate.

Inima lui Traian rîdea tot ca și natura cu cerul luminat, cu șoptele cele dulcĭ ale zefirului, cu ciripitul paserilor, ér umbra, care cădea din când in când pe pămênt, când vr'unul dintre nuorii cei drăgălașĭ trecea de dinaintea sórelui, adăuga la frumusețea ḑilei, carmenul variațiunei, fără a deștepta in sufletul fericiților temerea acea pré firéscă și fórte probabilă, că zefirul sĕ póte schimba în vênt, vêntul in vifor și uragan, distrugând acolo, unde incălḑește acum . . .

Și peste sufletul lui Traian, plin de simțul fericirei, trecea din când in când un nor adumbritor.

Óre aripa cea négră a grozavei nenorociri, care-i răpise cam in acelaș moment pe bietul tată-sĕu, să-și fi intins umbra sa cea înspăimêntătóre până 'n regiunea fericirei in care respira Traian, séu suflarea otrăvită, care sĕ pornise a-i omorî onórea, transpirase deja de la jadecătoria din Têmpescĭ pe la autoritățile din Riulac?

Mai scim și noi, in epoca nóstră unde puterea fulgerului ne este aservită încât trebue să vorbéscă, să scrie, să muncéscă pentru noi, tóte sunt cu putință.

Masa aștepta pe Traian și pe Talion in grădina acestuia, unde Ulpia cea sfiicióză o intinsese in pavilonul cu geamlîc colorat.

Era numai patru ouverte: pentru Talion, cu șoția și fiică și pentru Traian. Pe cei lalțĭ copiĭ ai casiĭ nicĭ nu-i vĕḑu acesta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Prânḍul decurse cam in liniște, căcĭ Dómna Talion fata unui onest preot de la țéră, nu pré era vorbărétă in societate cu Domnĭ, ér Ulpia, pe lîngă obicĭnuita genă ce simția tot de-a-una față de tată-séu cel sever, mai era cuprinsă acum de o straniă agitațiune, care-i stingea vorbele din gură.

Când Traian i adresa parola, un simplu da séu ba era rĕspunsul ei, arare orĭ rostea mai multe cuvinte in șir și când i rĕspundea, nu indrăznia nicĭ o dată a-și ridica ochiĭ până la fața lui.

Dar pe furiș, când sĕ credea neobservată, arunca câte o privire asupra lui și sĕ uita ca și dusă.

Traian era ca de vr'o douĕḍecĭ și cincĭ de anĭ, mijlociu de stat, la trup bine făcut, cu fața smédă, cu pĕr negru ca pana corbului și dat inapoi de i sĕ vedea pe intreg fruntea sa cea lată, ochiĭ i erau marĭ, albastriĭ de culórea măriĭ celei misterióse, buzele-i erau moi, cum ḍice cântecul, ér mustăcióra nu pré stufósă era intr'un perfect acord cu sprêncenile-i arcate.

Mai adaugațĭ că Ulpia cetise din poesiile lui Traian care erau fórte sentimentale, ș'apoi vețĭ putea scĭ décă roșéța ce sĕ versa asupra feței sale, când tată-séu făcea pré deschise alusiunĭ la o apropiată unire a ei cu tênĕrnl Dirigent, décă ḍicem acea roșață provenia din un simț de mânie séu de plăcere.

Lui Traian insă aceste alisiunĭ nu-i făcea nicĭ o plăcere, dar sĕ stăpâni ca om de bună crescere ș'apoi și din un simț de compătimire cu acéstă fetiță, care-i amintea puțin de ḍina sa din munțĭ, bună óre cam așa cum la teatru discul cel de hârtiă diafană, prin care pătrunde

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

slaba licurire a flăcărei de petroleu ce arde in dosul lui, îți reamintesce pe regina nopții, pe fidela protegetóre a tainiculuí amor, pe maiestósa și tot o dată drăgălașa lună. Traian sĕ stăpêni ḑicem și nu tradâ prin nicĭ un cuvênt, prin nicĭ o mișcare adevĕratele sale sentimente.

Putea-el óre in acest moment, in care sufletul sĕu sĕ simția dator de a sĕ arăta recunoscĕtor cătră acéstă familie, care-l imbrățoșase cu atâta căldură, care doria să-l lege de sînul ei cu cele mai scumpe legăturĭ, putea el, ḑicem, fi atât de nerecunoscător, ca să aducă disonanța in acest pacĭnic și plin de fericire acord?

Nu . . . ar fi fost o pornire barbară, ér Traian nu putea fi crunt față de femei; ș'apoi „avea vinul vesel" cum ḑice Francezul, adică când bea, — ér Talion avuse grije să-l regaleze cu o picătură bună, — inima i sĕ inveselea și n'ar fi putut supera nicĭ pe cel mai crunt inamic al sĕu.

După cafea cele două dame, soția și fia lui Talion sĕ retrasĕră. Traian rĕmase singur cu Talion.

Cu cât sĕ risipea mai mult aburéla vinului, cu atât amicul nostru resimția mai tare lipsa Ulpiei; de și zarea ce reversa dînsa in sufletul sĕu era numai un slab reflex al unei alte lumine, totușĭ sĕ deprinsese cu ea, și acum, când nu-i mai lumina, deveni din ce in ce mai posomorît. Astă posomorîre sĕ resimți și in conversațiunea sa, care de la lucrurĭ plăcute, trecu la cestiunĭ mai serióse.

Cei doui funcționarĭ finanțiarĭ sĕ ințeleseră asupra intregei organisărĭ a succursalei, ér după ce puserĕ la calo lucrurile oficiale, Traian incepu să-i spună lui Talion, cum stetea la banca din Têmpescĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Bine că ai scăpat,!“ i ḍise Talion, „spurcatul de ovreiŭ te-ar fi nenorocit la cele din urmă. Ii cunosc, sciŭ ce sunt in stare, veḍi numai să nu-ți intinḍă vr'o cursă când îți vei preda agendele. Spuneai că de la demisionarea directorului Fluc ai cheile de controlă ale cassei, o imprejurare din care jupănul Laib ar putea să-și facă o teribilă armă, de nu vei lua séma . . .“

„Pentru Dumneḍeu,!“ îl întrerupse Traian, „la ce gând mĕ aducĭ!“

Talion îl privi alarmat in ochĭ.

„Sâmbătă la incheerea cassei am constatat o lipsă de o miĭă de fiorinĭ!“ rĕspunse Traian la intrebarea cea mută a lui Talion.

„Și creḍĭ că ovreiul . . .“

„Sunt in mare pericol, Domnule Director!“

„Explică-te pentru Dumneḍeu,“ zori Talion alarmat.

„Cassarul nostru, un om bătrên,“ ḍise Traian, „era disperat, m'a rugat să nu fac arătare oficială. Am trimis pe la tóte persónele la care am presupus, că a putut fi erórea. Nicĭ una insă n'a recunoscut că ar fi primit pré mult. Depeșa prin care m'ai chemat mi s'a adus la un bal . . .“

„Bal, acum? in sĕptĕmâna brânḍiĭ?“

„Da, reuniuuea femeilor din Têmpesclĭ a găsit cu cale de câțiva anĭ in cóce, să dea balul scurt inaintea inceperei postului.“

„Așa, értă-mĭ intreruperea și continuă te rog.“

„După ce am cetit depeșa D-tale, dintru întâiŭ voiam să-țĭ rĕspund, că nu pot veni și eram să te rog ca să amânĭ afacerea asta, dar apoi am aflat din intêmplare, că cestiunea inființărei unei succursale era așa de inaintată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

încât ați numit deja funcționarĭ și apoi incă și din alte cause îmĭ schimbai prima decisiune și veniĭ."

„Să nu-ți pară rĕu de asta. Ovreiul póte nicĭ nu va fi sciind despre lipsă . . ."

„Cum să nu, chiar firma lui era una din acelea la care am presupus o eróre."

„Ați intrebat dară și la dênsul?"

„Da!"

„Rĕu, fórte rĕu, căcĭ décă erórea s'a comis la el, atuncĭ să sciĭ, că-și va construi o armă din acéstă afurisită intêmplare. Te va invinovăți pe D-ta . . ."

„Étă gândul, care m'a făcut să tresar mai adinéorea, cu atât mai vêrtos, fiind-că la plecare n'am avut timp să spui nimenui, de cât tot unui om d'ai lui Laib, pe care l'am intâlnit la gară, că vin aicĭ."

„Din rĕu in mai rĕu!"

„Și nicĭ cheile cassei nu le-am putut lăsa la nimeu, le-am adus cu mine."

„Și asta-ți póte aduce neplăcerĭ, însă numai pasagere; in fond e bine, căcĭ nu sĕ póte altera, in lipsa D-tale, statul cassei."

„Décă nu o vor deschide cu forsa."

„Nu cred . . . dar tréba stă fórte rĕu pentru D-ta."

„Noroc, că sórtea nu-mĭ mai atêrnă de la placul unor ómenĭ ca și Laib."

„Eștĭ in mare pericol. Ovreiul va lovi in caracterul D-tale. La acésta îl indémnă nu numai canónele talumdului sĕu, ci și mintea sa cea ovreiéscă deprinsă cu apucăturĭ rele. Acéstă minte i ordonă să te facă imposibil ca Dirigent al succursalei nóstre."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nu te înțeleg!“ făcu Traian îngâlbinindu-sĕ, ceea ce dovedia, că înțelesese fórte bine, dar și el ca toți ómenii, nu voia să crédă extremul reului și spera, că lămurirea ce cerea de la Talion cu acele trei cuvinte pe care le rostise speriat, îi va desminți temerile sale.

„Pe scurt ḑis,“ explicâ Talion, „ovreiul te va urmări ca pe un criminal.“

„Pentru Dumneḑeu,“ exclamâ Traian tremurând.

„Să scii de bine, că așa sĕ va intêmpla,“ afirma Talion agitat. „Prost lucru,“ adause el apoi, „ai pe cineva, care să-ți dea mână de ajutor la asemenea cas?“

„Pe nimenĭ, sunt perdut, căcĭ veḑi Domnule Director, simplul gând, că s'ar putea intêmpla o asemenea grozăveniă, m'a lipsit de facultate cugetărĭ . . .“

„Cum, n'ai pe nimenĭ“ repetâ Talion mirat, „par' că ḑiceai, că-ți trăiesce tatăl D-tale.“

„Ah, da îmĭ trăiește, dar e bĕtrân, neputincios și ce-i mai rĕu, fórte impresionabil. Sufere de congestiunĭ la cap și, cum prețuesce onórea mai presus de tóte, mi-e témă că in casul presupus de D-ta, ar succomba, n'ar putea suporta o asemenea lovitură . . . ar muri.“

„Trist, trist . . . nespus de trist, trebue să te preparĭ la acel eveniment sinistru, căcĭ cu cât mĕ gândesc mai mult, cu atât mai convins sunt, că ovreiul va procede in contra D-tale, — ba că va fi proces deja.“

„Să mĕ intorc cât mai de grabă a casă, să sfêrșesc acéstă necertitudine consumătóre, și să fac pept adversităților décă sĕ va fi sculat in contra mea, să sdrobesc pe inamicĭi mei!“ astfel exclamâ Traian sculându-sĕ și voind să plece.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Stai, unde vocscĭ să te ducĭ?“ i strigâ Talion, „trenul nu plécă de cât pe la șése, acum dabia avem patru. Décă ai lua trăsură, ți-ar trebui cel puțin patru-spredece ore, până când locomotiva te duce in patru ore la Têmpescĭ. Stai, îți dic, să chibzuim lucrul intre noi, să vedem ce-i de făcut!“

„Ce să fiă de făcut și la ce ne póte folosi chibzuéla,“ rĕspunse Traian revenind obosit la masă, „de vreme ce nicĭ nu sciu ce mĕ amenință.“

„Să-ți spui eu, dar ședĭ jos!“

Traian sĕ puse sdrobit pe scaunul, pe care-l părăsise mai adinćorea.

„Vreai să afli ce te amenință? Afară de acele adversitățĭ tóte, ce ți le-am enumĕrat deja, și pe care nu mai voiesc să le repet, te amenință pericolul de a fi destituit din postul la care eștĭ numit prin decretul, ce încă nicĭ nu s'a incălțit binc in buzunarul D-tale.“

„N'ar fi nenorocirea cea mai mare dintre câte mi-ai pus in vedere,“ rĕspunse Traian.

„Așa!“ făcu Talion posomorîndu-sĕ.

Traian era pré agitat ca să fi putut observa indată impresiunea cea rea, ce făcuse asupra lui Talion observarea sa de pe urmă, prin care fără de voie trădase puținul interes, ce avea pentru intențiunile acestuia.

„Dicĭ că perderea postului de Dirigent al succursalei nóstre nu-ar fi cea mai mare dintre nenorocirile, care pot să te ajungă,“ incepu Talion, apoi urmă cu óre-care amărăciune, „cred și eu, că puțin îțĭ pasă, décă mie, care te-am recomandat cu atâta căldură, mi sĕ ingreunéză nespus de mult posițiunea la institutul nostru, ba devine póte chiar imposibilă.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ah, Domnule Director!“ exclamă Traian cu durere, „nu-mĭ presupune o inimă așa de ingrată. Cât voi trăi, îțĭ voi rĕmânea recunoscător și orĭ când, mĕ vei găsi gata a-țĭ dovedi gratitudinea mea. Dar acum sunt in o stare de necapacitate totală, nu sciu ce mai ḑic, decum să sciu ce să fac . . .!“

„Te cred Domnule . . . colegă,“ de astă dată sĕ resimți óre-care forțare la pronunțarea acestui titlu, dat mai nainte cu atâta profusiune, „și tocmai pentru că te cred și mĕ incred cu totul in caracterul D-tale, voiesc ca să te scap din ghiarele ovreiului. Dar, pentru ca să pot face asta, este de lipsă să fi sincer . . .“

„Domnule Director!“ exclamă Traian mîhnit.

„Nu mĕ indoesc câtuș de puțin de sinceritatea Dtale,“ continuă Talion, „am voit să ḑic dară, că trebue să-mĭ rĕspundĭ la intrebările mele, ca și duhovnicului D-tale când i te mărturisescĭ.“

„Intrébă,“ ḑise Traian obosit.

„Sciĭ de bine că nicĭ o altă neregularitate nu țĭ sĕ póte imputa de cât aceia ce ai comis sâmbătă, neraportând despre lipsa constatată in cassa băncii?“ adresându-i acéstă intrebare, Talion îșĭ aținti privirea neclintit in ochiĭ lui Traian.

Acesta rĕspunse fără emfasă, simplu și deschis:

„Cât despre asta sunt singur de mine!“

„Atuncĭ este bine,“ observă Talion, apoi adause, „reculege-te decĭ ca să-țĭ potĭ redobêndi sângele rece, de care vei avea trebuință pentru a scăpa din mrejele ovreiului. Étă că damele revin, vom petrece in societatea lor ora ce ne trebue încă, până să mergem la gară.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Damele veniau, dar nu aveau nicĭ decum aerul ca și când ar voi să-și petrécă.

Amêndouĕ erau speriate.

Mai ales Ulpia tremura cu tot trupul. Sosind mai aprópe, Talion observa agitațiunea lor și-și ḑise:

„M'am temut eu de una ca asta, étă că s'apropie catastrofa," apoi adresându-sĕ cătră Traiau i ḑise, „curagiŭ dragul meu, nu-ți perde presența, față cu damele, care după cum vĕd aduc scirea, ce am așteptat-o in tot momentul de când m'ai pus in curentul imprejurărilor Dtale."

„Ce este?" intrebâ Traian forțându-sĕ a rĕmânea liniștit.

„Poliția," i șopti Talion.

Traian șovăi.

Dómna Talion luâ pe soțu sĕu la o parte ér Ulpia se opri consternată și aruncâ pe furiș o privire de compătimire asupra amicului nostru.

„Este cum am presupus," sĕ adresâ Talion cătră Traian, „te caută de la poliție, ca să te escorteze inapoi la Têmpesci."

Traian își acoperi fața cu amêndouĕ mânile și o tresăritură convulsivică tradâ nimicitórea impresiune ce făcuse asupra lui acéstă scire, cu tóte că era preparat de a o primi.

Ulpia nu-și mai putu reține lacrimile și incepu a plânge cu hohot.

„Liniștesce-te copila mea," i ḑise Talion pe când soția lui sĕ incerca a-și duce copila de acolo, „totul este numai o intrigă blăstămată, pé care o vom sfărma."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Domnișóră," incepu Traian, care-și mai stăpênise puțin aflicțiunea, „îți mulțămesc din sufiet pentru compătimirea D-tale, și crede-mĕ că nu ai consacrat-o unui nedemn. Adio," vocea sa tremura.

„Ah tată, tată, nu-l lăsa să plece singur, du-te cu el," exclamâ Ulpia, care in acest moment de detresă, sĕ desbrăcase de sfiéla ei cea obicĭnuită. Traian, ca să ésă, avea să trécă pe dinaintea ei. Ulpia i sĕ puse fără de veste in cale, îl cuprinse cu brațele, și sarutându-l pe frunte i ḍise „adio!" apoi fugi ca o căprióră gonită.

Dómna Talion sĕ luâ in urma ei, lăsând pe soțu-sĕu singur cu Traian.

„Haidem," ḍise Talion, „voi trimite după o birje, și vom merge impreună la gară. Décă mâine nu-mĭ vei telegrafia nimic, să scĭĭ că poimâine voi fi la Têmpescĭ."

XXII.

Faime.

Sărutarea ce Ulpia depusese pe fruntea lui Traian, îl ardea nespus de tare. Avea o simțire ca și când ar fi fost infierat, și acéstă simțire era atât de puternică, încât i coverși pe tóte cele lalte, și-l făcu de suportâ cu mai mare cumpĕt, de cum sĕ așteptase Talion, ba chiar și el insușĭ, sensațiunea ce sĕ produse la gară și pretutindenĭ unde fu vĕḍută escortarea sa cu gendarmĭ.

Il pusese intr'un cupeu de clasa a treia, și doui gendarmĭ cu puscile a mâna sĕ așeḍaseră față cu el. Aveau ordin a-l ridica de orĭ și unde l'ar găsi și a-l escorta la inchisórea de cerc din Têmpescĭ, unde era să fiă depus in

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

arest preventiv și reținut în decursul instrucțiunei procesului seu intentat de vicepresedintele băncii din Têmpesci în numele acesteia pentru crimă de defraudare.

Astea i le spuse lui Traian unul dintre gendarmi, cu tóte că nu-l intrebase. Păzitorul legilor se induioșase însă la vederea acestui têuër, care nu părea nici de cum deprins cu crima, și pe care o persónă de cea mai distinsă reputațiune, Directorul băncii Patria, îl însoțise până la stațiunea drumului de fer.

Traian ascultase, ca și mistuit de o stranie distracțiune la explicările, ce-i făcuse gendarmul asupra urmăririi sale, apoi, după ce-i mulțămise prin o slabă inclinațiune a capului, recăduse intr'o profundă meditațiune.

Ce deosebire, o Dómne, între gândurile sale de acum și între acelea ce le avuse la venirea sa.

Acompaniamentul era tot acelaș; și acum zuruiau și hurducau rótele vagónelor, și acum din când în când o șuerătură pătrundétóre a locomotivei anunța vr'o stațiune, séu vr'un punct mai dificil al terasamentului, și acum transpira acelaș miros caracteristic, pe care-l respândesce fumul cărbunilor de pétră, dar acum astea tóte nu-i mai reaminteau lui Traian de sirenele Bucurescilor, de dulcețurile gustate prin lume, căci dinaintea sa vedea baionetele gendarmilor, care-i aducea mereu aminte de rușinea ce pățise, de cupa și mai amară ce-i era destinată, ca s'o golésca. Dar din când în când totuș uita de astea tóte, intrebându-se: óre datu-i am eu prin vorbele mele, prin purtarea mea vr'un drept ca în momentul în care orî ce altă fată, — afară numai póte de una — ar fi fugit de mine, să mĕ sărute? — Dar părinții ei, de ce nu o reprobară óre pentru acest fapt necuviincios?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Nu era în stare a-și da nicĭ un rĕspuns la aceste intrebărĭ, de și-și frămênta creerii de era aprópe să nebunéscă. Ér când credea a fi găsit o soluțiune acceptabilă a acestei grozave enigme, un zirgăit de arme, produs de vr'o mișcare a vr'unuia dintre gendarmĭ, îl speria din meditațiunile sale și-i ștergea acea slabă urmă ce credea a fi găsit spre calea deslegărei.

„Am să scap de voi," își dise el apoi, „adĭ, mâine, poimâne în fine óre-când, o dată am să scap, dar cum voi putea eu óre scăpa de martirul, în care voia nemilósei întêmplărĭ m'a aruncat? O Coralio, pentru tine mi-am jertfit cele mai dulcĭ aspirațiunĭ, pentru tine am alergat după lanțurile sclaviei și étă, ce preț mi să cere . . . Biata Ulpia! . . . Trebue s'o jertfesc! Dar tot odată cu ea voi jertfi și ceea ce numai prin ajutorul ei am dobêndit, ce tot numai prin ea aș putea susține. Tată-sĕu numai cu gândul, că-i voi deveni ginere, m'a protegiat, numai cu acest gând îmĭ va veni intru ajutor, ca să mĕ scape de persecuțiunea ovreiului și să-mĭ redea onórea . . . O Dómne, Dómne, grozavă este tentațiunea în care m'ai adus. Décă primesc în tăcere ajutorul lui Talion, décă nu-i spui, că să înșélă creḑênd, că iubesc pe fiă-sa, și că voiesc s'o iau în căsătorie, atunci comit o mîrșăvie . . . Décă însă voi respinge ajutorul lui, atunci din protector, se va face cel mai inversunat persecutor!"

Din nou întrerupse un zirgăit de arme pe Traian.

„Da!" reluă el înfiorându-se, „sórtea mĕ admonestéză, étă ce-mĭ va fi partea mea, décă voi respinge unicul ajutor ce mi să dă cu inimă bună. Dar Coralia, ah Dómne, Coralia . . . Însă am eu óre dreptul, ca să leg sórtea ei de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sórtea mea, a unui om persecutat de adversitate, despuiat de cel mai scump odor, despuiat de onóre, condamnat cine scie pentru ce crime, ce-mĭ vor mai găsi dușmaniĭ mei? Nu pot, nu, nu, și totuș de unde să iau curagiul ca să comit actul de necredință, cununându-mĕ cu Ulpia?

„Domnule," i ḍise in acest moment unul dintre gendarmĭ, „vom ajunge târḍiu la Têmpescĭ și póte nu va fi nicĭ o birjă disponibilă la gară. Ar fi bine să comandăm una prin telegraf, la următórea stațiune."

„Da, Domnule, da, te rog s'o facĭ. Iți mulțămesc de atențiunea D-tale," rĕspunse Traian cu voce durerósă și luând un bilet de bancă din portofoliŭ îl intinse gendarmului, „te rog să acoperĭ cu aceștĭ banĭ spesele depeșei și taxa pentru birjă."

„Nu Domnule, nimic din ceea ce ai asupra D-tale," i ḍise gendarmul, „nu sĕ mai póte instreina. Judele de instrucțiune trebue să găséscă tóte așa precum erau, când ai ajuns sub paza nóstră."

„Dar apoi?" intrebâ Traian uimit.

„Să nu creḍĭ," replicâ gendarmul zimbind, „că am să plătesc depeșa și birja din punga mea, spescle astea le avansézĕ procurorul, care le va reclama apoi de la D-ta."

„Iți mulțămesc," mai ḍise Traian, apoi recăḍu érășĭ in meditațiunele sale chinuitóre.

„Nebunul de mine," îșĭ ḍise el, „stau la cumpănе, ca și când cele doue fete, mĕ vor mai voi, după ce am servit de obiect de ocupațiune gendarmilor, procurorului, judelui de instrucțiune, temnicerului. Ulpia nu s'a gândit la astea tóte când m'a imbrățoșat. Dar când îșĭ va lua mai bine séma sĕ va potoli primul ei foc, sĕ va stinge cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

totul. Ér Coralia, care va audi pe fie-care moment hula mea, căci ómenii toți sĕ vor grăbi a-i spune, tot ce mĕ va putea degrada in ochii ei . . . O tu sfîntă libertate, tu măréță ḍină a neartêrnărei, cât de aspru mĕ pedepsescĭ pentru necredința ce am comis in contra ta de dragul ei. Și ce infricoșată rĕsbunare voiescĭ să săverșescĭ asupra mea! Drept preț al umilirei mele sub jugul robiei îmĭ destinezĭ pe Ulpia. —

Dar nu mai reproducem lamentațiunele lui Traian, ci ne vom mărgini a spune, că ajunse la Têmpescĭ cătră ḍece óre séra și că fu condus de-a dreptul la închisóre, unde-l primi ingrijitorul și-l depuse in o chilie din cele destinate pentru preveniți.

Il părăsim muncit de chinurile sufletescĭ cele mai nespuse, căci ingrijitorul temniței îl informâ despre mórtea bătrênului Panait, legând de acéstă impărtășire speranța, că judele instructor a doua ḍi după prima ascultare îi va da permisiunea ca să asiste la ceremoniile funebrale ale tatălui sĕu, de care îngrijise președintele băncii, Domnul Pucle.

Firesce că de o cam dată, numai sub pază va putea eși din inchisóre, adause temnițerul.

„Ah tată, tată ce pĕcate ai avut și tu,“ exclamâ Traian, „tu, care ți-ai perdut viéța când ai audit că fiul tĕu este bănuit de o crime, tu să fi condus la ultimul tĕu lăcaș de polițiștĭ, care vor păzi pe unicul tĕu copil ca să nu fugă. Și când preoții îți vor cânta lugubrul vers de vecînica pomenire, polițiștiĭ in loc să-i dea regaz fiului tĕu ca să arunce o mână de pămênt pe rĕmășițele tale, îl vor lua și-l vor duce d'acolo intre hoți și tâlharĭ . . . !“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Têmpesciĭ este un oraș mic. Ca prin tóte orașele cele micĭ, așa și in Têmpescĭ, vecinul sĕ interesézĕ de vecin, îĭ cunósce familia, tóte imprejurările, este informat de tóte evenimentele intêmplate la vétra sa și astfel trebue să presupunem că intregul oraș scia despre mórtea bătrênului Panait, despre incidentul cu miĭa de fiorinĭ de la bancă și despre depunerea lui Traian in arest preventiv.

Catincuța, din întêmplare, prin nisce conexiunĭ ce servitórele mamei-sale intrețincau cu casarma gendarmilor, aflase tóte ce scia lumea, și despre care vorbia a doua ḑi toțĭ ómenĭĭ din Têmpescĭ, dar mai aflase incă și de scopul călĕtoriei lui Traian la Riulac.

Acest scop, după informațiunele ei, care veniau din un izvor atât de sigur precum póte fi gura unui gendarm, nu fusese altul, de cât acela, de a sĕ fidanța cu fata directorului Talion din Riulac.

După ce servitórea i raportase acest detaliu interesant, de altmintré in contra-ḑicere cu faimele publice, care invinovățiau pe Traian, că ar fi voit să fugă cu miĭa de fiorinĭ furațĭ din cassa băncii, Catincuța dăbia aștepta să soséscă timpul cuviincios pentru a sĕ duce la Coralia, ca s'o mângăie cu scirea, că Traian nu este hoț, după cum spunea lumea, de óre-ce un om, care merge să sĕ logodéscă nu póte să-și uite atâta de sine, încât să fiă in stare a-și compromite viitorul prin o defraudațiune.

Cât era de bună de inimă, drăguța Catincuță!

Când in fine îșĭ putu indeplini arḑĕtórea dorință, o găsi pe Coralia, cu ochiĭ inroșițĭ de plâns, ér cocóna Zamfira era aprinsă și tot odată mîhnită. Părea că mama avuse serióse explicărĭ cu fiă-sa, căcĭ la intrarea Catincuțiĭ sĕ făcu o adêncă tăcere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Sărut mâna . . . ce mai facĭ Coralio?“ cu aste cuvinte sĕ anunță drăguța Catincuța.

Nu primi nicĭ un rĕspuns.

Așteptâ cât așteptâ, apoi incepu din nou:

„Mergeți de séra la priveghiat?“

Trebue să scim că Catincuța intreba, décă cocóna Zmaranda și Coralia voiesc să ia parte la un serviciŭ preoțesc ce sĕ ofițiază morților in preséra ḑilei de inmormêntare. De óre-ce pe atuncĭ nu era alt mort prin Têmpescĭ de cât bătrênul Panait, intrebarea ei de bună sémă sĕ referise la priveghiatul acestuia, după cum și fu ințelésă, căcĭ pe Coralia o podidiră lacrimile.

„De ce plângĭ?“ o intrebâ Catinca cu o compătimire, care nu putea fi sinceră tot precum nu fusese sinceră nicĭ intrebarea ei, căcĭ bine-și putea explica starea sulletéscă a verișórei-sale.

„Lasă-mĕ,“ cu aste cuvinte sĕ feri Coralia de mângăierea Catincuțiĭ.

„Iți mai aducĭ aminte mătușică,“ sĕ adresâ nepóta cătră mătușe sa, „alaltaerĭ la bal cum a primit Domnul Traian o depeșă și cum a ḑis apoi că trebue să plece.“

„Da,“ rĕspunse cocóna Zamfira pe scurt, ca și când ar fi voit să ḑică, „Slăbește-ne cu flecăriile tale.“

O scênteiă căḑu in inima Coraliei la audirea numelui ce-i devenise atât de scump și tot odată atât de redutat. Cu privirea mai inviorată, căuta in fața verișórei-sale, ca și când ar fi voit să citéscă acolo cu ce intențiune adusese vorba despre nefericitul Traian.

„De la bal,“ reluă Catincuța, care cu fina simțire inăscută femeelor pentru asemenea lucrurĭ observase indată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

adêncul interes al Coraliei, „de la bal a plecat de-a dreptul la Riulac.“

„De unde sciĭ?“ intrebâ Coralia, ș'apoi fără a aștepta, rĕspunsul Catincuțiĭ, exclamâ, ca și când ar fi vorbit cu sine, „décă a fost la Riulac, nu sĕ póte nicĭ de cum să fi fugit cu banĭ, după cum ḑice lumea.“

„Și eu sunt de părerea ta,“ afirmâ Catincuța, cam surprinsă de exclamațiunea Coraliĭ, care denota o óre care orientare in causa lui Traian.

„Nu sciu ce vĕ tot batețiĭ capul cu acest om,“ incepu cocóna Zamfira, „lăsați-l colea inchis unde este. Décă nu va fi vinovat va scapă, décă-i vinovat îșĭ va lua pedésa.“

„Nu-i vinovat,“ reincepu Catincuța.

Decisiunea cu care exprimâ acésta sentință i atrase un zimbet dulce din partea Coraliĭ.

„Ce poțiĭ sciĭ tu!“ exclamâ cocóna Zamfira.

„Am aflat de la servitórea nóstră,“ exclamâ Catincuța cu mult zel, „este logodită cu un gendarm, ér logodnicul sĕu a audit de la gendarmiĭ, carĭ l'au escortat pe Traian de la Riulac până aicĭ. Gendarmilor le-au spus servitórele Directorului . . .“

„Ce fel de Director?“ o intrerupse Coralia, care asculta cu nespusă sete.

„Directorul de la banca Patria din Riulac!“

„La el a fost?“ strigâ Coralia plină de bucurie și apropiându-sĕ cu dragoste de Catinca. „Ah da, mĕ cam gândisem eu că a mers ca să priméscă postul de Dirigente la succursala, ce Patria va inființa aicĭ.“

„Unde Nicolae Bardă va fi adiunct?“ intrebară Catincuța și cocóna Zamfira ca din o singură gură.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Da acolo!“ afirmâ Coralia a cărei frunte sĕ inseninase, a cărei ochĭ strălucĭau de bucurie.

„Sĕ póte!“ ḑise Catincuța cu ton lungit. „Dar aștéptă, sĕ auḑĭ prețul pentru care i s'a dat acel post,“ adause ea cu multă rĕutate, care sĕ vedi intru câtva in vocea ei, cu tóte că sĕ sforțase a părea așeḑată.

Coralia tresarĭ, căcĭ acea rĕutate de și ascunsă, pătrunse prin vĕlul fățărieĭ și-i merse drept la inimă.

Sĕ făcu o mică tăcere.

„S'a logodit cu fata Directorului,“ ḑise apoi Catinca.

Coralia-și puse mâna pe inimă; i bătea de părea că voiesce să-i sfâșie peptul, era aprópe să leșine.

„Veḑĭ,“ exclamâ cocóna Zamfira, „tu insă eștĭ atâta de nesocotită, de-ți mai bați capul după el și-ți amărescĭ sufletul de sórtea lui.“

XXIII.

Pălmuirea.

Judele instructor, după primul interogator, liberase in adevĕr pe Traian, trimise cheile ce găsise asupra lui la bancă, și permise prevenitului a merge a casă, ca să véḑă de așeḑarea la ultimul lăcaș a osemintelor bĭetului sĕu tată.

I puse numai in vedere că sub nicĭ un pretext, fără scirea parchetului să nu părăséscă orașul, ér alte dispositiunĭ de pază nu luă impotriva lui.

Era pe la ḑece ore diminéța, când Traian furișându-sĕ pe strade laterale, ajunse a casă. Tată-sĕu era deja așeḑat in sicriu și pus pe catafalc. Servitórea și nisce ómenĭ de la un institut de pompe funebre erau imprejur.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Când îl vĕdu servitórea incepu să plângă, apoi i de'e biletul, ce tată-sĕu primise de la Pucle și-l pusese pe masă, de unde servitórea voise să-l ia, a doua ḑi, căcĭ avea să servéscă cafeaua pe acea mésă, dar bătrênul i spusese să-l puiă indĕrĕt tot acolo pe mésă, pentru ca Traian să-l găséscă indată ce va veni a casă.

Étă de ce servitórea avu atâta grije de acest bilet.

Scim ce conținea.

Pucle îl avisa despre revisiunea cassei ce avuse loc in fatala ḑi de Duminecă.

„Toțĭ pentru mine, numai ovreiul in contra mea!“ scrĕșni Traian după ce cetise biletul, „și totușĭ să succombez, o ceriule unde ți-e dreptatea, aicĭ față de acest mort trebue să te intreb?“

Mecanicesce indoise biletul la loc și-l pusese in buzunar.

Apoi sĕ ocupâ de acele multe detailurĭ durerósc, ce reclamă arangearea ultimelor onorurĭ date unui mort și găsi spre mirarea sa, că președintele Pucle ingrijise de tóte.

Acéstă descoperire îl induoșâ și-șĭ ḑise: „Veḑĭ acest om, mi s'a arătat cam potrivnic, când m'am dus la el, ca să-i cer votul și protecțiunea pentru numirea la postul de contabil, ér protectorul meu de atuncĭ . . ovreiul cel spurcat . . .“

Servitórea 'l intrerupse poftindu-l la masă.

Traian dabia s'atinse de bucate, ér după ce sĕ sculâ de la tristul sĕu prânz, — servitórea incă nicĭ n'avuse bine timp a deservi, — i veni o mare surprisă

Vicepreședintele băncĭĭ din Têmpescĭ, Domnul Avram Laib intrâ cu o față plină de jale și sĕ puse oftând pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

un scaun la piciórele mortului, unde stete mai mult timp, privind in tăcere la cadavru, ținêndu-și bărbia cu mâna și clătinind mereu din cap.

Să ne profităm de acéstă indelungată pausă, pe care Traian in luptă cu legitima sa mâniă nu sĕ indură a o intrerupe de frică să nu profaneze pacea cea sfântă a mortuluĭ, — să ne profităm dară de acéstă tăcere pentru a ne explica strania aparițiunea a ovreiului, care nu putea fi nicĭ opera compătimirei, nicĭ resultatul imboldului de pietate către vechiul sĕu asociat, cum sĕ incerca Laib a infățoșa presența sa la acest loc.

Scim că in diminéța acelei ḍile — lunĭ — consiliul de administrațiune avea să țină o ședință.

Ea sĕ și țĕnu sub președința lui Laib, căcĭ Pucle preferise a sĕ absenta, pentru a nu provoca vr'o discusiune asupra cambiilor din portofoliŭ, intre care, după cum scim, sĕ aflau și acceptele sale cu subsemnăturile cele contrafăcute.

Ovreiul găsise deja inlocuitorĭ pentru cassar și ajutor de cassar și voia să-i așeḍe definitiv in acele posturĭ, lipsind atât pe Lustic cât și pe Smalț de ele.

Dar Smalț aflâ despre acéstă dispositiune și vĕḍêndu acum, că are să pice și el in grópa, pe care, ce-i drept, nu o săpase el, pe care insă ar fi putut s'o inchiḍă, ceea ce nu făcúse anume cu ascunsa intențiune ca să rĕstórne pe Lustic și pe Traian, vĕḍêndu ḍicem primejdia, sĕ puse pe muncă. Scim că umblase prin piață, ca să caute unde a putut da Lustic miĭa de fiorinĭ ce lipsia, și că unul dintre cei in trebaț, i spusese, că baniĭ primiț i-ar fi dus nenumĕrațĭ la Domnul Pucle. Mai scim că nicĭ nu intrebase pe pre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ședințe și nicĭ la cassă nu menționase nimic despre acéstă împrejurare, dar acum, când sĕ ingroșâ tréba și pentru el, alergâ la Pucle

Am vĕdut la timpul sĕu, că acesta constatase deja prisosul de o mĭiă de fiorinĭ in cassa sa, decĭ cum aflâ de la Smalț conexul lucrurilor, alergâ intr'o fugă la bancă, unde găsi pe consilierii adunați in ședință.

Cu două cuvinte Pucle explicâ starea lucrurilor și, aceste două cuvinte silirĕ pe Laib a bate in retragere. Amploiații cassei furĕ restituiți in posturile lor, Pucle alergâ la parchet, ca să scótă pe Traian din arestul preventiv.

Judele de instrucțiunea îl liberase deja și era fórte vesel, că scăpase de acest bucluc, cum numia el causa lui Traian.

Laib pândise pe Pucle, căcĭ era tare ingrijat de urmările pașilor sĕĭ, intreprinse intru nimicirea lui Traian, pașĭ cam pripiți, după cum trebuia să-și mărturiséscă și el acum.

Auḍind, că Traian este deja liber și că sĕ află a casă ḍise cătră Pucle:

„Mĕ voi duce la el și-i voi face scusele mele. D-ta să nu-i vorbescĭ nimic despre tóte astea, așa te rog. Sciu că in lipsa lui ai purtat de grije, ca tóte să sĕ facă in bună regulă pentru inmormêntarea bătrênului Mistrel. Interesul meu cere acum să ḍic, că s'au făcut de D-ta in calitate de președinte al băncii și cu spesele ei,-după cum in adevĕr îți vom intórce tot ce ai cheltuit cu acéstă ocasiune. Te rog numai să nu mĕ contraḍicĭ, chiar in interesul D-tale te rog, m'ai ințeles?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Bietul Pucle înțelese pré bine și tăcu, căci afurisitele acții erau in continuă scădere.

Laib venise dară să-și facă scusele. Vom afla numai de cât cum înțelese ovreiul implinirea acestei datorii.

„Vedi cum este omul,“ incepu el intr'un târțiu după ce oftase de nenumărate ori, și-și clătinase capul, de părea că-i apucat de tremuriciu, „ca flórea câmpului, așĭ este mâine nu. Dar morții cu morții, și vii cu vii,“ adause el adresându-sĕ de-a dreptul cătră Traian, „să eșim in odaia d'alăturea,“ continuâ apoi sculându-sĕ, „am să-ți spui o veste, care te va inveseli după atâta intristare, și te va mângâia de loviturile sorții, ce ai suferit in aste două dile.“

Traian, cu inima indoită, merse după ovreiu in odaia cea laltă, unde sĕ puse pe o canapea.

„Ce te uiți la mine cu atâta mânie?“ incepu ovreiul apoi îșĭ rĕspunse tot el: „dar sciu și înțeleg pornirea D tale. Insă uită de rĕul ce ți s'a făcut, căci mĭ-a succes a descoperi nevinovăția D-tale.

„Așa!“ făcu Traian cu un suspin de ușurare.

„Da Domnul meu, am găsit miia de fiorinĭ.“

„La cine?“

„Nicĭ n'ai crede!“

„La D-ta póte?“

„Ba nu, la președintele Pucle?“

„Nu sĕ póte!“

„Vedĭ că nu credĭ, dar este așa cum am dis.“

Laib sĕ apucâ acum de-i spuse cum sĕ descoperise adevĕrul, atribuind sie-și și ostenelelor sale acéstă descoperire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nu sciu ce să ḍic de Pucle,“ sfîrși ovreiul. „I-ai făcut vr'un rĕu vr'o dată?“

„Nicĭ o odată.“

„Și totuș . . .“ Laib tăcu fără de veste, ca și când i-ar fi scăpat mai mult, de cum voisc să spuiă.

Urmâ o mică tăcere.

„Domnule Laib,“ incepu Traian cu voce decisă, „Dta umbli să mĕ aṭiți in contra Domnului Pucle, insă zadarnică este incercarea D-tale, căcĭ Domnul Pucle s'a purtat in acéstă imprejurare ca un părinte față de mine, ca un frate față de reposat.“

„Ah, voiscĭ să ḍicĭ de îngrijirea ce a dat mortului și credĭ că a făcut-o din indemnul sĕu?“

„Din al D-tale dóră?“

„Să sciĭ că eu am fost acela, care l'am adus la ideia să facă astea tóte, insă nu din punga sa . . .“

„Din a D-tale nu primesc . . .“

„Sciam, pré bine o sciam, d'acea nicĭ n'am indrăznit a-ṭĭ oferi de la mine. Tóte s'au făcut cu spesele băncĭĭ.“

Cerbicia lui Traian părea a mai ceda puṭin.

„Da, Domnul meu,“ continuă Laib mai cu foc, căcĭ observase impresiunea ce produse ultima sa minciună asupra ascultătorului sĕu, „banca este aceea, care a credut de a sa daṭorie, ca să nu părăséscă pe acel bărbat, care a murit, cum am ḍice pentru interesul băncĭĭ, de o mórte causată chiar de-a-dreptul, de și fără de voie, de cătră președintele ei.“

„Ce spui Domnule Laib? Dumneḍeul meu, să fiă drept óre, că Domnul Pucle să fi avut o parte activă la mórtea tatălui meu?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Cum, ce fel, dară nu scii, că președintele Pucle în zelul său cel exagerat, a alergat aicĭ la tatăl D-tale. Din nefericire Domnul bătrîn era pe trepte. Pucle, nesocotit, i strigă în sus, că ești urmărit pentru defraudațiune. Acéstă scire îl lovesce pe tatăl D-tale ca și un trăznet, își perde puterile și cade peste bariera scărei jos pe lespedile cele dure, unde expiră la moment. Ce, n'ai sciut astea tóte?“

„Nu, căcĭ nu eram dispus a întreba și nicĭ măcar a asculta la cele ce s'ar fi spus de voie bună.“

„Însă lucrul s'a petrecut tocmai după cum ți l'am descris. Pucle să speriâ, de era să cadă și el . . . Dar apoi să reculese. Din acel moment firesce, că-l apucâ o căință amară.“

„Sărmanul!“

„Îl compătimescĭ, D-ta, pe el?“

„Este în adevĕr de compătimit, căcĭ n'a avut nicĭ o intențiune rea, — și totuș și-a încărcat sufletul cu o căință.“

„N'a avut nicĭ o intențiune rea? Dar mĕ rog, uițĭ, că mĭia de fiorinĭ era la el?“

„Dar ce amestec are acésta cestiune cu intențiunile Domnului Pucle față de tată-meu.“

„Față de tatăl D-tale!! Nicĭ nu voiesc să vorbesc de sĕrmanul reposat, ci de D-ta. — Pucle,“ ovreiul la acest cuvênt să aplecâ spre urechia lui Traian ér pe cele următóre le rosti cu voce șoptitóre, „ca să-și ție pe séma sa mĭia de florinĭ, în prostia sa, a pornit o cruntă persecutare în contra D-tale. A alergat la mine și m'a îndemnat să particip a doua ḑi la o revisiune a cassei, rugându-mĕ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca nu care cumva să te vestesc mai nainte, pentru ca să te prindem cu ocaua mică."

Traian, care ceti̇se biletul avertisător al președintelui, scia, că ovreiul minția numai, ca să puiă tótă vina pe Pucle. Cu tóte că fierbea sângele in el, se infrênă și intrebâ:

„Dar óre de ce voia să mĕ invinovĕțéscă tocmai pe mine?"

„Fiind-că D-ta și așa eștĭ, cum am ḑice, pe ducă de la bancă."

„Ințeleg, de când cu ședința cea viforósă . . ."

„Da!" continuâ Laib. „A doua ḑi ne-am intrunit ca să facem revisiunea cassei. D-ta nu erai nicăiurea."

„Și adică nu ți-a spus Șloim, că m'am dus la Riulac?"

„Șloim, mie . . .?" ingână ovreiul, căcĭ acéstă intrebare neașteptată-l cam incurca, „de unde să fi sciut el? —

„De la mine, i-am spus-o la gară, când am plecat."

„Va fi uitat,... mie cel puțin nu mi-a pomenit nimic... insă va fi aflat Pucle de la cineva . . . da de bună sémă... căcĭ după ce ni s'a spus la bancă că nu eștĭ a casă a răcnit ca un turbat: hai la procuror."

„Ḑicĭ că Domnul Pucle a mers la procuror ca să pornéscă urmărire in contra mea," la aceste cuvinte Traian sĕ sculă și inchise ușa dinspre odaia cu mortul.

„Ce facĭ?" intrebâ Laib, care se simți din ce in ce tot mai alarmat prin purtarea lui Traian, fără de a-și putea da apriat séma pentru ce.

„Nu vedĭ, inchid ușa," rĕspunse Traian cu dinții incleștațĭ.

„Dar nu ințeleg!" făcu Laib și sĕ sculă și el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nu voiesc ca mortul să fiă martor la intrevorbirea nóstră.“

„A nebunit,“ își disc ovreiul, și voi să plece.

„Mai stai puțin Domnule vicepreședinte,“ i dise Traian apucându-l de braț, „vei bine-voi a-mĭ da o mică lămurire.“

„Ce poftescĭ?“ intrebâ Laib cu vocea cam nesigură.

„Dintre tóte câte ai înșirat,“ reluâ Traian ținând calea lui Laib, „numai atât am mai reținut, că Domnul Pucle ar fi dispus revisiunea cassei și te-ar fi rugat ca nu care cum-va să mĕ avisezĭ, așa ai dis?“

„Da . . . insă ce vreai?“

„Ce vreau?“ dise Traian cu o voce tare ca și durduitul surd al unui vifor, care-i încă in depărtare, care insă s'apropie cu iuțélă inspăimêntătóre. Scoțênd cu mâna cea drépță biletul lui Pucle din buzunar, și punêndu-i mâna cea stângă ovreiului in piept, îl intreba: „cunoscĭ asta?“

„Ce să fiă?“ intrebâ Laib speriat și luâ biletul, dar n'avu timp ca să-l cetéscă, căcĭ Traian răcni:

„Este dovada pipăită a mîrșaviei tale Iudo... na... na,“ și cu asta îl plesni de două orĭ in față de resuna odaia, „și acum plécă, eșĭ, nu mai necinsti acéstă pacînică locuință cu presența ta cea spurcată.“

„Gewolt, gewolt,“ sbierâ Laib și fugi ingrozit, ducênd biletul cu sine.

După eșirea acestuia, Traian puse de sĕ tămăiâ odaia pe care o infectase ovreiul, cum dicea el.

Apoi își aduse a minte, că Talion la plecare i disese să-i telegrafieze, căcĭ déca nu, va veni la Têmpescĭ. Merse dară la masă, luâ un condeiŭ și aruncâ următórele cuvinte pe o hârtie:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Directorului Talion, Riulac. „Sunt liber, nu vom; mâine inmormêntez pe tată-meu“ Traian
și o trimise la oficiul telegrafic.

XXIV.

O decisiune.

„Nu cred, nu cred, Traian nu s'a logodit cu altă,“ isbucni Coralia.

„Așa dară după tóte mĕ mai facĭ și mincinósă,“ replicâ Catincuța.

„E nebună, nu spui cu că-i nebună,“ reluâ cocóna Zamfira. „De adĭ diminéță, de când ne-am sculat, tot de ea stau, și tot in zadar i vorbesc. Nicĭ nu sciĭ dragă, cât rĕu i sĕ póte trage din incăpățînarea ei?“

„Incăpățînare?“ făcu Catincuța, care nu scia să-și explice indată acest cuvênt.

„Da, incăpățînare,“ afirmâ cocóna Zamfira, „căcĭ ce póte fi stăruința ci pe lîngă acest tênĕr urmărit ca hoț...“

„Mamă . . . așa te rog,“ o intrerupse Coralia agitată.

„Intrebĭ că ce póte fi acea stăruință?“ dise Catincuța cu un aer de superioritate, „este hamor, mătușică dragă.“

„Hamor!“ exclamâ cocóna Zamfira, „dar cuvine-sĕ pentru o fată cinstită, să trateze hamor, să-și strice viitorul? vai de pĕcatele mele, ce am greșit cu de sunt atât de pedepsită. Acum când credeam să scap de acéstă afurisită de săracie, care-mĭ suge și măduva din mine, acum când îmĭ vine un ginere ca din cer picat, om cu dare de mână la care nădăjduiam că voi găsi și eu vr'un unghiușor, unde să-mĭ odihnesc bătrênețele, să trăiesc in tiență...“

„Un ginere,“ o intrerupse Catincuța, care nu mai putea să sĕ rabde in nesciința acestei imprejurărĭ insemnate.

„Dar nu ți-a spus unchiu-tĕu Vasilache?“ intrebâ cocóna Zamfira.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nicĭ un cuvênt măcar, hainul!“

„St, nu vorbi așa de binefăcĕtorul tĕu. Ia scris boerul Furculicĭ, că a avut de gând să viiă la bal?“

„Dar n'a venit!“

„Nu, că nu l'au ertat interesele moșiei, vine insă și vrea să pețéscă pe Coralia . . .“

„Pe Coralia . . . la vĭĭă par' că sĕ uita mai des și mai cu dor la mine?“

„Va fi înțeles, că tu nu-l voiescĭ!“

„Dar bine, Coralia-l voiesce?“

„Nu, prósta! Décă nu scie de voie va trebui să scie de nevoie, căcĭ este fată sĕracă, nu are unchĭŭ bogat, care s'o inzestreze, după cum ai tu pe unchiul Vasilache.

„Bine ḑicĭ, Furculicĭ este bătrên, d'aceea nicĭ nu-mĭ va fi pomenit unchiul despre el.“

„Da, este un șuflet de om, unchiu-tĕu Vasilache, mĭ-a făgăduit că mĕ va ajuta și pe mine ca să-i fac trusoul Coraliei.“

„Cum? unchiul vrea să cheltuéscă și cu Coralia?“ exclamâ Catincuța invidiósă.

„Nu te speria,“ replicâ cocóna Zamfira, „nu-mĭ va dărui banĭĭ, fi voi da o poliță și dobêndă negustorésca de trei la sută pe lună.“

„Poliță Dta, ha, ha, cu ce s'o plătescĭ?“ rîse Catincuța.

„Dar próstă mai eștĭ,“ exclamâ cocóna Zamfira supĕrată de rîsul Catincuțiĭ, „ca sócra boerului Furculicĭ voi avea de unde să plătesc.“

„Mamă, mamă!“ ḑise Coralia cu lacrimĭ in ochĭ, „chiar décă nu m'aș fi logodit cu Traian . . .“

„Logodit?“ făcu Catincuța și rĕmase cu gura căscată.

„Veḑĭ astă-i nebunia ei,“ observâ cocóna Zamfira cu amărăciune, „ḑice că s'ar fi logodit amêndoui in taină, când au jucat cotilonul la bal.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Da, da," afirmâ Coralia cu foc, „chiar dacă nu ar fi așa, nicĭ o dată n'aș suferi ca să înșelați pe cineva în folosul meu!"

„Ce vorbe, Dómne ce vorbe! cum îndrăznescĭ să mi le aruncĭ în față!"

„N'am găsit alt cuvênt mai potrivit ca să exprim ceea ce voițĭ a face cu Domnul Furculicĭ!"

„Nu te înțeleg, vorbesce mai apriat!"

„Ba ḑău, nicĭ eu nu te pré înțeleg," afirmâ Catincuța.

„Ḑicĭ," sĕ adresâ Coralia cătră mamă-sa, „că voiescĭ să iai bani de la Domnul Vasilache Ciócă, ca să-mĭ facĭ trusoul, și ai de gând să plătescĭ polița când vei fi sócra lui Furculicĭ. Cu alte cuvinte tot el să plătéscă ceea ce s'a cumpĕrat pentru mine, pe când n'aveam nicĭ un drept a dispune de starea lui. Cum voițĭ să numițĭ acest lucru?"

„Așa, mĕ mai facĭ și înșelătóre!" strigâ cocóna Zamfira aprinsă și tremurând de ciudă.

În acest moment cineva bătu la ușă.

„Etă-l," ḑise cocóna Zamfira speriată și începu să-și tocméscă coafura.

„Cine să fiă?" făcu Catincuța curiósă.

„Intrați!" strigâ Coralia.

„Ha, domnul Furculicĭ," exclamâ Catincuța întêmpinând astfel pe cel numit, căcĭ în adevĕr era Domnul proprietar de la Ploescĭ, care intrase pe ușă însoțit de onestul Domn Vasilache Ciócă unchiul Catincuțiĭ, cel cu inima bună.

„Îl cunósceți? așa dară nu mai este de lipsă ca să vi-l mai recomand," ḑise Domnul Vasilache.

„Sărut mânile la cocónă și la coconițe," începu Furculicĭ, „da, ne cunóscem de la viĭă."

„Bine ai venit Domnule Furculicĭ, te-am așteptat la bal ca să mĕ jocĭ," ḑise Catincuța, cu tóte că Vasilache i făcea mereu la semne ca să tacă.

„Dar D-ta coconiță Coraliă, nu ḑicĭ nimic?" sĕ adresâ el cătră asta ca să-i taiă vorba Catincuțiĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Sciĭ pré bine, că nu sunt deprinsă a minți,“ rèspunse Coralia.

„Vedeți!“ isbucni cocóna Zamfira ne mai putênd să-și stăpênéscă ciuda, „ce rĕspunsurĭ dă, dar școla, afurisita de școlă, acolo a învĕțat tóte aceste . . . cum să le ḍic, aceste farmasoneriĭ. Așa sĕ rĕspunde mĕ rog Dv., ș'apoi . . . ḍĕu trebue să-mĭ vĕrs inima, să vĕ spui tot . . .“ acum vĕḍu semnele ce-i făcea Vasilache și tăcu.

„Spune cocónă, spune!“ o indemnâ Furculicĭ simțindu-sĕ fórte degagiat față de dispositiunea nemeșteșugită a cocónei Zamfira, „este cu mult mai bine să ne explicăm acum, de cât când ar fi pré târḍiu.“

„Dar să ședem,“ ḍise Vasilache.

Coralia aduse scaune, toțĭ sĕ pusĕră jos, apoi să făcu o mică tăcere.

Cocóna Zamfira nu sĕ indura să vorbéscă de frică să nu strice ceva, ér ceilalțĭ așteptau rĕspunsul ei.

După câtva timp vĕḍênd că pausa sĕ întinde pré mult, Vasilache incepu:

„Domnul Furculicĭ, proprietar din Districtul Prahovei, pré stimată Dómnă, vrea să-ți facă onórea, de a sĕ alia prin căsătorie cu casa D-tale.“

„Domnule Ciócă,“ observâ Furculicĭ, „inainte de a pune acésta cestiune aș dori să am mica explicare ce am cerut de la Dómna Zamfira Molean.“

„Domnule Furculicĭ,“ ḍise Coralia roșindu-sĕ, dar vorbind cu multă decisiune, „mama nicĭ o dată nu ar avea curagiul, ca să-țĭ spuiă adevĕrul . . .“

„Coraliă . . .!“ amenințâ cocóna Zamfira.

„Te rog Dómna mea nu intimida pe Domnișóra fiica D-tale, îmĭ plac fetele curagióse; te rog spune-mĭ dar D-ta adevĕrul,“ ḍise Furculicĭ, care era un bărbat de caracter și sĕ simția in adevĕr, tot mai tare atras cătră Coralia.

„Adevĕrul este,“ exclamâ ḍîna munților din ce in ce tot mai resolută și decisă a speria pe Furculicĭ, „că suntem atât de sĕrace, încât n'avem nicĭ din ce să facem

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trusoul, fără de care nici o fată nu se póte mărita.“

Toți incremeniră la aceste vorbe in adevĕr indrăznețe, toți, afară de unul, și acest unul era bărbatul, pe care Coralia îl judecase cu totul fals, era Furculicĕ.

„Cestiunea este delicată,“ începu acesta cu ochiĭ luminați de o secretă mulțămire, ce-i umpluse sufletul, „este și durerósă pentru Dv., . . . cât pentru mine, îmĭ pare bine că sinceritatea Domnișórei, mĕ pune in posițiune a vĕ declara, că trusoul cu tot ce va mai fi de lipsă, sĕ va găsi la mine, că prin urmare nici vorbă să nu mai fiă printre noi de asemenea lucru.“

„O, o, o Domnule,“ strigâ cocóna Zamfira și până să-și fi putut Furculicĭ da sémă de ceea ce voia să facă, îi și luase mâna și i-o sărutase, „suflet nobil!“ mai adause ea, apoi tăcu, căci lacrimile i înnecară vocea.

Coralia era uimită. Lovitura, cu care credușe a isbi in Furculicĭ sĕ întorsese asupra ei. Purtarea acestui bărbat, pe care-l socotise lipsit de orĭ-ce cultură, i stórse fără de voie tributul de respect ce datorim ómenilor desinteresațĭ; și cu óre-care mulțămire sufletéscă sĕ uită la el.

„Prostul,“ sĕ gândi Vasilache in sine, „décă sciam că nu-mĭ rĕmâne nici măcar nisce procente negustorescĭ de la polița ce avea să-mĭ dea Zamfira, nu mĕ mai trăpădam.“

Numai Catincuța nu sĕ decisese încă ce să facă, să-l admire pe Furculicĭ séu să riḑă de el.

„Vĕ las, că am trébă,“ declară Vasilache, care sĕ simți de o dată fórte de prisos in acéstă societate.

„Viu și cu unchiule,“ ḑise Catincuța.

„Décă-mĭ permiteți voi reveni . . . mâine . . . tot pe acest timp;“ adause Furculicĭ, și sĕ sculă și el ca să plece.

Nimen nu-i rĕspunse. Muma ar fi voit să-l indemne ér fiica să-l opréscă de la executarea intențiunei anunsate . . . dar emoțiunea in care sĕ aflau, nu lo permise a găsi cuvinte potrivite pentru a exprima intențiunele lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vasilache, Furculiță și Catincuța plecară.

„Coralio," ḑise cocóna Zamfira după ce trecuse câtva timp in cumplită tăcere.

„Mamă," rĕspunse fata.

„Fi cu minte sufletul meu," sĕ rugâ cocóna Zamfira, „nu da cu piciorul in noroc, căcĭ dĕcă-l alungĭ de la tine, nu o să sĕ mai intórcă nicĭ o dată. Eștĭ fată mare, ți-a venit vremea să te mărițĭ, să-mĭ resplătescĭ. Nu veḑĭ cât suntem de lipsite, și unde poțĭ aștepta un bărbat mai generos de cât Furculiță . . .?"

„Ah mamă, mamă, nu-mĭ sfâșia inima, fericirea nu stă în bani!"

„Nu ḑic nicĭ eu că stă în banĭ, dar când pe lîngă bogăție mai este și o inimă bună, un nume cinstit . . . . ah, ar fi ḑĕu pĕcat de Dumneḑeu dĕcă ai mai pregeta."

„Nu pot, nu . . .!"

„De ce să nu poțĭ . . . nu te lasă hamorul?"

„Mamă nu-ți ride de simțirea mea! Poțĭ să cerĭ ca s'o jertfesc fericirei D-tale, ai dreptul să-mĭ rupĭ inima din pept, să-mĭ beai sângele din acéstă ticălósă de inimă, dar nu ți-e ertat s'o calcĭ în picióre."

„Coralia! încă o dată te rog fi cu minte, lumea nu este cum ți-o inchipuești tu: Dĕcă ai mai avea vr'o speranță cu Traian Mistrel, te-aș mai ințelege, dar el este inchis, ș'apoi s'a și logodit, și-a ris de tine. Eu in locul tĕu mĭ-aș rĕsbuna asupra lui, i-aș arăta, că nu-mĭ pasă de el!"

„Nu-i drept, nu s'a logodit!"

„N'ai auḑit cu ce siguranță spunea Catinca."

„Múlte spune ea, fără ca să fiă tóte adevĕrate."

„Să lăsăm acéstă dispută și rĕspunde-mĭ la o intrebare, dar rĕspunde-mĭ cu sfințenie, ca și când ai face o promisiune, ai pune un jurămênt! Dĕcă Traian s'a logodit in adevĕr, eștĭ gata a lua pe Furculiță."

„Da, mamă!"

„Bine, sunt mulțămită." —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După prânziŭ Catinca veni eră. Era curiósă să afle, la ce se decisese Coralia.

„Iți spui drept," disc cătră ea, „déca Furculicĭ ar fi numai cu ceva mai tênĕr, nu ți l'aș lăsa."

„Ferice de tine," rĕspunse Coralia oftând.

„Ferice dĕu," afirmâ cocóna Zamfira, „că este copilă cu minte!"

„Și adică tu nu vreai să-l iai, cu tóte că te-a lăsat Traian?"

„Nu crede!"

„Nu? Fórte rĕu face, căcĭ este adevĕrat!"

„Ah, ce bine, un mare, un nespus bine mi-ai face, déca ai putea convinge pe Coralia."

„Sciĭ ce, haidem la priveghiat, să-l ispitim, căcĭ e a casă, i-a dat drumul din arest!"

„Este nevinovat!" exclamâ Coralia cu bucurie.

„Așa să dice," afirmâ Catinca.

„Sciam, ah, sciam că n'a putut comite crima, de care era invinovățit."

„Sciai, fiindcă ți-am spus-o cu. Dar acum nu este vorba de asta, ci de crima comisă in contra ta," făcu Catincuța cu o strîmbătură de nas.

„Da, ar fi comis o crimă déca s'ar fi logodit cu alta," afirmâ Coralia, „dar cum cea laltă invinovățire ridicată in contra lui s'a arătat mincinósă, tot așa de neadevĕrată se va dovedi și asta."

„Ești tare incredută draga mea," observâ Catincuța, „déca vreți vĕ dovedesc chiar astădĭ, că am spus adevĕrul!"

„Cum?" intrebâ cocóna Zamfira.

„Vĕdênd și făcênd," replicâ Catincuța, „dar trebue să veniți cu mine la priveghiat."

„Nu cred că acolo vom afla ceea ce așa de mult aș dori să sciu," reflecta cocóna Zamfira.

„Voiescĭ să-l intrebĭ de-a dreptul?"

„Așa de próstă mĕ țiĭ," exclamâ Catincuța. „Sciu că față cu Coralia nu ar avea curagiul a spune adevĕrul, dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îl voi lua frumușel cu vorba așa încât să va trăda fără să voiéscă.“

„Da, să va pune la taifas cu tine inaintea sicriului tată-său,“ observâ Coralia cu dispreț.

„Să va pune, nu să va pune! asta-i tréba mea,“ dise Catincuța cu voce țîfnósă, căci i să scormonise veninul, „décă vreți să veniți și să auziți bine, décă nu, veți afla mai târziu, și pace.“

„De stricat nu póte strica,“ observâ cocóna Zamfira. „Mâne vine Domnul Furculicî și aș da mult, décă aș putea convinge pe Coralia, că scirea despre logodna lui Traian este adevĕrată. Nu sciu pe cine să intreb la Riulac, căcî de aș sciî, aș bate telegraful.“

„Cu telegraful nimic nu isprăvescî,“ dise Catincuța. „Eu una cel puțin nu m'aș increde in rĕspunsul telegrafului. Alta este să audî ceva din gura omului, și alta să citescî ce a scris cine scie ce . . . funcționar.“

„Să mergem dară!“ decise cocóna Zamfira.

Coralia tresări, să ingălbeni, dar nu să opuse.

XXV.

Renunțarea.

Când să intre pe pórtă cocóna Zamfira. Coralia și Catincuța să intâlniră cu omul, pe care Traian îl trimise să ducă depeșa la telegraf.

Omul ținea în mână fóia de hârtie, pe care era scris telegramul.

Catincuța cu ochiî ei de șerpóică zări indată depeșa și indrăznéța cum era să adresâ cătră purtător:

„Ce ducî acolo?“

„O depeșă!“

„De la cine?“

„De la Domnul Traian Mistrel!“

„Eau să vedem ce scrie bietul,“ și cu aste i luâ fóia din mână,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Vină de veḑĭ și tu,“ ḑise cu bucurie către Coralia, după ce aruncase ochiĭ pe telegramă.

Coralia ceti adresa: „Directorului Talion Riulac“ apoi ceti textul, care după cum scim suna astfel.

„Sunt liber, nu veni, mâine inmormêntez pe tată-meu!“

„Veḑĭ!“ exclamâ Catincuța, „Directorul era să vină, ca să sĕ înțelégă și cu bătrênul reposat . . . Acum nu mai e de lipsă, căcĭ mâine-l ingrópă. Mai vreai altă dovadă, orĭ te mulțămescĭ cu asta și ne putem intórce.“

Coralia era buimăcită, nu rĕspunse nimic.

„Vrênd nevrênd, acum trebue să ne urcăm la mort,“ ḑise cocóna Zamfira, „să nu ne ia lumea la ochiŭ.

„Ah, de ce nu-s eu intinsă pe scândurile cele negre,“ îșĭ ḑise Coralia pe când urcau scara cea intortochiată.

„Óre n'aș putea face și eu un pas mai spre stînga, un singur pas m'ar scăpa de tóte chinurile, de tóte indoielile, cum l'a scăpat și pe sĕrmanul bĕtrân?“ sĕ intrebă Coralia când ajunse la locul de unde căḑuse bĭetul Panait.

Piciorul ei, ca și atras de fatalitate, sĕ apropia de marginea cea ingustă, trăgea spre balustrada ce era încă incovoiată prin greutatea corpului bătrênului prăbușit.

„Coralio,“ strigâ cocóna Zamfira, care sĕ urca pe urma ei, și care vĕḑuse pornirea ei cea disperată, „Coralio!“ repetâ dênsa cu o voce plină de gróză, căcĭ ghîcise intențiunea fiiceĭ-sale.

Coralia sĕ trezi la acest strigăt repetat, și-șĭ retrase piciorul continuând a sĕ urca obosită, dar și Traian auḑise acel strigăt și, apucat de o spaimă fericitóre, alergâ la capul scărei, lăsând singur pe mort.

După ce expediase depeșa, sĕ cufundase in fel de fel de gândurĭ, in care Coralia și cu Ulpia ocupau primul plan.

Acum, după ce scăpase de urmărirea, care-i amenințase onórea și intregul sĕu viitor, după ce-șĭ luase un mic acont de rĕsbunare asupra urzitorului acelei mîrșave urmăririĭ, cugetările sale sĕ intórse firesce la ḑina sa, dar tot o dată trebuia să sĕ gândéscă și la Ulpia. Iși repetă ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

încetat aceleași întrebări, pe care 'și-le pusese încă la întórcerea sa de tristă memorie din Riulac și nu era în stare a-și da un răspuns, care să-l satisfacă.

Capul i se ameți de atâta gândire. Tocmai voia să deschidă ărăș ușa dinspre odaia, în care era corpul mortului, ca prin vederea rămășițelor pământești ale reposatului să-și dea alt curs meditațiunelor sale, când auzi de pe scară strigându-se acel nume, care-l neliniștea atât de mult.

Traian tresări.

Dintru întâiu crezu, că acele strigăte au fost numai nisce nălucirĭ ale fantasiei sale supraexcitate, dar apoi, dintr'o singură săritură eși afară la capul scărei.

„Să te muți d'aicĭ Domnule Traian," cu aceste cuvinte-l salută Catincuța, care venia întâiŭ și nu mai avea să urce de cât numai vr'o două trepte până sus. Dar fără a mai aștepta vr'un răspuns, căcĭ exclamațiunea ei nicĭ nu era făcută pentru a provoca un răspuns, continuă în maniera ei:

„Am cetit depeșa!"

„Ce depeșă?" întrebă Traian, și cu fața lividă se retrase la o parte ca să facă loc damelor, care intru aceea sosise în tindă. — Tot o dată se plecă mut înaintea Coraliĭ și a mumei-sale.

„Depeșa D-tale," răspunse Catincuța.

Traian resaltă din poziținea sa cea plecată și fiind tocmai față 'n față cu Coralia, — asta — i putu vedea expresiunea fisonomiei sale

Era durerósă pentru dênsa, căcĭ Traian părea prada unei marĭ nemulțămirĭ, ba am puteà dice indignațiunĭ.

In adevĕr, amicul nostru nu ura nimic mai mult de cât indiscrețiunea și, mărturisirea negenată a Catincuței, că citise ceva ce nu era destinat pentru dênsa, îl indignă, dar se stăpêni și nu dise nimic.

Deschidênd ușa locuinței sale pofti cu o nouă și mută închinare pe damele să intre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Am venit pré curênd, nu-i încă nimeu aicĭ," incepu Catincuța.

Traian voia să deschidă ușa spre odaia unde zăcea mortul.

„Lasă Domnule Traian, décă permiți vom ședea aicĭ, până vor veni preoții," dise tot Catincuța.

Traian intrebâ cu ochiĭ pe cele lalte două dame și vĕdênd că nicĭ astea nu pré arătau poftă mare să intre la mort, sĕ opri și aștaptă până ce damele sĕ aședară, apoi sĕ puse și el pe un scaun.

Uitase de indiscrețiunea Catincuții. Inima i sĕ bătea cu nespusă violență in apropierea ființei sale.

„Ce trist e evenimentul care mi a procurat fericirea de a vĕ vedea in modesta nóstră locuință," dise el apoi cu un suspin.

Coralia-și intórse fața, ca să-și ștérgă neobservată lacrimile, care o podidiră.

„Așa dĕu, cum ne-am despărțit și cum ne rĕgăsim," dise Catincuța cu o față care, pentru cei care o cunósceau mai de aprópe. denota inceperea unei acțiunĭ. „Nicĭ odată nu voi uita cotilonul de sâmbătă . . . Mai spune și tu ceva Coralio . . . Domnul Traian este destul de trist, nu-l mai intrista și tu!"

Coralia nu rĕspunse nimic, căcĭ era atât de emoționată încât nu putea să dică o vorbă măcar.

„Vedĭ mătușă cum tace," continuă Catincuța, „cu tóte că pentru dênsa cotilonul presintă un suvenir fórte dulce . . ."

„Catinco . . . !" făcu Coralia speriată. Traian sĕ uita când la una când la alta din cele trei dame, ca și când ar fi voit să găséscă un sprijin prin al cărui ajutor să scape din zăpăcéla, in care-l aruncase ultima observare a negenatei.

Intelese, că Coralia le comunicase promisiunile ce-și făcuse ei reciproc la cotilon, așa încât și mama Coralieĭ și Catincuța trebuiau să scie, că era ca și logodit cu ființa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sa, dar nu scia, dĕcă acest tainic act era agreat de cocóna Zamfira.

In zadar i fură privirile, căci nu putu ceti nimic nicĭ de pe fața Coraliei, nicĭ de pe aceea a cocónei Zamfira. Amêndouĕ steteau cu capetele plecate.

Traian nu putea decĭ vedea că Coralia era prada celei mai grozave gene, pe când mamă-sa tremura de frică nespusă, ca nepótă-sa Catincuța, prin vorbele ei să nu-i strice rostul in loc ca s'o scótă la liman după cum i promise.

„De ce tacĭ și D-ta mătușică," reluâ Catincuța.

„Ce să mai spui și eu," rĕspunse mama Coraliĭ, „lucrurile triste le sciu și fără a le vorbi, ĕr lucrurile vesele nu mai sunt pentru mine."

„Póte l'ar interesa pe Domnul Traian, dĕcă i-ai spune de Domnul Furculicĭ, care a venit să petéscă pe Coralia," urmâ Catincuța cu un zimbet superb, care voia să dică, „sciu cu ce fac de și aveți să vĕ speriați."

Cocóna Zamfira sĕ și speriase cumplit, tot asemenea ca și Coralia și amêndouĕ exclamară ca din o singură gură ĕrăș unicul cuvênt: „Catinco!"

Traian însă cu o față, din care i sĕ scurgese tot sângele la inimă dise: „In adevĕr acéstă scire ar fi fórte divertisantă pentru mine."

Dĕcă Coralia și-ar fi ridicat privirea in acest moment la el, nu s'ar mai fi indoit de fidelitatea lui, ea însă, uimită de cutesanța Catincuțiĭ, îșĭ ținu privirile pironite in podinile odăiĭ.

„Au venit să-mĭ recĕră cuvêntul;" îșĭ dise Traian, „Da, ar fi de bună sémă o prostie mare din partea Coraliĭ, dĕcă ar respinge pe un bogat moșier de dragul meu. Eu nu voi putea s'o port prin trăsură, să-i fac robe de mĕtase, să-i cumpĕr diamante și brilante. Dar cu atât mai bine, scap și eu de indoielĭ și nimic nu mĕ va mai impedeca să-mĭ arăt pe deplin recunoscința ce datorez Domnului Talion și . . . Ulpiei!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pare că Catincuța făcuse astădĭ un pact cu spiritele infernului de nimeria tot momentele cele mai priincióse pentru promovarea planului ei.

„Orĭ să-l întrebĭ de Riulac și cum a petrecut pe la Domnul Director al Patriei,“ reîncepu Catincuța, apoi adause cu maliție, „am auḑit, că Domnul Director are o fată mare?“

„Da, are!“ afirmâ Traian cu ton sec, căutând necontenit să prindă o privire din ochiĭ Coraliei. Ea însă era aprópe să leșine de agitațiunea grozavă, in care o aruncase spusele Catincuțiĭ, și care prin urmare n'avea nicĭ puterea, dar nicĭ curagiul ca să dea explicările ce Traian aștepta de la dênsa. Mutismul ei îl amărî până 'n adêncul sufletului.

Să nu ne mirăm de asta. După teribilele lovitură cu care-l persecutase destinul, perduse acea încredere in viitor, fără de care nu mai póte exista nicĭ credința in puterile sale propriĭ, nicĭ in bună-voința, ba nicĭ chiar in dreptatea altora.

„Este frumoșică fata Directorului?“ întrebâ Catincuța.

„Mie mĭ-a plăcut fórte mult,“ rĕspunse Traian, cu amar și aținând mereu privirea sa asupra Coraliei, și totuș nu surprinse acea tresărítură convulsivică ce-i percurse tot trupul la acest a lui rĕspuns.

„Sĕ vorbesce că te-ai fi logodit cu ea,“ continuâ Catincuța, vĕḑênd că înaintase așa de bine pe acésta cale.

„Și ți'ar părea rĕu, dócă ar fi adevĕrat?“ ḑise Traian adresându-sĕ de-a dreptul cătră Coralia.

„Domnule Traian,“ incepu acum cocóna Zamfira, căcĭ n'o mai răbda inima să tacă și nicĭ firea ei nu-i permitea, ca să urmăréscă lucrurĭ serióse aicĭ in casa mortului cu o conversațiune aprópe trivială, „Domnule Traian, te stimez și prin urmare trebue să-ți dau onórea adevĕrului. Căcĭ după mine este o onóre când nu te sfiiescĭ a spune cuiva adevĕrul in față, chiar dócă sciĭ, că acest adevĕr trebue să-l dóră.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ești pré bună Dómnă,“ ingână Traian, sub impresiunea acestor cuvinte, care-i anunțară apropierea catastrofei . . .

„Coralia te iubesce,“ reluă cocóna Zamfira . . .

„Oh, Dómna mea!“ șopti Traian cu vocea inecată.

„Ah, mătușică, de ce-mĭ stricĭ tot rostul?“ exclamă Catincuța.

Coralia însă simțind și ea apropierea catastrofei, ridică capul și ochiĭ ei denotau o fermă decisiune, de a nu șovăi in minutul de extrem pericol.

„Te iubesce,“ repetă cocóna Zamfira, „și mi-a spus că și D-ta o iubescĭ.“

„Séu ai iubit-o,“ observă Catincuța.

„Fă bine și nu mĕ intrerupe,“ disc mama Coraliei vorbind din ce in ce tot cu mai mare foc. „Pe temeiul acestei iubirĭ — nu voiesc să dic hamor, căcĭ cred, că simțimêntul D-tale este sincer și adênc, nu un foc de paie, ca poreclitura de hamor, — pe temeiul acestei adevĕrate iubirĭ dară, cutez a-țĭ spune vr'o două vorbe, care cred că nu vor resuna ncaudite de D-ta. Sciu că v'ațĭ incredințat in taină la bal...“

„Și tot in taină s'a logodit apoi cu fata Directorului din Riulac,“ irupse Catincuța pe care o mânca nĕcazul.

Dar nimen nu reflectă la acéstă exclamațiune. Cocóna Zamfira, Coralia și Traian erau atât de preocupațĭ de gândurile lor, încât dabia ar fi observat déca mortul d'alăturĭ s'ar fi sculat.

„Am fost și eu tênĕră,“ continuă cocóna Zamfira cu voce emoționată, „am cunoscut și eu — hamorul, da așa trebue să dic, — și m'am măritat după acel bărbat care mi-a fost drag și căruia i-am fost și eu dragă, de și părințiĭ nu voiau să mĕ dea după el. Dar stăruința dragostei de sine, birui, căcĭ credeți-mĕ, ceia ce voi numițĭ astădĭ hamor, nu este alt nimic, de cât dragostea cătră sine, care te orbește, de nu mai vrei să sciĭ de cât numai și numai de un lucru, de inchipuitul tĕu bine și de plăcerĭ trecĕtóre. Domnule Traian, D-ta sciĭ că fiică mea e săracă și că nu-i pot face nicĭ o zestre.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Dómnă . . .“ sĕ incercâ a o intrerupe Traian.

„Sciu, sciu,“ continuâ cocóna Zamfira tăiându-i vorba, „că D-ta eștĭ atât de generos încât, . . . eștĭ gata a o lua fără zestre, însă intrebarea este, că fi-vei óre in stare a ne mulțămi acum și pe viitor tóte trebuințele nóstre?“

„Ah, mamă . . .“ oftâ Coralia.

„Tacĭ, . . .“ ḑise mama ei pe scurt, „lasă-mĕ să spui Domnului Traian, că și eu voi fi avisată a trăi cu voi, căcĭ ótă, ochiĭ mi s'au slăbit, mânile-mĭ tremură, nu mai pot să lucrez, să-mĭ agonisesc amara pâine de tóte ḑilele . . .“

„Dómnă . . .“ voi Traian sĕ obiecteze din nou.

„In sfĕrșit trebue să-ți spun, că cu tótă bunavoința D tale, astădĭ și după cum arată împrejurările, nicĭ pe viitor nu vei fi in stare a ne oferi ceia ce ne oferă boerul, care a peţ̦it adĭ . . . da tocmai adĭ, pe Coralia.“

„Așa te rog mamă,“ ḑise Coralia speriată.

„Ce mĕ rogĭ;“ reluâ cocóna cea bĕtrână cu vocea tremurătóre de emoțiune, „mĕ rogĭ dóră să dau cu piciorul in norocul, care ni sĕ îmbiă; nu, nu, asta nu o pot face. Domnule Traian,“ ḑise ea acum cu mânile ridicate, apoi ca și extasiată deschise ușa de la odaia mortuară și intră acolo urmată mașinalmente de cei lalțĭ.

„Eștĭ un tênĕr cum sĕ cade, cu minte,“ urmâ ca — față cu mortul, „in numele reposatului te rog, spune-i și D-ta . . . ah, nu mĕ lăsa și spune-i și D-ta . . . că i dai voie, să mĕ asculte . . .“ și cu aceste cuviute ingenunchiâ inaintea cadavrului irupênd intr'un plâns cu hohote.

Traian sbucimat cum fusese de la un timp incóce de sfășiătóre indoielĭ, nu mai putu resista și cu fața lividă intorcêndu sĕ spre Coralia i ḑise: „fi fericită și...uită-mĕ!“

Coralia tresări fără a rĕspunde lui Traian:

„Hai mamă . . . nu mai pot . . . mor!“ ḑise ea cătră cocóna Zamfira, care sĕ sculâ și alergâ iute la dênsa. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In acest moment începu să vină lumea, ér cocóna Zamfira plecâ cu fiiă-sa și cu Catincuța, căcĭ i sĕ făcuse rĕu Coralici de mirosul tâmîiceĭ, ḑicea ea.

Traian ședea la căpătîiuḽ tatălui-sĕu și plângea înfundat, dar atât de amarnic, încât li sĕ rupea inima celor ce-l vedeau.

XXVI.

Pregătirĭ.

Ovreiul Laib, după ce părăsisc cu obrajiĭ inroșiṭĭ de loviturile lui Traian casa mortuară, sĕ duse a casă, ca să-i mai trécă roșéța și să sĕ gândéscă, cum să și resbune de acéstă ne mai auḑită ocară.

„Las că-mĭ vei plăti tu insutit și inmiit,“ îșĭ ḑise ḑl mĕsurând cu pașĭ nervoșĭ odaia sa de durmit, iu care ținea acest monolog.

„Numaidecât voi porni urgia judecăṭiĭ asupra capului tĕu și pe când vei petrece pe tată-tĕu la mormênt aproḑiĭ vor pândiĭ intórcerea ta, ca să te arunce în temniță, de unde mai bine ar fi fost să nicĭ nu fi scăpat.“

Mai percurse de vr'o câteva orĭ odaia, apoi aruncâ o privire in oglindă și vĕḑênd că obrajiĭ sĕi redobêndise fața lor obicĭnuită, îșĭ luâ pălăria și bastonul și plecâ.

Sĕ duse de-a-dreptul la bancheria lui Pucle.

„Nu mai pot amêna revisiunea portofelului,“ i ḑise după ce-l salutase pe scurt.

Bĭetul președinte incremeni.

„Tocmai acum, când acṭiile au inceput a sĕ urca puṭin,“ exclamâ el.

„Până mâine mai pot aștepta, dar mai mult nicĭ o singură ḑi măcar,“ rĕspunse ovreiul.

„Dar apoi sunt perdut!“ sĕ văitâ Pucle.

„Nu voiesc să te perd, tocmai din contră,“ făcu Laib, „căcĭ, décă mĭ-ar fi fost intenṭiunea să te stric, n'aș fi venit la D-ta, ci aș fi isprăvit de-o dată fără nicĭ un preambul.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Dór ai venit să-mĭ spui că eștĭ gata a recunósce de ale D-tale subscrierile de pe polițele sciute," exclamâ Pucle cu bucurie.

„Unde te ducĭ cu gândul?" ripostâ ovreiul speriat, „nu sciĭ că am tovarăș și că aș fi perdut décă aș face un lucru ca ăsta, care mĭ este strict oprit prin contractul de tovărășiă?"

„Nebunul de mine!" exclamâ Pucle, „cum am și putut crede, că-mĭ va veni scăparea tocmai de la D-ta."

„Ean ascultă," făcu Laib apropiându-sĕ de Pucle, „am eu un plan, cu care poțĭ scăpa de pedépsa pentru plastografiă ba și de plata polițelor."

„Adică să păgubesc banca, la care sunt președinte," observâ Pucle posomorît.

„Ha, ha," rîse ovreiul demonic, „Domnul președinte nu vrea să păgubéscă banca, ca și când n'ar fi unul cu Domnul Caspar Pucle, care a înșelat-o cu subscrierĭ false, și care nu e în stare a plăti sumele garantate cu acele subscrierĭ plastografate."

La acest sarcasm mortal Pucle tresări.

„Ei bine, voiescĭ să audĭ planul, séu mai bine sfatul meu," reluâ ovreiul, „orĭ de unde nu mĕ duc, pentru ca Domnul președinte să nu sĕ desbine cu Domnul Caspar Pucle plastograful."

Laib credea a intimida pe Pucle cu aceste înțepăturĭ, sĕ înșelâ însă. Victima sa era un om răbdător și fricos, dar precum chiar și cel mai fricos animal de pe fața pământului, precum chiar și epurele, când sĕ vede 'n gróza morțiĭ, încércă a sĕ apăra, așa și Pucle vĕdĕnd in ovreiul Laib pe cel mai aprig al sĕu persecutor, simțĭ instinctiv, că este perdut, décă sĕ va increde cônducerei acestui drac in chip de om, și sĕ decise a sĕ apĕra in contra lui cu singura armă, de care mai dispunea. Acéstă armă era prefăcĕtoria.

„Spune," ḑise el decĭ, „te ascult."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ca să scapĭ de orĭ ce rĕspundere pentru poliţele cele false," şopti ovreiul, „n'ai de cât să declar că nu sciĭ nimic de ele."

„Mult te-ai gândit pâuă ai nimerit asta?" intrebâ Pucle cu un zimbet silit.

„Adică vreai să dicĭ, că ar fi o prostie?" dise Laib. „Aşa pare in primul moment, dar ean să vorbim lucrul mai cu amenuntul şi vei vedea, că nimic mai lesne de cât a scăpa cu ajutorul negaţiunei."

„Dar bine omule, toţĭ amploiaţiĭ de la bancă sciă despre aceste poliţe . . . !"

„Te rog, numai un moment te rog," il intrerupse Laib. „Ai greşală şi încă o mare greşală, dĕcă dicĭ, că toţĭ amploiaţiĭ sciă despre poliţele D-tale."

„Cum sĕ póte," reflectâ Pucle, „nu sunt trecute in registrele băncii?"

„Nu, despre asta m'am convins!"

„Visezĭ, Domnule Laib, orĭ auirezĭ. Dar baniĭ, carĭ mi s'au numĕrat pe acele poliţe, nu-s trecuţĭ?"

„Ba da!"

„Aşa dară cel puţin cassarul, care mi-a numĕrat baniĭ trebue să scie despre poliţe!"

„Uiţĭ, că baniĭ ţi s'au numĕrat pentru poliţele cu subscrierea falitului Cseh."

„Ai dreptate, aşa este! Dar dĕcă nu scie cassarul apoi trebue să scie Traian Mistrel."

„No vedĭ, aicĭ am voit să te am. Traian Mistrel scie, dar el — pe semne aşa a voit Dumnedeu de l'a zăpăcit, — n'a inregistrat poliţele cele nouĕ, ci le-au schimbat cu cele vechĭ fără nicĭ o insemnare; inţelegĭ?"

„Da," rĕspunse Pucle uimit.

„Cassarul şi ajutorul sĕu, n'au nicĭ o sciinţă despre natura valorilor ce ai dat in schimb pentru poliţele cu subscrierea lui Cseh . . ."

„Da, asta o sciu, căcĭ îmĭ aduc a minte cum a incercat a afla de la D-ta, intrebându-te de-a dreptul bătrênul Lustic, dĕcă ai vĕdut poliţele cele nouĕ."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Așa este . . . trebue dară să sciĭ și aceea, că nu i-am respuns nimic și că prin urmare va crede dĕcă D-ta vei susține, că ai acoperit acceptele lui Cseh cu hârtiĭ de valóre.“

Pucle la acéstă propunere, rĕmase cu ochiĭ stêlpiță, apoi ingână:

„Dar apoi hârtiile, ar trebui să fiă in cassa băncii!“

„De, de, nu te face atât de nepricepĕtor,“ batjocori Laib, „hârtiile le-au sustras Mistrel și le-au inlocuit cu poliţele cele false.“

Pucle nu replică nimic.

„Ei bine, suntem inţeleşĭ, adică vreai să urmezĭ după sfatul meu și să scapĭ,“ intrebâ Laib după óre-care timp.

„Nu,“ respunse Pucle scurt dar decis.

„Așa dar preferĭ să te inchidă!“

„Da!“

„Pe cincĭ anĭ?“

„Fiă și pe cincĭ anĭ, îmĭ vor trece lesne, căcĭ vr'o douĭ din acei anĭ vei impărți și D-ta cu mine!“

„Eu, ha, ha, ai nebunit!“

„Orĭ apoi vei plăti poliţele, căcĭ voi spune tot, ér contractul de vînḑarea grădinei mele, va fi cea mai bună probă despre complicitatea D-tale!“

„Așa vorbescĭ?“

„Așa precum gândesc și precum sunt hotărît a face.“

„Nu fi nebun!“

„Voi să-mĭ impac sufletul!“

„Și să morĭ în temniță?“

„Dĕcă așa va voi Dumneḑeu . . .!“

„Și chiar dĕcă vei scăpa din inchisóre, sufletul impăcat va fi el in stare a te hrăni?“

„Bun e Dumneḑeu . . .“

„Până la Dumneḑeu . . .!“

„Mai sunt și advocaţi, cari-mĭ vor recâștiga grădina ce ţi-am vêndut, séu mai bine ḑis, banĭ ce vei primi pe ea. Douĕ-ḑecĭ de miĭ de fiorinĭ! Nu ţi-a fost pĕcat de Dumneḑeu?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Așa," ghifâi ovreiul speriat de mórte, „aicĭ îți este impăcarea sufletului, asta ti-e filantropia? In adevĕr vorbiți rĕu de ovreĭ, dar Dta eștĭ mai mîrșav de cât cel mai mîrșav ovreiŭ!"

„Vorbe 'n vênt, Domnule Laib, poțĭ să 'njurĭ cât vei voi, pe mine unul nu mĕ vei intórce de la hotărîrea mea!"

„Așa?"

„Da!"

„Asta-ți e ultimul cuvênt?

„Ultimul și nerevocabilul cuvênt!"

Laib sĕ sculâ tremurând și plecâ buimăcit.

Ce fusese arderea palmelor, pe care le primise de la Traian, pe lângă focul ce-i aprinsese in suflet amenințarea lui Pucle!

„Dĕcă nu sĕ plĕcă, trebue să sĕ frângă," ḑise ovreiul reintorcêndu-sĕ a casă.

Nu putu durmi, tótă nóptea sĕ svêrcoli in pat, ĕr' când sĕ crepâ de ḑiuă, sĕ sculâ și incepu ĕrăși sĕ mĕsure odaia cu pași deși și mĕrunți.

Cum bătu nouă óre merse la bancă, unde intrâ in cabinetul directorial, spunênd că va inlocui pe Director, până ce Traian Mistrel îșĭ va putea reocupa postul.

Nicĭ Lustic și nicĭ Smalț nu-l aveau la inimă pe ovreiŭ, căcĭ vĕḑuse ce-i plătesce piclea, când cu afacerea acelei lipse de o miĭă de fiorinĭ.

„Mĕ tem că ne-am făcut marĭ pĕcate cu Mistrel," ḑise Lustic cătră Smalț, „și că Dumneḑeu are să ne bată, punêndu-ne pe Domnul vicepreședinte pe cap."

Smalț nu rĕspunse nimic. De când sĕ fripsese, sĕ temea nu numai de foc și tăciune, ci chiar și de fum . . . ca dracul de tămîe.

Laib in tot decursul ḑilei nu comunicâ cu funcționariĭ de la cassă de cât pentru strictul necesar. Sĕ vedea fórte ocupat cu calculațiunĭ, cu reviziĭ — in fine cu o controlă generală a afacerilor băncĭĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Părea fórte agitat și din ce mergea devenia tot mai posomorît. Câte o vorbă aruncată ici colea cu voce rĕstită anunța funcționarilor o furtună, care ferbia înăduşit in inima lui, și care acum, acum părea că va isbucni.

Spre séră cu puțin inainte de a părăsi banca, chemâ pe servitorul Ion și-i ḑise: „Să te ducĭ la Domnul Traian Mistrel!“

„Am înțeles Domnule vicepreședinte.“

„Și să-i spui să poftéscă aḑĭ negreșit la Domnul președinte Pucle.“

„Am înțeles Domnule,“ repetâ Ión dar ochiĭ nu-i luâ de pe cantorul direcțional, la care scrisese Laib și unde servitorul părea a căuta ceva.

„Nu mai este acolo, póte că va fi picat jos,“ îșĭ ḑise Ion in sine, așteptând ca vicepreședintele să-i ḑică, că póte pleca.

„Spune-i să viiă negreșit,“ repetâ acesta, „intre șépte și opt. Déca va fi inchis pe dinainte să intre pe din dos. Du-te spune-i de acum și intórce-te cu rĕspunsul, ce-țĭ va da.“

„Dar déca nu va fi a casă?“

„Cum să nu fiă tocmai astăḑĭ, când a ingropat pe tată-sĕu.“

Ion plecâ, peste puțin sĕ intórse érăș.

„Va veni când va bate opt,“ raportâ el lui Laib.

„Bine,“ făcu acesta, apoi îșĭ strânse hârtiile și sĕ duse la cassă.

Ion rĕmase, ca să mĕture, să ștérgă de praf, să curețe, in sfĕrșit să puiă in bună regulă cabinetul după cum era dator să facă.

„O pusesem aicĭ, mai la o parte cu gând ca s'o iau astăḑĭ, déca nu va intreba nimen de ea,“ borborosi el căutând in tóte părțile, „credeam că va fi picat jos, dar nu-i nicăirĭ. Domnul vicepreședinte va fi creḑut că este a lui și o va fi pus-o in buzunar. Cu atât mai bine, cine scie de ce potcă aș fi dat. Pare-mi sĕ că era a Domnului Traian.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Laib asistâ la incheerea cassei. Tóte sĕ găsiră in bună ordine.

„Domnule Lustic," intrebâ el apoi pe cassar, „nu cumva-ți aducĭ a minte, cu ce valorĭ a acoperit Domnul președinte Pucle acceptele sale ce le avea cu Cseh, când a falimentat acéstă firmă?"

„Nu 'mĭ aduc a minte, Domnule președinte, dar nicĭ nu pot să-mĭ aduc a minte, căcĭ n'am sciut-o nicĭ o dată," rĕspunse Lustic.

„Cum așa?" făcu Laib mirat, „nu ți s'a dat acele valorĭ in păstrarea D-tale?"

„Nu!"

„Pre cât sciu eu, Domnul președinte a dat in schimbul subscrierilor lui Cseh nisce hârtiĭ de stat. Nu sĕ păstréză astea in cassa principală impreună cu banii?"

„Ba da!"

„Voi fi dară rĕu informat," reluâ Laib și voi să plece, dar apoi, ca și când și-ar fi luat séma sĕ intórse și ḑise: „Ean caută la scadența polițelor cu subscriera falitului Cseh, Domnule Smalț, ér eu voi aduce portofoliul, ca să vedem décă nu vom da acolo de vr'o urmă, Domnul președinte va fi adus póte alte polițe spre inlocuire."

Smalț cercetâ scadențele și le spuse lui Laib, care sĕ intórse intru accea cu portofoliul de polițe, unde cautâ la scadențele indicate.

„Da, étă aicĭ un accept d'a lui Caspar Pucle," ḑise el după câtva timp și scósc o poliță din portofoliŭ, dar când sĕ uită mai bine la el exclamă speriat: „Ce-i asta?"

Lustic și Smalț intinseră gâturile ca să véḑă, ce lucru speriase astfel pe vicepreședinte.

„Subscrierea casei nóstre Ruben & Laib contrafăcută," ḑise ovreiul cu o consternațiune bine jucată, apoi luând din portofoliŭ de-a rêndul tóte polițile lui Pucle, repetâ cu voce din ce in ce mai inecată, „și asta, și asta! Cine póte fi plastograful?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cei doui impiegați ai băncii firesce nu putură să-i răspundă la acésta intrebare.

Laib aședâ cu mâna tremurândă polițele érăș in portofoliu, apoi ștergêndu-și fruntea de o sudóre inchipuită ḑise cătră Lustic și Șmalț:

„Pe de séra la opt óre am dat intâlnire lui Mistrel la președintele Pucle pentru că voiam să mĕ ințeleg cu ei amêndoui. Acum insă mĕ ia o nespusă gróză când mĕ gândesc că am să stau față 'n față cu acești doui bărbați, dintre care unul trebue să fi comis acésta plastografiă. Să veniți la mine pe la opt, ca să mĕ insoțiți la președinte și să fiți de față la convorbirea nóstră.."

„Vom veni Domnule vicepreședinte," răspunse Lustic.

Laib puse portofoliul cu polițele in cassa directorială, apoi plecâ fórte alarmat după aparință.

„N'o să papi tu miile de fiorini pentru grădină, că este a mea!" își ḑise in sine și prinse mai tare bastonul sĕu, care avea un mâner gros, rotund ca un mĕr și greu căci era umplut cu plumb.

XXVII.

Președintele asasinat.

Traian inmormêntase acele rĕmășițe pământescĭ, care in viéța representase pe tată-sĕu și sĕ intorsese a casă.

Nicolița Bardă parte din amicie, dar parte și din interes, căci cam audise câte ceva despre călĕtoria lui Traian la Riulac, îl insoțise a casă, să-i ție de urât, cum ḑicea el.

Amicul nostru nu refusâ societatea fiitoriului adiunct de la sucursala Patriei, căci i era gróză de a rĕmânca singur cu gândurile sale.

De când plecase Coralia și-l lăsase in lacrimi lângă catafalcul tatălui sĕu, sĕ sforțase cu tóte puterile sale sufletescĭ, a nu sĕ mai gândi de cât la cele ce sĕ petreceau imprejurul sĕu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Décă ar fi fost impresurat de veselie, l'ar fi omorît contrastul, așa însă funcțiunele lugubre ce se executau in juru-i, armoniând cu jalea sufletului său, îi mai alinară, séu mai bine ḑis îi amorțiră durerile.

„Ai audit vestea cea mai nouă?“ îl intrebâ Niculiță, după ce ajunse a casă, cu gând ca să-l mai distragă.

„Ce veste?“ intrebâ apatic.

„Domnișóra Coralia se cunună Duminecă cu Domnu Furculicî, moșier de prin districtul Prahovei!“

„Așa!“ ḑise Traian și nu mai adause nimic, dar o palóre mortală i acoperi fața.

„Să ḑică că mirésa ar fi fórte tristă,“ continuă Niculița, credênd a măguli cu asta pe Traian.

„Vorbesce-mî mai bine de tată-meu,“ îl intrerupse acesta, „décă tocmai ți-ai pus in gând a mě intreține de lucrurî triste . . . căcî Coralia este mai mórtă pentru mine de cât acela, pe care l'am condus acum la mormênt.“

Bardă se uimi, apoi însă aduse vorba despre alte lucrurî.

„Este drept?“ intrebâ el cu óre care sfiélă „că vei trece la succursala Patriei — ca dirigent!“

„Nu!“ rĕspunse Traian cu ton sec.

„Așa dară vei rĕmânea la banca din Têmpescî,“ cestionâ Bar dă mai departe, fără ca să-și pótă pe deplin ascunde bucuria cu care-l umpluse rĕspunsul amicului sĕu. Speranța sa că va ajunge dirigent la succursala Patriei, i revenise din nou.

„La banca din Têmpescî?! nicî să nu mai aud măcar de ea, — voi rĕmânea jurnalist!“

„Că bine și facî; décă aș avea talentul tĕu și eu aș prefera o posițiune independentă. Nu-i vorbă sunt și eu pictor, dară pentru pictură n'am nicî un câmp aicî in Têmpescî, printre nisce ómenî, cari nu fac deosebire intre tablou de artă și intre o cadră tipărită.“

Traian îl lăsâ să ḑică și Niculița indrugâ mereu fără a observa că amicul sĕu de mult nu-l mai asculta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Bardă încă tot mai spunea când veni Ion de la bancă pe care, după cum scim, îl trimisese Laib.

„Te rógă Domnul vicepreședinte, Domnule Mistrel, să ostenescĭ de séra la opt până 'n cancelaria Domnului președinte. Décă vor fi inchise ușile de pe dinainte să intre prin dos. Dar să poftescĭ negreșit.“

„Bine,“ rĕspunse Traian mașinalmente.

Ion eși.

„De ce nu te chiamă la bancă și-ți dă intâlnire la Domnul Pucle?“ intrebâ Niculița Bardă.

„Cine?“ făcu Traian ca și când ar fi tresărit din un vis greu

„Domnul Laib, vicepreședintele băncii!“ replică Niculiță uimit. „Dar bine, visezĭ, de nu sciĭ ce să petrece in jurul tĕu?“

„Servitorul de la bancă a fost trimis de ovreiul Laib?“ exclamâ Traian tresărind.

„Cel puțin a vorbit in numele vicepreședintelui, ér tu ai promis că te vei duce de séră la opt, ca să te 'ntêlnescĭ cu dênsul in biroul D-lui Pucle!“

„Eu să mĕ întâlnesc cu el! . . . in sfĕrșit de ce nu?“

„Dar mĕ mir cum de nu te-a chiemat la bancă, décă are să-ți vorbéscă.“

„Tréba lui, va fi voind să fim numai intre noi, pentru casul când s'ar repeta surprisa de erĭ.“

„Ce fel de surprisă?“

Traian povesti lui Bardă pe scurt tot ce credea că-i făcuse Laib și sfĕrși spunêndu-i cum îl pălmuise.

„Eu in locul tĕu nu m'aș duce.“ ḍise Niculița cam speriat de cutezanța, cu care amicul sĕu își rĕsbunase asupra ovreiului.

„De ce nu?“ replică Traian. „N'o să mĕ omóre, ș'apoi chiar décă mi-ar lua viéța, puțin îmĭ pasă, ducă-sĕ ticălósa de ea.“

„Nu te juca cu focul. Cine scie ce rĕu vrea să mai aducă Laib pe capul tĕu? Ovreiĭ fug de vĕrsare de sânge, asta-i drept, dar unde pot să sugrume, acólo o fac. N'a incercat a te repune moralicește!!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ș'apoi déca nu mĕ voi duce unde mĕ chiamă astădĭ, voi scăpa de urgia lui?“ — întrebâ Traian.

„Cel puțin nu i te dai pe mâna, eac' așa fără nicĭ un zor.“

„Nicĭ vorbă de asta! Mĕ duc ca să vĕd ce vrea!“

„Te voi însoți și eu.“

„Déca-ți face plăcere . . . !“

„Da, voi veni cu tine, până la ușa biroului . . . căcĭ nu sciu de ce, dar îți duc frica.“

Traian zimbi dureros.

Niculița aduse acum vorba despre Catincuța și spuse amicului sĕu, că s'a logodit cu dênsa și, cum sĕ va vedea in funcțiune, fie chiar și de adiunct măcar, la primăvĕră sĕ va cununa cu ea, și urmâ așa inainte spunêndu-i tóte speranțele sale.

Pe nesimțite sosise timpul ca să mérgă unde Traian era așteptat de Laib și de Pucle.

Coi doui amicĭ plecară.

Nóptea-și intinsese deja umbrele sale peste oraș. O cĕță grósă invĕlea flacările lampelor de stradă, care dabia pătrundeau prin acest vĕl cu o zară roșatică in colórea sângelui, marcând numai, cum am ḑice, punctele de unde ar fi trebuit să sĕ verse lumina, fără insă de a imprăștia intunecimea de prin strade.

Biroul lui Pucle nu era departe de locuința lui Traian. Peste cincĭ minute cei doui tinerĭ sosirĕ la țintă.

Ușile dinspre stradă erau deja inchise.

„Trebue să intru pe din dos,“ ḑise Traian cătră Niculița.

„Voi aștepta la pórtă,“ replicâ acesta. „Să póte că vei scăpa curênd și aș voi să-ți mai cer un ceaiŭ!“

„Bine, déca vei vedea că zăbovesc mult, intórce-te singur și aștéptă-mĕ la mine a casă, étă și cheia.“

Traian dispăru in curte. Nu trecură insă nicĭ douĕ minute, când étă-l că veni érăș indărăt.

„Ce, dór este inchis și pe din dos?“ îl intrebâ Niculița.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ba nu, dar lucru straniu, în cantor este întuneric, și nu-i nimeni acolo. Am strigat și n'am primit nicĭ un răspuns!“

„De ce n'ai făcut lumină ca să vedĭ ce este?“

„Am voit, dar n'am avut nicĭ un chibrit.“

Niculița se căută prin buzunare, dar nu găsi nicĭ el chibriturĭ.

„Hai să mergem!“ dise Traian.

„Eu în locul tĕu n'aș lăsa lucrul numai așa,“ i observa Niculița, „cine scie ce s'a întêmplat!“

„Nu sunt dispus frate,“ răspunse Traian, „a mĕ amesteca în trebile altora, véd̆ă-și fie-care de ale sale.“

„Dar,“ observâ Niculița, „mult, puțin este și tréba ta. Domnul Pucle, după cum tu singur mi-ai spus, ți-a făcut mult bine cu ocasiunea evenimentelor din urmă.“

„Este drept, dar frate, mi-e sîlă de orĭ ce sĕ petrece în lume, aș voi mai bine să mor.“

„Tocmai pentru ca să-ți trécă acéstă terîbilă melancolie ar fi bine să te interesezĭ de alte lucrurĭ . . . ș'apoi drept vorbit, este chiar datoria ta, ca să lămuresci tréba, ce tu singur ai numit straniĕ.“

„Haidem,“ decise Traian pe scurt, „Domnul Pucle va fi eșit cu vr'o trebuință pentru vr'un moment. Am întrebat în curte de dênsul pe un servitor, care și el era de acceaș părere. Ce vreai? să-l caut prin tóte încăperile din curte . . . Déc̆ă vor avea trebuință de mine, sciă unde să mĕ găsésc̆ă, nu locuiesc departe.“

Niculița nu mai obiectâ nimic, ci plecâ cu amicul sĕu.

Dabia sĕ depărtase când étă că sosi Laib însoțit de Lustic și de Smalț.

„Este închis la Domnul Pucle,“ dise cel din urmă.

„Am cam întârdiat!“ observâ Lustic. Laib ghîfaia, trebui să resufle puțin pentru ca să pótă vorbi, dar și acum vocea i tremura când dise:

„N'am întârdiat . . . dabia au trecut dece minute peste opt . . . Domnul Pucle va fi înlăuntru cu Domnul Mistrel . . . ușa din dos va fi deschisă . . .“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Și cu aste trecu prin pórtă in curte, insoțitorii lui intrară după el

Laib inainta cu pași nesiguri; intr'un rênd era să cadă, piciorul i alunecase de pe una din petrile cele rotunde, cu care curtea era pardosită.

„Ai uitat bastonul a casă, Domnule vicepreședinte,“ i dise Lustic la asta. „Ți-ar fi prins bine acum.“

„Bastonul, da . . . este a casă . . . Nu l'am găsit adi diminéță,“ replică ovreiul cu vocea intreruptă. Pe semne nu-și revenise încă de spaima in care-l adusese pericolul căderei.

„La bancă l'ai avut,“ i observa Smalț.

„Da, eri . . .“ făcu Laib.

„Ba nu, chiar astădi,“ afirmâ Smalț, „îmi aduc fórte bine a minte, fiind că eram să mĕ impedec de el, când am alergat să caut scadențele polițelor.“

„Să póte!“ réspunse Laib, care acum ajunse la ușa ce conducea pe din dos in biroul lui Pucle.

„M-ĕ-ĕ-ĕ-ĕ mir că n'au aprins nici o lumină in acest antreu,“ observâ Lustic dând să intre după Laib, care inaintase, de ajunse la ușa biroului.

„S-ă-ă-ă-ă vede tréba că ai umblat adese-ori p'aici, de sciĭ unde s'apuci și prin acésta cumplită intunecime,“ reluâ Lustic din nou.

„Ce-i asta?!“ exclamâ Laib, de o dată și sĕ audia cum i vibra vocea de spaimă.

„Ce sĕ fiă?“ intrebară cei lalți doui oprindu-sĕ alarmați.

„Am deschis ușa spre birou și-i intunecrec!“ réspunse Laib trăgêndu-sĕ inapoi.

Tremura de d'abia sĕ putea ținé pe picióre.

„Să aprindem un chibrit, ca să aruncăm cel puțin o privire imprejur,“ dise Smalț.

„Ba nu, să alergăm mai bine la poliție,“ . . . făcu Laib și limba i sĕ incurca ca la un om beat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„La poliție!“ exclamară amêndoui funcționarii mirați, „de ce la poliție?“

„Ușa deschisă . . . pretutindenĭ întunerec . . . un miros ca . . . ca . . . ca de mort,“ înghână Laib, care era ca și nebun.

Intru aceea Smalț aprinsese un chibrit. „Dómne sfinte, un om zace lungit în mijlocul biroului!“ exclamă el apoi cu grózã.

„Nu v'am spus, că mirósă a mort,“ ḍise Laib bîlbăind mai amar de cât Lustic.

„Tebue să vedem décă este numai unul singur și cine este,“ ḍise Smalț și merse înainte cu chibritul aprins; „este numai unul și pare a fi Domnul Pucle,“ adause el, apoi terminâ exclamând, „dar unde este Domnul Mistrel?“

„Va fi fugit!“ respunse Laib, care sĕ reculese fără de veste la ultima întrebare.

„Dar venit-a el în astă séră aicĭ?“ observă Lustic.

„Cât despre asta nicĭ o indoiélă,“ adause Laib.

„Dór' nu voiescĭ să ḍicĭ, că Domnul Pucle a fost omorît de el!“ exclamă cassarul uimit.

„Tocmai asta am voit să ḍic,“ afirmă Laib.

„De unde sciĭ, că Domnul Pucle a murit de o mórte violentă? póte că l'a lovit damblaua!“

„Sĕ póte,“ făcu ovrciul ștergêndu-și fruntea de sudorĭ. „Dar să plecăm d'aicĭ și să insciințăm poliția.“

„N'ar fi mai bine să vedem mai întâiŭ ce și cum,“ ḍise Smalț, „Domnul Pucle póte să nu fiă încă mort, póte să mai fiă vr'un mijloc de scăpare.“

„Eu unul nu mai stau aicĭ nicĭ un minut măcar, să sciu că să prăpădesce lumea întrégă,“ strigă Laib cșind afară.

„Cel puțin să insciințăm pe cineva ca să veghieze aicĭ, până va veni poliția,“ insistă Șmalț.

Dar Laib plecase, ca și când l'ar fi ars pămêntul de sub piciórele sale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nu-i lucru curat!“ borborosi Smalț.

„Taci pentru Dumnedeu!“ se rugă Lustic, „să nu te audă cine-va, că dăm de belea“

„Te duci la poliție, ca să faci arătare?“ îl întrerupse Șmalț.

„Nu, nu,“ se grăbi a exclama Lustic, „și așa vom avea destul traped pe la judecată — ca martori — nu mai voiesc, să-mi sporesc beleaua.“

„Du-te dar și Dta a casă, voi chema pe cineva și-l voi trimite la poliție, ér eu voi sta aici, pân' se va lămuri lucrul, căci décă vom fugi cu toții, putem să ne atragem grele bănuelĭ asupră-ne.“

„Atunci mai bine stau și eŭ până va veni poliția.“

„Hei prietene,“ strigă Șmalț cătră un servitor, care se vedea în fundul curții.

„Ce poftești?“ întrebă acesta.

„Alérgă fuga la poliție și spune să viiă de grabă, că Domnul Pucle zace lungit în biroul seŭ, pare a fi mort!“

„Mort!“ exclamă servitorul, „omorît?“ întrebă el apoi îngrozit.

„Nu sciu, că-i întunerec,“ replică Șmalț. „și nu voim să cercetăm lucrul fără poliție, ca să nu dăm de vr'o belea. Alérgă iute, póte să fiă numai lovit de dambla . . .“

„Dar mé mir cum de n'a băgat de séma Domnișorul Mistrel, care mai adinéorĭ mĕ întrebă de Domnul Pucle,“ mai dise servitorul pe când o luă la pas ca să alerge la poliție.

XXVIII.

In numele legei.

Peste puțin sosiră, un subofițer și un sergent de oraș.

„Adu-ne un felinar,“ dise subofițerul cătră servitor. Acesta se duse și reveni peste puțin cu un felinar aprins.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Cine mai șéde in acéstă curte?“ intrebâ subofițerul.

„Afară de stăpênu-meu Domnul Caspar Pucle, care este văduv și afară de mine, nu mai șéde nimen. Domnul n'a voit nicî o dată să inchiricze din case, ca să fiă mai sigur?“

„Cine a inchis oblónele ușilor prăvăliei, care dau pe stradă.“

„Eu, Domnule polițai!“

„La câte óre?“

„Va fi fost pe la șépte!“

„Și stăpênu-tĕu a rĕmas in birou, fără lampă aprinsă?“

„Ba i-am aprins lampa!“

„Ușa de cătră curte o lăsa tot de-a-una deschisă?“

„Ba nu, o inchidea!“

„Cine a intrat la dênsul, după ce ai inchis oblónele?“

„N'am vĕdut pe nimen să intre, dar Domnișorul Mistrel, tocmai când mĕ coborisem in jos, să mai crep vr'o donĕ lemne de foc, mĕ intrebâ de Domnul Pucle . . .“

„Domnule subofițer,“ intrerupse Șmalț interogatoriul, „ar fi mai bine, déca ai constata in ce stare sĕ află pretinsul mort, care póte fi încă viu și póte avea lipsă de ajutor . . .“

„Dar bine, asta nu-i încă constatat,“ intrebâ subofițerul mirat, „să mergem dar de grabră inlăuntru.“

Pucle era lungit cu fața 'n sus. Gura-i era căluțată cu o batistă, la têmpla cea stênga era sângerat.

Subofițerul sĕ aplecâ spre el, îl pipâi cu luare a minte și ḑise: „este mort!“ apoi intorcêndu-sĕ spre sergent i ḑise: „du-te de grabă la procuror, să poftéscă aicî și să aducă și pe medicul judițiar.“

„Ḑiceai că Domnișorul Mistrel a intrebat astă séră de stăpênuu tĕu,“ reluâ el acum interogatoriul intrerupt, „așa dară a intrat in biurou și nu l'a găsit?“

„Așa sĕ vede tréba!“

„Când a fost asta?“

„Póte să fiă ca vr'un sfert de oră, mult douĕḑecî de minute.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Şi mai 'nainte n'ai auḑit nicĭ un sgomot, n'a bătut nimen in uşa cantorului, aicĭ pe din dos?"

„După ce am inchis oblónele m'am dus in case de am făcut foc şi fiind cam surd de o urechiă, n'aş fi putut aude nimic, chiar dacă ar fi bătut cineva."

„Dar pe aceştĭ Domnĭ, când îi ai vĕḑut?" şi la astă intrebare subofiţerul arătâ spre Lustic şi Smalţ.

„M'au chemat, când mĕ coborisem ca să mai duc in sus încă un braţ de lemne."

„H-a-a-a-idem Domnule Smalţ, mi-e frig de nu mai pot," ḑise Lustic.

Poliţistul, care nu cunoscea pe cassarul băncĭĭ auḑindu-l că bâlbăiă, îl privi drept in faţă, apoi ḑise: „rog pe amêndoui Domnĭ, să nu sĕ depărteze de aicĭ, până ce nu va dispune Domnul procuror, care va veni indată."

„Cum te chiamă?" sĕ adresâ el apoi ĕră cătră servitor.

„Hold Samu," rĕspunse acesta.

„După ce ai inchis oblónele Samu, n'ai mai vĕḑut pe stăpênu-tĕu?"

„Nu, Domnule poliţai!"

„Incă una, când ai inchis oblónele, stăpênu-tĕu a rĕmas singur?"

„Nu sciu, dacă Ion de la bancă, care-i aduce in tóte ḑilele scrisorile de la poştă şi colpiéza orĭ cum i ḑice... „Copiézăă . . ." îl coresc Smalţ.

„Da, copiéza scrisorile Domnului, nu era cumva aicĭ in odaia din dos?"

„Dar sĕ intêmplă adese-orĭ ca sĕ fiă acolo când inchideai . . ."

„Tot de a-una de câte orĭ sĕ intârḑia venirea poştiĭ!"

„Astăḑĭ tocmai s'a intârḑiat venirea poştiĭ, dar nu cu mult," observâ Smalţ.

Acum sosi procurorul cu grefierul sĕu, cu medicul parchetului şi cu sergentul, care mersese după ei.

Subofiţerul poliţienesc i raportâ pe scurt constatările sale de până acum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Să vor escorta la inchisóre preventivă servitorii Hold Samu și Ion de la bancă tot asemenea și acești doui Domni, apoi să vor lua măsuri, ca Domnul Traian Mistrel să nu se depărteze de la locuința sa; apoi judele de instrucțiune Domnul Pavel Armic va fi avisat să ia mâine pe toți la interogator, pentru ca să oprescă la arest pe cei băunuiți ér celor lalți să li se pótă reda libertatea."

„Noi inchiși! Atunci să inchideți și pe vicepresedintele băncii nóstre," exclamă Lustic speriat de mórte.

„Vicepresedintele băncii?" făcu procurorul, „este Domnul Avram Laib décă nu mě insel, cu ce este amestecat in acéstă trébă?"

„Cu nimic mai puțin și cu nimic mai mult de cât chiar și noi," răspunse Lustic tremurând, „décă nu ne chiema el, nici nu veniam aici. El ne-a adus aici, cu el am intrat in biuroul asasinatului."

„Și de ce n'a rămas cu Dv.?"

„A fugit de gróză!"

„Dv. sunteți funcționari la bancă?"

„Da, Dumnialui este cassar, eu-s ajutorul lui," răspunse Smalț, care se arăta mai cumpětat de cât Lustic.

„Puteți dară merge a casă și Dv.," dise procurorul luându-și séma, „vě fac insă atenți, că veți fi de aprópe supraveghiați. Orî ce incercare de a vě sustrage interogatoriului, la care vě va supune mâine judele instructor, se va privi ca și o mărturisire de complicitate la acest omor."

Lustic și Smalț plecară ingrijați.

Intru aceia medicul cercetase pe mort.

„Care ți-e părerea?" îl intrebă procurorul.

„Cadavrul acesta este de mai bine ca de o oră lipsit de viéță. Mórtea s'a produs prin o lovitură dată cu un corp mic dar greu și a trebuit să obvină indată. Lovitura i-a fost dată pe neașteptate, dovadă despre asta este expresiunea fetei mortului, care exprimă óre-care ingrijire dar nici de cum, gróza séu terórea fără de care nu se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

póte inchipui mórtea cum așĭ ḑice, vĕḑută, adică mórtea produsă prin un atac deschis.“

„Dar călușul din gură?“

„Nu-mĭ pot explica presența lui,“ replică medicul la acéstă intrebare a procurorului. „Asasinul, după ce a doborît victima sa la pămênt, să va fi temut, că nu este cu desăvêrșire mort, și ca să-l impedece de a striga ajutor, l'a călușat.“

„Crima s'a săvêrșit din alte motive de cât din motive de jaf, căcĭ asasinul pare a nu sĕ fi atins de baniĭ mortului, tóte par la locul lor.“

„Pe Ion de la bancă l-am auḑit adeseorĭ făgăduindu-sĕ că-i va plăti nisce plălmĭ ce le-au mâncat de la reposatul,“ ḑise servitorul Hold.

„Nu vorbi până ce nu eștĭ intrebat,“ sĕ resti procurorul cătră el, „duceți-l și luați și pe Ion de la bancă.“

Polițiștiĭ plecară.

„Te rog domnule Doctor scóte acea batistă din gura asasinatului,“ ḑise procurorul.

Mediçul sĕ aplecă și scóse batista dintre dințiĭ mortului, care rĕmase acum cu gura căscată!

„Étă,“ ḑise medicul desfășurându-o, „dovada cea mai evidentă, că bine am presupus, când am ḑis, că batista s'a introdus in gura victimei după ce a picat jos in urma loviturei, sunt aceste urme de sânge. Ele provin de la degetile sângeróse ale asasinului. Dincóce la un colț este o pétă de sânge mai vechiă, pe care nu mi-o pot explica. Ceva caracteristic este mirosul de patchoulĭ, ce provine de la parfumul, cu care sĕ vede trĕba că a fost imbibată batistă.“

„Un valoros corp al delictului!“ observă procurorul. „Nu are vr'un monogram séu vr'un alt semn, după care să putem recunósce pe proprietar.“

„Ba da, étă aicĭ intr'un colț sĕ vĕd cusute literile T și M.“ exclamă acesta. „Traian Mistrel! Trebue să-l ridicăm și pe el. Domnule grefier, după ce vei fi incheiat procesul verbal, să dispui a sĕ conduce Traian Mistrel la arest preventiv.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Grefierul, care de când intrasera în birou se apucase să dreseze procesul verbal, se grăbi a-l termina, și-l dete de-l subscrise cei presenți apoi eșiră cu toții din birou. Grefierul închise ușa cu cheia, care se găsise pe dinlăuntru în broșcă și plecă ca să execute ordinul ce primise de la procuror. —

Traian reintrase cu Niculița Bardă, căruia i dete un pahar de céiu. El însuși era destul de excitat, deci îl lăsă să-și bea singur ceaiul.

El se așeză pe un scaun lîngă mésă și, privi la Niculiță, care-i spunea de câte tóte. Părea că-l ascultă cu luare a minte, dar în adevĕr se dete érăș gândurilor sale.

„Ce s'a întêmplat?" se întrebă el, „era să se restórne lumea de mi s'a cerut să jertfesc tótă fericirea mea spre scăparea ei? Ori salvat-am pe dênsa prin abnegațiunea mea? și ce m'a îndemnat la acest sacrificiŭ mai scump chiar de cât viéța mea. Lacrimile bătrênei, vr'o două vorbe góle . . .! Dar, nu voiesc să stăruesc în crórea mea. De mâine chiar mĕ voi duce și voi reclama fericirea la care numai într'un moment de nebunie am putut abdice."

Acéstă decisiune părea a mai liniști pe Traian, și a-l readuce la actualitatea, de la care se absentase cine scie cât timp, căci n'am putut urmări tóte fasele gândirei sale ci în cuvintele de mai sus am reprodus numai esența lor.

Niculița-și bĕuse de mult céiul, fumase o țigară și spusese deja așa de multe încât începuse a răguși puțin, când i se păru că Traian nu-l pré înțelesese.

„Și dicî că voiescî să rĕmâiŭ numai la redacțiune," îl întrebase deja a patra óră, fără ca să fi primit în cele lalte trei rêndurî vr'un rĕspuns de la el. Acum însă, desmetecindu-se Traian, i dise:

„Da, voi lucra la redacțiune și mĕ voi ocupa de literatură, simt că voi reuși nu numai moralicește ci și mamaterialicește!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Iți doresc cel mai bun succes. Te aș ruga de un lucru!“

„Spune!“

„La prima ocasiune să arunci vr'o vorbă două despre mine!“

„Unde să arunc?“

„In jurnalul tău!“

„In ce sens?“

„In sens ca să mă facă pe mine Dirigent la succursala Patrici.“

„Bine, îți promit că voi face tot ce-mi va sta prin putință. Lasă mă numai să-mi regulez puțin afacerile mele, apoi mă voi gândi și la tine. Par' că-mi spuneai, că te-ai logodit cu Catincuța!“

„Da!“

„Păcat!“

„De ce să fiă păcat?“

„Ți-aș fi sciut altă mirésă!“

„Pe fata Directorului Patrici, nu-i așa? dar eu iubesc pe Catincuța, nu mă 'nsor de interes!“

Traian nu răspunse nimic, in sine insă-și ḍise:

„Vedi, acest om, pe care tot de-a-una l'am taxat de prost și fără de inimă, te face de rușine. Cu ce mândrie îmi ḍise . . . „iubesc pe Catincuța, nu mă 'nsor de interes, pe când eu, am putut, pentru un moment măcar, să stau la cumpene intre Coralia și Ulpia! Pe când eu am avut slăbiciunea de a admite rațiunea interesului material la sfânta intrebare a fericirei sufletesci. In loc de a vorbi cu limbă de foc și cu tăria ce trebuia să-mi dea amorul meu, ca să convêrtesc pe mama Coralici, i-am cedat, ca un ticălos . . . de frică să nu-mi incarc consciința cu răspunderea pentru binele trupesc al Coraliei și al mamei sale . . . Dar îmi voi repara greșală . . . da, trebue să mi-o repar . . .“

Niculița, vedênd că amicul său, a amuțit din nou, să prepara de ducă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In acest moment să audiră nisce pași greoi inaintea ușiĭ, apoi resună o ciocnitură resoltă, o ciocnitură, care prin sunetul ei anunța apriat că emana de la un om al autorităţiĭ lumescĭ.

„Cine-i," strigâ Traian.

„In numele legei," replică o voce sonoră.

„Nu era de lipsă să invocaţĭ legea, intraţi," făcu Traian indignat, pe când Niculița incepu să schimbe la fețe, exclamând: „ce va mai fi și asta!"

Era pârcalabul, care venia să ridice pe Traian.

„Traian Mistrel," ḍise el pe scurt, după ce intrase.

„Eu sunt!" réspunse Traian, „ce voiescĭ!"

„In numele legei te provoc să mĕ urmezĭ la arest preventiv!"

„Erăși!" făcu Traian scrêșnind, „nu sĕ mai astêmpără ovreiul. Ce minciună a scornit érăși, de ce mĕ arestezĭ?"

„Nu sciu, vei afla mâine de la judele instructor!"

„Iubite Niculiță, fi bun și aibĭ grije de locuința mea, pânâ mĕ voi reintórce. Décă-i vedea pe Coralia inaintea mea, spune-i că-i doresc tótă fericirea, de care este demnă; să mĕ ierte décă am fost slab. Imĭ propusesem să-mĭ repar greșéla, dar un destin fatal mi s'a opus. Orĭ mai bine spune-i, că sunt un om abject, un asasin, da un asasin, pentru ca să nu-mĭ mai ducă dorul, căcĭ nu póte fi chin mai mare pe acest ticălos pământ de cât un dor de un suflet perdut pentru vecie!"

Pârcalabul la cuvêntul „asasin" clintise din ochĭ. Pe semne scia de negrul suspiciu ce plana asupra capului acestui nefericit tênĕr, dar nu ḍise nimic.

Nicĭ pe drum spre inchisóre nu-i adresâ cuvêntul, căcĭ sĕ sfia de el. Era convins că conduce pe omorîtorul lui Pucle, și cu un asasin nu voia să-și facă de vorbă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XXIX.

Perdută.

De astă dată-l pusese pe Traian in o inchisóre mai rea de cum fusese odaia in care durmise când îl adusese de la Riulac. Dar acéstă imprejurare nu-i făcu nicĭ o impresiune, așa de mult îl cuprinsese o apatiă nespusă.

Timpul i trecu fórte greu, i sĕ părea că s'a strecurat un secol intreg de când îl închisese și totuși nu doria ca să fiă scos de acolo.

Ce să fi și căutat in lume, unde ajunsese a nu mai fi bun de cât a turbura viitorul, póte chiar și pacea sufletéscă a acelei fiinte, pentru care fericirea edenului nu-i sĕ păruse destul de bună.

A mai dori, ca Coralia să-și unéscă sórtea sa cu a lui, acum când avea să trécă prin cine scie ce judecăți și persecuțiunĭ, ar fi fost un pĕcat de mórte din partea lui.

Traian nu mai mĕsura timpul, dar chiar déca i-ar fi venit pofta a-l mĕsura, n'ar fi fost în stare a spune, câte dile și nopți trecuse de când îl țineau închiși, căcĭ i sĕ părea că perduse facultatea de a numĕra.

In realitate nu sĕ strecurase de cât numai o nópte și o jumĕtate de dĭ, când veniră să-l scótă din chilia sa și să-l conducă înaintea judelui de instrucțiune.

Pavel Armic era un magistrat tênĕr, prin urmare încă plin de zel. Tot el luase în cercetare pe Traian, când cu prima inculpare ridicată in contra lui și, era cam prevenit in favorul lui, căcĭ ca psichiologist talentat recunoscuse in sufletul amicului nostru un fond de moralitate reală.

Cu tóte că sĕ grămădise cele mai convingĕtóre indicie, că nimen altul de cât Traian n'a putut comite asasinul in contra lui Pucle, Armic nu voia să crédă. Ascultase pe toți afară de Traian.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Nicĭ depunerea servitorului Hold, că Traian cu puțin mai 'nainte de a se descoperi crima, fusese în biroul mortului, nicĭ denunțarea pârcălabului, că Traian el însuși se numise față cu dênsul și cu Niculița Bardă asasin, ba însărcinase pe acest din urmă, ca să spuiă asta unei Domnișóre, Coralici după cum scim, — nimic din asta nu fu in stare a slăbi opiniunea cea bună ce Armic avea despre Traian.

Mai marę impresiune făcuse asupra sa depunerea ovreiului Laib, care-i spusese de polițele cele false, de defraudarea hârtiilor de valóre, ce pretindea că Pucle ar fi adus in locul polițelor cu subscrierile falitului Cseh și terminase exprimându-și părerea, că Traian va fi voit să puiă mâna pe adeverința de primirea hârtiilor de valóre, ce de bună sémă i va fi cerut Pucle când operase pretinsul schimb, și că cu acésta ocasiune va fi săvêrșit cruntul omor.

Laib nu se îndoia câtuși de puțin de culpa lui Traian, dar acéstă opiniune a ovreiului nu influință in modul dorit pe judele de instrucțiune, ba din contră, părea a-l intări din nou in opiniunea sa despre nevinovăția prevenitului, care opiniune se cam slăbise puțin față de argumentațiunea destul de motivată a ovreiului.

Traian intrase condus de un soldat de justiție și se oprise la ușă obosit și apatic.

„Poftim mai aprópe," dise judele de instrucțiune.

„Sciĭ de ce ai fost arestat?" intrebă judele după ce dictase grefierului sĕu datele premergătóre, pe care le scia de când cu ultimul interogatoriŭ.

„Nu," rĕspunse Traian așezat.

„Caspar Pucle a fost asasinat a séră intre șépte și opt ore. Ce sciĭ despre acéstă crimă?" continuă judele.

„Asasinat, ah bietul!" exclamă Traian cu o compătimire, care purta timbrul sincerității.

„Ce sciĭ despre acéstă crimă?" repetă judele.

„Nimic . . . par' că spuneai, că l'a asasinat a séră...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

eu însă sunt arestat, nicĭ nu mai o sciu de când," făcu Traian recăděnd érăș in apatia sa.

„Eștĭ arestat numai de a sĕră, dupa săvêrșirea omorului și din causa lui."

„Eu arestat din causa omorului," întrebâ Traian trezindu-sĕ din abrutisarea sa; „adică ovreiul Laib îndrăznesce a mĕ învinovăți și de acéstă crimă," adause el apoi scărbit.

„Nu numai Domnul Avram Laib a depus in contra D-tale, ci mi s'au adus și alte indicĭĭ . . . Fost-ai a sĕră ca vr'o oră inaintea arestărei D-tale in biroul asasinatului Pucle."

„Da, am fost, fiind-că Laib îmĭ trimisese vorbă prin servitorul băncĭĭ, să merg."

„Sciu. Décă ai mers acolo ce ai făcut? Mers'ai in birou, vĕdut-ai pe asasinatul Pucle și vorbit-ai cu el?"

„Nicĭ nu am vorbit cu el, nicĭ nu l'am vĕdut. Ușile de dinainte erau inchise, ușa de din dos însă era deschisă, am intrat, dar prin lăuntru era intunerec. Am strigat de vr'o două orĭ, neprimind nicĭ un răspuns, am eșit. In curte am intrebat pe un servitor de Domnul Pucle. Servitorul mi-a răspuns, că décă nu este în biurou, va fi eșit cu vr'o trebuință pentru scurt timp în curte. Cu asta am plecat."

„Cât timp ai stat in lăuntru în biurou?'

„O minută, mult două!"

„Dar batista asta o cunoscĭ?" și judele i arătâ batista cu care asasinatul fusese călușat.

„Sé vede a fi a mea, însă ce caută acel sânge pe dênsa?"

„Este sângele asasinatului Pucle." Traian șovăi, apoi întrebâ:

„Cu ce monogramă este semnată batista?"

„Cu monograma T M."

„Este a mea! Dómne Dumnedeule, de unde s'a putut umplea cu sânge, vĕrsat de un asasin sacrilegiŭ."

„Batista s'a găsit in gura mortului!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Dar in fine,“ bâlbăi Traian, „batiste ca astea vor mai avênd și alții, monograma s'a putut anume cóse, mirósă și a patchouli?“

Judele apropiâ batista de nas și dise. „da, are un miros de patchouli, cu tóte că l'ar fi putut perde prin ultima-i intrebuințare.“

„Atunci nu mai sciu ce să dic. Batista este a mea, dar in ce chip a ajuns in gura asasinatului, asta nu-s in stare a 'mĭ explica.“

„Nu ți-a căḑut cumva, când ai intrat aséră in biroul asasinatului.“

„Nu-mĭ aduc aminte s'o fi scos din buzunar: insă étă pe cea de erĭ o am aicĭ, dar . . . ba acum îmĭ aduc a minte. Te rog Domnule jude, caută, nu găsescĭ cumva o pată de sânge mai vechiă de cât cele lalte, o pată cum să face când cineva-și sterge mâna, décă s'a tăiat puțin cu un briceag.“

„Este greu a constata acum asemenea lucru, dar in procesul verbal să face mențiune despre o asemenea pată.“

„Atunci nu mai incape nicĭ o indoială, este batista cu care m'am șters la bancă sâmbăta trecută, când m'am tăiat la deget, ascuțêndu-mĭ un creion.“

Judele să adresâ către grefier:

„Dispune să să aducă prevenitul servitor Ion dinaintea mea.“

Grefierul dete ordinile necesare.

„Décă ai putea aduce martorĭ, care să întăréscă afirmațiunea D-tale, că a séra numai vr'o minută, mult două ai stat în biuroul asasinatului Pucle, ți-ar fi de mare folos,“ reluâ judele.

„Din întêmplare amicul meu Nicolae Bardă m'a însoțit până la pórtă și m'a așteptat acolo El va putea adeveri, că n'am lipsit mai mult de cât am spus.“

„Vom asculta și pe martorul numit. — Acum mai explică-mĭ încă un cuvênt ce ai pronunsat și care mi s'a raportat. De ce, când te-ai despărțit de amicul D-tale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pentru a fi adus la arest, l'ai rugat să spună cuiva că ai fi un asasin.“

Traian sĕ înroşi, dar tăcu câtva timp; să vedea că sĕ luptă cu sine însuşĭ apoi ḑise: „Décă atârnă viaţa mea de la rĕspunsul la acéstă intrebare, luaţi-mi o, căcĭ nu pot rĕspunde.“

Ion servitorul de la bancă fu adus in acest moment.

„N'ai găsit de sâmbătă şi până astăḑĭ — prin birourile băncĭĭ — vr'o batistă ca şi asta,“ îl întrebâ judele.

Ion rĕspunse indată cu decisiune: „nu!“

„Bine înţeles, o batistă curată dar de felul cum e asta,“ continuă judele.

„N'am găsit nicĭ o batistă . . . dar de vĕḑut am vĕḑut una, care sĕmăna cu asta?

„Unde?“

„In cabinetul directorial pe masa unde scrisese Domnul Mistrel.“

„Şi ai lăsat-o acolo?“

„Da!“

„Este şi acum acolo?“

„Ba nu!“

„Îmĭ pare că voiescĭ să-ţĭ scótem vorbele cu un cleşte. Unde este dară acea batistă?“

„Nu sciu, de crĭ cătră sĕră n'am mai vĕḑut-o.“

„Afară de D-ta a mai întrat cineva in acel cabinet de când ai vĕḑut batista şi până aséră?“

„Domniĭ funcţionarĭ şi Domnul vicepreşedinte au umblat şi au stat acolo.“

„In fine nu bănuieşcĭ pe nimen că ar fi luat batista?“

„De bănuit, am bănuit pe cineva, dar mi-e frică să spui.“

„Dinaintea mea, care sunt judecător şi care trebue să sciu tóte, eştĭ dator a spune tot ce scĭĭ; mĭ pare însă că D-ta ai luat batista şi umbli cu minciunĭ, sciind că ce insemnătate are in cercetarea acésta.“

„Să mĕ bată Dumneḑeu, décă am luat-o eu. Ce-i drept, nu-i pĕcat. Vĕḑênd că nimen nu intrébă de dênsa,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îmĭ pusesem în gând să o șterg, dar tocmai când am voit s'o pui bine, nu mai era pe masă, o luase . . . Domnul vicepreședinte Laib."

„Bagă bine de sémă ce vorbescĭ," îl admonestâ judele, oprind prin un gest imperativ pe Traian, care voia agitat să dică ceva.

„Să vĕ spui cum a fost apoi judecați și Dv. Lunĭ când am mers în cabinetul directorial, am vĕdut batista pe mésă, avea o pată de sânge. Sĕ va fi tăiat Domnul Mistrel la deget, îmĭ disei, și după ce s'a șters, a uitat batista aicĭ. Décă nu va intreba nimen de ea, am s'o dau pe rachiu. Aș duce o a casă, dar pré are un miros greu, m'ar simți nevastă mea și ar voi s'o oprescă pe séma ei. Până mâne séra 'șĭ va mai perde din miros. Marți adică erĭ, Domnul Laib a stat tótă diua in cabinet, dar nicĭ pe departe nu m'am temut, că va pune batista în buzunar. De bună sémă a crĕdut că este a sa. N'a luat-o cu voie, nu Dómne feresce."

„Destul," îl intrerupse judele, „duceți-l inapoi."

După ce rĕmase érășĭ numai cu grefierul și cu Traian, judele continuă:

„Vicepreședintele băncĭ te mai invinovățesce, că in loc de nisce hârtiĭ de stat ce asasinatul Pucle ți-ar fi predat când cu falimentul Cseh in schimb pentru acceptele cu subscrierea poliților, ai pus in portofoliŭ nisce accepte cu subscrierĭ false, ér hârtiile de valóre le-ai defraudat! Ce ai să rĕspundĭ la asta."

„Vicepreședintele băncĭ nu póte nicĭ odată dovedi aceste lucrurĭ, pe care le susține numai pentru ca să mĕ pérdă, séu póte și pentru ca să scape de plata polițelor."

„Dar polițele nu se vĕd trecute în registrele băncĭ."

„Asta-i o mare greșélă din parte-mĭ . . . nu mi-o pot explica de cât prĭn faptul, că in diua când a decurs schimbarea poliților mĕ aflam in mare agitațiune . . . exercitam pentru prima óră funcțiunele de locțiitor director . . ."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Interogatoriul este incheiat pentru astădĭ . . .“

„Pot să merg?“

„Da, vei fi recondus in chilia Dtale.“

„Nicĭ o speranță dară!“ exclamâ Traian frângêndu-șĭ mâinile.

„Ba din contra, ai multă speranță că vei scăpa peste vr'o trei, patru ḑile.“

„Perdută, perdută,“ repetâ nefericitul în sine. „Duminecă ângerul meu devine soția altuia.“

XXX.

Interogatoriul.

„Ce ḑicĭ Domnule Riber,“ sĕ adresâ Armic cătră grefierul sĕu, căcĭ în casurĭ grele i plăcea să sĕ consulte cu alțiĭ, chiar și cu subaltermiĭ sĕi, precum o făcea și acum.

„Eu sunt de părere că Ion servitorul este asasinul,“ rĕspunse Riber cu un aer de mare importanță.

„Pe ce-ți basezĭ acéstă părere.“

„Mai întâiŭ el este unicul om despre care să scie, că a amenințat pe cel asasinat de care a fost pălmuit odinióră.“

„Asta-i un motiv, da, însă nu prea serios, căcĭ pré bine sciĭ, că omul, mai cu sémă când stă pe un nivel de cultură așa de puțin ridicat, pe care sĕ află și acest servitor, omul ḑic, când îșĭ perde cumpĕtul, una, două amenințĕ cu omor.“

„Apoi istoria cu batista. Spusele lui sunt fórte suspecte. El admite că a voit s'o fure séu s'o ștérgă, cum sĕ exprimă dênsul, dar ḑice că ar fi amênat executarea acestei intențiuni. Pretextul ce ne dă pentru amênare este atât de copilăresc încât constituă cu o dovadă mai mult pentru vina sa!“

„Care pretext?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Că s'a ferit de mirosul batistei.“

„Eu nu-l găsesc atât de copilăresc și m'a adus chiar la o ideiă cum să dovedesc pe adevěratul asasin.“

Acum judele ceru dosarul acestei afacerĭ și ceti tóte depositiunele anterióre, apoi cu un ton grav ḑise cătră grefier: „Trimite la Avram Laib să mi-l aducă la moment! Toc o dată să sè facă o perchisiţiune severă la domiciul sĕu, dar mai cu sémă, să mi sĕ aducă bastonul ovreiului și hainele cu care a fost îmbrăcat erĭ, -décă de atuncĭ și-a schimbat cumva costumul.“

Grefierul clătină capul uimit dar nu ḑise nimic, ci scrise ordonanţele necesare, pe care le dete judelui spre subscriere, apoi le expediă.

Ca preste vr'o jumĕtate de oră ovreiul Laib fu introdus de un pârcalab în cabinetul judelui de instrucţiune.

Ovreiul sĕ afla în mare agitaţiune sufletéscă, era palid și tremura. Cu tóte astea sĕ opintea a juca pe omul supĕrat și întrând ḑise:

„Ce va să ḑică asta Domnule jude? Am fost luat de la trébă și silit să compar înaintea D-tale, ca și când aș fi un criminal!“

„Prevenitul să vorbéscă numai când va fi întrebat,“ rĕspunse judele cu ton sec.

„Eu, prevenit!!“ exclamă ovreiul pălindu-sĕ și mai tare de cum era.

„Tăcere!“ ordonă judele, apoi resfoind mereu prin dosar ḑise:

„Să-mĭ rĕspundĭ la intrebările ce-ţĭ voi adresa, scurt și lămurit!“

„Intrébă Domnule jude, sunt gata a-ţĭ rĕspunde!“

„Unde-ţĭ este bastonul?“

„Bastonul . . . mi s'a frânt!“ ingână Laib.

„Frânt intreg, unde este?“

„Mai sciu și eu, l'am aruncat! Cine scie unde va fi ajuns, — cine-l va fi luat!“

„Cunoscĭ acéstă batistă?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Judele i arătâ batista, cu care sĕ găsise infundată gura asasinatului Pucle.

Laib nu rĕspunse indată. După o sforțare vedită rosti un „nu‘ sfiit.

„Ți-ai schimbat îmbrăcămintea de erĭ până astădĭ?“

„Nu!‘ replicâ prevenitul cu óre-care mulțămire.

„Dar de erĭ diminéța și până a sérà?“

„Nu înțeleg!“ făcu ovreiul tresărind din nou.

„Te intreb, décă ai schimbat hainele in decursul ḑilei de erĭ?“

„Nu!‘ ḑise érăși ovreiul, de astă dată însă cu un ton puțin cam trăgănit.

„Arată-ți batista!‘

Ovreiul scóse din buzunar o batistă și o dete judelui.

„De ce tremurĭ așa?“ intrebâ magistratul apropiindu-și batista ovreiului de nas.

„Cum să nu tremur mĕ rog,“ rĕspunse ovreiul, „glumă este óre să fi tu, om cu stare și cu véḑă, negustor cinstit și reputat să fi ḑic, tam ne sam prevenit, bănuit cum am ḑice. Adică să nu tremur! Ba mĕ mir cum de mai pot sta pe picióre, cum de nu m'a lovit damblaua. Nicĭ nu scĭu ce mai vorbesc, atât sunt de tărbăcit. Domnul jude mĕ întrébă când una, când alta par' că anume ar voi să mĕ incurce.“

„Apropie-te!“ îl intrerupse judele.

Laib făcu un pas spre Armac.

„Vină aicĭ lipit de mine,‘ i ordonâ acesta, ér după ce prevenitul venise lîngă el, judele sĕ aplecâ și-i mirosi hainele, îl puse să intórcă tóte buzunarele și le mirosi și pe acestea.

„Ean veḑĭ Domnule grefier găsescĭ Dta vr'un miros!“

Grefierul executâ cu ovreiul aceiași manevră ce executase judele, ér după ce supuse tótă îmbrăcămintea prevenitului unei severe cercetărĭ din partea nărilor sale ḑise:

„Nicĭ un miros special.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Laib și-ar fi făcut cruce, dacă ar fi fost creștin, atât era de uimit.

„La ce oră ai părăsit eri banca?“ continuă judele.

„La șése óre,“ răspunse Laib.

„De la șése ore și până la opt ore, când au venit la D-ta Domnii Lustic și Smalț ca să mergeți la asasinatul Pucle, unde ai fost?“

„A casă!“

„Tot timpul!“

„Da!“

Judele reîncepu să studieze actele din dosar. Laib vĕdĕnd că o sémă de vreme nu i să mai adresézĕ nicĭ o întrebare díse cam sfiit:

„Am puțină trébă! nu mĕ pot duce?“

„Aștept resultatul perchisițiunei ce am ordonat a sĕ face la domiciliul D-tale, trebue să stai până atunci.“

„Main Gott, main Gott!“ oftă ovreiu', „Dumneḑeul meu, să vede că Domnul jude nu-mĭ voiesce de bine“

„După cum nu voiesc de bine nicĭ unui om criminal.“

Laib tresări, dar crediu de cuviință a nu suferi in tăcere acéstă directă incriminare:

„Domnul jude să nu pronunțe sentințe, care nu sunt basate pe nimic.“

„Ai dreptate Domnule Laib, am fost cam pripit,“ díse magistratul, „cu atât mai mult sunt dator a te dovedi, ca să nu rĕmâiŭ de rușine.“

Un pârcălab intră incărcat cu un palton de érnă și cu un baston pe care le depuse pe biroul grefierului.

„Am adus Domnule jude bastonul Domnului Laib; l'am găsit aruncat în colțul cel mai întunecat al podului caselor. Ér acest palton era atârnat lîngă cele lalte vestminte ale Domnului Laib?“

„Ce-i cu paltonul?“

„Servitorul Domnului Laib, la somațiunea nóstră, ne-a spus că stăpânu-sĕu a fost îmbrăcat eri tótă ḑiua cu acest palton; că a séră pe la opt fără un sfert ar fi venit a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

casă ér când a eșit din nou era fără baston și îmbrăcat cu paltonul pe care-l pórtă și acum?“

„Mai ai ceva de spus?“

„Nu!“

„Poți dară pleca!“

„Ei bine prevenitule,“ se intórse acum judele cătră Laib care la vederea obiectelor ce aduse pârcălabul, perduse érăși increderea, ce arătase in momentele din urmă, „ei bine explică-mi puțin contradicerile ce se constată in depunerea Dtale și in resultatele perchisițiunei Mai întâiŭ spuneai că bastonul ar fi frânt și când colea i lipsesce numai mănĕrul.“

„Tot frânt se numesce Domnule judecător.“

„Fiă; dar ai dis că erĭ nu ți-ai schimbat imbrăcămintea, și étă că se dovedesce contrarul, căcĭ séra ai luat alt palton.“

„Eu am înțeles, că mĕ intrebașĭ, décă am schimbat tótă imbrăcămintea; un palton se imbracă, se lapădă fără ca să iai séma la ceea ce facĭ!“

Judele mirosise buzunarele paltonului adus de pârcălab. Lucirea stranie din ochiĭ lui anuncia o descoperire insemnată.

„Mirósă și Dta,“ dise catră grefier.

„Da, să simte . . .“

„E de prisos a spune ce să simte,“ îl opri magistratul, apoi continuă cătră prevenit:

„Am constatat un miros caracteristic, in unul din buzunarele paltonului, pe care l'ai lăpădat a séră pentru a îmbrăca pe cel care-l porți acum. Un miros ce adinéorĭ in zadar l'am căutat. Explică-ne acéstă imprejurare.“

„Cum să vĕ explic, décă nicĭ nu sciu de care miros vorbiți,“ dise ovreiul luat de sudorile grózei. Când acest rĕspuns inspirase prin nărĭ cu luare a minte aerul și tot o dată avansase cât putuse gâtul spre buzunarele paltonului.

Judele observase acéstă stratagemă a prevenitului și-i dete paltonul in mânĭ:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Mirósă ș'apoi rĕspunde!“

„Vorbiți de parfumul de patchouli.“

„Da, cum se face, că un buzunar al paltonului ce ai purtat erĭ, este imbibat de acest parfum, pe când astădĭ nu sĕ găsesce nicĭ o urmă a acestui miros in hainele Dtale?“

Ovreiul își petrecu mâna peste frunte și rĕmase pe gândurĭ, tocmai ca și când s'ar opinti a-și explica el sieșĭ acéstă enigmă.

„Ei bine, tacĭ?“ îl intrebâ judele.

„Tare te rog Domnule jude, ai puțină răbdare cu mine . . . dabia mai sciŭ ce m'ai intrebat atât sunt de confusionat. Am o durere de cap în cât cred că nebunesc!“

„Spune mai bine că nu eștĭ în stare a ne face in grabă o istorie despre acéstă imprejurare.

„Ha, acum îmĭ aduc a minte,“ exclamâ Laib ca și inspirat, „așa trebue să fiă. Acest miros de patchouli nu-mĭ póte veni de cât de la batista ce, din nebăgare de sémă erĭ la bancă am pus în buzunar . . .“

„Așa . . . ai notat Domnule grefier că prevenitul recunósce a fi avut in buzunar o batistă a prevenitului Mistrel . . .“

„Notat,“ replicâ grefierul pe scurt.

„Dar mai notézĕ,“ reluâ Laib, „că observând greșéla, am scos batista și am lăsat-o la bancă.“

„Unde anume?“

„In cabinetul directorial acolo pe biroul directorului, tot de unde o luasem din greșélă.“

„A vĕdut cineva când ai luat și când ai pus inapoi batista?‘

„Nu, nimen!“

„Servitorul Ion sciă că ai luat o, dar nu scie că ai fi pus-o érăș pe birou după cum pretinḑĭ Dta!“

Acest amĕnunt consternâ pe prevenit așa de mult, încât pentru un moment îl lipsi de facultatea graiului.

Apoi ḑise:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Déca Ion sciă că luasem batista, trebue să scie și aceea că am pus-o inapoi. Va fi luat-o el!“

„Sĕ va confronta prevenitul Laib cu prevenitul Ion!“ dictâ judele grefierului, apoi adause, „chiamă pe temnițer să depuia pe Laib in arest preventiv.“

„Eu arestat ca uu făcĕtor de rele,“ exclamâ Laib, „protestez . . . este un act arbitrar, nelegal . . .“

„Hai duceți-l!“ dise judele cătră soldații de justițiă, cari venise ca să ia pe Laib.

Cu tóte strigătile sale când disperate, când amenințătóre fu scos și depus in una din chiliile închisórei.

„Dar acum, Domnule Riber, ce mai dicĭ?“ intrebâ judele Armic pe grefierul sĕu după ce rĕmase érăși singurĭ.

„Tot asupra lui Ion s'a concentrat bănuiéla mea. Dintru întâiŭ credeam că ovreiul este gata dovedit, dar acuma n'aș mai indrăzni să-l cred vinovat. Una însă este sigur!“

„Ce este sigur?“

„Că Traian Mistrel n'a comis omorul. Eu in locul Dtale l'aș libera din arestul preventiv.“

„Da, așĭ expedia indată acest ordin, déca n'ar fi polițele cu subscrierile cele false.“

„Pe când determinezĭ confrontarea decisă a lui Laib cu Ion?“

„Pe lunĭ, căcĭ până sâmbătă voi mai studia încă o dată dosarul acestei afacerĭ, și voi supune paltonul unei cercetărĭ amĕnunțite, căcĭ nu de géba l'a lăpădat prevenitul!“

XXXI.

Diversele opiniunĭ.

Tot orașul Têmpescĭ era în ferbere și cu drept cuvênt. De când să intemeiase acest bulevard al creștinitățiĭ in contra Turcilor și a Tătarilor, nu sĕ mai pomenise asemenea lucru p'acolo. Unul din cei mai fruntașĭ cetățenĭ asasinat, ér bănuițĭ de acest asasin și arestațĭ trei persóne de o dată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

De primul, care era servitorul Ion nu se prè mira lumea și, maioritatea locuitorilor ar fi jurat că el este asasinul. Cât despre Traian Mistrel, al doilea bănuit in opiniunea publică, erau mulți, cari nu se îndoiau de vina lui, de óre-ce mulți îl invidiau pentru posițiunea sa de la bancă. Ér alții, care sciau despre numirea sa la postul de Dirigent al succursale ce „Patria“ avea să inființeze in Têmpescĭ, pe când el încă nicĭ nu eșise din funcțiunile băncĭĭ, îl învinovățiau încă și mai mult, ḑicênd, că un om ca el, care nu cunósce nicĭ o considerațiune față de acel institut, ce i a dat o frumósă pâine, este in stare a omorî pe un om, cu atât mai vêrtos pe președintele băncĭĭ pe care voia s'o concureze acum până la cuțit.

Dar aprópe nimen nu înțelegea cum îndrăznise judele Armic să rețiĭă in arest preventiv pe Avram Laib, care trecea de om fórte bogat și care era tot odată vicepreședintele băncĭĭ, ocupând decĭ o funcțiune de mare incredere.

Numai insușĭ judele instructor și icĭ colea câte un sceptic, orĭ câte un antisemit incarnat nu se îndoia de vina lui Laib, pe când cassarul Lustic și ajutorul său Smalț nu mai sciau ce să créḑă.

Niculița Bardă, cu tóte că depusese in favorul luĭ Traian, nu intârḑiase de a depeșa la banca Patria din Riulac, comunicând nu numai depunerea in arest preventiv a amicului său ci și acusa ridicată in contra lui.

Cocóna Zamfira, mama Coraliei, și ea firesce aflase vestea despre invinovățirea și arestarea lui Traian; ca creștină ar fi trebuit să-l compătiméscă, cu atât mai vêrtos, fiind-că i implinise cea mai ferbinte dorință, abḑicênd de la Coralia; ca mamă insă trebuia să se bucure, căcĭ acéstă nenorocire a tênĕrului, o punea la adăpostul unei probabile schimbărĭ a decisiunei sale luată intr'un moment de esaltare. Traian inchis, nu mai avea ocasiune a intórce pe fiă-sa de la cuvêntul ce, amărîtă cum era, îl dase lui Furculicĭ.

Niculița informase exact pe Traian când i comunicase că Coralia se va cununa Duminecă cu Furculicĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Moșierul, care cam simțise și el cum steteau trebile, sĕ invoise cu cocóna Zamfira ca să nu amĕne cununia până după sĕrbătorile Pascilor, ci să o serbeze inaintea postului, care avea să sĕ incépă chiar in sĕptĕmâna viitóre: Étă pentru ce alese un termin așa de scurt.

Dară Coralia?

„Sêrmana era ca și têmpită de lovitura, cu care renunțarea lui Traian, o isbise drept in inima ei cea iubitóre.

Când mumă-sa i spunea de pregătirile de nuntă, i sĕ părea ca și când i-ar vorbi de o afacere, care nu o privia pe dênsa. Primi tóte cu nepăsare și nu sĕ opuse la nimic. In fundul inimei sale, licuria insă sub cenușa disperărei, scênteea speranței, că până Duminecă Traian îșĭ va lua séma și că tóte sĕ vor intórce spre bine.

De și nu tradă prin nicĭ un cuvênt, prin nicĭ o mișcare, acéstă a ei speranță, mumă-sa totuș o scia séu cel puțin presupunea existența ei și étă pentru ce, cu o îngrijire scrupulósă nu permise de a i sĕ spune despre grozava bănuélă in care căduse Traian și nicĭ că era arestat.

Căcĭ Coralia, chiar décă nu ar mai fi nutrit nicĭ o speranță față cu Traian, nu ar fi consimțit a sĕ lega cu altul pe vecie, până când acela pe care-l iubia, lângeza in aerul inchisórei, și gemea sub grozava sarcină a bănuélei de asasin.

Cocóna Zamfira isbuti a dispune tóte după voința sa și spre binele Coraliei, cum dicea dênsa. Duminecă sĕ celebră cununia, și tot in aceiași di, tĕnĕra părechiă, impreună cu mama, respective sócra, părăsi orașul. —

Nicĭ o dată nu fusese o ședință așa de furtunósă in consiliul de administrațiune la institutul Patria din Riulac, ca și aceea, care sĕ convocase in urma scirilor ce sosise despre urmărirea și arestarea lui Traian ca asasin.

Președintele Urdugă era numai o apă, scăldat in sudorĭ, atât de mult să opintise, exercitând funcțiunele sale, căcĭ era silit când sĕ sune minute intregĭ clopoțelul, ca să impuie liniște, când să strige ca un hamal, ca să aducă la rațiune pe vorbitorĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dintru întâiŭ se sculase spectabilul Domn Grigorie Coteiu, consilier de administrațiune și vechiŭ bogasier, frate de cruce cu vestitul Hagi Petcu, care-și luase un prinț de ginere. Acest negustor ruginit, sculându-sĕ, începu să strige de-ți lua auḑul și ḑise cam următórele: Ce ananghiă séu necesitate cum ḑiceți D-vóstră am avut, ca să ne căutăm noi înșine belea. Mĕ rog D-vóstră, au nu este belea să ne găsim tam nisam in legătură cu un hoț și ucigaș, dar ce ḑic legătură? Este pré puțin ḑis de óre ce ne-am dat orbiș pe mâna lui. Poftim plăcinta, Domnule director, in frumósă trébă ne-ai băgat. Noroc numai, că n'am deschis incă cancelaria din Têmpescĭ, și nu ne am belit obrazul cu totului totul in fața lumiĭ. De l vor spênzura să-i fiă de bine, am scăpat cu atât mai curênd de o lichia, ér de nu-l vor spênzura — p'aci ți-a fost drumu . . ."

„Că nu-i așa," sĕ sculâ consilierul și advocatul Rutu, „dĕcă nu va fi condamnat, trebue să-l ținem, orĭ dĕcă nu, să-i numĕrăm cincĭ miĭ de fiorinĭ, după cum datorĭ suntem!"

„Datorĭ," strigâ Coteiu, „aș vrea să sciu cine ne póte sili la asemenea . . . cum să ḑic . . . neghiobiă?"

„Contractul ce am incheiat cu dênsul!" replicâ Rutu.

„Ce fel?" răcni Coteiu, „așa sună contractul, atuncĭ pĕcat că ai dat atâțĭ banĭ pe învĕțătura D-tale de advocat!"

„Domnule!' strigâ Rutu cu ton amenințător.

„Mĕ rog," ripostâ bogasierul, „mai multă evghenie față de un bărbat ca mine."

Sĕ sculară și alțiĭ ca să aducă la rațuine pe cei doui invrăjbițĭ și strigară care de care mai asurḑitor. Președintele suna clopoțelul de credeai, că are de gând să-l spargă și cu tóte astea numai după ce sĕ răgușiră cei mai incărnațĭ răcuitorĭ, sĕ făcu puțină tăcere, de care sĕ profită Talion, ca să liniștéscă după putință spiritele.

De și era infrânt de suferință, căcĭ pe dênsul îl duria acest eveniment indoit, o dată ca director, apoi ca tată de familie, totuș isbuti a mai impăca pe Domniĭ consilierĭ cu nealterabila stare a lucrurilor, punĕnd in vedere

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

președintelui o apropiată avansare a fiului său, advocatului un nou și incurcat proces. lui chir Grigorie Coteiu o cavălărie de la împĕrat pentru meritele sale la desfacerea de atîțĭ marĭ de coțĭ de panglică, stambă, postav și alte mărfurĭ tot atât de utile și trebuincióse și, adunarea fu incheiată spre mulțămirea tuturor numai bietul Talion sĕ duse mîhnit a casă.

Fiă-sa Ulpia când audise de grozava invinovățire ce sĕ ridicase in contra lui Traian căduse în leșin, din care sĕ trezi numai după ce a fost frecată la têmple și pe frunte cu ape aromatice și după ce respirase timp mai indelungat serurĭ vivificătóre. Dar de și sĕ sculase, nu și mai venise in firea ei: lângezea . . . sĕ ofilia ca o flóre lovită in splendórea primăverei de o brumă nemilósă.

Ce n'ar fi dat acum Talion, décă ar fi putut desface, ceia ce făcuse cu atâta ușurință.

Și lui i era gróză, că Traian va fi achitat și că Ulpia sa nu va voi să-l lase, ceea ce ar fi fost o mare rușine la casa sa, căcĭ alianța cu un om urmărit pentru omor, nu sĕ cădea să fie pentru un Director de bancă. D'aceea, Talion era decis, ca in casul extrem să sfătuéscă pe consilierĭ a jertfi mai bine, miĭ de fiorinĭ, de cât a-i increde lui Traian postul de Dirigent . . .

Cu ce dragă inimă s'ar fi repedit până la Têmpescĭ, ca să sĕ orienteze mai bine; dar își reservâ călĕtoria pentru momentul, când va fi mai de lipsă, după condamnarea séu după achitarea lui Traian.

Intru aceea nefericitul nostru amic ședea in arest, unde, de la ultimul interogatoriŭ la care fusese supus, incepuse a sĕ ocupa mai de aprópe de starea sa și a sĕ intreba, că óre acusațiunea ridicată in contra sa nu l'ar putea perde?

Nu ținea nimic la viață, ar fi primit bucuros in fie-care moment mórtea, dar o mórte onestă, nu acea mórte rușinósă ce-ți prepară mâna călăului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ar fi acceptat chiar și acest trist sfîrșit al vieței sale, décă i s'ar fi imputat vr'un omor săvêrșit din un sentiment condamnabil, dar neînjositor ca de exemplu, furiă, gelosie, insă era acusat de un asasin vil, comis pentru a delătura pe un martor al unei pretinse defraudațiunĭ.

In contra acestei invinovățirĭ era dator a sĕ lupta până la ultima sa resuflare.

Traian era convins că nimen altul de cât ovreiul Laib nu putea fi ucigașul bietului Pucle, dar nu-și tăinui tot o dată, că existau nisce momente, carĭ constituiau o insemnată aparință de culpă in contra dênsului.

Chiar de va scăpa de sub acusa de omor, cum sĕ va putea el vr'o dată scăpa de rușinósa invinovățire, că ar fi defraudat o sumă considerabilă, vêndênd nisce hârtiĭ de stat, ce Laib pretindea că Pucle ar fi adus in locul polițelor pe care le declara de false. Pucle era mort, el nu mai putea da nicĭ o mărturie in acéstă afacere, și chiar décă ar fi trăit, cine scie décă n'ar fi negat și el subscrierile sale?

Cu lumea din afară nu-i era permis să comunice, firesce, căcĭ era in cercetare, in arest preventiv.

Din când in când i sĕ trimetea câte ün numĕr al jurnalului sĕu, in care sĕ lua in apărare, de și nu pe față și de-a dreptul, ci in mod fin, indirect, cum sĕ pricep a scrie redactoriĭ exersațĭ.

Până acum considerase participarea sa la redacțiunea fóiĭ numai ca un divertisement, ca o petrecere recreătóre și cu inima indoită concepuse ideia de a-și căuta in viitor pâinea sa de tóte ḑilele in calaborarea la jurnal, după cum spusese și lui Niculița. D'abia in aceste ḑile de rĕstriște recunoscu imensa putere a unui organ de publicitate. Acum când intreba mai mult de cât orĭ si când mai nainte, de vorbele lumiĭ, mĕsura depliua valórĕ ce póte avea influința presei asupra opiniunei publice, care formézĕ și distruge state, ridică națiunĭ, retribuesce merite și pedepsesce crime.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In aceste momente-şĭ promise, că décă ceriul va voi ca să-l scape vr'o dată din arest, sĕ va însărcina cu martirul unui publicist român, căcĭ scia, că este unul din cele mai marĭ martiriurĭ al timpului modern. Işĭ promise că sĕ va lupta pentru inaintarea ómenilor; pentru binele şi propăşirea naţiunei sale asuprite, căcĭ acum ca nicĭ o dată simţia cât de bine cade până şi cea mai mică mângăiere sufletului unui biet asuprit.

Din ce mergea, spiritul lui Traian sĕ liniştea şi prin asta sĕ limpedia mai mult. Il părăsise acea apatiă mortală ce-l apucase dintru întâiŭ. Sĕ impăcase cu ideia, că Coralia i era perdută şi, amorul sĕu era inmormêntat pentru vecie.

Catincuţa, pentru ca să mai vorbim şi de ea, era logodită cu Niculiţa Bardă, dar nu-i ticnia acésta logodnă.

Era fórte mult contrariată din mai multe cause. Intâiŭ, nu putuse, cum ar fi dorit din tótă inima, să sufle nicĭ un cuvênt Coralici, despre arestarea lui Traian, căcĭ mătuşă-sa nu-i permise a vorbi cu dênsa. Apoi nu luase parte la cununia Coraliei, care sĕ sĕrbase des de diminéţă, când nu era încă nimen sculat din pat, şi in presenţa numai a preotului, a cocónei Zamfira, care impreună cu un bĕtrân amic surd şi de jumĕtate orb, funcţionase ca nunĭ. — Frate-sĕu Costică ascultase cu nepăsere propunerea lui Niculiţa, care-l provocase să mérgă la Riulac şi să ia impreună cu fata Directorului postul de Dirigent la succursala Patriei. Pĕcătosul de el sub pretext, că n'ar mai putea să-şĭ védă de viiă, décă sĕ va insura şi mai ales décă sĕ va face funcţionar, nu numai că ascultase cu nepăsare la acea propunere preţiósă, dar refusase chiar de a-şĭ incerca norocul. Şi alte, şi alte nĕcasurĭ mai micĭ şi mai marĭ sĕ grămădise pe capul bietei Catincuţii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XXXII.

Dovedit.

Laib stetea érăș inaintea judelui de instrucțiune. Puținele ḑile de captivare-l transformase cu totul. Capul care și-l ținuse ridicat și nasul in sus, sĕ plecase, burta cea grósă i sĕ mai sbîrcise, obrajiĭ nu mai erau rașĭ ca in palmă, ci acoperiți cu fire de pĕr cărunt, buzele nu-i mai zimbeau dulceag, ci i sĕ contractau convulsivic, ér ochiĭ cari mai nainte sĕ fixau cu insolență pe fața interlocutorului sĕu acum căutau pămêntul.

„Paltonul ce ai lăpădat in séra când s'a comis asasinul, este pătat cu sânge,“ cu aceste cuvinte grozave reincepu judele Armic interogatoriul sĕu. Și pironind ochiĭ sĕĭ in fața prevenitului adause, „cum ne vei explica acest fapt?“

„Sânge!“ bâlbăi prevenitul simulând óre-care surprisă, dar judele înțelese indată, că Laib sĕ așteptase la acéstă intrebare și că îĭ pregătise de mult rĕspunsul.

„Da, sânge inchegat!“ repetă judele, fără de a-și lua privirile de pe fața ovreiului.

„Ore nu m'aĭ mai intrebat de asta?“ făcu Laib cu un aer de perfectă stupefacțiune.

„Intrebat orĭ nu, ai să-mĭ rĕspundĭ, orĭ de unde nu trebue să admit că cu acel sânge te-aĭ pătat când ai comis omorul.“

„Ah, cât sunt de nenorocit, ce pĕcate au căḑut pe mine.“

„Ei bine rĕspundĭ, orĭ trec la altă intrebare.“

„Să nu trecĭ Domnule jude, étă că rĕspund. Acĕl sânge mi-a curs din nas, asta a fost și causa de am schimbat paltonul?“

„Din nas? și când!“

„Ore când să fi fost?“ făcu ovreiul punêndu-și mâna pe frunte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Nu te ai așteptat la acéstă intrebare, căcĭ altmintre ți-ai fi preparat rĕspunsul.“

„Nu m'am așteptat dĕu la nicĭ o intrebare?“

„Insă chiar și nepreparat trebue să scĭĭ când ți-a curs sânge din nas și unde?‘

„Ah, acum îmĭ aduc a minte, sângele mi-a curs a casă, când am venit de la bancă!“

„Cu asta voiescĭ dór să explicĭ și provenienta de apă sângerósă in lighianul D-tale!“

„In adevĕr, cum am simțit, că-mĭ vine sânge din nas, am alergat la lighian și m'am spălat pe față!“

„Nu-ți era obiceiul a merge a casă, când te intorceai de la bancă, ci te duceai tot de-a-una la biroul casei Dtale comerciale, pe când in acea séră, cu tóte că te-a așteptat asociatul D-tale Domnul Simon Ruben, n'ai mai dat pe acolo! Cum ne explicĭ acésta?“

„Mĕ cam durea capul de alterațiunea ce avusem la bancă, așa de tare mĕ durea încât am resimțit trebuința să mĕ odihnesc puțin in liniștea locuinței mele.“

„Cu tóte astea ai mai eșit in acea séră, inainte de a fi venit acei doui domnĭ la D-ta, cu care te-ai dus la asasinatul Pucle.“

„După ce mi-a curs sângele din nas, m'am simțit mai ușurat la càp și am crĕdut că décă voi respira puțin acr próspăt mi sĕ va face mai bine, d'aceia am eșit și m'am preumblat puțin.“

„Pe unde?“

„Pe aleiă!“

„Te-ai intâlnit acolo cu cineva?“

„Au trecut mulțĭ inșĭ pe lìngă mine, dar n'am stat cu nimen de vorbă, n'am recunoscut pe nimen, d'aceia nicĭ nu sunt in stare a vĕ numi pe cineva.“

„Nu cumva s'a dat ocasiune prevenitului, ca să sĕ consulte cu cineva,“ intrebâ judele.

„Décă ordonațĭ voi cerceta de cine și cum a fost supraveghiat,“ replicâ grefierul Riber.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ah Domnilor, pe tatăl meu să-l fi omorît, nu m'ar fi putut ține mai ferit de lume, puteți cerceta!“ exclamă Laib.

„De o cam dată abstrag de la acéstă măsură,“ decise judele, apoi ațintì érăș privirile sale asupra prevenitului și continuă:

„Este constatat, că apa, care s'a găsit în lighianul D-tale, era prea puțin sângerată, numai atât ca și când ți-ai fi spălat în ea sângele cu care ți-ai umplut mânile; apa nu era atât de roșie, cum ar fi trebuit să fiă décă s'ar fi scurs în ea, după cum dicĭ, sângele din nasul D-tale. Apoi era și săpunită, ér când cineva își opresce scursură de sânge, n'are lipsă ca să se spele cu săpun, în fine, décă ai alergat la lighean, cum ți-ai putut păta paltonul așa de mult?“

Laib îngălbini și fu cuprins de o năpraznică convulsiune de nervi.

În acéstă supremă strêmtorare, ovreiul începu a înșira cu vocea întreruptă cele ce vom reproduce mai jos. Avea aerul unui om, care stând să se 'nece, se sbate ca să scape din vêrtejul omorîtor, ce l'a cuprins și-l trage cu forța spre fund, se sbate și voind a striga ajutor, este năpădit de valurile apei și așa tocmai ceea ce credea că-l va scăpa, i prepară sfêrșitul.

„Cum am dis?“ făcu Laib, „ca sângele mi-a curs a casă din nas? Oh, Dómne, vedeți cât sunt de zăpăcit. Sângele mi-a curs la bancă și mi-a umplut paltonul, căcĭ am voit să-l opresc cu o batistă, dar . . . se vede tréba nu am ținut-o bine . . .“

„Unde este batista de care vorbescĭ?“

„Dar nu v'am spus? era tocmai batista lui Mistrel, da, îmĭ aduc fórte bine a minte că mirosa a patchouli. După ce mi s'a oprit puțin scursórea, am lăpădat batista, am mers a casă, m'am spălat pe mânĭ și étă . . . nu-i așa, că acum se explică petele de sânge de pe palton în modul cel mai firesc?“

„Cred că nu va mai fi de lipsă, ca să-l confruntăm cu servitorul Ión,“ observa judele cătră grefier. „Prevenitul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

are să ne mărturisésca omorul, căcĭ s'a incurcat in o mulțime de contrădicerĭ . . ."

„Capul meu, capul meu," sĕ văita ovreiul, care vedea cu ochiĭ apropierea sfĕrșitului și voia acum să explice contrădicerile constatate prin slăbiciunea memoriei sale.

„De nu te vei pocăi va fi rĕu de capul tĕu," dise judele, care din acest moment incepu să trateze pe ovreiŭ ca pe un criminal dovedit. Apoi sculându-sĕ luă paltonul și dise:

„Étă aicĭ petele de sânge, sunt mai marĭ pe la umerul cel stâng și sĕ micșoréză mergênd in jos spre piept. Nasul tĕu spre umĕr rĕspunde, orĭ sângele tĕu curge de jos in sus!"

La aceste cuvinte judele aruncâ paltonul pe un scaun, dar nu nimeri bine, astfel încât haina aruncată nu ajunse pe scaun ci căḑu pe podinĭ unde produse o pocnitură, care deșteptă atențiunea judelui.

„Ce a fost asta?" exclamâ el și luând paltonul, incepu să-l examineze cu amenuntul.

Picăturĭ marĭ de sudóre sĕ arătară cu profusiune pe fruntea ovreiului, care urmărea cu o incordare de groză tótă mișcarea judelui.

Acum îșĭ acoperi fața cu amêndouĕ mânile, ca și când ar fi voit să nu mai véḑă ceea ce avea să descopere judele in momentul următor.

Armic dase cu mâna de un obiect dur și sferic, care părea a sĕ afla intre căptușala și postavul paltonului.

Cercetând mai de aprópe găsi o descusătură in colțul unui buzunar, pe care o lărgi atât încât îșĭ putu introduce mâna până acolo unde simțise obiectul menționat.

Acum îl prinse și trăgênd îl scóse.

Era mânerul, care lipsia de la bastonul ovreiului . . . și, acest mâner era sângerat.

„Mărturisescĭ?" intrebâ magistratul cu ton solemn, arătênd ovreiului acel insemnat corp de delict. „Mărturisescĭ, că cu bastonul tĕu ai isbit in asasinatul Pucle și l'ai omorît?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Laib nu-și luase încă mânile de pe fața sa.

Acum însă își ridică capul și răspunse: „Nu-i drept, nu-i drept! Sórtea mĕ urmăresce . . . tóte s'au intors impotriva mea!

„Ean ascultă prevenitule," incepu judele cu tonu stăruitor, „ești om cu minte și cu bună socotélă, căci te tragĭ din némul lui Israel și ai fost un comerciante dibaciŭ, și ai sciut să-ți asigurĭ cea mai mare porțiune de avantagiŭ sub tóte imprejurările. Cred decĭ, că in acésta cea mai critică posițiune a vieței tale nu te vei arăta mai puțin isteț, ca până acum, ci vei accepta perderea, ca un lucru neevitabil, ér prin o mărturisire sinceră îți vei ușura sórtea."

„N'am nimic de mărturisit."

„Décă ai fi creștin ți as spune, că o mărturise desăvêrșită ți ar ușura cugetul de greutatea pĕcatului de mórte ce ai comis, dar tu-ți rîdĭ de asemenea credință și o numescĭ deșértă! '

„Nu sunt vinovat Domnule jude, numai o falsă aparință, o funestă incepciare a unor incidente nefaste pentru mine te-a putut induce in o eróre atât de mare pe D-ta, care ești reputat de un jude luminat și nepreocupat . . ."

„Ingușirile tale nu mĕ ating câtușĭ de puțin; décă nu vei mărturisiĭ vei fi condamnat pe baza probelor, care vorbesc mai apriat de cât orĭ ce mărturisire. Décă-ți convine a întărîta prin îndărătnicia ta pe judecătoriĭ tĕi, așa de mult în cât să nu admită nicĭ o circumstanță ușurătóre și să te condamne la furcĭ . . ."

„N'am mărturisit nimic, prin urmare nicĭ nu mĕ póte condamna la mórte," strigă ovreiul plin de gróză.

„Așa, cine ți-a spus asta?"

„Sciu, căci am cetit și eu legile!"

„Te-ai preparat dară de mult la asasinul săvêrșit, de ai stăruit a-ți culege informațiunĭ prin tecsturile legilor nóstre? Este drept că nu condamnăm la mórte de cât pe cei carĭ au mărturisit omorul, dar . . . acésta mărturisire, ai făcut-o tocmai acum . . ."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Ba nu, n'am mărturisit nimic nicĭ o dată și, nicĭ nu voi mărturisi, căcĭ n'am comis nicĭ o crimă.“

„Cu tótă negațiunea ta ai depus o mărturisire perfectă . . . nu directe, dar indirecte.“

„Nu Domnule jude, nu . . . nu mĕ puteți condamna la mórte . . .“

„Asta va fi tréba senatului, care va avea să judece causa ta. Eu am să-ți mai puiŭ în vedere unele. Décă nu mărturisescĭ și încă depunând o mărturisire detaiată, nu pot să liberez nicĭ pe Traian Mistrel, nicĭ pe servitorul Ión, și nicĭ pe Hold, toți trei preveniții pentru aceiași crimă, căcĭ numai un senat póte să tragă consecințele din materialul ce am adunat prin instrucțiunea causei. Acest senat, care te va judeca și pe tine, nu va fi nicĭ de cum edificat prin indărătnicia ta, căcĭ nnmai acestei indărătniciĭ vor avea să mulțăméscă o intreită muucă. Asta o vor pune pe conta rĕutățiĭ tale de inimă și în loc de circumstărĭ ușurătóre le vei presenta circumstărĭ agravante, așa încât, eu unul n'aș mai da nicĭ o pipă de tutun pe viața ta.“

„Să admitem că, ingrozit de povara dovedilor aparinte, dĕu numai aparinte Domnule jude și Domnule grefier . . . așa să-mĭ ajute Dumnedeu, numai aparințele . . .“ repetâ ovreiul, care acum in adevĕr îșĭ cam ĕșise din fire.

„Ei bine, ce voiai să admiți . . .“

„Voiam . . . o Dómne Dumnedeul meu . . . ce voiam să dic . . .“

„Voiai să mărturisescĭ?“

„Ba nu, să intreb numai, că décă așĭ mărturisi așĭ scăpa cu viéța?“

„Atârnă mult de la mărturisire. Décă din ea judecătoriĭ tĕi pot conchide la circumstărĭ ușurătóre . . . dar in tot casul, traiul tĕu. neîmpricinat de până acum . . .“

„Atârnă de la mărturisire?“ intrebâ ovreiul, „décă bună óră s'ar dovedi din acéstă mărturisire, că . . . presupunem numai . . . silit am fost, să mĕ scap de cel mort.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Atunci negreșit ți s'ar lua in sémă ș'apoi cred că te vor condamna cel mult la inchisóre pe viéță . . .“

„Ar fi mai bine să mor!“

„De, de . . . asta o ḑici fără de a te gândi bine la ceia ce este mórtea. Ș'apoi prin o bună purtare poți să-ți câștigĭ favorul funcționarilor inchisórei, care de bună sémă te vor recomanda grației regelui. Étă în patru anĭ regele își va serba aniversarea de cincĭḑecĭ de anĭ, și pré lesne ai putea profita atunci de amnestia ce să va da negreșit!“

„Patru anĭ!“ repetâ Laib, fără să-și dea seama că prin acésta șovăia de pe calea negațiunei. Și in acest suprem moment invinse obiceiul inăscut fie cărui ovreiŭ, de a sĕ tocmi, peste isteția sa care ar fi trebuit să-l povĕțuéscă, a nicĭ nu lua in sémă acéstă tentațiune.

„Da, veḑi decĭ,“ adause judele, „că vei putea scăpa cu patru anĭ numai, décă mărturisescĭ, ér décă nu, vei putrezi in temniță, căcĭ avem doveḑi copleșitóre, pentru faptul tĕu și sper chiar a-ți aduce și martorĭ?“

„Martorĭ?!“ strigâ Laib tremurând.

„Da, și scĭi că doui martorĭ ocularĭ fac atât ca și o mărturisire?“

„Nu m'a vĕḑut nimen când l'am . . . dar . . . ba

„Ai scris tóte,“ 'l întrerupse judecătorul, adresâudu-sĕ cătră grefier. „Poți să încheĭ, căcĭ cuvintele „nu m'a vĕḑut nimen, când l'am“ . . . sunt o apriată mărturisire și este decĭ de prisos, ca să mai stăruim pe lîngă prevenit. Sună ca să vină să-l ia.“

„Ba nu suna Domuule grefier, așa te rog,“ ḑise Laib speriat de mórte și perḑêndu-și tótă presența, „étă că mărturisesc . . .“

„Veḑĭ că tot tu ai asasinat pe Caspar Pucle.“

O mică tăcere fiorósă sĕ făcu, apoi eși din peptul sbuciumat al ovreiului ca o suflare slabă, iusă totușĭ la ințelesul judelui și al grefierului cuvêntul scurt, dar grav: „da.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Pentru ca mărturisirea să-ți fiă cât de complectă, intórce-te în chilia ta și pregătesce-te până mâine, când te vom asculta din nou," dise judele.

Laib fu recondus la inchisórea sa.

XXXIII.

Mărturisirea.

In urma mărturisirei ovreiului scăpară nu numai Ion și Hold dar și Traian, căcĭ din depunerea vicepreședintelui băncei reesi nu numai că n'avuse parte la asasinarea lui Pucle, dară preste asta și că după cum scim, Traian era cu totul nevinovat de subscrierile false de pe cambiile asasinatului.

Amicul nostru, cum eși din arest, își dete demisiunea atât la banca din Têmpescĭ, cât și la Patria din Riulac.

Consilierii de administrațiune de la cele două bănci erau plinĭ de bucurie, căcĭ în primul moment li se părea o fericire, că nu mai erau legați a lucra cu un om bănuit ér cei din Riulac erau peste asta fórte fericiți, că Traian prin demisiunea sa renunțase la despăgubirea de cincĭ mii de fiorinĭ. Pentru a da o expresiune vedită acestei bucuriĭ consiliul de administrațiune al Patriei din Riulac spori emolumentele secretarului, care după cum scim, era un fiu al președintelui.

Traian își arangiâ dintru întâiŭ condițiunele traiului, părăsind locuința, ce avuse la olaltă cu tată-sĕu, pentru una mai modestă, realisâ din mobile și din unele obiecte de prisos apoi se puse pe o muncă seriósă la jurnal și isbuti.

Insăși dilele de restriște i deveniră un izvor de bună stare, căcĭ prin publicarea unei descrierĭ bine reușite a celor ce pățise, în colónele jurnalului sĕu, își mări numĕrul cetitorilor la o țifră atât de frumósă, încât putea trăi în ticnă din partea sa de venit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In ticnă . . . da! Adică-și avea pânea cea de tóte ḑilele, tutun cât i poftea inima, banĭ de buzunar . . . Putea chiar să-și permită pe fie-care an luxul unei călătoriĭ . . . N'avea nicĭ un inamic pe față ci numai lingușitorĭ... Îl alegeau la tóte posturile de onóre . . . Cocónele cele bătrêne doriau chiar să-l insóră, dar . . . Traian nu voia să scie nicĭ de fete, nicĭ de vĕduvióre.

Avem insă să impărtășim lectorilor mărturisirea ovreiului și cele ce au urmat după ea. O vom face mai pe larg, folosindu-ne de articolile, in care Traian reprodusese acéstă causă celebră.

Scim că ovreiul plecase buimăcit de la Pucle, pe care voise să-l indemne, ca să invinovățéscă pe Traian, ca și când acesta ar fi defraudat nisce hărtiĭ de valóre și ar fi pus in locul lor sciutele polițe false. Laib era buimăcit nu numai fiind că Pucle i refusase consursul sĕu la acéstă mârșăvie proiectată de el, dar îl mai amenințase, că-i va intenta proces ca să-i ia banii ce va primi pentru grădină.

A casă, pe când sĕ preumbla in sus și in jos concepuse un plan infernal, pe care-l și executâ.

Era decis a asasina pe Pucle, aranjând tóte imprejurările așa, ca intréga bănuiĕlă să cadă pe Traian.

Ursita îl ajutâ întru câtva la executarea grozavului sĕu plan, orĭ mai bine ḑis, sórtea îl împinse in negrul abis.

Laib găsise la bancă batista lui Traian. Acéstă imprejurare i păru, ca un semn de incuragiare, ce-i venia de la Iehova al sĕu.

Să nu credeți, că am afirmat aicĭ un lucru neadevĕrat ḑicend că Laib credea in ajutorul Dumneḑeului sĕu la săvêrșirea celor mai infernale fapte. El credea cu tótă fervórea inimei sale celei cupide in acest ajutor, după cum singur a mărturisit inaintea judelui de instrucțiune, aducênd acéstă imprejurare chiar ca o circumstare ușurătóre a crimei sale.

„Domnule jude," astfel ḑisese ovreiul, „când am vĕḑut batista pe mésă mi-am ḑis: Veḑĭ Iehova-ți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vine in ajutor, ca să-ți rĕsbunĭ asupra acelui ticălos, care a indrăznit a te pălmui pe tine, binefăcĕtorul lui. Dumneḑeul nostru m'a inzestrat cu minte și mi-a sădit in inimă iubirea némului meu, el mi-a trimis gândul cu care am prins pe Pucle de mi-a vêndut grădina pe un preț atât de ieftin. Iehova nu va îngădui dară să fiu frustat și impreună cu mine némul meu de rodul iscusinței mele prin acel ticălos de Pucle, și fiind-că nu voiesce să ingăduiéscă ca acéstă nedreptate să sĕ săvêrșéscă, îmĭ trimite acest semn!"

„Luai decĭ batista."

Ovreiul descrise apoi cu amĕnuntul cum trimise la Traian ca să-i dea întâlnire la Pucle, pe un timp unde omorul trebuia să fiă deja săvêrșit, căcĭ voia să-l prindă cu martorĭ lîngă mort; cum inscenâ după aceia descoperirea polițelor false, la care scenă am asistat și noi. Pe Lustic și Smalț i provocâ să vină cu el impreună la Pucle, fiindcă voia să-i aibă pe ei de martorĭ in contra lui Traian. Era un plan infernal pe care-l urzise ovreiul. Judele de instrucțiune Paul Armic sé infiorâ de atâta isteție in crimă, și sĕ felicitâ că isbutise a descoperi mîrșăvia acestui om și a-l aduce la aman.

„Când plecai de la bancă," continuase Laib in mărturisirea sa, „sunase șése și era cam intunerec. Mĕ dusei a casă numai ca să pot trece pe dinaintea biroului lui Pucle. Trecênd, îl vĕḑui că este singur și că tocmai îșĭ incheia cassa, ceia ce-mĭ vestia că sĕ pregătia a-șĭ inchide biroul. I făcui semn să ésă puțin afară, căcĭ nu voiam să mĕ vĕḑă nimen intrând la dênsul. Pucle eșĭ in ușă!"

„De ce m'ai chemat?" intrebâ el.

„Vĕd că inchiḑĭ și bine facĭ, dar să nu te ducĭ, ci să stai în biurou și să lașĭ ușa deschisă pe din dos. Voi veni preste vr'un sfert de oră, ca să ne regulăm cestiunea nóstră. Mi-am luat séma, voi recnnósce subscrierile de pe polițele D-tale, dar trebue să ne ințelegem, căcĭ nicĭ D-ta nu vei voi dóră, ca să-ți dau intréga sumă ce voi lua pentru fosta D-tale grădină. Am avut și eu cheltuelĭ, până

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

am putut incheia contractul; sciĭ D-ta vorba ceia, o mână spală pe cea laltă.

La scirea, că voiesc să recunosc subscrierile de pe polițele false, fața lui Pucle se umplu de bucurie. Imĭ promise voios că mĕ va aștepta.

Mĕ duseiŭ a casă și intrâiŭ cu mult sgomot, ca să mĕ simță cei de p'acolo. Apoi insă mĕ furișai incetinel érăși pe stradă și merșci in umbra caselor la biroul lui Pucle, care era deja inchis pe din față.

Nimerisem bine, căcĭ nimeu nu mĕ vedea imprejur pe stradă, și nicĭ in curte nu era nimeu. Mĕ furișai decĭ pe din dos in biroul lui Pucle, care mĕ aștepta cu nerăbdare.

In mână aveam bastonul cu mânerul cel gros și greu.

„Ce ghîfăi așa,“ mĕ intrebâ Pucle.

Puteam eu óre să-i spui, că grozăvenia intențiunei cu care intrasem la el, imĭ ingreuna resuflarea.

„Am venit pe semne pré iute,“ i rĕspunsei eu.

„Așa dara eștĭ hotărît, ca să recunoscĭ de ale D-tale subscrierile, séu mai bine imĭ vei subscrie alte polițe?“ incepu Pucle.

Eu nu voiam să fac vorbă multă, căcĭ mi-era témă să nu trécă timpul și să nu fiu surprins de Traian, dar tot o dată, pentru ca să ocolosesc omorul, de care mĕ sfiiam cu mult mai mult de cum imĭ inchipuisem, rĕspunsei lui Pucle.

„Nicĭ ideiă despre asta!‘

„Ce fel?“ exclamâ nenorocitul, „așa dară m'ai inșelat cu vorba! Ce-mĭ voiescĭ?“

„Să mĕ ințeleg cu D-ta,“ rĕspunsei eu, simțind cu plăcere, că la ofensa interlocutorului meu imĭ revenia iritațiunea de la care speram că-mĭ va izvori curagiul și puterea pentru faptul sângeros. Și ca să măresc acéstă iritațiune, imĭ propusei, să-l aținț in contra mea, dar mai intâiŭ voiam să incerc a mĕ impăca cu dênsul. Decĭ continuai a-i vorbi. „Fi cu minte Domnule Pucle, și fă cum te-am povățuit?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Adică după ce sunt plastograf să mai deviu și un sperjur, un mincinos!“

„Apoi de, ce să-i facĭ, așa este pĕcatul, sĕ ține lanț de om. Plastografia a fost prima zală, a doua va fi sperjurul, apoi cine scie ce va mai fi!“ rĕspunsei eu.

„După tóte vreai să-ți și baț joc de mine?!“ exclamâ bĕtrânul, căcĭ Pucle a fost bĕtrân.

„Ba nicĭ de cum!“ îi rĕspunsei eu, „ca să veḑĭ, că țin mult la D-ta, îțĭ ofer încă cincĭ sute de fiorinĭ, peste cei care ți-am dat pentru grădină . . .“

„Sciĭ ce Domnule Laib, mai bine rĕmâneai unde ai fost, de cât să-mĭ facĭ asemenea ofertă próstă!“

„Prost eștĭ D-ta, care nu vreai să înțelegĭ binele D-tale,“ rĕspunsei eu, căcĭ vedeam că nu-i speranță de impăcare și voiam să mĕ înferbînt, ca să provoc catastrofa.

„Așa-mĭ vorbescĭ tu ovrei ticălos, Iudo,“ strigâ Pucle.

Era timp să sfĕrșesc cu el, căcĭ vocea sa cea pătrundĕtóre putea să atragă pe cineva.

„Câine,“ scrĕșni eu și poc! îl pălĭ drept în têmple cu glonțul de la baston, pe care-l apucasem cu amêndouĕ mânile ca să lovesc mai cu putere!

Il nimerisem bine, mânerul bastonului sări cât colea Pucle fără a mai scóte un ton măcar, sĕ lungi pe podinile biroului, ór din têmplă i rîurea sânge cald.

In căderea sa mĕ atinse cu capul tocmai din partea unde-l nimerisem și-mĭ umplu paltonul cu sânge.

Eu in acel moment nicĭ nu observai asta, căcĭ aveam grije, ca să execut amĕnuntele planului meu.

Luai batista lui Traian și o cufundai in gura celui căḑut.

Cu acéstă ocasiune mi-am umplut mânile de sânge, căcĭ am fost silit să-l iau pe mort de cap, ca să-i descleștesc fălcile. După ce i-am înfundat gura, l'am mai strĕns și de nărĭ, și l'am ținut așa strins, până ce nu mĕ mai puteam îndoi de mórtea lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acum căutai glonțul de la baston pe care-l găsi rostogolit in un colț, de unde-l luai și-l pusei in buzunarul paltonului.

După ce făcui și asta mĕ mai uitai odată imprejur, ca să vĕd dacă nu a rĕmas acolo nicĭ o urmă de presența mea. Asigurându-mĕ despre asta, stinsei lampa, mersei la ușa pe care o crepai dintru intâiŭ, și vĕdênd, că nimen nu era prin curte, eșiĭ tiptil.

Ajunsei a casă fără să mĕ fi vĕdut cineva de unde veniam. Până aicĭ tóte merse atât de bine, încât nu mĕ indoiam câtuși de puțin de ajutorul lui Iehova și eram mulțămit de isprava mea.

A casă mĕ spălai pe mânĭ. Un lucru insă totuș mĕ cam ingrozi. Paltonul era plin de sânge pe la pept, ș'apoi nicĭ glonțul de la baston, pe care-l pusesem in buzunar, nu-l mai găsiam. Sciĭ, că prin o sfășiătură a buzunarului sĕ vîrise intre postav și căptușală. Eu n'am putut descoperi acéstă imprejurare, dabia aicĭ mi s'a explicat peirea miraculósă a mânerului.

Mĕ pusesem pe căutate și voiam chiar să mĕ intorc să caut la mort. Pe drum venirĕ cele douĕ persóne pe care le destinasem de martorĭ, Lustic și Smalț. Acum să înțelege nu mai putui căuta ci plecai cu ei. Când să es pe pórtă, étă un ovreiŭ călĕtor, care venia să-mĭ cérĕ adăpost. Eu iritat cum eram, m'am restit cătră el și l'am gonit de la pragul ușei mele. Atuncĭ călĕtorul ridicând mânile m'a afurisit și Iehova a audit blăstĕmul grozav ce l'a trimis in urma mea, căcĭ . . . din acel moment sĕ intórse fóia. Perdui increderea în mine, ér ceia ce urmâ vĕ este cunoscut, și nu mai trebue să v'o spun.

„Acum după ce v'am mărturisit nu numai faptele, dar până și gândurile mele cele mai ascunse, cred, că Dta, Domnule judecător te vei ține de parola ce mi-ai dat, și vei mijloci ca să nu mĕ condamne la mórte."

„Eu nu pot face alt nimic, de cât a inainta tóte actele la judecătoriĭ ce ți se vor numi; ér aceștia vor pro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nunța sentința după ce vor fi ascultat propunerea procurorului, pe apărătorii tăi și după consultarea legilor, însă, drept să-ți spui, nu cred că vei scăpa de furcă, căci ai comis omorul cu premeditațiune și ai voit să inducă in eróre justiția, punêndu o in risic ca să comită un omor justițiar."

„Vai, vai, amar mĕ mai pedepsesce Iehova, pentru neindurarea ce am arătat cătră sĕrmanul călĕtor!" răcni ovreiul ingrozit, apoi leșină.

Nu voim să mai urmărim fasele acestui proces, care de aicĭ incolo nu mai presintă nicĭ un interes, ci vom menționa numai atât, că Laib in adevĕr fu condamnat la furcă și executat ca la vr'un an după comiterea asasinatului in curtea inchisórei.

Președintele tribunalului trimise și lui Traian un bilet de intrare pentru ca să pótă asista la justificiarea ovreiului, dar el scârbit până în adêncul inimei sale, aruncâ biletul cât colea . . .

XXXIV.

Un vers uitat.

Concertele din grădina „la pomul verde" in Têmpescĭ sĕ succedau ca și mai 'nainte, dar publicul sĕ rărise din an in an, căcĭ afacerile erau in decadență.

La banca din Têmpescĭ obveniserĕ așa de marĭ schimbărĭ, încât nu sĕ mai găsia acolo nicĭ unul dintre vechiĭ funcționarĭ. Lustic murise, Smalț găsise alt post mai bun, Traian însă după cum scim, devenise om de litere. Și dintre consilierĭ murise cea mai mare parte, numai Richitir asista mereu la ședințe cu zimbetul sĕu dulceag. Afacerile băncei mergeau slab, căcĭ succursala Patriei i luase o mare parte din clienți ș'apoi, după cum am apucat a o spune deja, comerciul peste tot era in decadența.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

La succursala Patriei ajunse dintru întâiŭ director Manuil Icónc, căcĭ de . . . așa d'o dată nu sĕ putea aședa la un post atât de insemnat un tênĕr nepractisat după cum era fiul lui Udrugă, care rĕmase secretar la Riulac și trăia dile albe.

Talion sĕ impăcase cu starea lucrurilor de și sĕ schimbase cu totului totul in contra dorințelor sale, ér biata Ulpia, care sĕ învoise așa de lesne cu planul de alianță intre ea și Traian, conceput de tată-sĕu, acum sĕ supuse cu inima sângerată noului arangiament decretat tot de severul ei tată și sĕ măritâ după un preot de la țară, care décă va trăi Talion, va ajunge protopop ba și episcop chiar, căcĭ de . . . influința „Patriei" este mare.

Niculița Bardă era adiunct la succursală și tot o dată soț al Catincuței. Nu scim de care din cele douĕ funcțiĭ i sĕ urîse mai tare.

Traian îșĭ clădise o căscióră, colea afară in o mahala, și o aședase drept in mijlocul grădinei.

Séra când cerul era instelat sĕ punea pe balcon și visa, visa mereu.

Sĕ mai ingroșase puțin și pĕrul incepea a i sĕ incărunți, de și nu avea mai mult de cât treidecĭ și șése de anĭ.

De când i-am făcut pentru prima óră cunoscința la concert, trecuse tocmai dece anĭ, dar fiind-că nu sĕ insurase, tot printre tinerĭ îșĭ avea amicĭĭ, cu care i plăcea să facă excursiunĭ, când mai marĭ, când mai micĭ.

Pe Bucegiŭ nu mai fusese, cu tóte că de mulțĭ anĭ îșĭ propusese in fie-care tómnă să revisiteze acele locurĭ, care in memoria sa i sĕ representau ca lăcașul adevĕratei fericirĭ; dar in fiecare an i sĕ opuse vr'o pedecă și nu-șĭ putuse decĭ revedea cu ochiĭ locul consfințit prin dulcĭ suveniriĭ.

„Sâmbĕta viitóre mergem pe Bucegiŭ," cu aceste cuvinte sĕ introduse un tênĕr amic al sĕu la dênsul, „vĭĭ și D-ta."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Pe jos?“

„Ba nu, călărī!“

„Da, voi veni. La ce ôră plecăm d'aicī.“

„După ḑece!“

Sâmbătă diminéță un conduct de cincī, șése trăsurī pline cu tinerī îmbrăcațī toțī in costum de turiștī, in cap cu pălăriī ușurele de pâslă impodobite cu pene de pasĕrī, fie-care cu câte o cârjă lungă de munte in mână, cutrecra stradele orașului.

Tótă lumea sĕ oprea și privind in urma lor cu un zimbet de plăcere ḑiceau:

„Fac o excursiune, de bună sémă pe Bucegiŭ!“

Era in adevĕr societatea, care-și propusese acéstă țintă, și din care mult incercatul amic al nostru Traian Mistrel făcea și el parte.

Cursa in trăsură merse până la comuna Bran. Aicī prânḑiră; intru aceia venirā conducĕtoriī cu caiī comandați și in poveștī, glume și risete, cavalcada o luă in sus spre munte, mereu in sus.

Traian din fire mai tăcut, nu participa la veselia generală, și fiind tot o dată mai inaintat in vêrstă, prin urmare mai așeḑat, ba și ceva mai greoiŭ, rĕmase puțin mai pe urma celor lalți, ér unul dintre conducĕtorī își socoti de datoria sa, ca să rĕmâiă lîngă el și să-i țiiă de urît, spunêndu-i una alta.

„Aḑī par' că-i sĕrbătóre,“ ḑise conducĕtorul, cu numele George,

„Da!“

„Tăierea capului sf. Ión, décă nu mĕ 'nșel,“ continuă George.

„Așa-mī pare și mie,“ afirmâ Traian puțin cam contrariat, căcī acéstă cestiune nu-i presenta nicī un interes și-l conturba in gândurile sale, care rĕtăciau departe, insă nu departe in spațiu, ci departe in timp.

George séu că nu înțelese neplăcerea ce producea conversațiunea sa asupra lui Traian, séu că era tare pre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ocupat de obiectul său, orĭ din o causă orĭ din alta urmâ inainte.

„Sunt dară tocmai ḑece anĭ, când pentru intâia dată am mers ca călăuză pe Bucegiŭ, și d'atuncĭ necontenit îmĭ urmez acéstă meserie!“

„Ḑece anĭ!“ exclamâ Traian surprins, căcĭ și el in momentul de plecare-și aduse a minte, că după data ḑilei erau ḑece anĭ de când făcuse acea memorabilă excursiune „la om.“

„Da, și-mĭ pare ca și când ar fi fost numai erĭ. Sciu, ca și acum că era o cocónă cu douĕ coconițe și cu un coconaș pe care i-am călăuzit!“

„Dar n'ațĭ mers până la om, ci v'ațĭ întors de la schitul Ialomița,“ ḑise Traian, care resimția o duiósă plăcere a sĕ intreține cu acest om simplu despre acea ființă, care avuse o inriurire așa de mare asupra sorțiĭ sale și pe care nu o uitase și nu o putea uita nicĭ o dată. George de bună sémă vorbea despre societatea din care Coralia făcuse parte.

„N'am mers nu, până „la om“ ci ne-am intors de la schit,“ afirmâ George și plin de mirare căutâ in fața lui Traian.

„Mĕ tem că D-ta eștĭ unul din acei Domnĭ,“ ḑise el apoi, „care ațĭ venit cu ceva mai in urma nóstră la schit!“

„Da. sunt!“ replicâ Traian dar nu mai adause nimic.

George i mai spuse câte tóte povestindu-i fel de fel de pățaniĭ, ce avuse prin munțiĭ Bucegiului, dar Traian nicĭ că-l mai ințelegea.

Sufletul său îșĭ revocase cu dor și jale tot ce sĕ petrecuse in peșterea schitului intre el și Coralia. Ce lucru puțin și de nimic in ochiĭ altora, o lume intrégă de fericire și de durere de dulcéță și amărăciune pentru Traian.

Drumul devenia tot mai repeḑit mai neumblat, acum sĕ prefăcuse in plaiŭ de munte, alocurea in cărare ingustă. Tovarășiĭ cei tinerĭ ai lui Traian nu mai alergau in trapet, ci mergeau acum și ei incet, frumușel in pas.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Mĭ-e témă că de séra nu vom putea mânea la schit,“ ḑise unul dintre turiștĭ.

„La schit?“ replicâ conducĕtorul George. „Unde vĕ gândiți. Am plecat la patru din Bran, până în Ialomița sunt șése ceasurĭ, ni s'ar face nópte tocmai la „plaiul rĕu,“ din sus de vama de la Guțan.“

„Dumniata ḑicĭ dară să durmim la Guțan,“ intrebâ unul dintre tinerĭ.

„Ḑĕu că va fi mai bine!“ replicâ George.

Așa să și făcu. Turiștii primirĕ ospitalitatea plăieșilor ungurĭ și dormirĕ in paturile lor insă vr'o două ore numai, căcĭ pe la trei diminéța sĕ scularĕ și sĕ preparară de ducă.

Era o nópte minunată, o posițiune răpitóre. In drépta părețiĭ cei stâncoșĭ ai Bucegiului, in stânga platourile terasate ale pădurilor prin care venise, ér de-asupra lor, cerul azuriu cu miliardele de stele și cu regina nopțiĭ. Un aer fresc, inviorător, nu pré rece. Maiestósa tăcere a nopțiĭ și a muntelui adormit.

Tênĕriĭ amicĭ ai lui Traian fură atât de impresionați de acéstă sceneriă tainic-incântătóre, încât spontaneu formară o grupă și cu privirile ridicate spre cer intonară o melodiă duiósă:

Luna dórme maestósă
Peste délurĭ peste văi
Ér tu scumpa mea frumósă
Eștĭ deștéptă și suspinĭ.

„Ah, scumpa mea frumósă, unde eștĭ tu,“ oftâ Traian în sine. „Dar orĭ unde ai fi, eștĭ mórtă pentru mine!“ adause el apoi.

„Plaiul rĕu,“ pe care trebuiră să-l trécă pentru a merge din Guțan la Strungă, unde este punctul vamal românesc, era in adevĕr o potecă periculósă; dar mulțimită călușeilor de munte, care călcau atât de sigur încât trebuiau să te minunezĭ de ei, nu sĕ intêmplă nicĭ măcar un singur pas greșit, cu tóte că nu sĕ luminase încă de ḑiuă.

D'abia când ajunseră sus pe muchia muntelui, unde prin o curmătură a crestei sale natura formase o uriașă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

strungă, zoriĭ sĕ arătară spre stânga turiștilor.

In drépta ca vr'o sută, două de pași de la strungă, de vale, era o ticălósă colibă, care representa „oficiul vamal" și unde turiștiĭ aveau să-și indeplinéscă formalitățile de trecere.

Dar Domniĭ funcționarĭ durmiau de sigur. Nu sĕ vedea nicĭ un suflet afară de dorobanțul solitar, care ca santinela frontierei române, stetea cu pușca la umĕr, pe prispa colibei și privia la cei sosiți. Peste puțin, atras de sgomotul ce făceau turiștiĭ, sĕ arătâ in ușa colibei, un personagiŭ, care cu tot trigul de diminéță, nu era imbrăcat de cât numai in o cămașă de nópte, națională cusută cu puiŭ de arniciŭ negru și roșu.

Era incheiat, nu-i vorbă, la gât cu o cheiătóre roșie, dar peptul sĕu cu tóte astea stetea gol și sĕ oferia așa neacoperit sărutărei vêntului matinal și aspru, care venia de pe piscurile mărețului Bucegiŭ. Jos in valea Ialomiței o brumă grósă acoperea érba cu un vĕl ghețos și cu tóte astea acel personagiŭ din ușa colibei părea a sĕ simți ca și sub cerul Nițci sĕu al Genevei, la bordul mărei.

Era comandantul pichetului și tot o dată vameșul punctului „Strungă," era cerberul, care păzia intrarea in regatul român, dar un cerber fórte tratabil, care nu refuză de a lua o gură de cognac din o butilcă ce-i presentară turiștiĭ și care in loc de a le viza pașapórtele le dori petrecere bună.

Cam pe la opt ore cavalcada nóstră sosise la Schitul Ialomița, unde descălicară cu toțiĭ impreună.

Călugăriĭ erau in bisericuță; tinerii intrară acolo ca să asiste la liturgie. Traian insă rĕmase afară in peștere și ceea ce să petrecu in sufletul sĕu era mai mult ca o rugăciune, rostită după vr'un tipic. Cu fervóre sĕ ruga la atotputintele dar nu pentru fericirea sa, ci pentru aceia a ființei pe care o iubise mai mult in lume și pe care o iubia chiar și acum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acéstă rugăciune spontaneeă părea a-l fi umplut cu tărie, părea a-i fi dat din balsamul credinței, căci tristeța și amărăciunea, ce-i cuprinsese sufletul tot mai tare din ce să apropiase mai mult de schit, i să luase de pe inimă pentru a face loc unei dureri mai line.

Își reamintise până și cele mai neinsemnate momente ale primei sale intâlniri cu Coralia: Colea lîngă pârlaz o văduse pentru prima óră și — săriud peste undele spumegóse ale Ialomiței sburase la ea. Dincolo la intrarea peșterei stase Catincuță și citise.

Ce inscripțiune i atrăsese óre atențiunea.

Traian incepu să caute. Mintea sa era așa de captivată de imaginile suvenirului incât uitase, că un spațiu de ḑece anĭ îl despărția de acele momente dulcĭ și că in acest timp de ḑece anĭ, multe din inscripțiunĭ să vor fi șters ér altele să vor fi adaugat din nou.

Amicul nostru nu să gândi la asta ci căutâ . . .

De o dată să opri uimit.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Fie-care rĕsuflare
Imĭ părea ca ș'o săltare
Și credeam dintr'o privire
Să sorb lumea de iubire
Inima să-mĭ crĕscă, crĕscă,
Lumea 'ntr'ênsa să 'nflorĕscă.

30 Aug. 1880 C. M.

Aceste versurĭ erau scrise cu creion de o mână delicată — de erĭ numai. Aceste versurĭ erau ale sale proprie, nisce versurĭ nepublicate, pe care le uitase cu totul, de care însă acum ca prin o minune îșĭ aduse a minte, că erau dintre acele, ce le dase Coraliei la acel bal memorabil, când să logodise cu ea in taină.

Inscripțiunea era de erĭ și semnată cu literile C. M. — Coralia Molean.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Nebunia! Coralia nu se mai scria Molean, era măritată, o numiau Furculicî.

Cine scie unde ajunsese versurile sale din mânile ei și ce băețandru, care nicî nu-l cunoscea, de a cărui existință nu avea nicî el nicî o sciință, le reprodusese erî cu creion acolo pe pareții de pétră ai peșterei!

Traian ar fi dorit să ispitéscă pe călugărî; dar tot cuprinsul schitului se afla la slujbă 'n biserică, ér soții după ce-și satisfăcuse curiositatea, eșiră până ce nu se terminase serviciul divin și zoriau de plecare.

XXXV.

Strada Carmen Silva.

Inoptase cum se cade când turiștii noștri, după ce trimiseră caii de la „vêrful cu dor“ inapoi la Bran, intrară séu mai bine dis scoborîră in Sinaia.

Déca n'ar fi fost favorisați de luna, care le luminase cu rară splendóre plaiul pe care o tuliră de vale, ar fi trebuit să nopteze pe lîngă vr'o stână de pe muchile Bucegiului.

Toți resimțiau o oboséla așa de mare incât, ajungênd pe la primele clădirî, o parte dintre turiștî voiau cu tot adinsul să intre in cea dintâia casă ce le veni in drum.

„Nu sunt aicî hotelurile!“ strigă unul, „haidem mai de vale; acolo vom găsi adăpost.“

„Déca am fi prinți, am putea trage la castelul Pelesului!“ observâ unul.

„Séu scriitorî germanî orî francezî,“ adause altul.

„Pécat Domnule Mistrel, că nu ești redactor la „Neue freie Presse!“ exclamâ érăș altul.

Traian insă nu făcea haz de aceste observărî, care voiau să pară spirituale, care însă denotau mai mult oboséla de cât tăria spiritului acelora care le făcuse.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Am auḑit că este p'aicĭ și o stradă cu numele „Carmen Silva," relua unul.

„Da, drumul, care conduce prin curtea mănăstirei spre castelul Peleșului pórtă acest nume."

„Va fi cea mai frumósă stradă din Sinaia!"

„Ba nu — dar pe semne augusta poeta, regina României. care sĕ pitesce sub acest nume" —

„Bre, bre, cât este de invĕțat fratele Pizmiric," întrerupse cineva pe vorbitor, „décă nu ne-ar fi spus. nicĭ n'am fi sciut că regina Elisaveta a României scrie sub numele de Carmen Silva."

Hohote batjocuritóre curmară conversațiunea.

Traian auḑind că există 'n Sinaia o parte de loc cu numele strada Carmen Silva, resimți o stranie atracțiune cătră acea stradă. Nicĭ el insușĭ, décă ar fi stat să sĕ întrebe, n'ar fi fost in stare a-și explica acest simț.

Simpatia poetului cătră regala poetă, étă prin ce trebue să ne explicăm acea atracțiune.

In dosul hotelului Caraiman era o bancă. Amicĭĭ noștriĭ obosiți cum erau sĕ aruncară pe dênsa.

Traian propuse să tragă la acel hotel, dar cei lalți nu-și putură concede acest lux, și cerură să mérgă la un han mai ieftin la: „Hotel comercial," ținut de un Têmpescean, care hotel era mai de vale lîngă șoseaua dinspre Comarnic.

După ce mai resuflară puțin turiștiĭ o luară érăș la picior.

Li sĕ părea că nu mai ajung, așa de mult li sĕ lungia drumul spre han. In fine după un mers ca de vr'o douĕ-ḑecĭ de minute sosiră la „Hotel Comercial," și năvăliră in restaurant. Erau flămênḑĭ ca lupiĭ, dar mai cu sémă setoșĭ, căcĭ de pe muchia Bucegiului nu mai bĕuse nimic.

Sala de mancare a hotelului era deșértă. Un óspe solitar ședea la o masă retras in un colț al odăiĭ spațióse.

La intrarea turiștilor, óspele sĕ intórse. Traian i vĕḑu fața și plin de mirare exclamă:

„Te sciam la viĭă, frate Costică?"

Era in adevĕr Costiță Molean fratele Catincuțiĭ, care sĕ sculă acum și pofti pe Traian să șéḑă lîngă el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Un vechiŭ amic," dise acesta cătră soții sĕi de excursiune, drept scusă ca sĕ separa de dênșiĭ, punêndu-sĕ lîngă Costică.

„Te mirĭ, că mĕ găsescĭ aicĭ?" făcu acesta după ce-și umpluseră paharele.

„In fine, tocmai așa de mult nu mĕ mir, căcĭ Sinaia îțĭ cade in drum," replică Traian.

„Da, in drum, insă totuș nu m'aș fi oprit, décă n'aș fi avut o aventură norocósă," făcu Costică cu o clintire din ochĭ, care avea pretențiunea de a fi istéță.

Traian scia că Costică cu cât imbĕtrânea, cu atât sĕ lăuda mai tare cu aventurĭ galante.

Să înțelege că viĭa nu-i dase încă rĕgaz de a fonda o căsnicie.

„De astă dată va fi lucru serios," reluă Costică. „Mĕ 'n sor!"

„Dar viĭa?" intrebă Traian.

„Vedĭ, asta-i lucrul cel mai nostim," dise Costică plin de fericire, „că-mĭ pot vedea si de viĭă!"

„In fine tot eștĭ om norocos."

„Da, așa sĕ pare. Décă nu m'aș teme de tine, ți-aș spune și numele fiitórei mele soții. Este o vĕduviță."

„Nu sunt curios!"

„Cu atât mai bine. Te cunósce, m'a intrebat de tine. Este abonată la jurnalul tĕu, móre după poesiile tale."

„Sunt fórte încântat de asemenea aprețiare," dise Traian, apoi îșĭ goli paharul și părăsi iute pe Costică, trecênd la soțiĭ sĕi de excursiune, căcĭ flecăritul acestuia incepuse a-l supĕra la cap.

Décă ar mai fi stat lângă Costică póte că ar fi aflat încă un lucru fórte interesant, așa insă ascultă cât ascultă la glumele, care mai sărate, care mai nesărate ale turiștilor, plinĭ de o voie debordantă, apoi simțindu-sĕ tare obosit merse de sĕ culcă.

„Mâine des de diminéță voi merge să vĕd strada Carmen Silva."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cu acest gând sĕ pusc in pat.

Un timp indelungat nu putu adormi.

„Mai bine rĕmâneam a casă. Mĕ liniștisem, inima mi sĕ rĕcise cu totul, dară sĕ vede, o mică scenteiă totuș mai ardea sub spuza cea dĕsă. Aerul imbibat cu suvenirul unui trecut regretat, care a adiat astădĭ tótă ḑiua imprejurul meu, pe care l'am respirat cu deliciu prin toți porii trupului și sufletului meu, a pătruns prin spuză și dând aliment scânteiuței a ațițat un foc. Acum nebuna-mĭ de inimă arde ca și cum nu s'ar fi topit deja din ea, tot ce mi-ar mai putea încălḑi sufletul . . .“

„Straniu lucru . . . tot dar tot ce s'a petrecut cu mine d'atunci și până astădĭ din acel fericit moment, când inima mea in pesterea schitului a luat foc, tótă nefericirea, tóte peripețiile adversitățiĭ, care m'a urmărit, care mi-a răpit ce mi-a fost mai scump și era să mĕ despóiă și de onóre și de viéță, tóte s'au șters nu din mintea, nu din memoria, dar din inima mea, in care nu mai găsesc de cât o speranță neexplicabilă, dar fórte reală.“

Cătră meḑiul nopții cei lalți turiști veniră cu mare sgomot din restaurațiune. Era și Costică cu ei și Traian i auḑi ḑicênd:

„Așa dară mâine vom merge la barace Pĕcat, că n'ai spus nimic Domnului Mistrel despre asta. El de bună sémă des de diminéță o va lua la picior, ca să-și facă preumblarea indatinată și nu va putea vedea baracele. Ar fi bine să-i lăsăm vorbă prin fata de la hotel.“

„Căutați-vĕ de trébă,“ rĕspunse Costică, „fratele Traian nu vrea să scie de d'al d'astea. Lăsați-l sĕ mérgă unde-l va duce gândul.

„Nópte bună!“

„Nópte bună!“

„Că bine și ḑicĭ,“ sĕ gândi Traian, „ce am să casc eu gura la nisce barace! Pe mine mĕ trage inima la strada Carmen Silva.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Traian să perdu din ce in ce tot mai mult in domeniul visurilor, să adênci tot mai tare in detailurile dulcelui trecut, până ce in fine natura îșĭ ceru tributul său. Până ce să va deștepta din somnul cel recreator, să spunem vr'o două cuvinte spre explicarea insemnătățiĭ baracelor, pe care turiștiĭ voiau să le véḑă.

România in toțĭ aniĭ serbéză aniversarea luarei Griviței, care după cum scim cu toțiĭ s'a săvêrșit in 30 August al anului 1877. Așa dare amiciĭ noștriĭ sosise tocmai a doua séră după serbarea ce avuse loc și in Sinaia, fiindcă vênătoriĭ staționațĭ acolo luaseră cea mai valorósă parte la cucerirea Griviței.

Regele și regina intruniseră somitățile militare și civile la o cină festivă, care fusese servită in o hală ridicată spre acest scop lângă baracele impodobite, in care campau vênătoriĭ.

Acéstă hală precum și baracele erau in adevĕr demne de vĕḑut. Decorațiunea lor, compusă din muşchiŭ verde și gâlbui, din ciucurĭ și cetină de brad, care formau fel de fel de figurĭ și ornamente frumóse, era o adevĕrată operă de artă rustică, rafinată prin un gust eschisit.

Costică vorbise turiștilor noștriĭ cu entusiasm de acéstă serbare, la care asistase și el ca tot poporul, privind din depărtare și le lăudase localul serbărei așa incât junii noștri amicĭ, n'avênd ce face până la 11 ore diminéța, când pleca trenul, îșĭ propuse, după cum auḑise și Traian, să visitezo baracele.

Pe Traian îl furase atât de bine somnul, încât abia să desceptâ pe la opt ore diminéța.

Nu să simția din destul odihnit și ar fi voit să mai dórmă, dar îșĭ aduse a minte de proiectul amicilor sĕi și-șĭ ḑise:

„Haide scólă Traiane, décă voiescĭ să veḑĭ strada dorită, că de vei întârḑia puțin, te vor grămădi tineriĭ și vrênd ne vrênd va trebui să mergĭ și tu la barace."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Imbărbătîndu-sĕ, sări din pat și peste ḑece minute o luâ spre mănăstire, căcĭ scia că trebuia să trécă prin curtea ei pentru ca să dea de strada Carmen Silva.

Pe acest timp matinal, căcĭ in Sinaia, care este o staţiune de véră pentru boerĭĭ cei marĭ, ora opt și jumĕtate este un timp fórte matinal, și tot o dată acum, după ce trecuse toiul sesonului, căcĭ era finea lui August, Sinaia presenta un aspect feeric. Era ca și acel castel din basmul nemţesc, in care tóte fiinţele inţepenise in un somn adênc și aşteptau ca fĕt frumos să viiă a săruta pe fata de împĕrat și prin acéstă sărutare, tăiând puterea vrăjirei, sĕ redeştepte tótă vietatea la continuarea fericirei perdute.

In adevĕr contrastul intre vilele cele multe, care de care mai cochete și mai răpitóre menite pentru rĕsfăţul ómenilor si intre liniștea desĕvêrșită ce domnia jur împrejur, pe șosea, pe alee, pe cărările din pădure, in curtea mănăstirei și — in strada Carmen Silva, i reaminti lui Traian cu multă vivacitate pe „Dornröschen“, pe prinţesa amorţită din basmul nemţesc.

Dar mult și tainic dorita stradă îl desilusionâ, n'avea nimic interesant. Trecênd inainte, Traian ajunse la castelul séu palatul regal, apoi la corpul de gardă unde era expus drapelul vênĕtorilor ornat cu rose . . . pentru cei viĭ, și cu laurĭ . . . pentru cei morţĭ, la care privi un moment, apoi sĕ intórse oftând. I sĕ făcea ca și când nu i s'ar fi implinit un vis frumos, dar să-l fi intrebat ce vis, n'ar fi rĕspuns, i-ar fi fost rușine să mărturiséscă, că sperase a sĕ intâlni cu Coralia.

Voind să mai varieze impresiunile sale, sĕ abătu puţin din cale, trecu in pădure, ér acolo găsind un bufet, sĕ puse la o masă și ceru un ceaiŭ.

Era unicul óspe. Cu tóte astea îșĭ căutase unghiul cel mai ferit. I era témă că amicĭĭ sĕĭ, séu Costică séu in fine vr'un cunoscut să nu vie cumva și să-l descopere. In dispositiunea sa de acum, i era silă a vorbi cu cineva.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Prevederea sa nu fuse zadarnică, căci dabia se așeḍase, când étă că zări venind spre chioscul bufetului o părechiă. Bărbatul, care se apropia cu o damă, părea a fi Costică.

„Da, nu m'am înșelat este el," își ḍise Traian și ceru de grabă un jurnal pe care-l desfăcu și-și dete aerul a ceti, ținêndu-l astfel de-i acoperi fața. „Ér dama cu vĕlul cel des pe față este de bună sémă dulcineea sa de care-mĭ vorbi a séră", — adause Traian. Ar fi voit să plece de acolo, însă nu putea fără de a fi observat, decĭ preferi a sta nemișcat in colțul sĕu și a-și petrece timpul cu cetitul jurnalului, sperând că părechia va lua numai o dulcéță, cel mult o cafea cu lapte, și'apoi va pleca.

Costică, căcĭ era in adevĕr el, veni cu dama sa in chiosc și se așeḍâ la o masă.

Traian, care-și ascundea fața nu fu recunoscut, dar nicĭ el nu putu vedea fața damei, care se desvĕli acum. Era palidă, dar interesantă, de o frumusețĕ induioșătóre.

Costică i vorbi în limba germană, pe semne pentru a nu fi înțeles de óspele solitar. Traian însă scia bine nemțesce și înțelese tot.

Deja la primul cuvênt i se deșteptâ atențiunea, dar ce ḍicem . . . resimți un interes nespus, un interes, care-i produse nisce violente palpitațiunĭ de inimă.

„Imĭ pare fórte rĕu," ḍisese Costică, „ar fi trebuit să sciĭ, că v'aș fi insoțit cu plăcere la excursiunea ce ațĭ făcut pe Bucegiŭ. Te-am căutat alaltăerĭ ca un nebun. Ai lipsit și de la serbare."

„N'am fost invitată!" replicâ dama, ér timbrul acelei vocĭ i merse lui Traian drept la inimă.

„Cum puteai fi invitată. De când te-ai măritat, ai trăit tot la Nizza, așa încât nu mai scia nimen de voi. Mamă-ta, care in primiĭ anĭ ai măritișului tĕu mai mijlocea câte o scire, câte o veste intre noi și tine, a murit de mult și — drept să-țĭ spui, am fost fórte surprins când te-am intâlnit acum vr'o patru ḍile iu Sinaia. Eram mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să nu te cunosc, atât am fost de uimit. Décă nu-mĭ vorbiai tu mai intâiŭ, nu te cunosceam. Alalta erĭ, când nu te-am mai vĕḑut prin Sinaia, am creḑut, că ai plecat la Têmpescĭ, dar la hotel mi sĕ spuse, că ai arangiat cu amicele tale o excursiune „la om.“

„Da“ rĕspunse dama cu un suspin, „este mai frumos pe munțĭ, de cât in Têmpescĭ!“

„Acolo s'au schimbat multe. Ce-a înflorit s'a scuturat, ce-a fost verde s'a uscat, cum ḑice cântecul. Țĭ-am spus că Traian s'a însurat și trăiesce bine.“

Amicul nostru la auḑirea acestei minciunĭ grosolane, tresări cumplit. Era să sĕră de pe scaun drept la acel nemernic și să-l tragă la rĕspundere, căcĭ acum nu sĕ mai îndoia, era pătruns că bine-i simțise inima când creḑuse a recunósce acea dulce voce, și că mișelul de Costică lucra cu tóte mijlócele ertate și neertate pentru a perpetua despărțirea între el și — Coralia.

Da, vĕduva cea interesantă era Coralia. Noroc pentru Costică că Traian isbuti a sĕ stăpêni, — căcĭ altmintre l'ar fi zdrobit în furia sa.

Coralia nu rĕspunse nimic la minciuna lui Costică, despre care nicĭ nu scia că este minciună, ci clătinase numai din cap și-și întórse privirea de la interlocutorul sĕu, ca să-și ștérgă o lacrimă din ochĭ.

Traian observâ acéstă mișcare și tresări din nou, érăși vroi să sĕ scóle și să mérgă la masa de lîngă ușe, unde sĕ așeḑase Costică cu Coralia, dar tocmai în acel moment, veni chelnerul, aducênd douĕ cesce de ceai pentru dênșiĭ. Amicul nostru sĕ stăpêni decĭ din nou pentru a nu avea pe chelner de martor la revederea sa cu îngerul visurilor sale.

„S'a îngrășat Traian,“ continuă Costică, pe când Coralia sĕ ocupa cu servirea ceaiului adus.

La acéstă nouă încercare a amicului sĕu, ca să-l încgréscă și mai mult în ochiĭ Coraliei, Traian sĕ revoltâ érăși și cu atât mai mult cu cât Costică nu sĕ abătuse acum cu observarea sa nicĭ de cum de la adevĕr.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cu un gest de nerăbdare Traian se întórse pe scaunul său.

La acest sgomot Coralia aruncă lui Costisă o privire, ca și când ar fi vroit să-i dică: „Ia sémă, pare că acel domn înțelege ce spui.“

Costică se uită la masa din unghiŭ, la care ședea Traian. Acesta se întorsese anume așa, ca prietenul său să-i pótă vedea fața, până când, înspre Coralia și-o ținia acoperită cu jurnalul, in care cetia după aparință.

Costică-l recunoscu in adevĕr și se sperîă așa de mult încât observă și Coralia tresăritura lui.

„Ce ai?“ îl întrebă dênsa incetinel, aruncând tot o dată o privire scrutătóre asupra streinului.

Pare că și dênsa avea o presimțire, că cine ar putea fi acel domn de la masa cea ferită.

„Să mergem,“ rĕspunse Costică pripit.

Traian tuși, era ca și când și-ar direge vocea.

Coralia deveni din ce tot mai agitată. N'ar fi plecat d'acolo pentru o lume intrégă, până să nu fi vĕdut fața enigmaticului.

„De ce atâta grabă,“ replică decĭ ea lui Costică, „nu vedĭ, că nu mi-am bĕut ceaiu . . .

Coralia nu-și sfĕrși vorba, amuți făr' de veste ingălbinindu-se.

Traian se sculase și făcuse un pas către dênsa.

Ea-l recunoscuse.

„Pentru Dumnedeu Coralio . . . Dómna mea,“ exclamă Traian buimăcit, căci observase palórea ei cea subită și alergă lîngă dênsa.

„Nu-i nimic,“ se încercă Coralia a-l liniști cu un zimbet dulce. „A fost un mic atac de nervĭ, dar mĭ-a trecut. Vederea D-tale neașteptată . . .

„Vederea mea? . . . ți-a trecut in adevĕr Coralio . . . ah ertare Dómna mea . . . Nicĭ nu sciu décă sunt treaz orĭ cuprins de visul meu nesfĕrșit, in care nu ți-am dis și nu-ți dic de cât mereu pe nume . . .“, bîlbăi Traian.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Un om insurat n'ar trebui să viseze de . . . de . . .

„Iubita tinerețelor sale," o întrerupse Traian. „Eu însă am un drept necontestat la acest vis în care iubita nu numai a tinerețelor ci a întregei mele vieți . . .

„Domnule . . ." se încercă Coralia de a-l opri pălindu-se din nou.

„Bine ḍicĭ, vorbele mele trebue să-ți pară nedemne," continuă Traian, „de óre-ce amicul meu," la aceste cuvinte arătă spre Costică, care pentru a-și da o contenanță, se cufundase în lectura unui jurnal, „ți-a dat o neadevĕrată informațiune asupra mea."

„Nu ești dară însurat Traiane!" exclamă Coralia căutând în fața lui, cu nisce ochĭ marĭ, lucitorĭ de fericire.

„Nu, Coralia mea!"

În acest moment apăru chelnerul din nou.

Coralia se sculase, ér Traian la ivirea chelnerului i oferise brațul, pe care ea-l primi și, fără a mai ḍice vr'un cuvênt măcar, plecară d'acolo apucând pe strada Carmen Silva în jos.

Costică rĕmase dintru întâiŭ cu gura căscată, apoi luându-și de o dată séma, vroi să mérgă după ei.

„Consomațiunea, boierule", îi ḍise chelnerul.

„Bine ḍicĭ," rĕspunse Costică, „cât face?"

„Trei ceaiurĭ șése francĭ."

„Trei?" întrebă Costică. „Noi am avut numai douĕ ceaiurĭ."

„D'apoi boierul de colea, care a plecat cu coconița?"

„După tóte, trebue să-i plătesc și ceaiul," bombăni Costică aruncând șése francĭ pe masă. Apoi o luă și el pe strada Carmen Silva în jos.

BIBLIOTECA FACULT. FILOLOGIE
Nr. 354/970
UNIVERSITATEA CLUJ
Seminarul de limba și literatura română.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

